

HOTĂRĂRILE ȘI DECIZIILE

Curții Europene a Drepturilor Omului
în cauzele moldovenești

Volumul I

12 septembrie 1997 – 30 iunie 2004

CZU 341.64(4)(094):342.72/.73(478)

C 95

Editura GUNIVAS

str. Ion Creangă 62/4, Chișinău MD-2064,

Republica Moldova

Tel.: (+373 22) 92 71 78, 92 71 80

Tel./Fax (+373 22) 59 39 32

E-mail: gunivas@gmail.com

HOTĂRĂRILE ȘI DECIZIILE

Curtii Europene a Drepturilor Omului în cauzele moldovenești

Ediția II

Ediție apărută cu sprijinul Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Suedia, al Consiliului Europei și al Guvernului Germaniei.

Finanțatorii nu poartă răspundere de informația conținută în această carte.

© Asociația obștească “Juriștii pentru drepturile omului” pentru copertă.

Prepress: **Editura GUNIVAS**

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Hotărârile și deciziile Curtii Europene a Drepturilor Omului în cauzele moldovenești / Curtea Europeană a Drepturilor Omului; resp. de ed. : Vladislav Gribincea. – Ed. a 2-a. – Ch.: Gunivas, 2009 (Tipogr. Balacron). –

ISBN 978-9975-908-90-0.

Vol. 1 : 12 sept. 1997 – 30 iun. 2004. – 2009. – 296, p. – Apare cu sprijinul financ. al Com. Helsinki pentru Drepturile Omului din Suedia, al Consiliului Europei și al Guvernului Germaniei. – 50 ex. – ISBN 978-9975-908-91-7

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	5
--------------	---

HOTĂRÂRI

1. Mitropolia Basarabiei și Alții c. Moldovei (13/12/2001).....	9
2. Amihalachioaie c. Moldovei (20/04/2004).....	45
3. Prodan c. Moldovei (18/05/2004)	71
4. Luntre și Alții c. Moldovei (15/06/2004)	99
5. Pasteli și Alții c. Moldovei (15/06/2004)	111
6. Sîrbu și Alții c. Moldovei (15/06/2004)	121

DECIZII

1. ASITO c. Moldovei (16/03/1999).....	133
2. Meriakri c. Moldovei (16/01/2001).....	141
3. Mitropolia Basarabiei și Alții c. Moldovei (07/06/2001).....	149
4. Ilașcu și Alții c. Moldovei și Federației Ruse (04/07/2001).....	169
5. ASITO c. Moldovei (10/07/2001).....	199
6. Amihalachioaie c. Moldovei (23/04/2002).....	213
7. Gorizdra c. Moldovei (02/07/2002)	221
8. Prodan c. Moldovei (07/01/2003)	235
9. Gușan c. Moldovei (11/03/2003)	241
10. Svetenco și Jelimalai c. Moldovei (06/05/2003).....	245
11. Meriakri c. Moldovei (06/05/2003).....	249
12. Busuioc c. Moldovei (27/04/2004)	257
13. Ziliberberg c. Moldovei (04/05/2004)	267
14. Manole și Alții c. Moldovei (15/06/2004)	281

PREFAȚĂ

Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, la care Republica Moldova este parte din 12 septembrie 1997, este, cu certitudine, principalul instrument elaborat în cadrul Consiliului Europei după constituirea sa. Deși nu conține prevederi foarte precise, această Convenție garantează prin sine drepturi și libertăți, care trebuie recunoscute și garantate de către fiecare stat membru.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului cere statelor membre ca autoritățile lor să nu o încalce și să întreprindă măsuri rezonabile, ca drepturile și libertățile garantate de Convenție să nu fie încălcate de altcineva decât exponenții statului. Pe de altă parte, spiritul Convenției impune statelor obligația să întreprindă măsuri pentru a nu admite pe viitor încălcări care au dus deja la încălcarea acesteia. Aceste cerințe, care urmează a fi interpretate prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, impune, *inter alia*, obligația de a asigura o protecție judiciară adecvată.

Asigurarea unei astfel de protecții judiciare este îngreunată de termenii generali în care este formulată Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, de limbajul specific folosit de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului la interpretarea acesteia, de eventualele bariere lingvistice și de accesul insuficient la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Această lucrare are scopul de a înlătura eventualele bariere lingvistice apărute la aplicarea Convenției și de a asigura un mai bun acces al specialiștilor la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Ea reprezintă o traducere fidelă și completă a tuturor hotărârilor și deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțate în cauzele îndreptate împotriva Republicii Moldova.

În anul 2007, au fost publicate primele patru volume ale lucrării, conținând traducerea jurisprudenței pronunțate între 12 septembrie 1997 și 31 decembrie 2006, în anul 2008, au fost traduse și publicate volumele cinci, șase și șapte ale lucrării, conținând traducerea jurisprudenței pronunțate între 1 ianuarie 2007 și 30 iunie 2008, iar în anul 2009 sunt publicate volumele opt și nouă ale lucrării, conținând traducerea jurisprudenței pronunțate între 1 iulie 2008 și 30 iunie 2009. În anul 2009 au fost, de asemenea, republicate, într-un număr limitat, primele șapte volume. Varianta electronică a acestor traduceri, care au fost efectuate de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”, este, de asemenea, disponibilă pe pagina web www.lhr.md.

Apariția periodică a lucrării și reeditarea ei a fost posibilă datorită suportului financiar al Comitetului Helsinki Suedez pentru Drepturile Omului, Consiliului Europei și Guvernului Germaniei. Aceasta se distribuie gratuit.

Apariția lucrării ar fi fost îngreunată, dacă nu chiar imposibilă, fără ajutorul Sorinei MACRINICI și a lui Victor BRAGOI, precum și fără susținerea soției mele.

Vladislav GRIBINCEA
Chișinău, 7 octombrie 2009

HOTĂRÂRI

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei franceze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA ÎNTÂI

CAUZA MITROPOLIA BASARABIEI și ALȚII c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 45701/99)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

13 decembrie 2001

DEFINITIVĂ

27/03/2002

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Mitropolia Basarabiei și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea Întâi, întrunită în cadrul unei camere compuse din:

Dna E. PALM, *Președinte*,

Dna W. THOMASSEN,

DI L. FERRARI BRAVO,

DI C. BÎRSAN,

DI J. CASADEVALL,

DI B. ZUPANČIČ,

DI T. PANȚÎRU, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 2 octombrie și 5 decembrie 2001 în ședințe închise,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la ultima dată menționată.

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 45701/99 depusă împotriva Republicii Moldova prin care Mitropolia Basarabiei („Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor”) și 12 cetățeni ai acestui stat - dnii Petru Păduraru, Petru Buburuz, Vasile Petrache, Ioan Eșanu, Victor Rusu, Anatol Gonciar, Valeriu Cernei, Gheorghe Ioniță, Valeriu Matciac, Vlad Cubreacov, Anatol Telembici și Alexandru Magola („reclamantii”) - au sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”), la 3 iunie 1998, în temeiul fostului articol 25 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”). Reclamantul Vasile Petrache a decedat în toamna anului 1999.

2. Reclamantii pretind, în special, că refuzul autorităților moldovenești de a recunoaște Mitropolia Basarabiei a adus atingere libertății lor de religie (conștiință) și asociere și că biserica reclamantă a fost victima unei discriminări de ordin religios.

3. Cererea a fost transmisă Curții la 1 noiembrie 1998, dată la care a intrat în vigoare Protocolul nr. 11 la Convenție (articolul 5 § 2 al Protocolului nr. 11).

4. Cererea a fost repartizată Secțiunii Întâi a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții). În cadrul acesteia, a fost constituită, conform articolului 26 § 1 al Regulamentului, Camera care a examinat cauza (articolul 27 § 1 al Convenției).

5. Prin decizia din 7 iunie 2001, Camera a declarat cererea admisibilă. Ea a decis, de asemenea, să radieze de pe rol cererea în partea ce se referea la reclamantul Vasile Petrache, în urma decesului acestuia.

6. Atât reclamantii, cât și Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) au prezentat observații cu privire la fondul cauzei (articolul 59 § 1 al Regulamentului Curții).

7. La 2 octombrie 2001, la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg, s-a desfășurat audierea publică a cauzei (articolul 59 § 2 al Regulamentului).

Au compărut în fața Curții:

(a) *din partea Guvernului*

DI I. MOREI, ministru al Justiției;

DI V. PÂRLOG, director al direcției agent guvernamental și relații internaționale a Ministerului Justiției, *Agent;*

DI G. ARMAȘU, director al Serviciului de stat pentru problemele cultelor de pe lângă Guvernul Republicii Moldova, *Consilier;*

(b) *din partea reclamantilor*

DI J.W. MONTGOMERY,

DI A. Dos SANTOS, avocați din Londra, *Avocați.*

Curtea a audiat pledoariile dlor Morei și Montgomery.

8. La 25 septembrie 2001, în conformitate cu articolul 61 § 3 al Regulamentului Curții, Președintele Camerei a autorizat Mitropolia Moldovei să prezinte observații scrise asupra unor aspecte ale cauzei. Aceste observații au fost primite la 10 septembrie 2001.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

9. Primul reclamant, Mitropolia Basarabiei („Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor”), este o biserică ortodoxă autonomă care are jurisdicție canonică pe teritoriul Republicii Moldova. Ceilalți reclamantși sunt cetățeni ai Republicii Moldova, membri ai Consiliului eparhial al bisericii reclamante: Petru Păduraru, arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei, domiciliat în mun. Chișinău; Petru Buburuz, protoiereu mitrofor, domiciliat în mun. Chișinău; Ioan Eșanu, protopop, domiciliat în or. Călărași; Victor Rusu, protopop, domiciliat în Lipnic, Ocnița; Anatol Gonciar, preot, domiciliat în Zubrești, Strășeni; Valeriu Cernei, preot, domiciliat în Sloveanca, Sângerei; Gheorghe Ioniță, preot, domiciliat în Crasnoarmeisc, Hâncești; Valeriu Matciac, preot, domiciliat în mun. Chișinău; Vlad Cubreacov, deputat în Parlamentul Republicii Moldova și în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, domiciliat în mun. Chiși-

nău; Anatol Telembici, consilier, domiciliat în mun. Chișinău; Alexandru Magola, șeful Cancelariei Mitropoliei Basarabiei, domiciliat în mun. Chișinău.

A. Crearea bisericii reclamante și acțiunile întreprinse în vederea recunoașterii sale oficiale

1. Crearea Mitropoliei Basarabiei

10. La 14 septembrie 1992, reclamanții - persoane fizice, s-au asociat pentru a crea biserica reclamantă, Mitropolia Basarabiei - biserică ortodoxă autonomă locală. Conform statutului său, Mitropolia succeda, din punct de vedere canonic, Mitropolia Basarabiei care a existat până în 1944.

În decembrie 1992, ea a intrat sub jurisdicția Patriarhiei din București.

11. Mitropolia Basarabiei și-a elaborat un statut care determina, printre altele, formarea și administrarea organelor sale, pregătirea, recrutarea și disciplina clerului său, distincțiile ecleziastice și regulile privind bunurile sale. În preambulul statutului au fost definite principiile de organizare și funcționare ale bisericii reclamante:

„Mitropolia Basarabiei este o biserică ortodoxă autonomă locală din cadrul Patriarhiei Române. Titulatura ecleziastică tradițională „Mitropolia Basarabiei” poartă un caracter istoric convențional și nu are legătură cu realitățile politice din prezent sau din trecut. Mitropolia Basarabiei nu desfășoară activități politice și nici nu va desfășura astfel de activități pe viitor. Mitropolia Basarabiei activează pe teritoriul Republicii Moldova. Mitropolia Basarabiei are rangul de Exarhat al Plaiurilor și la ea pot adera, în egală măsură, sub raport canonic, și comunități din diaspora. Aderarea credincioșilor și a comunităților acestora este exclusiv benevolă.

În activitatea sa pe teritoriul Republicii Moldova, Mitropolia Basarabiei respectă legile acestui stat și legislația internațională în domeniul drepturilor omului. Comunitățile din diaspora, care au aderat canonic la Mitropolia Basarabiei, întrețin cu autoritățile statelor respective relații cu respectarea legislației acestor state și a dispozițiilor internaționale în domeniu. Mitropolia Basarabiei colaborează cu autoritățile statului în domeniul culturii, învățământului și asistenței sociale. Mitropolia Basarabiei nu ridică pretenții de ordin patrimonial sau de alt ordin asupra altor biserici sau asociații religioase. Mitropolia Basarabiei întreține relații ecumenice cu alte biserici și mișcări religioase și consideră dialogul frățesc drept unică formă de relații pe plan interbisericesc.

Deservenții Mitropoliei Basarabiei care activează pe teritoriul Republicii Moldova sunt cetățeni ai acestui stat. Invitarea cetățenilor altor state, în scopul exercitării unei activități religioase în Republica Moldova, precum și delegarea în străinătate a cetățenilor Republicii Moldova în același scop, va fi efectuată în conformitate cu legislația în vigoare.

Membrii Mitropoliei Basarabiei sunt cetățeni ai Republicii Moldova, care s-au asociat benevol pentru a practica în comun credința lor religioasă, conform convingerilor proprii, în temeiul preceptelor evanghelice, al canoanelor Sfinților Apostoli, al dreptului canonic ortodox și al Sfântului Obicei.

În toate comunitățile Mitropoliei Basarabiei din Republica Moldova, în cadrul tuturor serviciilor divine, vor fi citite rugăciuni speciale (ectenii) pentru autoritățile și instituțiile statului cu următorul cuprins: „Încă ne mai rugăm de Dumnezeu pentru țara noastră Republica Moldova, Stăpânirea și Oastea ei, ca o viață pașnică și netulburată să trăim în toată curăția și cucernicia”.

12. În prezent, Mitropolia Basarabiei dispune de 117 comunități pe teritoriul Republicii Moldova, trei comunități în Ucraina, una în Lituania, una în Letonia, două în Federația Rusă și una în Estonia. Comunitățile din Letonia și Lituania au fost recunoscute de către autoritățile acestor state și au personalitate juridică.

Circa un milion de cetățeni moldoveni sunt afiliați bisericii reclamante, care cuprinde peste 160 de clerici.

Mitropolia Basarabiei este recunoscută de toate patriarhiile ortodoxe cu excepția Patriarhiei Moscovei.

2. *Acțiunile de ordin administrativ și juridic întreprinse în vederea recunoașterii oficiale a bisericii reclamante*

13. În conformitate cu Legea nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte, care cere ca cultele care funcționează pe teritoriul Republicii Moldova să fie recunoscute prin decizie de Guvern, la 8 octombrie 1992, biserica reclamantă a depus o cerere de recunoaștere. Cererea sa a rămas fără răspuns.

14. Mitropolia Basarabiei a reiterat cererea sa la 25 ianuarie și 8 februarie 1995. La o dată care nu a fost precizată, Serviciul de stat pentru problemele cultelor de pe lângă Guvern a respins aceste cereri.

15. La 8 august 1995, reclamantul Petru Păduraru, invocând articolul 235 al Codului de procedură civilă, care prevede dreptul la contestarea actelor administrative în judecată, a depus la Judecătoria sectorului Buiucani din Chișinău o cerere de chemare în judecată împotriva Guvernului. El a solicitat anularea deciziilor de refuz în recunoașterea Mitropoliei Basarabiei. Instanța de judecată a admis cererea și a pronunțat la 12 septembrie 1995 o hotărâre, prin care s-a dispus recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

16. La 15 septembrie 1995, procurorul sectorului Buiucani a depus un recurs împotriva hotărârii Judecătoria sectorului Buiucani din 12 septembrie 1995.

17. La 18 octombrie 1995, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea din 12 septembrie 1995 pe motiv că Judecătoria sectorului Buiucani nu era competentă să examineze cererea de recunoaștere a bisericii reclamante.

18. La 13 martie 1996, biserica reclamantă a adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. Neprimind niciun răspuns, la 24 mai 1996, reclamantii au depus în judecată o cerere împotriva Guvernului prin care au cerut recunoașterea Mitropoliei Basarabiei. Prin hotărârea sa din 19 iulie 1996, instanța de judecată a respins cererea reclamantilor.

19. La 20 august 1996, reclamanții au depus o nouă cerere de recunoaștere, care a rămas, și de această dată, fără răspuns.

20. Reclamanții au atacat cu recurs hotărârea din 19 iulie 1996 la Tribunalul municipiului Chișinău. La 21 mai 1997, printr-o hotărâre nesusceptibilă de recurs, această instanță a pronunțat o decizie prin care hotărârea Judecătoriei a fost casată, iar cererea reclamanților a fost acceptată.

21. În urma reformei sistemului judecătoresc al Republicii Moldova, dosarul a fost expedit la Curtea de Apel a Republicii Moldova, pentru reexaminarea acestuia în fond.

22. La 4 martie 1997, reclamanții au adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. În lipsa răspunsului, la 4 iunie 1997, reclamanții au depus o cerere împotriva acestuia la Curtea de Apel a Republicii Moldova, cerând ca Mitropolia Basarabiei să fie recunoscută, invocând dreptul la libertatea de conștiință și la libertatea de asociere în scopul practicării cultului. Această acțiune a fost anexată la dosarul care se afla deja la Curtea de Apel.

23. În fața Curții de Apel, Guvernul a declarat că în acea cauză era vorba despre un conflict ecleziastic din sânul Bisericii Ortodoxe a Moldovei (în cele ce urmează, „Mitropolia Moldovei”), care nu ar putea fi soluționat decât de către Bisericile ortodoxe română și rusă, și că o eventuală recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei ar provoca conflicte în rândul enoriașilor.

24. Curtea de Apel a pronunțat hotărârea sa la 19 august 1997 prin care a admis cererea reclamanților. În hotărâre s-a subliniat, mai întâi de toate, că articolul 31 §§ 1 și 2 al Constituției Republicii Moldova garantează libertatea de conștiință, care trebuie să se manifeste într-un spirit de toleranță și respect față de ceilalți. În plus, cultele sunt libere și pot să se organizeze conform statutelor lor, în condițiile prevăzute de legislația Republicii Moldova. Instanța de judecată a mai subliniat că, începând cu 8 octombrie 1992, biserica reclamantă a adresat Guvernului mai multe cereri de recunoaștere în conformitate cu articolele 14 și 15 ale Legii despre culte, însă Guvernul nu a răspuns la niciuna din aceste cereri printr-o hotărâre a sa. Instanța a mai notat că, în scrisoarea sa din 19 iulie 1995, Primul-ministru a comunicat reclamanților că Guvernul nu poate să examineze cererea bisericii reclamante deoarece acest lucru ar însemna să intervină în activitatea Mitropoliei Moldovei. Curtea de Apel a remarcat că în timp ce cererea de recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei a rămas fără răspuns, Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, la 7 februarie 1993, Mitropolia Moldovei ca eparhie în cadrul Patriarhiei Moscovei.

Curtea de Apel a respins argumentul Guvernului conform căruia recunoașterea Mitropoliei Moldovei este suficientă pentru credincioșii ortodocși și a subliniat că noțiunea de cult nu se limitează doar la catolicism sau ortodoxism, dar trebuie să includă toate confesiunile, cu manifestări diverse ale sentimentelor lor religioase sau prin slăvirea unei divinități. Instanța a declarat, de asemenea, că Mitropolia Moldovei este dependentă, din punct de vedere canonic,

de Patriarhia Moscovei, pe când reclamantul este afiliat, din punct de vedere canonic, la Biserica Ortodoxă Română și, prin urmare, la Patriarhia de la București.

Curtea de Apel a constatat că refuzul Guvernului de a recunoaște biserica reclamantă contravine Legii despre culte, articolului 18 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, articolului 5 al Pactului Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, la care Republica Moldova este parte, care garantează libertatea religiei. Instanța a mai notat că reprezentantul Guvernului a confirmat că statutul reclamantului este în conformitate cu legislația națională și, în consecință, a obligat Guvernul să recunoască Mitropolia Basarabiei, prin aprobarea statutului acesteia.

25. Guvernul a atacat cu recurs această hotărâre pe motiv că instanțele de judecată nu sunt competente să examineze astfel de cauze.

26. Prin decizia sa din 9 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea din 19 august 1997 și a respins cererea reclamantilor ca fiind nefondată și tardivă.

Curtea Supremă de Justiție a notat că, conform articolului 238 al Codului de procedură civilă, cererea de chemare în judecată împotriva unei hotărâri a Guvernului, care lezează drepturile persoanei, poate fi depusă în termen de o lună de la înștiințarea despre refuzul de a anula decizia sau, în cazul lipsei unui răspuns din partea Guvernului, după expirarea termenului de o lună de la depunerea cererii. Curtea Supremă de Justiție a constatat că cererea reclamantilor a fost adresată Guvernului la 4 martie 1997, iar recursul lor a fost depus la 4 iunie 1997. Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție a calificat acțiunea în justiție a reclamantilor ca fiind înaintată tardiv.

Instanța a subliniat că refuzul Guvernului de a accepta cererea reclamantilor nu aduce atingere libertății lor de religie, așa precum o garantează tratatele internaționale și, în special, articolul 9 al Convenției Europene a Drepturilor Omului deoarece persoanele interesate sunt creștini ortodocși și pot să-și manifeste convingerile lor religioase în cadrul Mitropoliei Moldovei, recunoscută prin hotărârea Guvernului din 7 februarie 1993.

Potrivit deciziei Curții Supreme de Justiție, nu era vorba decât despre un conflict cu caracter administrativ din interiorul unei singure biserici, care putea fi soluționat doar de către Mitropolia Moldovei, iar orice amestec al statului în acest domeniu putea să agraveze conflictul. Curtea Supremă de Justiție a conchis că refuzul statului de a interveni în conflict corespunde prevederilor articolului 9 § 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

În fine, instanța a relevat că reclamantii au posibilitatea să-și manifeste liber convingerile lor religioase, că dispun în acest scop de biserici și nu au prezentat probe că ei sunt împiedicați să-și exercite religia.

27. La 15 martie 1999, reclamantii au adresat Guvernului o altă cerere de recunoaștere.

28. În scrisoarea sa din 20 iulie 1999, Primul-ministru al Republicii Moldova a respins cererea reclamanților. El și-a argumentat refuzul prin faptul că Mitropolia Basarabiei nu reprezintă un cult în sensul legii, ci este un grup schismatic al Mitropoliei Moldovei.

El a informat reclamanții că Guvernul nu va admite cererea până când negocierile purtate de către Patriarhiile rusă și română nu vor duce la găsirea unei soluții religioase pentru acest conflict.

29. La 10 ianuarie 2000, reclamanții au adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. Curții nu i-a fost comunicat rezultatul examinării acestei cereri.

3. *Recunoașterea altor culte*

30. De la adoptarea Legii despre culte, Guvernul a recunoscut mai multe culte, câteva dintre acestea fiind enumerate mai jos.

La 7 februarie 1993, Guvernul a aprobat statutele Bisericii Mitropoliei Moldovei, afiliată Patriarhiei de la Moscova. La 28 august 1995, Guvernul a recunoscut o altă biserică creștin-ortodoxă Eparhia Ortodoxă Rusă de rit vechi din Moldova, a cărei sediu central se află la Moscova.

La 22 iulie 1993, Guvernul a recunoscut „Biserica adventiștilor de ziua a șaptea”, iar la 19 iulie 1994, el a recunoscut „Biserica adventiștilor de ziua a șaptea - Mișcarea de reformare”.

La 9 iunie 1994, Guvernul a aprobat statutul și a recunoscut „Federația comunităților evreiești (religioase)”, în timp ce la 1 septembrie 1997, a fost aprobat statutul „Uniunii comunităților evreiești mesianice”.

4. *Reacția diferitelor autorități naționale*

31. Din momentul creării sale, Mitropolia Basarabiei s-a adresat, în mod sistematic, autorităților Republicii Moldova, pentru a explica motivele creării sale și pentru a cere sprijinul acestora în dobândirea recunoașterii sale oficiale.

32. Guvernul, la rândul său, a cerut mai multor ministere avizul lor cu privire la recunoașterea acestei biserici.

La 16 octombrie 1992, Ministerul Culturii și Cultelor a adresat Guvernului un aviz în care își exprima opinia în favoarea recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

La 14 noiembrie 1992, Ministerul Finanțelor a comunicat Guvernului că nu are vreo obiecție cu privire la recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

La 8 februarie 1993, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a adresat Guvernului un aviz favorabil recunoașterii bisericii reclamante.

În scrisoarea sa din 8 februarie 1993, Ministerul Învățământului a subliniat necesitatea recunoașterii rapide a Mitropoliei Basarabiei pentru a evita orice discriminare a credincioșilor ei, notând că statutul Mitropoliei Basarabiei trebuie îmbunătățit, fiind necesar să se prevadă, de exemplu, că învățământul dog-

matic și controlul procesului de învățământ din instituțiile care pregătesc clericii trebuie să fie asigurate atât de biserică cât și de Ministerul Învățământului.

La 15 februarie 1993, Departamentul Privatizării a transmis Guvernului un aviz în favoarea recunoașterii Mitropoliei Basarabiei, propunând, de asemenea, introducerea unor modificări în statutul acesteia.

33. La 11 martie 1993, ca răspuns la o scrisoare a Episcopului din Bălți, locuitor al Mitropolitului Basarabiei, Comisia pentru Cultură și Culte a Parlamentului Republicii Moldova a declarat că amânarea înregistrării Mitropoliei Basarabiei determină o agravare a situației sociale și politice în Republica Moldova și că acțiunile și statutul acestei biserici sunt conforme legilor Republicii Moldova. Drept urmare, Comisia a cerut Guvernului să recunoască biserica reclamantă.

34. Într-o notă informativă din 21 noiembrie 1994, Serviciul de stat pentru problemele cultelor de pe lângă Guvern rezuma situația astfel:

„(...) De aproape doi ani, un grup ecleziastic, cunoscut sub numele de Mitropolia Basarabiei, își desfășoară, în mod ilegal, activitatea pe teritoriul Republicii Moldova. În pofida eforturilor noastre susținute pentru a pune capăt activității acesteia (întrevederi cu membrii așa-zisei mitropolii, preoții G.E, I.E. ..., cu reprezentanții puterii de stat și cu credincioșii din localitățile în care activează adepții acestei biserici, cu G.G., ministru, N.A., Vicepreședinte al Parlamentului; toate organele administrației naționale și locale au fost informate despre caracterul ilegal al grupului etc.), nu s-a putut obține nici un rezultat pozitiv.

În afară de aceasta, cu toate că preoților și adepților mitropoliei în cauză le-a fost interzis să participe la slujbe, din cauza nerespectării regulilor canonice, ei au continuat, totuși, să-și desfășoare activitatea ilegală în biserici, fiind, de asemenea, invitați să participe la slujbe în cadrul unor activități publice organizate, de exemplu, de către Ministerul Apărării și Sănătății. Conducerea Băncii Naționale și a Departamentului Vamal nu a reacționat la cererea noastră de a lichida conturile bancare ale preoților și de a-i supune unui control strict în timpul numeroaselor lor treceri ale frontierei (...).

Activitatea așa-zisei mitropolii nu se reduce doar la atragerea de noi adepți și la propagarea ideilor Bisericii române. Ea mai dispune și de toate mijloacele necesare pentru funcționarea unei biserici, desemnează preoți, inclusiv cetățeni ai altor state (...), pregătește cadre ecleziastice, construiește biserici și multe, multe altele.

De menționat că activitatea (mai mult politică decât religioasă) acestui grup este susținută atât de forțe din interiorul țării (de către anumiți primari și satele conduse de ei, de către reprezentanți ai opoziției și chiar anumiți deputați), cât și din exterior (prin Hotărârea sa nr. 612 din 12 noiembrie 1993, Guvernul României a alocat 399,4 milioane lei pentru finanțarea activității acesteia (...)).

Activitatea acestei formațiuni provoacă tensiuni religioase și socio-politice în Republica Moldova, având repercusiuni imprevizibile (...).

Serviciul de stat pentru problemele cultelor constată:

(a) pe teritoriul Republicii Moldova nu există o unitate administrativă teritorială numită Basarabia, pentru ca să poată fi creat un grup religios cu denumirea de Mitropolia Basarabiei. Crearea unui asemenea grup și recunoașterea statutului acestuia ar constitui

un act antistatal, nelegitim, de nerecunoaștere a statului suveran și independent care este Republica Moldova;

(b) Mitropolia Basarabiei a fost creată în locul fostei Eparhii a Basarabiei, fondată în anul 1925 și recunoscută prin Decretul Regelui României nr. 1942 din 4 mai 1925. Recunoașterea juridică a valabilității acestor acte ar însemna recunoașterea efectelor lor actuale pe teritoriul Republicii Moldova;

(c) toate parohiile ortodoxe existente pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate ca părți componente ale Bisericii Ortodoxe din Moldova (Mitropolia Moldovei), al cărei statut a fost aprobat de către Guvern prin Hotărârea nr. 719 din 17 noiembrie 1993.

În concluzie:

1. Dacă nimic nu va fi întreprins pentru încetarea activității așa-numitei Mitropolii a Basarabiei, consecința va fi destabilizarea nu doar a Bisericii Ortodoxe, dar și a societății moldovenești în general.

2. Recunoașterea Mitropoliei Basarabiei (de stil vechi) și aprobarea statutului acesteia de către Guvern vor duce automat la dispariția Mitropoliei Moldovei”.

35. La 20 februarie 1996, în urma unei interpelări a reclamantului Vlad Cubreacov, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, un Viceprim-ministru a adresat Președintelui Parlamentului o scrisoare, în care se explicau motivele refuzului Guvernului de a recunoaște Mitropolia Basarabiei. El a subliniat că biserica reclamantă nu reprezintă un cult în sensul legii, ci este un grup schismatic al Mitropoliei Moldovei, și că orice amestec al statului în soluționarea acestui conflict ar contravine Constituției Republicii Moldova. Viceprim-ministrul a reamintit că partidul politic din care face parte dl Cubreacov a criticat, în mod public, decizia din 9 decembrie 1997 a Curții Supreme de Justiție, că acest reclamant a criticat, de asemenea, Guvernul pentru refuzul său de a recunoaște această „mitropolie fantomă”, și că persoana în cauză continuă să susțină această biserică prin toate mijloacele posibile de presiune, și anume, prin declarații în mass-media și prin sesizarea autorităților naționale și a organismelor internaționale. În concluzie se afirmă că „dezbaterile aprinse” în privința acestui grup religios au un caracter pur politic.

36. La 29 iunie 1998, Serviciul de stat pentru problemele cultelor a expediat Viceprim-ministrului avizul său cu privire la chestiunea recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

Subliniind îndeosebi, că din anul 1940, în Republica Moldova nu mai există vreo unitate administrativă teritorială numită „Basarabia”, iar biserica ortodoxă a fost recunoscută la 17 noiembrie 1993 cu denumirea de Mitropolia Moldovei, Mitropolia Basarabiei fiind o „parte schismatică” a acesteia din urmă. Serviciul de stat respectiv a declarat că recunoașterea bisericii reclamante reprezintă un amestec al statului în problemele Mitropoliei Moldovei, care ar duce la agravarea situației „nesănătoase” în care s-a pomenit aceasta din urmă. În ceea ce pri-

vește statutul bisericii reclamante, Serviciul de stat a afirmat că acesta nu poate fi aprobat deoarece nu constituie decât o „copie a statutului bisericii ortodoxe a unei alte țări”.

37. La 22 iunie 1998, Ministerul Justiției a informat Guvernul că, în opinia sa, statutul bisericii reclamante nu contravine legislației Republicii Moldova.

38. În scrisorile din 25 iunie și 6 iulie 1998, Ministerele Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, al Finanțelor au comunicat încă o dată Guvernului că nu au nicio obiecție în privința recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

39. La 7 iulie 1998, Ministerul Educației și Științei a informat Guvernul că susține recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

40. La 15 septembrie 1998, Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități naționale a Parlamentului Republicii Moldova a expediat Guvernului, pentru informare, o copie a raportului Ministerului Justiției al Federației Ruse, din care reieșea că în această țară existau, la data de 1 ianuarie 1998, cel puțin patru biserici ortodoxe, unele dintre care își aveau sediul central în străinătate. Comisia și-a exprimat speranța că raportul sus menționat ar putea să ajute Guvernul moldovenesc la soluționarea unor probleme similare, în particular, în ceea ce privește cererea de recunoaștere depusă de Mitropolia Basarabiei.

41. La 10 ianuarie 2000, adjunctul procurorului general al Republicii Moldova a adresat o scrisoare reclamantului Vlad Cubreacov, în care el a exprimat opinia că refuzul Guvernului de a răspunde la cererea de recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei era contrar libertății de religie și articolelor 6, 11 și 13 ale Convenției.

42. La 26 septembrie 2001, Guvernul a aprobat versiunea modificată a articolului 1 al statutului Mitropoliei Moldovei, care stipulează:

„Biserica Ortodoxă a Moldovei (Mitropolia Moldovei) este o biserică independentă și este succesoarea în drept a (...) Bisericii Mitropoliei Basarabiei. Biserica Ortodoxă a Moldovei își desfășoară activitatea pe teritoriul statului Republica Moldova în conformitate cu legislația în vigoare, cu respectarea canoanelor și preceptelor Sfinților Apostoli, ale Sfinților părinți și ale sinoadelor ecumenice, precum și a hotărârilor Bisericii Apostolice Unice Mondiale”.

43. La 21 septembrie 2001, în scrisoarea adresată Curții, Președintele Republicii Moldova și-a exprimat îngrijorarea referitor la posibilitatea de recunoaștere a bisericii reclamante. În opinia sa, întrebarea dată putea fi rezolvată doar în cadrul negocierilor dintre Patriarhiile rusă și română, pe când intervenția autorităților statului în acest conflict ar fi dus la încălcarea legilor Republicii Moldova. În afară de aceasta, o recunoaștere eventuală a acestei biserici de către autorități ar avea consecințe imprevizibile pentru societatea moldovenească.

5. *Reacții internaționale*

44. În avizul nr. 188 (1995) adresat Comitetului de Miniștri cu privire la admiterea în Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară a acestei organizații a luat cunoștință de voința Republicii Moldova de a-și respecta angajamentele asumate odată cu depunerea cererii de aderare la Consiliul Europei, la 20 aprilie 1993.

Printre aceste angajamente, reafirmate înainte de adoptarea avizului sus menționat, figura și acela de a asigura „libertatea totală de religie pentru toți cetățenii, fără nicio discriminare, și de a asigura soluționarea pe cale pașnică a conflictului dintre Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei”.

45. În raportul său anual din 1997, Federația Internațională a Drepturilor Omului (Helsinki) a criticat refuzul Guvernului moldovenesc de a recunoaște Mitropolia Basarabiei. În raport se indică că acest refuz a avut drept rezultat transferarea multor biserici în proprietatea Mitropoliei Moldovei și se face trimitere la învinuirile, conform cărora membrii clerului bisericii reclamante au fost supuși violenței fizice, fără ca autoritățile să asigure apărarea acestora.

46. În raportul din anul 1998, federația sus-menționată a criticat Legea despre culte, în special articolul 4 al acestei legi, conform căruia adeptilor religiilor nerecunoscute printr-o decizie a Guvernului nu le este asigurată protecția libertății de religie. Federația a subliniat că acest articol este un instrument discriminatoriu, care permite Guvernului moldovenesc să împiedice eforturile adeptilor Mitropoliei Basarabiei să reclame în justiție restituirea bisericilor care le-au aparținut. În afară de aceasta, raportul face referire la actele de violență și de vandalism la care sunt supuși biserica reclamantă și membrii ei.

B. Pretinsele incidente care au afectat Mitropolia Basarabiei și membrii acesteia

47. Reclamantii fac referire la un anumit număr de incidente în timpul cărora membrii clerului sau adeptii bisericii reclamante au fost intimidati sau împiedicați să-și manifeste convingerile lor.

48. Guvernul nu a contestat că aceste incidente au avut loc.

1. Incidentele de la Gârbova (Ocnița)

49. În 1994, adunarea creștinilor din satul Gârbova (Ocnița) a hotărât să adere la Mitropolia Basarabiei. În consecință, Mitropolitul Basarabiei l-a numit pe T.B. paroh în acest sat.

50. La 7 ianuarie 1994, când T.B. se îndrepta spre biserică pentru a oficia slujba de Crăciun, primarul satului, T.G., i-a interzis să intre în biserică, iar atunci când locuitorii satului au ieșit să protesteze, primarul a încuiat ușa bisericii și, fără nicio explicație, l-a somat pe T.B. să părăsească satul în 24 de ore.

51. La 9 ianuarie 1994, primarul a chemat creștinii din sat la o altă adunare. La această adunare, primarul a informat sătenii că T.B. a fost demis din funcția de paroh, pentru că aparținea Mitropoliei Basarabiei, și le-a prezentat noul paroh, pe N., de la Mitropolia Moldovei. Adunarea a respins propunerea primarului.

52. La 11 ianuarie 1994, creștinii din sat au fost din nou convocați la o adunare de către primar. De această dată, el a prezentat sătenilor un alt paroh de la Mitropolia Moldovei, pe A., care n-a fost nici el acceptat de adunare, cei prezenți exprimându-și preferința pentru T.B.

53. În aceste circumstanțe, S.M., președintele Consiliului parohial, a fost convocat de către primar și președintele asociației agricole, care i-au cerut să convingă sătenii să accepte destituirea lui T.B. Președintele consiliului parohial a refuzat să facă acest lucru.

54. La 13 ianuarie 1994, pe când se îndrepta spre biserică, S.M. a fost oprit din drum. El a fost imobilizat de către cinci polițiști, aruncat în mașina de poliție și dus mai întâi la primărie, unde a fost bătut cu cruzime. Apoi el a fost dus la comisariatul de poliție din Ocnița, unde a fost învinuit de atitudinea sa favorabilă față de Mitropolia Basarabiei, fără să i se aducă la cunoștință motivele reținerii. El a fost eliberat peste trei zile.

55. În urma acestor incidente, T.B. a părăsit parohia.

2. *Parohia Sfântul Nicolae din Fălești*

56. Într-o scrisoare din 20 mai 1994, vicepreședintele Consiliului raional Fălești l-a informat pe G.E., parohul bisericii Sfântul Nicolae din Fălești, că datorită apartenenței sale la Mitropolia Basarabiei, nu poate oficia slujba de Paști la 9 mai 1994, în vechiul cimitir al orașului, deoarece aceasta constituie o activitate contrară Legii despre culte, fiindcă Mitropolia Basarabiei este ilegală. Din același motiv, lui i-a fost interzisă pe viitor oficializarea serviciilor divine atât în biserică, cât și în aer liber. Când privește decizia lui G.E. de a invita preoți din România pentru slujba din 22 mai 1994, vicepreședintele Consiliului raional l-a avertizat să nu dea curs deciziei sale deoarece nu a obținut, în prealabil, permisiunea autorităților, așa precum prevede articolul 22 al Legii despre culte.

57. În luna noiembrie a anului 1994, lui G.E. i-a fost aplicată o amendă în mărime de 90 lei pentru că oficia în calitate de preot al unei biserici nerecunoscute, Mitropolia Basarabiei. Instanța de judecată a menținut sancțiunea, însă a redus mărimea amenzii la 54 de lei, din motivul că G.E. nu deținea funcții de răspundere în cadrul Mitropoliei Basarabiei.

58. La 27 octombrie 1996, înainte de începerea slujbei în biserică parohială, un grup de persoane condus de un preot de la Mitropolia Moldovei l-au bătut pe G.E. până la sânge și i-au cerut să adere la Mitropolia Moldovei. Ei s-au năpustit și asupra preotesei, rupându-i hainele.

59. G.E. a reușit să se ascundă în interiorul bisericii, unde se ținea slujba, dar agresorii l-au urmărit și în interior, dezlănțuind o ceartă cu credincioșii

prezenți în biserică. Un ofițer de poliție sosit la fața locului a reușit să convingă agresorii să părăsească biserica.

60. La 15 noiembrie 1996, adunarea parohială a publicat o declarație, în care își exprima indignarea față de actele de violență și de intimidare la care au fost supuși membrii Mitropoliei Basarabiei și a cerut autorităților să nu mai admită asemenea acțiuni și să recunoască oficial această mitropolie.

61. La 6 iunie 1998, reclamantul Petru Păduraru, Mitropolitul Basarabiei, a primit două telegrame anonime prin care era amenințat să nu meargă la Fălești. El n-a depus nicio plângere privind acest incident.

3. *Biserica Sfântului Alexandru, parohia Călărași*

62. La 11 iulie 1994, un alt reclamant, Ioan Eșanu, parohul acestei bisericii, a fost chemat de către președintele Consiliului raional Călărași pentru a discuta despre Mitropolia Basarabiei.

La această adunare au mai participat primarul orașului Călărași, secretarul Consiliului raional și episcopul. Președintele Consiliului raional l-a acuzat pe reclamant că este membru al Mitropoliei Basarabiei și, astfel, face propagandă în favoarea unirii cu România. Apoi, el i-a acordat o săptămână, timp în care să prezinte certificatul care ar confirma recunoașterea Mitropoliei Basarabiei sau să părăsească parohia.

4. *Parohia Cania (Cantemir)*

63. Într-o scrisoare din 24 noiembrie 1994, adresată Mitropolitului Basarabiei, V.B., cetățean român și paroh de Cania, a atras atenția asupra faptului că este supus unor presiuni puternice din partea autorităților raionale din Cantemir, care îi reproșau că este membru al bisericii reclamante.

64. La 16 ianuarie 1995, V.B. a fost chemat la comisariatul de poliție Cantemir, unde i-a fost adusă la cunoștință o decizie a Guvernului, prin care i s-au anulat permisul de ședere și permisul de muncă. V.B. a fost somat să părăsească teritoriul Republicii Moldova în 72 ore și să înapoieze autorităților competente permisele sus-menționate.

5. *Incidente care au avut loc la Chișinău*

65. La 5 aprilie 1995, Vasile Petrache, parohul bisericii Sfântul Nicolae, biserică afiliată Mitropoliei Basarabiei, l-a informat pe Mitropolitul Basarabiei că în timpul unor incidente nocturne din 27-28 martie și 3-4 aprilie 1995 au fost sparte geamurile bisericii.

66. Un atac similar a avut loc în noaptea de 13-14 mai 1995. Vasile Petrache a depus de fiecare dată plângeri, cerând poliției să intervină pentru a preveni producerea unor noi atacuri în viitor.

67. În noaptea de 3-4 septembrie 1996, persoane necunoscute au aruncat o grenadă în casa Mitropolitului Basarabiei, cauzând daune materiale. În urma acestui atac, reclamantul a depus o plângere la comisariatul de poliție Chișinău.

68. În toamna anului 1999, după decesul unuia din reclamanți, Vasile Petrache, Mitropolitul Basarabiei l-a numit pe Petru Buburuz, un alt reclamant, în calitate de paroh al Bisericii Sfântul Nicolae.

După această numire, biserica Sfântul Nicolae a fost ocupată de către reprezentanți ai Mitropoliei Moldovei, care încuiaseră biserica și împiedicaseră credincioșii bisericii reclamante să intre în biserică. Aceștia au mai pus stăpânire și pe documentele și ștampila parohiei.

69. La 8 decembrie 1999, poliția a întocmit un proces-verbal de tragere la răspundere administrativă a reclamantului Petru Buburuz, pe motiv că el organizase, la 28 noiembrie 1999, o întrunire publică în fața bisericii Sfântul Nicolae, fără a obține, în prealabil, autorizație pentru organizarea întrunirii publice.

70. La 28 ianuarie 2000, judecătorul S. al Judecătoriei sectorului Buiucani a clasat dosarul pe motiv că reclamantul nu organizase o adunare, dar, în calitatea sa de preot, el a oficiat o slujbă la rugămintea a aproximativ o sută de credincioși care erau prezenți. De asemenea, instanța de judecată a constatat că liturghia a avut loc anume în acel loc deoarece ușa bisericii era încuiată.

6. *Incidentul din sectorul Buiucani (Chișinău)*

71. În noaptea de 3-4 septembrie 1996, în casa lui P.G., cleric care aparține de biserica reclamantă, a fost aruncată o grenadă, iar la 28 septembrie 1996, P.G. a fost amenințat de către șase necunoscuți. P.G. a depus imediat o plângere penală.

72. Într-o scrisoare din 22 noiembrie 1996 adresată Președintelui Republicii Moldova, ministrul Afacerilor Interne și-a exprimat regretul cu privire la perioada de timp îndelungată în care se desfășura ancheta în privința acestui accident și l-a informat că persoanele responsabile de efectuarea anchetei au fost sancționate disciplinar pentru această încălcare.

7. *Parohia din satul Octombrie (Sângerei)*

73. În raportul său din 22 iunie 1998 adresat Mitropolitului Basarabiei, episcopul bisericii din sat s-a plâns de acțiunile preotului M. de la Mitropolia Moldovei, care, cu sprijinul primarului orașului Bălți, a încercat să-1 înlătore de la slujbă pe preotul P.B., membru al Mitropoliei Basarabiei, și să obțină închiderea bisericii din sat.

Nicio plângere n-a fost depusă în privința acestui incident.

8. *Incidentele de la Cucioaia (Ghiliceni)*

74. Potrivit reclamantului, la 23 august 1998, un ofițer de poliție, căpitanul R., a declarat că acționând la ordinul superiorului său, locotenent-colonelul

B.D., a sigilat ușa bisericii din Cucioaia (Ghiliceni) și i-a interzis lui V.R., preot care oficia, în mod sistematic, slujbele în această biserică și care aparținea Mitropoliei Basarabiei, să intre în lăcaș și să continue slujba. În baza plângerii sătenilor, unul din reclamanți, Vlad Cubreacov, a adresat, la 26 august 1998, o scrisoare Primului-ministru, cerându-i o explicație pentru aceste acțiuni.

Incidentul a fost, de asemenea, descris și în ziarul „Flux” din 26 august 1998.

Guvernul a cerut Ministerului de Interne să intenteze o anchetă în privința incidentului descris în scrisoare. În cadrul anchetei, s-a constatat că persoana care a sechestrat ușa bisericii nu era polițist, ci un membru al Mitropoliei Moldovei, arhidiaconul D.S..

9. *Parohia din Bădicul Moldovenesc (Cahul)*

75. La 11 aprilie 1998, aproape de miezul nopții, parohul bisericii a fost trezit de niște persoane necunoscute care încercau să forțeze ușa casei parohiale. Parohul a fost amenințat cu moartea, dacă nu va renunța la crearea unei noi parohii la Cahul.

76. La 13 aprilie 1998, el a fost amenințat cu moartea de către preotul I.G., membru al Mitropoliei Moldovei. În aceeași zi, el s-a plâns la poliție.

10. *Parohia din Mărinici (Nișporeni)*

77. După ce a părăsit Mitropolia Moldovei și s-a alăturat Mitropoliei Basarabiei, în iulie 1997, parohul acestei biserici și familia sa au fost amenințați, de mai multe ori, de către mai mulți preoți de la Mitropolia Moldovei. Geamurile casei sale au fost sparte, iar la 2 februarie 1998, el a fost atacat în stradă și bătut de către persoane necunoscute, care i-au spus să nu se mai amestece în „lucrurile acestea”.

78. Parohul a fost consultat de un medic legist, care i-a eliberat un certificat care atesta leziunile corporale. După aceste incidente, parohul a depus o plângere penală la comisariatul de poliție din sectorul Ciocana.

79. Ziarele din Republica Moldova au relatat cu regularitate incidentele, descrise ca acte de intimidare a clerului și a credincioșilor adepți ai Mitropoliei Basarabiei.

11. *Incidentul de la Floreni*

80. La 6 decembrie 1998, V.J., preot al Mitropoliei Moldovei, și alte persoane care îl însoțeau au stricat ușa bisericii din sat și au ocupat-o. Când preotul bisericii reclamante V.S. s-a prezentat la biserică pentru a oficia serviciul duminical, accesul în biserică i-a fost interzis. Situația s-a rezolvat doar când sătenii, adepți ai bisericii reclamante, au sosit la biserică.

12. *Incidentul de la Leova*

81. La 2 februarie 2001, în raportul adresat Mitropoliei Basarabiei, preotul N.A., de la parohia Leova, a declarat că Biserica din Leova a fost obiectul unor acte de vandalism și că el însuși, precum și alți credincioși au fost ținta unor acte de intimidare publică și a amenințărilor cu moartea din partea lui G.C., preot al Mitropoliei Moldovei. Acțiunile de acest fel s-au repetat, însă administrația locală nu a oferit nicio protecție credincioșilor, membri ai bisericii reclamante.

C. **Incidente referitoare la patrimoniul Mitropoliei Basarabiei**

1. *Incidentul de la Floreni*

82. Credincioșii din satul Floreni au aderat la Mitropolia Basarabiei la 12 martie 1996 și au constituit o comunitate locală a acestei biserici la 24 martie 1996. Ei au mai construit și un paraclis unde putea avea loc oficierea liturghiilor.

83. La 29 decembrie 1997, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.1203 potrivit căreia Mitropoliei Moldovei i s-a atribuit cu drept de folosire terenul pe care era deja construit paraclisul Mitropoliei Basarabiei. Această hotărâre a fost confirmată și prin decizia Primăriei din Floreni din 9 martie 1998.

84. La cererea bisericii reclamante de a i se acorda dreptul de folosire a terenului respectiv, ținând cont de faptul că paraclisul său era situat pe el, Agenția Națională de Cadastru a răspuns enoriașilor parohiei din Floreni că „administrația publică locală nu poate să adopte o astfel de decizie deoarece Mitropolia Basarabiei nu are personalitate juridică recunoscută în Republica Moldova”.

2. *Incidentul cu privire la o donație umanitară din partea asociației americane Jesus Christ of Latter-Day Saints*

85. La 17 februarie 2000, Mitropolitul Basarabiei a cerut comisiei Guvernementale pentru ajutor umanitar autorizarea de intrare pe teritoriul Republicii Moldova a unor bunuri în valoare de 9000 dolari americani, provenite din Statele Unite ale Americii și calificarea acestor bunuri ca ajutor umanitar. Această cerere a fost refuzată la 25 februarie 2000.

86. La 25 februarie 2000, reclamantul Vlad Cubreacov a cerut comisiei respective să-i comunice motivele refuzului. El a specificat că donația, trimisă de către asociația „Jesus Christ of Latter-Day Saints”, consta în îmbrăcăminte folosită și a primit din partea autorităților ucrainene autorizația de tranzit fiind considerată donație umanitară. Însă, începând cu 18 februarie 2000, aceste bunuri au fost blocate în vama moldovenească, iar pentru aceasta destinatarul bunurilor era obligat să plătească câte 150 dolari americani pentru fiecare zi de

depozitare. Reclamantul a reiterat cererea de intrare a acestor bunuri pe teritoriul Republicii Moldova ca donație umanitară.

87. La 28 februarie 2000, Viceprim-ministrul Republicii Moldova a autorizat intrarea pe teritoriul Republicii Moldova a acestei donații umanitare.

D. Chestiuni cu privire la drepturile personale ale clericilor bisericii reclamante

88. Vasile Petrache, preot al Mitropoliei Basarabiei, i-a fost refuzat dreptul la pensie pe motiv că nu ar fi fost deservent al unui cult recunoscut.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

A. Constituția din 29 iulie 1994

89. Articolul 31 al Constituției Republicii Moldova cu privire la libertatea conștiinței prevede:

„(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

(2) Culele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(3) În relațiile dintre culele religioase sunt interzise orice manifestări de învrăjbi-re.

(4) Culele religioase sunt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfelinate.”

B. Legea nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte

90. Dispozițiile pertinente ale Legii nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte, publicată în Monitorul Oficial nr. 3/70 din 1992, prevăd următoarele:

Articolul 1. Libertatea conștiinței

„Statul garantează libertatea conștiinței și libertatea religiei pe teritoriul Republicii Moldova. Orice persoană are dreptul de a manifesta credința în mod liber, individual sau colectiv, în public sau în particular, cu condiția că această exercitare să nu contravină Constituției, prezentei legi sau legislației în vigoare.”

Articolul 4. Intoleranța confesională

„Intoleranța confesională, manifestată prin acte care stânjenesc liberul exercițiu al unui cult recunoscut de stat, constituie o infracțiune și se pedepsește conform legislației.”

Articolul 9. Libertatea organizării și funcționării cultelor

„Culte sunt libere să se organizeze și pot funcționa liber dacă practicile și ritualurile lor nu contravin Constituției, prezentei legi și legislației în vigoare.

În cazuri contrare cultele nu se vor putea bucura de recunoașterea statului.”

Articolul 14. Recunoașterea cultelor

„Pentru a putea să se organizeze și să funcționeze, cultele trebuie să fie recunoscute prin decizie guvernamentală.

În cazul nerespectării condițiilor articolului 9 alineatul întâi din prezenta lege, recunoașterea va putea fi retrasă în același mod.”

Articolul 15. Aprobarea statutului

„În vederea recunoașterii, fiecare cult prezintă Guvernului spre examinare și aprobare statutul (regulamentul) său de organizare și funcționare, cuprinzând informații asupra sistemului de organizare și administrare, însoțit de principiile fundamentale de credință.”

Articolul 21. Asociații și fundații

„Asociațiile și fundațiile care urmăresc în total sau în parte scopuri religioase, în ce privește caracterul lor religios, se bucură de drepturile și sunt supuse obligațiilor ce decurg din legislația privind cultele.”

Articolul 22. Deservenții, invitare-delegare

„Șefii cultelor de rang republican și ierarhic, aleși conform statutului (regulamentului) cultului respectiv, precum și întregul personal din serviciul cultelor trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova.

Angajarea cetățenilor străini pentru activități religioase, precum și delegarea în străinătate în același scop a cetățenilor Republicii Moldova se va face în fiecare caz aparte cu acordul autorităților de stat.”

Articolul 24. Personalitate juridică

„Culte recunoscute de stat sunt persoane juridice (...).”

Articolul 35. Tipăriturile și obiectele de cult

„Culte recunoscute de stat și înregistrate conform prezentei legi au dreptul exclusiv:

- a) să producă și să comercializeze obiectele de cult specifice cultului respectiv;
- b) să fondeze organe de presă pentru credincioși, să editeze și să comercializeze cărți de cult, teologice sau cu conținut bisericesc, necesare practicării cultului;
- c) să stabilească plăți pentru pelerinaj și activități turistice la lăcașele de cult;
- d) să organizeze, pe teritoriul țării și în străinătate, expoziții de obiecte de cult, inclusiv expoziții cu vânzare.

(...)

În prezentul articol, obiecte de cult se consideră: vasele liturgice, icoanele metalice și cele litografice, crucile, crucifixele, mobilierul bisericesc, cruciulițele și medalioanele cu imagini religioase specifice cultului respectiv, obiectele de colportaj religioase și altele asemenea. Obiectelor de cult se asimilează și calendarele religioase, ilustratele, pliantele, albumele de artă bisericească, filmele, etichetele cu imaginea lăcașurilor de cult sau a obiectelor de artă bisericească, cu excepția celor care fac parte din patrimoniul cultural național, produsele necesare activității de cult, cum ar fi: tămâia și lumânările, inclusiv cele decorative pentru nunți și botezuri, stofele și broderiile specifice folosite la confecționarea veșmintelor de cult și altor obiecte necesare practicării cultului respectiv.”

Articolul 44. Angajarea deservenților și salariaților cultelor

„Părțile componente ale cultelor, instituțiile și întreprinderile înființate de ele pot angaja lucrători în conformitate cu legislația muncii.”

Articolul 45. Contractul

„Angajarea deservenților și salariaților cultelor se efectuează în baza unui contract scris (...).”

Articolul 46. Statutul juridic

„Deservenții și salariații cultelor, ai instituțiilor și întreprinderilor înființate de ele au statut juridic identic cu angajații organizațiilor, instituțiilor și întreprinderilor obștești asupra lor extinzându-se legislația muncii.”

Articolul 48. Pensile de stat

„Deservenților și salariaților cultelor, indiferent de pensiile stabilite de culte, li se stabilesc pensii de stat pe baze generale, în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea cu pensii de stat în Republica Moldova.”

C. Codul de procedură civilă

91. Articolul 28/2 modificat prin Legea nr. 942-XIII din 18 iulie 1996 stabilește următoarea competență a Curții de Apel:

„Curtea de Apel judecă în primă instanță plângerile împotriva actelor organelor administrației publice centrale și ale persoanelor cu funcții de răspundere ale acestora, săvârșite cu încălcarea legii sau cu depășirea împuternicirilor și care lezează drepturile cetățenilor”.

92. Articolul 37 cu privire la participarea mai multor reclamanți sau pârâți în proces, prevede următoarele:

„Acțiunea poate fi intentată de mai mulți reclamanți împreună sau împotriva mai multor pârâți. Fiecare dintre reclamanți sau pârâți apare în proces independent față de cealaltă parte.

Coparticipanții pot încredința ducerea procesului unuia din ei (...).”

93. Articolul 235 cu privire la dreptul de a se adresa în instanță împotriva actelor ilegale ale organelor administrației publice, prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică, dacă consideră că drepturile ei sunt lezate printr-un act administrativ sau prin refuzul neîntemeiat al unui organ administrativ sau al unei persoane cu funcții de răspundere de a-i examina cererea cu privire la un drept recunoscut de lege, este în drept să se adreseze în instanța de judecată competentă pentru anularea actului sau recunoașterea dreptului care a fost lezat”.

ÎN DREPT

I. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 9 AL CONVENȚIEI

94. Reclamanții pretind că refuzul autorităților Republicii Moldova de a recunoaște Mitropolia Basarabiei constituie o încălcare a libertății lor de conștiință deoarece doar cultele recunoscute de Guvern pot fi practicate pe teritoriul Republicii Moldova. Ei relevă, în special, că libertatea de a-și manifesta colectiv religia lor este împiedicată de interdicția de a se reuni în scop religios, precum și de absența unei protecții juridice a patrimoniului bisericii reclamante. Reclamanții invocă articolul 9 al Convenției care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință sau de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate forma obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”.

A. Argumentele prezentate Curții

1. Reclamanții

95. Invocând hotărârea *Manoussakis et autres c. Grèce* (26 septembrie 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV, p. 1361, § 37), reclamanții susțin că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă constituie o încălcare a libertății lor de religie, deoarece absența autorizației face imposibil exercițiul

cultului lor. În opinia lor, un stat poate să impună o procedură prealabilă de înregistrare a cultelor fără a încălca articolul 9 al Convenției, cu condiția că înregistrarea nu este un obstacol pentru libertatea de religie a credincioșilor. În această cauză, refuzul de recunoaștere nu a avut niciun temei acceptabil într-o societate democratică. În special, reclamanții declară că nicio activitate ilegală sau contrară ordinii publice nu poate fi reproșată bisericii reclamante sau membrilor săi.

96. Reclamanții susțin că, într-o societate democratică, orice grup de credincioși care se consideră diferiți de alții trebuie să-și poată crea o nouă biserică și că nu ține de competența statului să determine dacă există o distincție reală între aceste grupuri diferite sau care dintre credințe trebuie să fie considerate distincte de altele.

De asemenea, statul nu poate favoriza, prin intermediul recunoașterii, o biserică în defavoarea alteia, nici să cenzureze titulatura unei biserici din simplul motiv că aceasta s-ar referi la o perioadă istorică îndepărtată.

În consecință, în cauza dată, statul moldovenesc nu poate să decidă dacă biserica reclamantă este o entitate individuală, distinctă sau o formațiune în cadrul unei alte biserici.

2. *Guvernul*

97. Guvernul admite faptul că dreptul la libertatea de religie cuprinde în sine libertatea de a-și manifesta religia prin culte și îndeplinirea ritualurilor, dar consideră că, în această cauză, refuzul de a recunoaște biserica reclamantă nu constituie o interdicție a activităților acesteia sau ale membrilor săi. Aceștia din urmă își exercită libertatea lor la religie, atât prin convingerea personală cât și prin manifestarea cultului și îndeplinirea ritualurilor.

98. De altfel, Guvernul susține că biserica reclamantă, în calitate de biserică creștină ortodoxă, nu reprezintă un nou cult deoarece cultul creștin ortodox a fost recunoscut în Republica Moldova, la 7 februarie 1993, odată cu recunoașterea Mitropoliei Moldovei. Din punct de vedere religios, nu există nicio diferență dintre biserica reclamantă și Mitropolia Moldovei.

Crearea bisericii reclamante ar fi în realitate o încercare de a crea un nou organ administrativ în cadrul Mitropoliei Moldovei. Or, statul nu se poate amesteca în conflictul apărut în sânul Mitropoliei Moldovei, fără a-și încălca obligația sa de neutralitate în materie religioasă.

În cadrul audierii din 2 octombrie 2001, Guvernul a susținut că, conflictul, în aparență administrativ, ascunde un conflict de ordin politic între România și Federația Rusă și că intervenția sa în acest conflict, sub forma recunoașterii acestui grup schismatic, cum ar fi biserica reclamantă, riscă să aibă consecințe dificile pentru independența și integritatea teritorială ale tânărului stat Republica Moldova.

B. Terțul intervenient

99. Terțul intervenient a declarat că cererea are la origine un conflict de ordin administrativ din cadrul Mitropoliei Moldovei. Terțul intervenient subliniază faptul că biserica reclamantă a fost creată de preoți ai Mitropoliei Moldovei, care, din motive dictate de ambițiile personale, au decis să se separe de această biserică. Activitatea schismatică a reclamantului Petru Păduraru a fost contrară canoanelor Bisericii ortodoxe ruse, fapt pentru care Patriarhul de la Moscova i-a interzis să officieze servicii divine. Totodată, încălcând dreptul canonic și fără a se consulta cu Patriarhia de la Moscova și cu autoritățile moldovenești, Patriarhia de la București a decis recunoașterea bisericii schismatice. Conflictul generat trebuia, prin urmare, rezolvat doar prin negocieri între Patriarhiile română și rusă.

100. Terțul intervenient subliniază faptul că biserica reclamantă este fondată pe criterii etnice și că, în consecință, recunoașterea sa de către Guvern nu numai că ar constitui o ingerință a statului în problemele ce țin de religie, dar ar avea urmări negative asupra situației politice și sociale din Republica Moldova și ar încuraja tendințele naționaliste care există în țară. Mai mult decât atât, o astfel de recunoaștere ar aduce prejudicii relațiilor de prietenie dintre Republica Moldova și Ucraina.

C. Aprecierea Curții

101. Curtea reamintește de la început că o biserică sau un organ ecleziastic al unei biserici poate, ca atare, să exercite în numele enoriașilor săi drepturile garantate de articolul 9 al Convenției (*Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France* [GC], nr. 27417/95, § 72, CEDH 2000-VII). Prin urmare, în această cauză Mitropolia Basarabiei poate fi considerată reclamant în sensul articolului 34 al Convenției.

1. Cu privire la existența unei ingerințe

102. În continuare, Curtea urmează să stabilească existența unei ingerințe în dreptul reclamantilor la libertatea de religie prin refuzul de a recunoaște biserica reclamantă.

103. Guvernul susține că nerecunoașterea bisericii reclamante nu împiedică reclamantii să-și exprime convingerile și să le manifeste în cadrul unui cult creștin ortodox recunoscut de către stat, adică în cadrul Mitropoliei Moldovei.

104. Reclamantii afirmă că, conform legislației Republicii Moldova, doar cultele recunoscute de Guvern pot fi practicate și că, prin urmare, refuzul de recunoaștere a bisericii reclamante echivalează, pentru aceasta, cu interzicerea de a funcționa, atât în plan bisericesc, cât și ca asociație. Cu referire la reclamantii - persoane fizice, ei nu pot să-și exprime convingerile prin cultul lor, deoarece numai un cult recunoscut de către stat poate beneficia de o protecție legală.

105. Curtea notează că, conform Legii din 24 martie 1992 despre culte, pot fi practicate numai cultele recunoscute prin decizie guvernamentală.

În această cauză, Curtea notează că, nefiind recunoscută, biserica reclamantă nu poate să-și desfășoare activitatea sa. În special, preoții nu pot oficia slujbe, membrii săi nu se pot reuni pentru a-și practica religia și fiind lipsită de personalitate juridică, biserica nu poate beneficia de protecția juridică a patrimoniului său.

Curtea consideră că refuzul Guvernului de a recunoaște biserica reclamantă, care a fost menținut prin decizia Curții Supreme de Justiție de la 9 decembrie 1997, constituie o ingerință în dreptul acestei biserici și al altor reclamanți la libertatea de religie, precum aceasta este garantată de articolul 9 § 1 al Convenției.

106. Pentru a determina dacă această ingerință constituie o violare a Convenției, Curtea trebuie să constate dacă ingerința este conformă exigențelor articolului 9 § 2, adică dacă ingerința era „prevăzută de lege”, dacă „urmărea un scop legitim” și dacă era „necesară într-o societate democratică”.

2. Dacă ingerința a fost prevăzută de lege?

107. Reclamanții admit că ingerința era prevăzută de Legea nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte. Totuși, ei afirmă că procedura prevăzută de această Lege nu a fost aplicată adecvat deoarece adevăratul motiv al refuzului de înregistrare a fost de ordin politic; în realitate, Guvernul nici n-a susținut și nici n-a dovedit că biserica reclamantă nu s-a conformat legilor Republicii Moldova.

108. Guvernul nu s-a pronunțat în această privință.

109. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă conform căreia expresia „prevăzută de lege” din articolele 8-11 ale Convenției nu numai că cere ca măsura incriminată să aibă o bază în dreptul intern, dar vizează, de asemenea, și calitatea legii în cauză, care trebuie să fie suficient de accesibilă și previzibilă în ceea ce privește efectele ei, adică să fie enunțată cu destulă precizie, astfel încât să permită persoanei - în caz de necesitate, cu o consultare adecvată - să-și determine conduita sa (hotărârile *Sunday Times v. Royaume Uni* (nr.1), 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, p. 31 § 49, *Larissis et autres v. Grèce*, 24 februarie 1998, *Recueil* 1998-I, p. 378, § 40, *Hashman et Harrup v. Royaume-Uni* [GC], nr. 25594/94, § 31, CEDH 1999- VIII, *Rotaru v. Roumanie* [GC], nr. 28341/95, § 52, CEDH 2000-V).

Pentru a răspunde acestor exigențe dreptul intern trebuie să ofere o anumită protecție împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice în drepturile garantate de Convenție. Atunci când este vorba de chestiuni care aduc atingere drepturilor fundamentale, legea este contrară principiului preeminenței dreptului, acesta fiind unul din principiile fundamentale ale unei societăți democratice consacrat de Convenție, dacă marja de discreție prevăzută de lege oferă executivului împuterniciri largi. Legea trebuie să definească cu suficientă precizie

scopul oricărei marje de discreție și modalitățile de exercitare a acesteia (*Hassan et Tchaouch v. Bulgaria* [GC], nr. 30985/96, § 84, CEDH 2000-XI).

Nivelul de precizie a legislației interne - care nu poate în niciun caz să prevadă toate ipotezele - depinde într-o măsură considerabilă de conținutul instrumentului în cauză, de domeniul pe care-l reglementează și de numărul și statutul celor cărora li se adresează (hotărârile *Hashman et Harrup* citată anterior, § 31 și *Groppera Radio AG et autres v. Suisse*, 28 martie 1990, seria A nr. 173, p. 26, § 68).

110. În această cauză, Curtea notează că articolul 14 al Legii din 24 martie 1992 prevede recunoașterea cultelor prin decizie guvernamentală și că, în conformitate cu articolul 9 al legii date, pot beneficia de recunoaștere numai cultele ale căror practici și ritualuri sunt conforme Constituției și legislației moldovenești.

Fără a se pronunța categoric asupra faptului dacă prevederile legale sus-menționate sunt conforme exigențelor de previzibilitate și precizie, Curtea este gata să accepte că ingerința în cauză era „prevăzută de lege”, înainte de a determina dacă ea a urmărit „un scop legitim” și dacă a fost „necesară într-o societate democratică”.

3. Scopul legitim

111. În timpul audierii din 2 octombrie 2001, Guvernul a susținut că refuzul de a aproba cererea de recunoaștere a reclamantilor a fost justificat de necesitatea de a proteja ordinea și securitatea publică. Statul moldovenesc, al cărui teritoriu a aparținut în cursul istoriei României și Rusiei, are o populație variată din punct de vedere etnic și lingvistic. În astfel de circumstanțe, tânărul stat Republica Moldova, independent din anul 1991, dispune de puține elemente pentru a-și asigura existența continuă. Unul din aceste elemente este religia, majoritatea populației țării fiind de religie creștină ortodoxă. Prin urmare, recunoașterea Mitropoliei Moldovei, sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei, a permis populației să se regăsească în sânul acestei biserici. Recunoașterea bisericii reclamante ar fi distrus legătura deja formată, iar populația locală s-ar fi dispersat între mai multe biserici. În plus, în spatele bisericii reclamante, subordonate Patriarhiei de la București, se află forțe politice care au legătură cu interesele românești favorabile reunirii Basarabiei cu România. Prin urmare, recunoașterea bisericii reclamante ar reînvia vechile rivalități ruso-române în sânul populației, punând astfel în pericol pacea socială și chiar integritatea teritorială a Republicii Moldova.

112. Reclamantii contestă faptul că această măsură litigioasă avea menirea de a proteja ordinea publică și securitatea publică. Ei susțin că Guvernul nu a demonstrat că biserica reclamantă ar fi constituit o amenințare pentru ordinea și securitatea publică.

113. Curtea consideră că statele sunt în drept să controleze dacă o mișcare sau o asociație urmărește, sub pretextul scopurilor religioase, activități care ar dăuna populației sau securității publice (hotărârea *Manoussakis et autres* citată mai sus, p. 1362, § 40; *Stankov et Organisation macédonienne unie Ilinden v. Bulgarie*, nr. 29221/95 și 29225/95, § 84, CEDH 2001-IX).

Examinând circumstanțele cauzei, Curtea consideră că în această cauză ingerința invocată a urmărit un scop legitim conform articolului 9 § 2 al Convenției, și anume protecția ordinii și a securității publice.

4. Necesară într-o societate democratică

(a) Principii generale

114. Curtea reamintește jurisprudența sa constantă conform căreia, în conformitate cu articolul 9 al Convenției, libertatea de gândire, de conștiință și de religie reprezintă unul din fundamentele unei „societăți democratice”, în sensul prevăzut de Convenție. Ea figurează, în dimensiunile sale religioase, printre elementele cele mai esențiale ale identității credincioșilor și ale concepțiilor lor despre viață, dar ea este în egală măsură un bun prețios pentru atei, agnostici, sceptici sau indiferenți. Este vorba de pluralism – o cucerire scumpă în decursul secolelor –, substanțial într-o astfel de societate.

Dacă libertatea de religie relevă mai întâi de toate o credință interioară, ea, de asemenea, „implică” și libertatea de „a-și manifesta religia”, în mod individual sau în colectiv, în particular sau în public și în cercul persoanelor care împărtășesc aceeași credință. Mărturisirea, prin grai și fapte, este legată de existența convingerilor religioase. Această libertate implică, *inter alia*, libertatea de a adera sau nu la o religie, precum și libertatea de a practica sau nu o religie (hotărârile *Kokkinakis v. Grèce*, 25 mai 1993, seria A nr. 260, p. 117, § 31; *Buscarini et autres v. Saint-Marin* [GC], nr. 24645/94, § 34, CEDH 1999-I). Articolul 9 enumeră formele diverse pe care le poate lua manifestarea religiei sau convingerii, și anume: cultul, învățământul, practicile și îndeplinirea ritualurilor. Totuși, articolul 9 al Convenției nu protejează orice act motivat sau inspirat de o religie sau credință (hotărârea *Kalac v. Turquie*, 1 iulie 1997, *Recueil* 1997-IV, p. 1209, § 27).

115. Curtea a spus, în egală măsură, că într-o societate democratică în care coexistă mai multe religii în rândul unei populații, poate să apară necesitatea de a restrânge această libertate pentru a concilia interesele diverselor grupuri și pentru a asigura respectul convingerilor fiecărei persoane (hotărârea *Kokkinakis* citată mai sus, p. 18, § 33).

116. Totodată, statul trebuie să fie neutru și imparțial în exercitarea dreptului său de reglementare a acestui domeniu și în relațiile sale cu diversele religii, culte și credințe (hotărârea *Hassan și Tchaouch* citată mai sus, § 78). Este vorba despre menținerea pluralismului și a bunei funcționări a democrației,

una din principalele caracteristici care oferă posibilitatea de a rezolva prin dialog, fără a recurge la violență, problemele cu care se confruntă un stat, chiar și atunci când aceste probleme deranjează (hotărârea *Parti communiste unifié de Turquie et autres v. Turquie*, 30 ianuarie 1998, *Recueil* 1998-I, p. 27, § 57). În consecință, rolul autorităților într-un astfel de caz nu este de a curma cauza tensiunilor prin eliminarea pluralismului, dar de a asigura ca grupurile opuse unul altuia să se tolereze reciproc (hotărârea *Serif v. Grèce*, nr. 38178/97, § 53, CEDH 1999-IX).

117. Curtea mai reamintește că, în principiu, dreptul la libertatea de religie, așa precum este definit de Convenție, exclude aprecierea din partea statului a legitimității credințelor religioase sau a modalităților de exprimare a acestora. Măsurile statului care ar favoriza un conducător sau un organ al unei comunități religioase divizate, sau care ar viza constrângerea unei comunități sau a unei părți a acesteia în scopul de a o plasa, contrar voinței sale, sub o conducere unică, ar constitui, în egală măsură, o încălcare a libertății de religie. În societățile democratice, statul nu trebuie să întreprindă măsuri pentru a garanta ca comunitățile religioase să fie plasate sau să rămână sub o conducere unică (*ibidem*, § 52). În mod similar, atunci când exercitarea dreptului la libertatea de religie sau a unuia dintre aspectele sale este supus, conform dreptului intern, unui sistem de autorizare prealabilă, intervenția unei autorități bisericești recunoscute în procedura de acordare a autorizației nu va fi conformă cu imperativele paragrafului 2 al articolului 9 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Pentidis et autres v. Grèce*, nr. 23238/94, hotărârea din 9 iunie 1997, *Recueil* 1997-III, avizul Comisiei).

118. Mai mult, deoarece comunitățile religioase există tradițional sub forma unor structuri organizate, articolul 9 trebuie să fie interpretat în lumina articolului 11 al Convenției, care protejează viața asociativă de oricare ingerință nejustificată a statului. Prin prisma acestui punct de vedere, dreptul credincioșilor la libertatea de religie, care cuprinde dreptul de a manifesta religia în colectiv, presupune ca credincioșii să se poată asocia liber, fără intervenția arbitrară a statului. Într-adevăr, existența autonomă a comunităților religioase este indispensabilă pluralismului într-o societate democratică și își are locul chiar în centrul protecției oferite de articolul 9 al Convenției (hotărârea *Hassan et Tchaouch* sus-citată, § 62).

În plus, unul din mijloacele de a exercita dreptul de manifestare a religiei persoanei, în special pentru comunitățile religioase, în dimensiunea sa colectivă, îl reprezintă posibilitatea de a asigura protecția juridică a comunității, a membrilor și a bunurilor sale, în așa fel încât articolul 9 să fie citit nu numai prin prisma articolului 11, dar și a articolului 6 (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile *Sidiropoulos et autres v. Grèce* din 10 iulie 1998, *Recueil* 1998-IV, p. 1614, § 40 și *Eglise catholique de La Canée v. Grèce* din 16 decembrie 1997, *Recueil* 1997-VIII, p. 2857, § 33 și p. 2859, §§ 40-41 și avizul Comisiei, p. 2867, §§ 48-49).

119. Conform jurisprudenței sale constante, Curtea recunoaște statelor părți la Convenție o anumită marjă de apreciere pentru a decide cu privire la necesitatea existenței și întinderii unei ingerințe, dar aceasta este însoțită de controlul european, care se extinde atât asupra legii, cât și asupra deciziilor prin care se aplică legea respectivă. Sarcina Curții este de a determina dacă măsurile luate la nivel național sunt, în principiu, justificate și proporționale.

Pentru a determina întinderea marjei de apreciere în această cauză, Curtea trebuie să țină cont de ceea ce este în discuție, și anume necesitatea menținerii unui adevărat pluralism religios, inerent conceptului de societate democratică (hotărârea *Kokkinakis* sus-citată, p. 17, § 31). De altfel, este necesar de a acorda o mare însemnătate acestei necesități, la stabilirea, conform cerințelor paragrafului 2 al articolului 9, dacă ingerința corespunde unei „nevoi sociale imperioase” și dacă ea este „proporțională scopului legitim urmărit” (a se vedea, *mutatis mutandis*, printre multe altele, hotărârea *Wingrove v. Royaume Uni* din 25 noiembrie 1996, *Recueil* 1996-V, p. 1956, § 53). În exercițiul dreptului său de control, Curtea trebuie să aprecieze ingerința litigioasă în baza ansamblului de elemente din dosar (hotărârea *Kokkinakis* p. 21, § 47).

(b) Aplicarea acestor principii

120. Guvernul susține că ingerința litigioasă era necesară într-o societate democratică. În primul rând, recunoașterea bisericii reclamante ar fi însemnat renunțarea statului la poziția de neutralitate în chestiuni religioase, în special, în conflictele religioase, ceea ce ar contraveni Constituției Republicii Moldova și ordinii publice. Anume cu scopul de a respecta obligația sa de neutralitate, Guvernul a cerut bisericii reclamante, pentru început, să pună capăt neînțelegerilor cu Mitropolia Moldovei.

În al doilea rând, refuzul de recunoaștere, potrivit opiniei Guvernului, era necesar pentru asigurarea securității naționale și integrității teritoriale a Republicii Moldova, ținând cont de faptul că biserica reclamantă s-a angajat în activități politice, militând pentru reunirea Republicii Moldova cu România, cu sprijinul acesteia din urmă. Pentru a susține aceste afirmații, Guvernul a prezentat articole apărute în presa românească, favorabile recunoașterii bisericii reclamante de către autoritățile moldovenești și reunirii Republicii Moldova cu România.

Guvernul a declarat că astfel de activități ar pune în pericol nu numai integritatea Republicii Moldova, dar și relațiile pașnice cu Ucraina, o parte a teritoriului actual al căreia se găsea, înainte de 1944, sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Basarabiei.

Guvernul, de asemenea, a notat că biserica reclamantă este susținută de partidele moldovenești cu înclinare deschis pro-română, care neagă specificitatea moldovenească, uneori chiar și în dezbaterile din Parlamentul Republicii Mol-

dova, ceea ce duce la destabilizarea statului moldovenesc. În acest sens, Guvernul menționează Alianța Creștină pentru reunificarea României, fondată la 1 ianuarie 1993, din care fac parte mai multe asociații și un partid politic reprezentat în Parlament, Frontul Popular Creștin Democrat, care a susținut reparația Mitropoliei Basarabiei.

În al treilea rând, refuzul de a recunoaște biserica reclamantă, în opinia Guvernului, era o măsură necesară pentru menținerea păcii sociale și a înțelegerii dintre credincioși. Guvernul a subliniat atitudinea agresivă a bisericii reclamante, care, în opinia sa, are ca scop atragerea altor ortodocși și distrugerea unor alte biserici și care a dus la un anumit număr de incidente, care fără intervenția poliției s-ar fi soldat cu daune și pierderi de vieți omenești.

În fine, Guvernul subliniază că, deși autoritățile moldovenești nu au recunoscut biserica reclamantă, ele acționează în spirit de toleranță, permițându-i acesteia și membrilor săi să-și continue activitatea fără piedici.

121. Reclamanții consideră că refuzul de a recunoaște Mitropolia Basarabiei nu era o măsură necesară într-o societate democratică. Ei declară că toate argumentele prezentate de Guvern sunt lipsite de temei și nu sunt dovedite prin probe și nici nu corespund unei „necesități sociale imperioase”. Niciun element din dosar nu dovedește că reclamanții ar fi vrut ori ar fi făcut sau au vrut să facă activități susceptibile să aducă atingere integrității teritoriale, securității naționale sau ordinii publice.

Reclamanții pretind că, prin refuzul de a recunoaște biserica reclamantă, Guvernul nu și-a onorat obligația de neutralitate din motive fanteziste, odată ce a recunoscut alte biserici ortodoxe.

Nerecunoașterea a pus membrii bisericii reclamante în imposibilitatea de a practica cultul lor deoarece, conform Legii despre culte, activitățile proprii unui cult și libertatea de asociere cu scop religios pot să fie exercitate numai de un cult recunoscut de stat. Mai mult, statul nu oferă protecție decât cultelor recunoscute și numai acestea au dreptul de a-și apăra drepturile lor în instanța de judecată. Prin urmare, clerul și membrii bisericii reclamante nu au putut să se apere împotriva agresiunilor fizice și persecuțiilor suferite de ei, iar biserica reclamantă nu și-a putut proteja bunurile sale.

Reclamanții contestă faptul că statul este tolerant față de biserica reclamantă. Ei declară că reprezentanții statului nu numai au permis acte de intimidare din partea altor credincioși, ale căror victime au fost membri ai bisericii reclamante, dar în anumite cazuri înșiși reprezentanții statului au participat la astfel de acte.

122. Curtea va examina succesiv argumentele prezentate de Guvern în vederea justificării ingerinței și proporționalitatea ingerinței cu scopurile urmărite.

(i) Argumentele invocate pentru a justifica ingerința

(α) Apărarea legalității și a principiilor constituționale ale Republicii Moldova

123. Curtea notează că Constituția Republicii Moldova, în articolul 31, garantează libertatea conștiinței și enunță principiul autonomiei cultelor față de stat și că Legea din 24 martie 1992 despre culte determină procedura de recunoaștere a cultelor.

Guvernul susține că anume în vederea respectării acestor principii și a obligației de neutralitate în privința cultelor, biserica reclamantă nu a putut fi recunoscută. Însă Guvernul a propus ca, în prealabil, să fie rezolvate conflictele cu biserica deja recunoscută, de la care biserica reclamantă dorește să se separe, și anume Mitropolia Moldovei.

Curtea notează, în primul rând, că biserica reclamantă a depus prima cerere de recunoaștere la 8 octombrie 1992, rămasă fără răspuns. Mitropolia Moldovei a fost recunoscută la o dată ulterioară, adică la 7 februarie 1993. În aceste condiții, Curtea constată că este dificil să înțeleagă, cel puțin referitor la perioada care precedă recunoașterea Mitropoliei Moldovei, argumentul Guvernului precum că biserica reclamantă ar fi un grup schismatic în raport cu Mitropolia Moldovei, care este recunoscută.

Indiferent de starea lucrurilor, Curtea reamintește că obligația de neutralitate și imparțialitate a statului, așa precum este definită de jurisprudența sa, este incompatibilă cu orice competență a statului de a aprecia legitimitatea convingerilor religioase și cere statului să asigure ca grupurile în conflict să se tolereze reciproc, chiar dacă acestea vin din același grup. În această cauză, Curtea consideră că, având în vedere că biserica reclamantă nu reprezintă un nou cult, prin faptul că recunoașterea sa depinde de voința unei autorități ecleziastice cunoscute, adică a Mitropoliei Moldovei, Guvernul și-a încălcat obligația de neutralitate și imparțialitate. Prin urmare, argumentul Guvernului precum că refuzul de recunoaștere era necesar pentru apărarea legalității și a Constituției Republicii Moldova urmează a fi respins.

(β) Atentarea la integritatea teritorială

124. Curtea notează, în primul rând, că în statutul său, în special în preambulul statutului, biserica reclamantă este definită ca o biserică autonomă locală, care activează pe teritoriul Republicii Moldova cu respectarea legilor acestui stat, denumirea sa având un caracter istoric, fără a avea vreo legătură cu realitățile politice actuale sau trecute. Deoarece are o activitate în principal religioasă, biserica reclamantă este gata să colaboreze cu statul în domeniul culturii, învățământului sau asistenței sociale. Ea declară că nu duce nicio activitate politică.

Curtea consideră aceste principii ca fiind clare și perfect legitime.

125. La audierea din 2 octombrie 2001, Guvernul a susținut că în realitate biserica reclamantă are activități politice contrare ordinii publice și că, dacă ea va fi recunoscută, astfel de activități ar pune în pericol integritatea teritorială a Republicii Moldova.

Curtea reamintește că, dacă nu se poate exclude faptul că programul unei organizații ascunde obiective și intenții diferite de cele pe care le afișează public, Curtea, pentru a se asigura, trebuie să compare conținutul așa-zisului program cu actele și pozițiile pe care acesta le apără (hotărârea *Sidiropoulos et autres* suscitată, p. 1618, § 46). În această cauză, Curtea notează că niciun element al dosarului nu-i permite să tragă concluzia că biserica reclamantă ar avea alte activități decât cele declarate în statutul său.

Cu privire la articolele de presă menționate mai sus, cu toate că conținutul lor, așa precum descrie Guvernul, atestă idei favorabile unei eventuale reuniri a Republicii Moldova cu România, ele nu pot fi imputate bisericii reclamante. Mai mult ca atât, Guvernul n-a pretins că biserica reclamantă ar fi inspirat aceste articole.

În mod similar, în lipsa probelor, Curtea nu poate să constate că Biserica reclamantă are legătură cu activitățile politice ale organizațiilor moldovenești sus-menționate (a se vedea paragraful 120), care ar milita pentru reunirea Republicii Moldova cu România. Ea notează, de altfel, că Guvernul n-a susținut că activitățile acestor asociații sau partide politice sunt ilegale.

În ceea ce privește posibilitatea că biserica reclamantă, odată recunoscută, va constitui un pericol pentru securitatea națională și integritatea teritorială, Curtea consideră că această simplă ipoteză, în lipsa altor elemente concrete, nu poate justifica refuzul de a o recunoaște.

(γ) Apărarea păcii sociale și a înțelegerii între credincioși

126. Curtea notează că Guvernul nu contestă că incidentele au avut loc în timpul reuniunilor adeptilor și ale membrilor clerului bisericii reclamante (a se vedea paragrafele 47-87 de mai sus). În special, s-au produs conflicte atunci când preoți aparținând bisericii reclamante au dorit să officieze slujbe în locurile de cult la care pretindeau, în mod exclusiv, adeptii și clerul Mitropoliei Moldovei. În alte localități, unele persoane se opuneau prezenței bisericii reclamante, considerând-o ilegală.

Pe de altă parte, există unele divergențe între reclamanți și Guvern cu privire la ceea ce avut loc în timpul acestor incidente.

127. Fără a lua o anumită poziție față de ce anume a avut loc în timpul acestor incidente, Curtea notează că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă a jucat un rol în incidentele care au avut loc.

(ii) Proportionalitatea cu scopurile urmărite

128. Guvernul susține că, deși biserica reclamantă nu a fost recunoscută, autoritățile au acționat în spiritul toleranței și i-au permis continuarea activității sale, fără a o împiedica. Membrii acestei biserici au putut să se reunească, să facă rugăciuni împreună și să-și administreze bunurile. Au fost prezentate ca probe numeroase activități ale bisericii reclamante.

129. Curtea declară că, conform Legii nr. 979-XII din 24 martie 1992, doar cultele recunoscute prin decizie guvernamentală pot fi practicate pe teritoriul Republicii Moldova. În special, numai un cult recunoscut are personalitate juridică (articolul 24), poate produce și comercializa obiecte specifice de cult (articolul 35) și poate angaja clerici și salariați (articolul 44). Mai mult, asociațiile care urmăresc în totalitate sau în parte scopuri religioase sunt supuse obligațiilor ce rezultă din legislația cu privire la culte.

În aceste circumstanțe, Curtea notează că, în lipsa recunoașterii, biserica reclamantă nu poate nici să se organizeze, nici să funcționeze. Lipsită de personalitate juridică, ea nu poate acționa în justiție pentru a-și proteja bunurile necesare în exercitarea cultului, iar membrii săi nu pot să se reunească pentru a îndeplini activități religioase, fără a încălca, astfel, legislația cu privire la culte.

Cât despre pretinsa toleranța față de biserica reclamantă și enoriașii săi de care dă dovadă Guvernul, Curtea nu consideră că o asemenea toleranță substituie recunoașterea, deoarece doar recunoașterea conferă drepturi persoanelor interesate.

Curtea notează, în continuare, că uneori reclamanții n-au putut să se apere împotriva actelor de intimidare, autoritățile argumentând că numai activitățile legale ar putea beneficia de protecție juridică (a se vedea paragrafele 56, 57 și 84 citate mai sus).

În fine, Curtea notează că autoritățile nu au invocat pentru alte culte recunoscute aceleași criterii care au fost aplicate pentru a refuza recunoașterea bisericii reclamante și că nicio justificare nu a fost invocată de Guvern cu privire la această diferență de tratament.

130. În concluzie, Curtea consideră că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă are astfel de consecințe asupra libertății de religie a reclamanților, care nu pot fi considerate proporționale scopului legitim urmărit și, prin urmare, necesare într-o societate democratică. În consecință, articolul 9 al Convenției a fost violat.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 14 AL CONVENȚIEI COMBINAT CU ARTICOLUL 9 AL CONVENȚIEI

131. Biserica reclamantă pretinde că este victima unei discriminări, luând în considerație refuzul nejustificat de a o recunoaște și faptul că Guvernul a recunoscut, pe de o parte, alte biserici ortodoxe, iar pe de altă parte, mai multe asociații în cadrul aceluiași cult. Biserica reclamantă invocă articolul 14 al Convenției, care prevede următoarele:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

132. În opinia Guvernului, cultul creștin ortodox a fost recunoscut prin intermediul Mitropoliei Moldovei și niciun motiv nu justifică recunoașterea în egală măsură a bisericii reclamante, care, de asemenea, se pretinde a fi cult ortodox. Biserica reclamantă nu reprezintă un nou cult, dar o formațiune schismatică a cărei convingeri și ritualuri nu se deosebesc cu nimic de cele ale Mitropoliei Moldovei. Guvernul admite că Eparhia ortodoxă de la Chișinău, sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe ruse, a fost recunoscută, cu toate că ea nu reprezintă un nou cult, dar el consideră că diferența de tratament este fondată pe criteriul etnic, deoarece adeptii și clerul Eparhiei ortodoxe de la Chișinău sunt toți de origine rusă.

133. Reclamanții consideră că motivul invocat pentru refuzul de a recunoaște biserica reclamantă nu este nici rezonabil și nici obiectiv, deoarece în recunoașterea altor culte, Guvernul n-a formulat drept criterii originea etnică a credincioșilor sau noutatea cultului. Drept exemplu, reclamanții susțin că Guvernul a recunoscut două biserici adventiste și două asociații de evrei, care nu sunt organizate pe criterii etnice.

134. Curtea consideră că pretențiile în temeiul articolului 14 al Convenției au fost analizate în contextul celor prezentate cu privire la articolul 9 al Convenției. Astfel, nu este necesar de a le examina separat.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 13 AL CONVENȚIEI

135. Reclamanții consideră că articolul 13 al Convenției a fost violat prin faptul că dreptul intern nu oferă nicio cale de recurs pentru a soluționa pretențiile invocate în fața Curții. Articolul 13 al Convenției prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”.

136. Guvernul susține că în această cauză, în ceea ce privește cererile cu caracter civil, exigențele articolului 13 sunt absorbite de cele ale articolului 6 al Convenției.

137. Curtea reamintește că articolul 13 al Convenției cere existența prevederilor în legislația națională care să permită autorităților naționale competente să examineze fondul pretenției formulate în temeiul Convenției și să ofere redresarea corespunzătoare, chiar dacă Statele Contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere cu privire la modul în care se conformează obligațiilor ce rezultă din această prevedere (hotărârea *Chahal c. Royaume Uni*, 15 noiembrie 1996, *Recueil* 1996-V, pp. 1869-1870, § 145). Recursul cerut de articolul 13 trebuie să fie unul „efectiv”, atât în practică, cât și în drept. Totuși, un astfel de recurs este cerut doar pentru pretențiile care pot fi considerate ca fiind „serioase și legitime” conform Convenției.

138. Curtea notează că plângerile adresate de reclamanți precum că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă constituie o încălcare a dreptului lor la libertatea de religie, garantat de articolul 9 al Convenției, sunt incontestabil serioase și legitime (a se vedea paragraful 130 de mai sus). Reclamanții au fost, așadar, în drept să beneficieze de un recurs intern efectiv în sensul articolului 13 al Convenției. Curtea va examina dacă un astfel de recurs a fost accesibil bisericii reclamante și celorlalți reclamanți.

139. Curtea constată că, în decizia sa din 9 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a constatat că refuzul Guvernului de a răspunde la cererea de recunoaștere a bisericii reclamante nu a fost ilegal și nici contrar articolului 9 al Convenției, deoarece reclamanții puteau să-și manifeste religia lor în cadrul Mitropoliei Moldovei. Totuși, Curtea Supremă de Justiție nu a răspuns pretențiilor principale ale reclamanților, precum că ei doresc să se reunească și să-și manifeste religia în mod colectiv, în cadrul unei biserici distincte de Mitropolia Moldovei și să beneficieze de dreptul de a se adresa unei instanțe pentru a-și apăra drepturile și proteja bunurile, deoarece numai cultele recunoscute de către stat beneficiază de protecție legală. Prin urmare, nefiind recunoscută de stat, Mitropolia Basarabiei nu avea drepturi pe care să le apere în fața Curții Supreme de Justiție.

În consecință, recursul în fața Curții Supreme de Justiție, în baza articolului 235 al Codului de procedură civilă, nu a fost efectiv.

140. Mai mult, Curtea notează că deși Legea din 24 martie 1992 despre culte se referă la problema recunoașterii de către Guvern și la obligația de a respecta legile statului, ca o condiție pentru funcționarea unui cult, ea nu conține prevederi specifice cu privire la procedura de recunoaștere și care să instituie recursuri accesibile în caz de litigiu.

Guvernul nu a menționat alte remedii pe care reclamanții le-ar fi putut folosi.

În consecință, Curtea consideră că reclamanții au fost în imposibilitatea de a obține, în fața unei instanțe naționale, o redresare în ceea ce privește plângerile lor cu privire la dreptul la libertatea de religie. Prin urmare, articolul 13 al Convenției a fost violat.

IV. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLELOR 6 ȘI 11 ALE CONVENȚIEI

141. Reclamanții pretind, de asemenea, că refuzul de a recunoaște biserica reclamantă o împiedică pe aceasta să obțină personalitate juridică, privând-o astfel de dreptul său de acces la o instanță de judecată, precum acesta este garantat de articolul 6 al Convenției, pentru soluționarea oricărei plângeri cu privire la drepturile sale, în special cu privire la drepturile sale de proprietate. În plus, ei declară că acest refuz împreună cu insistența autorităților, precum că reclaman-

ții pot practica religia lor în cadrul Mitropoliei Moldovei, încalcă libertatea lor de asociere, ceea ce contravine articolului 11 al Convenției.

142. Luând în considerație aceste articole în contextul articolului 9 al Convenției (a se vedea paragrafele 118 și 129 de mai sus), Curtea consideră că nu este cazul de a le examina separat.

V. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

143. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul

144. Reclamanții nu au pretins nimic cu titlu de prejudiciu material, însă au solicitat 160 000 franci francezi (FRF) cu titlu de prejudiciu moral.

145. Guvernul nu s-a pronunțat cu privire la această chestiune.

146. Curtea consideră că violările constatate au cauzat incontestabil reclamanților un prejudiciu moral pe care ea îl evaluează, în mod echitabil, la 20 000 euro (EUR).

B. Costuri și cheltuieli

147. Deoarece reclamanții au primit de la Consiliul Europei 7937,10 FRF cu titlu de asistență juridică pentru prezentarea reclamantului Vlad Cubreacov la audierile în fața Curții, reclamanții cer doar rambursarea onorariilor avocaților, pe care le-au suportat pe parcursul procedurilor în fața Curții, și anume 8 693,89 FRF și 3 550 lire sterline. Aceste sume constituie onorariul pentru pregătirea cererii de către avocatul din Republica Moldova și onorariile avocaților britanici pentru reprezentarea reclamanților pe parcursul procedurii și la audierile în fața Curții.

148. Guvernul nu s-a pronunțat cu privire la această chestiune.

149. Ținând cont de chitanțele prezentate de reclamanți și statuând în mod echitabil, Curtea acordă reclamanților 7 025 EUR cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice sumă care ar putea fi percepută ca taxă pe valoare adăugată.

C. Dobânda de întârziere

150. Conform informațiilor de care dispune Curtea, rata dobânzii legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei hotărâri era de 4,26 % anual.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 9 al Convenției;
2. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina cauza prin prisma articolului 14 al Convenției combinat cu articolul 9 al Convenției;
3. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 13 al Convenției;
4. *Hotărăște* că nu este necesar de a se pronunța cu privire la existența unei violări a articolelor 6 și 11 ale Convenției;
5. *Hotărăște* că:
 - (a) statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în termen de trei luni de la data la care hotărârea va deveni definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, următoarele sume:
 - (i) 20 000 (douăzeci mii) EUR cu titlu de prejudiciu moral, care să fie convertiți în lei moldovenești conform ratei aplicabile la data executării hotărârii;
 - (ii) 7 025 (șapte mii douăzeci și cinci) EUR cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice sumă care poate fi percepută ca taxă pe valoarea adăugată;
 - (b) de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, la sumele de mai sus urmează să fie plătită o dobândă simplă în mărime de 4,26 %.
6. *Respinge* restul pretențiilor reclamanților cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la 13 decembrie 2001, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE
Grefier

Elisabeth PALM
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei franceze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A DOUA

CAUZA AMIHALACHIOAIE c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 60115/00)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

20 aprilie 2004

DEFINITIVĂ

20/07/2004

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Amihalachioaie c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea a Doua, întrunită în cadrul unei camere compuse din:

Dl J.-P. COSTA, *Președinte*,

Dl L. LOUCAIDES,

Dl C. BÎRSAN,

Dl K. JUNGWIERT,

Dl V. BUTKEVYCH,

Dna W. THOMASSEN,

Dl S. PAVLOVSKI, *judecători*,

și dl T. L. EARLY, *Grefier adjunct al Secțiunii*,

Deliberând la 3 februarie și 23 martie 2004 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la ultima dată menționată.

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 60115/00) depusă împotriva Republicii Moldova, prin care un cetățean al acestui stat, dl Gheorghe Amihalachioaie („reclamantul”), s-a adresat Curții la 14 iulie 2000, în conformitate cu articolul 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de către dl A. Tănase, avocat din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) este reprezentat de către Agențul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

3. În cererea sa, reclamantul pretinde încălcarea dreptului său la libertatea de exprimare garantat de articolul 10 al Convenției, ca urmare a amendării sale pentru critica adusă unei hotărâri a Curții Constituționale cu privire la constituționalitatea legislației privind organizarea profesiei de avocat.

4. Cererea a fost inițial repartizată primei secțiuni a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții).

5. La 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat compoziția secțiunilor sale (articolul 25 § 1 al Regulamentului Curții). Cauza a fost, astfel, repartizată celei de-a doua secțiuni (articolul 52 § 1). În cadrul respectivei secțiuni, în conformitate cu articolul 26 § 1, a fost constituită camera competentă de a examina această cerere (articolul 27 § 1 al Convenției).

6. Printr-o decizie din 23 aprilie 2002, camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Atât reclamantul, cât și guvernul au prezentat observații scrise cu privire la fondul cauzei (articolul 59 § 1 al Regulamentului Curții).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantul este cetățean al Republicii Moldova născut în anul 1949 și care locuiește în Chișinău (Moldova). Dumnealui este avocat și președinte al Uniunii avocaților din Republica Moldova.

9. În anul 2000, un grup de deputați împreună cu avocatul parlamentar din Republica Moldova au depus la Curtea Constituțională sesizarea de a verifica constituționalitatea Legii nr. 395-XIV cu privire la avocatură. Legea prevedea, printre altele, obligația tuturor avocaților care profesau în Republica Moldova să fie membri ai Uniunii Avocaților, formată din toți avocații înscriși în birourile de avocați din întreaga țară. Ei au invocat faptul că afilierea obligatorie a avocaților la această uniune era contrară dreptului la libertatea de asociere garantat de Constituția Republicii Moldova.

10. După ce a obținut, printre altele, avizul Uniunii Avocaților, care considera că legea era conformă Constituției, Curtea Constituțională a pronunțat la 15 februarie 2000 o hotărâre prin care a declarat neconstituționale prevederile legale cu privire la afilierea obligatorie a avocaților la Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

11. Într-o convorbire telefonică cu A.M., jurnalist la ziarul *Экономическое обозрение*, reclamantul a criticat hotărârea Curții Constituționale.

12. În ediția din luna februarie a anului 2000 a ziarului respectiv, A.M. a publicat un articol despre polemica declanșată în rândul avocaților de hotărârea din 15 februarie 2000 a Curții Constituționale. Printre altele, jurnalistul s-a referit la convorbirea telefonică pe care a avut-o cu reclamantul în următorii termeni:

„(...) După ce hotărârea Curții Constituționale a fost făcută publică, ziarul *Экономическое обозрение* a adresat câteva întrebări președintelui Uniunii Avocaților, dlui Gheorghe Amihalachioaie. Dacă comentariile sale sunt pline de emoții, este, fără îndoială, datorită faptului că ele au fost formulate într-un astfel de context:

„Din cauza hotărârii Curții Constituționale, se va instala o anarhie completă în organizarea profesiei de avocat, a spus dl Amihalachioaie. „Veți vedea ce se va întâmpla într-un an de zile. Începând cu această zi, nu mai există un sistem unic de organizare a profesiei și nici un stat unitar. Noi ne-am obișnuit cu acest lucru – este mult mai ușor de a trăi și lucra într-un haos. Impozitele nu se achită, nu există un control și, prin urmare, nici etică, nici disciplină și nici responsabilitate”.

În lumina celor spuse, se pune întrebarea: Curtea Constituțională, este oare ea constituțională? În anul 1990, Organizația Națiunilor Unite a adoptat Principiile de bază cu privire la rolul avocaților, garantate perfect în dreptul nostru. Peste tot în lume, profesia de avocat este independentă. Numai în Republica Moldova ea este subordonată puterii executive, adică Ministerului Justiției. Acest lucru reprezintă o încălcare gravă a principiilor democratice fundamentale.

Curtea Constituțională nu a luat în considerație exemplele specifice din jurisprudența Curții de la Strasbourg la care s-a făcut referire în avizul prezentat de Uniunea Avocaților. Probabil judecătorii Curții Constituționale nu consideră Curtea Europeană a Drepturilor Omului o autoritate. Trebuie să prezum oare faptul că ei au obținut mai multă experiență în cinci ani decât judecătorii de la Strasbourg în cincizeci de ani? Cu certitudine, noi vom informa Consiliul Europei că Republica Moldova nu respectă jurisprudența și exigențele Curții Europene a Drepturilor Omului”.

În conformitate cu termenii folosiți de dl Amihalachioaie, printre juriști, avocații au fost considerați întotdeauna ca fiind o categorie superioară: „Cu toate acestea, chiar și după hotărârea Curții Constituționale, corpul avocaților rămâne o putere”. (...)”

13. Printr-o scrisoare din 18 februarie 2000, Președintele Curții Constituționale a informat reclamantul că cele afirmate de el în ziarul *Экономическое обозрение* pot fi considerate ca lipsă de respect față de Curtea Constituțională în sensul articolului 82 § 1 (e) al Codului jurisdicției constituționale, și a solicitat reclamantului să prezinte explicații scrise cu privire la acest subiect în termen de zece zile.

14. La 28 februarie 2000, reclamantul a prezentat explicațiile solicitate. El a declarat că a aflat despre publicarea afirmațiilor sale din scrisoarea din 18 februarie 2000 pe care i-a adresat-o Curtea Constituțională și a confirmat faptul că a avut o lungă conversație telefonică cu jurnalistul A.M. la subiectul hotărârii din 15 februarie 2000. Totodată, el a subliniat că afirmațiile sale au fost denaturate și scoase dintr-un context mult mai larg. El a adăugat că, dacă A.M. i-ar fi prezentat articolul înainte de publicare, el ar fi verificat, în mod riguros, felul în care afirmațiile sale au fost prezentate și și-ar fi asumat întreaga responsabilitate pentru cele afirmate.

15. La 6 martie 2000, Curtea Constituțională, aplicând articolele 81 și 82 ale Codului jurisdicției constituționale, a adoptat o decizie irevocabilă prin care i-a aplicat reclamantului o amendă administrativă în mărime de 360 lei moldovenești (echivalentul a 36 de euro).

Curtea Constituțională a constatat că, în interviul sus-menționat, reclamantul a declarat: „Din cauza hotărârii Curții Constituționale, se va instala o anarhie completă în organizarea profesiei de avocat (...) se pune întrebarea: Curtea Constituțională, este oare ea constituțională? (...) judecătorii Curții Constituționale nu consideră Curtea Europeană a Drepturilor Omului o autoritate”. Ea a considerat că aceste afirmații demonstrează o lipsă de respect a reclamantului față de Curtea Constituțională și hotărârea acesteia.

16. Hotărârea Curții Constituționale fiind irevocabilă, la 7 iulie 2000, reclamantul a plătit suma de 360 lei (echivalentul a 36 de euro) în contul Ministerului Finanțelor.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

17. Prevederile relevante ale Codului jurisdicției constituționale sunt următoarele:

Articolul 81 § 1

„Pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale, a participanților la proces și pentru a asigura condiții de exercitare a jurisdicției constituționale, Curtea este în drept să ia măsurile prevăzute la articolul 82.”

Articolul 82

„(1) În vederea asigurării exercitării jurisdicției constituționale, se prevede răspundere administrativă, sub formă de amendă de până la 25 salarii minime, pentru:

- (a) declarații neconstituționale, indiferent de modul lor de exprimare;
- (b) imixtiune în activitatea procedurală a judecătorilor Curții Constituționale, încercare de a exercita influență asupra lor prin metode neprocedurale;
- (c) neîndeplinire nemotivată, în modul și în termenii stabiliți, a cerințelor judecătorilor Curții, neexecutare a hotărârilor și avizelor Curții;
- (d) încălcare a jurământului judiciar;
- (e) vmanifestare a lipsei de respect față de Curtea Constituțională prin nesocotirea dispozițiilor date de președintele ședinței, prin încălcare a ordinii în ședință, precum și săvârșirea altor fapte care denotă desconsiderare vădită față de Curte, de procedura jurisdicției constituționale.

(...).”

18. Articolul 4 al Legii presei, nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994, prevede următoarele:

„Publicațiile periodice (...) publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținând cont de faptul că exercițiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrângeri și unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția reputației sau apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare”.

ÎN DREPT

I. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 10 AL CONVENȚIEI

19. Reclamantul susține că condamnarea sa constituie o ingerință nejustificată în dreptul său la libertatea de exprimare. El invocă articolul 10 al Convenției care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. (...)

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, (...) pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

A. Argumentele părților

1. Reclamantul

20. Reclamantul consideră că ingerința în dreptul său la libertatea de exprimare nu era nici „prevăzută de lege” și nici „necesară într-o societate democratică”.

21. Mai întâi de toate, el declară faptul că articolul 82 al Codului jurisdicției constituționale nu întrunește exigențele cu privire la previzibilitatea legii, deoarece articolul respectiv nu definește cu destulă claritate faptele susceptibile de a fi supuse unei sancțiuni administrative. În special, reclamantul se plânge că din conținutul articolului 82 este dificil de a determina dacă sunt susceptibile de a fi sancționate doar faptele comise în timpul unei ședințe a Curții Constituționale sau toate faptele care exprimă o lipsă de considerație față de Curte și de procedura sa.

22. Reclamantul declară, de asemenea, că nu a criticat Curtea Constituțională sau judecătorii săi în general, dar că, în contextul unei dezbateri largi cu privire la organizarea profesiei de avocat, el a dezaprobat hotărârea acestei jurisdicții. Prin urmare, el consideră că sancțiunea la care a fost supus nu a fost necesară într-o societate democratică.

2. Guvernul

23. Guvernul a admis că a existat o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, dar el consideră că ingerința incriminată corespunde exigențelor paragrafului 2 al articolului 10 al Convenției.

Guvernul, de asemenea, consideră că articolul 82 al Codului jurisdicției constituționale corespunde criteriului de previzibilitate, el fiind interpretat în lumina articolului 81, care prevede că Curtea Constituțională poate lua măsuri care

pot constitui o ingerință în dreptul la libertatea de exprimare, pentru a proteja demnitatea judecătorilor săi și a garanta condiții corespunzătoare pentru exercitarea justiției constituționale.

Or, ținând cont de funcția reclamantului și de experiența sa profesională, Guvernul consideră că reclamantul ar fi putut să-și dea seama că autoritatea Curții Constituționale trebuie respectată nu doar în cadrul audierilor, dar și în afara acestora.

24. Guvernul declară că ingerința a fost justificată de necesitatea de a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare și că ea a fost necesară într-o societate democratică, deoarece reclamantul a depășit limitele criticii admisibile, afirmațiile sale fiind defăimătoare și ofensatoare pentru judecătorii Curții Constituționale, precum și pentru însăși Curtea Constituțională. El subliniază faptul că în calitatea sa de avocat, reclamantul era obligat să fie rezervat față de puterea judecătorească și că, prin urmare, libertatea sa de exprimare era mai restrânsă.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

25. Curtea amintește faptul că o „lege”, în sensul articolului 10 § 2 al Convenției, este o normă formulată cu destulă precizie pentru a permite unui cetățean să decidă conduita sa și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele care ar putea rezulta dintr-un fapt determinat. Totodată, aceste norme nu trebuie să fie previzibile cu certitudine absolută, chiar dacă o astfel de certitudine ar fi binevenită, deoarece dreptul trebuie să știe să se adapteze la schimbările de situație. De asemenea, multe legi conțin, prin natura lucrurilor, formulări mai mult sau mai puțin vagi ale căror interpretare și aplicare depind de practică (*Sunday Times v. Royaume-Uni (nr.1)*, hotărâre din 26 aprilie 1979, seria A nr.30, p.31, § 49, și *Hertel v. Suisse*, hotărâre din 25 august 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VI, p. 2325-2326, § 35).

26. Gradul de precizie depinde într-o mare măsură de conținutul textului în cauză, de domeniul pe care urmează să-l guverneze, precum și de numărul și statutul destinatarilor săi (*Groppera Radio AG et autres v. Suisse*, hotărâre din 28 martie 1990, seria A nr.173, p.26, § 68).

27. Curtea, de asemenea, reamintește că statutul specific al avocaților îi plasează într-o poziție centrală în administrarea justiției, în calitate de intermediari între justițiabili și instanțele de judecată, fapt care explică restricțiile de conduită impuse în mod obișnuit membrilor baroului (*Casado Coca v. Espagne*, hotărâre din 24 februarie 1994, seria A nr. 285-A, p.21, § 54).

28. Totuși, așa precum Curtea a avut deja ocazia să afirme, libertatea de exprimare se referă, de asemenea, și la avocați, care au dreptul de a se pronunța în mod public cu privire la funcționarea justiției, critica căreia nu trebuie, însă,

să depășească anumite limite. Mai mult, Articolul 10 al Convenției protejează nu numai esența ideilor și a informațiilor exprimate, dar, de asemenea, și forma pe care acestea o iau. În acest sens, urmează să se țină cont de echilibrul care trebuie să existe între diferitele interese implicate, printre care figurează dreptul publicului de a fi informat asupra aspectelor care se referă la funcționarea puterii judiciare, imperativele unei bune administrări a justiției și demnitatea profesiei de avocat (*Schopfer v. Suisse*, hotărâre din 20 mai 1998, *Recueil* 1998-III, p.1053-1054, § 33).

29. Chiar dacă statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a decide dacă o asemenea necesitate există, o astfel de marjă este dublată de un control european care se referă atât la lege, cât și la deciziile care o aplică (*Sunday Times v. Royaume-Uni (nr. 2)*, hotărâre din 26 noiembrie 1991, seria A nr. 217, p.28-29, § 50)

30. În exercițiul controlului său, Curtea trebuie să analizeze ingerința liti-gioasă în lumina ansamblului cauzei, inclusiv conținutul afirmațiilor reclaman-tului și contextul în care acestea au fost exprimate, pentru a determina dacă ingerința „corespunde unei necesități sociale impetuoase”, a fost „proporționa-lă scopului legitim urmărit” și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica au fost „pertinente și suficiente” (*Sunday Times (nr.2)*, ibi-dem.; și *Nicula v. Finlande*, nr. 31611/96, § 44, CEDH 2002-II).

2. Aplicarea principiilor menționate mai sus în această cauză

31. Curtea notează faptul că reclamantul a fost condamnat pentru că a afir-mat într-un „interviu” acordat unui ziar că în urma unei hotărâri a Curții Con-stituționale „o anarhie totală se va instaura în organizarea profesiei de avocat” și că, prin urmare, se pune întrebarea dacă Curtea Constituțională este consti-tuțională. Reclamantul a fost, de asemenea, condamnat pentru că a declarat că judecătorii Curții Constituționale „nu ar considera Curtea Europeană a Drept-urilor Omului o autoritate”.

Or, o astfel de condamnare poate fi considerată o ingerință în exercitarea de către reclamant a dreptului său la respectarea libertății sale de exprimare, așa precum aceasta este garantată de articolul 10 al Convenției.

32. Curtea constată că ingerința în cauză a fost „prevăzută de lege” în sen-sul paragrafului al doilea al articolului 10 al Convenției. În această privință, ea relevă că controversa dintre părți se referă la interpretarea extensivă sau restric-tivă a articolului 82 al Codului jurisdicției constituționale, care definește faptele susceptibile de sancțiuni administrative.

33. Curtea notează că textul articolului 82 conține o prevedere generală în conformitate cu care sunt pedepsite cu amendă faptele care exprimă o lipsă vădită de considerație față de Curtea Constituțională și de procedura acesteia.

Curtea consideră că deși faptele incriminate nu sunt definite sau enumerate cu o precizie absolută de către lege, reclamantul putea, în mod rezonabil, să

prevadă, având în vedere profesia sa de jurist și experiența sa profesională în calitate de președinte al baroului, că afirmațiile sale erau susceptibile să cadă sub incidența prevederii citate mai sus din Codul jurisdicției constituționale.

34. De asemenea, Curtea estimează că ingerința litigioasă a urmărit un scop legitim, deoarece ea a fost justificată de necesitatea de a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești, în sensul paragrafului al doilea al articolului 10 al Convenției. Rămâne de analizat dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”.

35. Curtea relevă că afirmațiile reclamantului s-au referit la o chestiune de interes general și că ele s-au înscris în cadrul unei polemici aprinse declanșate printre avocați de o hotărâre a Curții Constituționale cu privire la statutul profesiei de avocat și care punea capăt organizării avocaților într-o structură unică - Uniunea Avocaților din Republica Moldova, al cărei președinte era reclamantul.

36. În acest context, Curtea estimează că, chiar dacă aceste afirmații pot fi considerate de natură să denote o anumită lipsă de respect față de Curtea Constituțională datorită hotărârii sale, ele nu pot fi calificate nici grave și nici injurioase față de judecătorii Curții (a se vedea *mutatis mutandis*, *Skalka v. Pologne*, nr.43425/98, § 34, 27 mai 2003; *Perna v. Italie* [GC], nr.48898/99, § 47, CEDH 2003-V; *Nikula* citată mai sus, § § 48, 52).

37. În afară de aceasta, ținând cont de faptul că presa a preluat afirmațiile reclamantului și că acesta a declarat ulterior că o parte din afirmații au fost denaturate (paragraful 14 de mai sus), Curtea estimează că reclamantul nu poate fi considerat responsabil de tot ceea ce figura în „interviul” publicat.

38. În fine, Curtea subliniază că deși amenda de 360 de lei (ceea ce constituie echivalentul a 36 euro) impusă reclamantului reprezintă o sumă modestă, ea nu este una simbolică și demonstrează intenția de a pedepsi sever reclamantul, Curtea Constituțională aplicând o amendă aproape de maximumul prevăzut de lege.

39. Având în vedere cele expuse mai sus, Curtea estimează că restrângerea libertății de exprimare a reclamantului nu a constituit „o necesitate socială imperioasă” și că autoritățile naționale n-au prezentat motive „pertinente și suficiente” pentru a o justifica. Deoarece reclamantul nu a depășit limitele criticii permise de articolul 10 al Convenției, ingerința incriminată nu poate fi considerată ca fiind „necesară într-o societate democratică”.

40. Prin urmare, a existat o violare a articolului 10 al Convenției.

II. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

41. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare in-

completă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciu

42. Reclamantul a solicitat 100,000 euro cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin condamnarea sa, care i-a adus o atingere gravă reputației sale de avocat și președinte al Uniunii Avocaților.

43. Guvernul a considerat suma cerută de reclamant cu titlu de prejudiciu moral ca fiind exagerată. El a mai adăugat faptul că, în orice caz, simpla constatare a violării articolului 10 poate constitui în sine o satisfacție echitabilă suficientă.

44. Curtea consideră că constatarea unei violări constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru orice prejudiciu moral eventual suferit de reclamant.

B. Costuri și cheltuieli

45. Reclamantul a pretins 2,000 dolari americani (echivalentul a 1 670 euro) care reprezintă onorariul avocatului pentru reprezentarea lui la Curte. El face referire la contractul încheiat cu avocatul său, conform căruia această sumă urmează să fie plătită avocatului dacă reclamantul obține câștig de cauză în fața Curții. El subliniază faptul că încheierea unor astfel de contracte constituie o practică constantă pentru avocații din Republica Moldova.

46. Guvernul s-a opus acestei pretenții, declarând că suma solicitată este excesivă și că aceste cheltuieli n-au fost angajate.

47. Nu ține de competența Curții de a se expune asupra acordului cu privire la onorarii. În conformitate cu jurisprudența sa, ea urmează să stabilească dacă costurile și cheltuielile au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (*Nilsen et Johnsen v. Norvège* [GC], nr.23118/93, § 62, CEDH 1999-VIII). În această privință, Curtea poate să se bazeze pe elemente precum numărul de ore lucrate de avocat și tariful perceput de acesta pentru o oră de lucru (*Iatridis v. Grèce* (satisfacția echitabilă) [GC], nr. 31107/96, § 55, CEDH 2000-XI).

În această cauză, reclamantul nu a prezentat nicio justificare în sprijinul pretențiilor sale. În consecință, Curtea decide să nu aloce reclamantului nicio sumă cu acest titlu.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Hotărăște* cu șase voturi pentru și unul împotriva că a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției;
2. *Hotărăște* cu cinci voturi pentru și două împotriva că constatarea unei violări constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral eventual suferit de reclamant;
3. *Respinge* cu cinci voturi pentru și două împotriva restul pretențiilor din cererea de satisfacție echitabilă.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la 20 aprilie 2004, în conformitate cu articolul 77 § 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Lawrence EARLY
Grefier Adjunct

Jean-Paul COSTA
Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 al Convenției și articolul 74 § 2 al Regulamentului Curții, următoarele opinii separate sunt anexate la această hotărâre:

- (a) opinia parțial concordantă și parțial disidentă a dlui Loucaides;
- (b) opinia parțial concordantă și parțial disidentă a dnei Thomassen;
- (c) opinia disidentă a dlui Pavlovschi.

J.-P.C.
T.L.E.

OPINIA PARȚIAL CONCORDANTĂ ȘI PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI LOUCAIDES

(Traducere)

Eu împărtășesc opinia majorității potrivit căreia a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției în această cauză, dar eu ajung la această concluzie din motive diferite de cele ale majorității. Pe scurt, eu consider că restricția prevăzută în prevederile legale pertinente, aplicată reclamantului sub forma unei amenzi administrative, ca urmare a faptului că într-un interviu acesta a făcut anumite afirmații cu privire la o hotărâre a Curții Constituționale, nu a corespuns, în mod direct, unui scop legitim corespunzător, și anume garantarea autorității și imparțialității puterii judecătorești, și a depășit ceea ce era necesar pentru a atinge acest scop. În consecință, eu cred că restricția legislativă în cauză nu ar putea fi considerată în sine ca vizând un asemenea scop.

Conform unui principiu de interpretare a Convenției ferm stabilit, restricțiile la drepturile și libertățile enumerate în Convenție trebuie să fie interpretate în mod strict și îngust. Așa precum Comisia a constatat în cauza *Sunday Times* (seria B, nr.28, p.64, § 194), în contextul Convenției, o interpretare strictă a clauzelor de excepție semnifică faptul

„că nici un alt criteriu decât cele menționate în însăși clauza de excepție nu poate justifica o restricție, oricare ar fi ea, și că aceste criterii la rândul lor trebuie să fie interpretate astfel încât sensul cuvintelor să nu fie lărgit dincolo de conținutul lor obișnuit”.

În afară de acest principiu de interpretare, doi factori proprii articolului 10 încadrează natura și semnificația scopului autorizat pentru analiza unei restricții. Este vorba, în primul rând, de condiția conform căreia restricția să fie considerată ca fiind „necesară într-o societate democratică” și, în al doilea rând, de conceptul de „autoritate” a puterii judecătorești pentru apărarea căreia poate fi aplicată restricția.

Întrebarea cu privire la faptul dacă o lege care limitează unul din drepturile garantate de Convenție vizează în realitate un scop legitim trebuie, în opinia mea, să fie întotdeauna examinată în conformitate cu exigențele unei societăți democratice moderne. Nu este suficient ca o lege care prevede o astfel de restricție să invoce unul din obiectivele pentru care restricția pertinentă este permisă. Chestiunea de fond trebuie întotdeauna să presupună analiza faptului dacă restricția este realmente necesară pentru a atinge acest scop, ținând cont de condițiile actuale de exercitare a democrației. Dacă restricția depășește ceea ce este necesar pentru scopul urmărit sau dacă ea nu face decât să servească acestui scop fie întâmplător, fie indirect, ea nu poate fi considerată ca necesară într-o societate democratică, pentru a atinge acest scop, și, prin urmare, trebuie considerat faptul că ea nu rezultă din clauza de excepție corespunzătoare.

În această cauză, partea pertinentă a prevederii legale în virtutea căreia reclamantul a fost sancționat este următoarea:

„În vederea asigurării exercitării jurisdicției constituționale, se prevede răspundere administrativă, sub formă de amendă de până la 25 salarii minime, pentru:

(...) (e) manifestare a lipsei de respect față de Curtea Constituțională prin nesocotirea dispozițiilor date de președintele ședinței, prin încălcare a ordinii în ședință, precum și săvârșirea altor fapte care denotă *desconsiderare* vădită față de Curte (...). (caracterele italice au fost adăugate)

Totodată, eu nu văd cum ar putea fi necesar într-o societate democratică modernă, de a sancționa pe cineva care a exprimat o „desconsiderare” față de o jurisdicție oricare ar fi ea (spre deosebire de conceptul mai strict de „*contempt of court*” (sfidare a instanței de judecată) pentru *a garanta autoritatea puterii judiciare*. Libertatea de a critica hotărârile instanțelor judecătorești și funcționarea puterii judiciare în general constituie în prezent un aspect indispensabil al democrației, și aceasta cu atât mai mult cu cât o astfel de critică asigură un control adecvat al autorității judecătorești. Această critică ar putea fi, în mod rezonabil, interpretată ca o lipsă de „respect” față de o instanță de judecată, deoarece termenul „respect” este atât de larg, încât orice confruntare sau dispută cu un act al puterii judiciare pot fi asimilate cu o simplă critică.

În această privință, este important să se țină cont de exigențele unei societăți democratice moderne, unde toate instituțiile de stat trebuie să fie responsabile în fața poporului, acesta având dreptul de a se exprima liber cu privire la chestiuni referitoare la o eventuală disfuncție a acestor instituții. Într-o societate democratică modernă, critica acestor instituții, chiar dacă ea este echivalentă cu o lipsă „de respect”, constituie o valoare mult mai importantă decât protecția prestigiului unei instituții de stat, oricare ar fi ea. În opinia mea, este util de a reaminti ceea ce un eminent judecător britanic, Lordul Denning, *Master of the Rolls*, a spus, în anul 1968, cu referire la un articol care critica dur o hotărâre a Curții de Apel¹, articolul respectiv fiind calificat drept „*contempt of court*” (sfidare a instanței de judecată):

„Acest articol este desigur critic față de această curte. Deoarece se referă la Curtea de Apel, trebuie să recunoaștem că este eronat (...). Permiteți-mi să spun de la început că noi nu vom utiliza niciodată această noțiune (cea de „*contempt of court*” (sfidare a instanței de judecată)) pentru a apăra propria noastră demnitate. Această noțiune trebuie să se bazeze pe fundamente mult mai sigure. Noi nu o vom folosi pentru a-i face să tacă pe cei care ne critică. Noi nu ne temem de critică și nici nu o detestăm. De fapt, este vorba de ceva mult mai important, de libertatea lor de exprimare. Fiecare are dreptul în fața Parla-

¹ Acest articol conținea pasajul următor: „Recenta hotărâre pronunțată de Curtea de Apel constituie un exemplu straniu de orbire care pune stăpânire uneori pe cei mai buni judecători. Legislația adoptată în anul 1960 și după aceasta, ulterior, a devenit aproape inaplicabilă din cauza hotărârilor irealiste, contradictorii și eronate în cauze importante, pronunțate inclusiv de Curtea de Apel. Atunci ce fac ei? Își cer oare scuze pentru cheltuielile și problemele cauzate poliției? Pentru nimic în lume”.

mentului sau în afara lui, în presă sau în audiovizual să facă comentarii echitabile, chiar și în mod deschis, cu privire la chestiunile de interes general. Comentatorii pot vorbi despre tot ceea ce se întâmplă într-o instanță de judecată. Ei pot spune că noi ne înșelăm și că hotărârile noastre sunt eronate, că ele sunt sau nu supuse apelului”².

Mai mult decât atât, termenul „autoritate” semnifică dreptul de a conduce, puterea de a impune respect (dicționarul *le Petit Robert*). Încă o dată, eu nu văd cum o simplă lipsă de „respect” față de o instanță de judecată ar putea diminua autoritatea puterii judiciare de a impune respect față de hotărârile sale sau alte acte judecătorești. O asemenea „autoritate” poate fi efectivă, chiar și în cazul lipsei de „respect” din partea persoanelor asupra cărora ea este exercitată sau de către orice altă terță parte.

În aceste condiții, eu consider că legea în cauză, în măsura în care ea interzice, în termeni absoluți, faptele care exprimă o *desconsiderare* (lipsă de respect) față de Curtea Constituțională, pentru a proteja, după cum afirmă guvernul, *autoritatea* acestei Curți, este în afara câmpului de aplicare a acestui obiectiv și nu va fi considerată ca vizându-l pe acesta din urmă. Anume aceasta ilustrează clar aplicarea în această cauză a acestei legi față de reclamant.

Articolul 41

Eu am votat împotriva deciziei majorității de a nu alocă o sumă de bani cu titlu de satisfacție echitabilă și costuri și cheltuieli reclamantului. Eu sunt de acord cu argumentele prezentate de către dna judecător Thomassen care explică faptul că reclamantului ar fi trebuit să i se aloce sume de bani cu acest titlu.

² *R. v. Metropolitan Police Commissioner, ex parte Blackburn* (nr.2), *All England Law Reports*, 1968, vol.2, p.320

OPINIA PARȚIAL CONCORDANTĂ ȘI PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI THOMASSEN

(Traducere)

Eu împărtășesc opinia majorității potrivit căreia a avut loc o violare a articolului 10 în această cauză, dar ajung la această concluzie din motive diferite de cele ale majorității. Eu nu sunt totuși, de acord cu respingerea de către majoritatea a pretențiilor reclamantului în temeiul articolului 41 al Convenției.

Ingerința în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare se bazează pe al doilea paragraf al articolului 10 care permite de a supune exercitarea acestei libertăți unor restricții necesare „pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”. Această justificare este apropiată de noțiunea din dreptul englez „*contempt of court*” (sfidarea instanței de judecată), care vizează protecția autorității și independenței instanțelor judecătorești, precum și a drepturilor părților la procedurile judecătorești, împotriva oricărei încălcări din partea publicațiilor sau altor astfel de acte (*Sunday Times v. Royaume-Uni (nr.1)*, hotărâre din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, p. 34, § § 55-56).

În această cauză, articolele 81 și 82 din Codul jurisdicției constituționale conferă Curții Constituționale competențe de a examina, interoga și lua măsuri din proprie inițiativă și în nume propriu „pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale, a participanților la proces și pentru a asigura condiții de exercitare a jurisdicției constituționale” (a se vedea paragraful 17 al hotărârii).

Orice teme prezentat pentru a justifica acordarea unei autorități atât de largi unei instanțe de judecată trebuie examinat îndeaproape ținându-se cont de importanța dreptului la libertatea de exprimare. Aceasta înseamnă, în opinia mea, că, în principiu, o instanță de judecată nu trebuie să folosească această autoritate, decât dacă ea își exercită responsabilitățile sale de garantare a echității unei proceduri pendinte, ceea ce constituie unica justificare a sancțiunilor pentru fapte de sfidare a instanței de judecată.

Nu s-ar putea spune, în mod rezonabil, că Curtea Constituțională și-a exercitat împuternicirile sale pentru a garanta echitatea unei proceduri pendinte. De fapt, ea a demarat procedura împotriva reclamantului, l-a interogat, apoi i-a aplicat o amendă după pronunțarea hotărârii sale. Măsurile sale nu au vizat comportamentul reclamantului, în calitate de avocat în cursul procedurii, dar atitudinea pe care el a avut-o în calitate de parte, comentând hotărârea irevocabilă a Curții Constituționale. Curtea Constituțională a făcut uz de autoritatea sa, nu în scopul prevăzut – de a garanta echitatea procedurii în curs – dar, pentru a limita dreptul democratic al reclamantului de a dezbate în mod public hotărârea pronunțată de această Curte.

Mai mult, în măsura în care folosirea acestei autorități a presupus și aplicarea unei amenzi reclamantului, un astfel de fapt implică probleme care se referă la

dreptul reclamantului ca învinuirea penală împotriva sa să fie examinată de un tribunal independent și imparțial (*Kyprianou v. Chypre*, nr.73797/01, hotărâre din 27 ianuarie 2004).

În opinia mea, articolul 10 § 2 nu ar putea justifica o astfel de ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Drept urmare, contrar majorității, eu nu consider că măsurile luate și motivele invocate de către Curtea Constituțională (paragraful 15 din hotărâre) au urmărit scopul garantării autorității și imparțialității puterii judiciare.

Chiar dacă presupunem că restricțiile dreptului reclamantului ar fi fost impuse de o instanță de judecată imparțială, în cadrul unei proceduri independente, și că ele ar fi avut drept scop garantarea autorității și imparțialității puterii judiciare, sancțiunea aplicată reclamantului nu ar putut fi considerată ca fiind necesară într-o societate democratică. În această privință, eu subscriu opiniei majorității, însă eu aș fi ajuns la o concluzie identică cu cea a majorității dacă amenda ar fi avut un caracter simbolic (a se vedea paragraful 38 al hotărârii).

După cum s-a pronunțat și judecătorul Loucaides în opinia sa separată, eu cred că libertatea de a critica hotărârile judecătorești și funcționarea puterii judecătorești constituie un element indispensabil al democrației. Această cauză demonstrează importanța pe care o are libertatea de a critica. Curtea Constituțională a declarat neconstituțională o lege care prevedea obligația avocaților din Republica Moldova de a se afilia Uniunii Avocaților din Republica Moldova. O astfel de obligație este admisă în sistemele juridice ale multor state europene, unde ea este considerată ca fiind necesară pentru a proteja independența profesiei de avocat. Importanța pe care o are această independență este exprimată în Recomandarea Rec(2000)21 Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei în următorii termeni: „1) Avocații ar trebui să fie autorizați și încurajați să creze și să devină membri ai asociațiilor profesionale locale, naționale și internaționale care, fie luate aparte sau mai multe, sunt împuternicite să amelioreze deontologia și să garanteze independența și interesele avocaților. 2) Barourile sau alte asociații profesionale de avocați ar trebui să fie instituții autonome și independente de autorități și de public”. Preambulul la recomandarea respectivă subliniază că importanța pentru avocați de a se organiza în cadrul unor organizații independente rezultă din faptul că ar fi de dorit să se supravegheze ca responsabilitățile avocaților să fie exercitate în mod adecvat și conștient, în special, din necesitatea pentru avocați de a găsi un echilibru adecvat între îndatoririle lor față de instanțele judecătorești și cele față de clienți. Nu poate fi negat faptul că critica formulată de către reclamant cu privire la hotărârea Curții Constituționale se referea la o chestiune de interes general și nu ar fi trebuit reprimată de către organele de stat într-o societate democratică.

Chiar dacă presupunem că afirmațiile reclamantului ar fi putut fi interpretate ca o lipsă de respect față de Curtea Constituțională (paragraful 36 din hotărâre),

interesul general – în această cauză de a autoriza o dezbatere publică cu privire la independența avocaților – implică interesul judecătorilor Curții Constituționale de a se apăra de critici similare celor exprimate de reclamant în interviul acordat, critici care în realitate au fost concise și nu au constituit un atac personal la adresa acestor judecători (ca exemplu opus a se vedea, cauzele *Barford v. Danemark*, hotărâre din 22 februarie 1989, seria A nr.149, și *Perna v. Italie* [GC], nr.48898/99, CEDH 2003-V). Iată de ce, chiar dacă am presupune că ingerința ar fi urmărit un scop legitim, ea nu ar fi putut fi considerată, în opinia mea, ca fiind „necesară”.

Continuând raționamentul meu, eu nu împărtășesc opinia majorității potrivit căreia constatarea unei violări constituie în sine o satisfacție echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral suferit de reclamant. Este rezonabil din partea reclamantului să susțină faptul că condamnarea sa a afectat grav reputația sa de avocat și de președinte al Uniunii Avocaților, care a pledat pentru dreptul la apărare în general. Prin urmare, ar fi fost justificat dacă i s-ar fi acordat o reparație echitabilă (a se vedea, de exemplu, *Nikula v. Finlande*, nr. 31611/96, CEDH 2002-II).

Eu, de asemenea, nu pot să cad de acord cu decizia de a nu rambursa reclamantului costurile și cheltuielile, pentru care reclamantul a pretins 2 000 dolari americani. Cu toate că el nu a fost reprezentat în fața Curții, el însuși fiind avocat, el a trebuit să dedice ore de lucru pentru cererea sa pe care a depus-o la Curte. Mai mult, reclamantul a susținut faptul, în mod logic, în opinia mea, că a avut anumite cheltuieli de ordin administrativ, precum cheltuieli de secretariat, xerocopiere și alte cheltuieli diverse. Pretențiile sale la acest capitol nu-mi par exagerate, dar chiar dacă acestea ar fi fost exagerate, nu a existat niciun motiv pentru a nu-i acorda nicio compensație cu acest titlu (*Foley v. Royaume-Uni*, nr.39197/98, 22 octombrie 2002).

Respingând pretențiile reclamantului, solicitate în virtutea articolului 41, Curtea, în opinia mea, nu a acordat o importanță suficientă gravității ingerinței care a constituit o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare, garantat de articolul 10 al Convenției.

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI PAVLOVSCHI

(Traducere)

În această cauză, majoritatea camerei a constatat violarea drepturilor reclamantului garantate de articolul 10 al Convenției. Spre marele meu regret, eu nu pot să subscriu la această concluzie.

Eu nu pun la îndoială existența unei ingerințe în această cauză. Problema se referă, în opinia mea, la justificarea acestei ingerințe în virtutea articolului 10 § 2 al Convenției. Prin urmare, trebuie de examinat dacă măsura litigioasă a fost „prevăzută de lege”, a urmărit un scop legitim și a fost „necesară într-o societate democratică” în sensul prevederilor respective (*Lingens v. Autriche*, hotărâre din 8 iulie 1986, seria A nr. 103, pp. 24-25, §§ 34-37).

I. „Prevăzută de lege”

Cu privire la semnificația noțiunii „prevăzută de lege”, Curtea, în hotărârea sa *Sunday Times v. Royaume-Uni* (nr. 1) (hotărâre din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, p. 31 § 49) a declarat următoarele:

„Potrivit Curții, următoarele două condiții se numără printre cele care rezultă din noțiunea „prevăzute de lege”. *Mai întâi de toate, „legea” trebuie să fie suficient de accesibilă: cetățeanul trebuie să poată dispune de indicii cu privire la normele juridice aplicabile într-o anumită cauză. În al doilea rând, nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu destulă precizie, astfel încât să permită cetățeanului să decidă comportamentul său, iar în caz de necesitate, să beneficieze de consultanță din partea persoanelor competente, să poată să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele care pot să rezulte dintr-un fapt determinat. Consecințele respective nu trebuie să fie previzibile cu certitudine absolută. De altfel, certitudinea, deși este foarte binevenită, este însoțită deseori de o rigiditate excesivă; or, dreptul trebuie să se adapteze la schimbările de situație. De asemenea, multe legi conțin, prin natura lucrurilor, formulări mai mult sau mai puțin vagi, ale căror interpretare și aplicare este pusă în sarcina practicii.* (caracterele italice au fost adăugate de mine)

Aplicând principiile sus-menționate în această cauză, trebuie notate următoarele:

Accesibilitatea generală a Codului jurisdicției constituționale nu este o problemă. Acest text este publicat în Monitorul Oficial, unde sunt publicate sistematic textele normative, la fel acest cod poate fi găsit pe diverse site-uri de Internet, de exemplu, pe cel al Curții Constituționale (www.ccrm.rol.md), pe site-ul care conține texte normative (www.docs.md), etc.

În ceea ce privește calitatea legii, eu consider că textul acestei legi este suficient de precis, dat fiind faptul că el a fost elaborat ținându-se cont de toate elementele cerute de tehnicile legislative.

Să examinăm, în cele ce urmează, prevederile pertinente ale Codului jurisdicției constituționale:

Articolul 81. Asigurarea exercitării jurisdicției constituționale

„1. Pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale, a participanților la proces și pentru a asigura condiții de exercitare a jurisdicției constituționale, Curtea este în drept să ia măsurile prevăzute la articolul 82.”

Articolul 82. Răspunderea pentru încălcarea procedurii jurisdicției constituționale

„(1) În vederea asigurării exercitării jurisdicției constituționale, se prevede răspundere administrativă, sub formă de amendă de până la 25 salarii minime, pentru:

- (a) declarații neconstituționale, indiferent de modul lor de exprimare;
- (b) imixtiune la activitatea procedurală a judecătorilor Curții Constituționale, încercare de a exercita influență asupra lor prin metode neprocedurale;
- (c) neîndeplinire nemotivată, în modul și în termenii stabiliți, a cerințelor judecătorilor Curții, neexecutare a hotărârilor și avizelor Curții;
- (d) încălcare a jurământului judiciar;
- (e) manifestare a lipsei de respect față de Curtea Constituțională prin nesocotirea dispozițiilor date de președintele ședinței, prin încălcare a ordinii în ședință, precum și săvârșirea altor fapte care denotă desconsiderare vădită față de Curte, de procedura jurisdicției constituționale.

(2) Măsurile de asigurare a unor condiții normale pentru exercitarea jurisdicției constituționale se întreprind prin decizie a președintelui ședinței, care se consemnează în procesul-verbal al ședinței sau se anexează la el.

(3) Amendă se plătește în decursul a 15 zile de la data înștiințării persoanei amendate despre aplicarea ei. Dacă persoana refuză să plătească amendă ori nu o plătește în termen, decizia Curții Constituționale se execută în condițiile legii, în temeiul extrasului din procesul-verbal al ședinței sau al deciziei președintelui ședinței.”

Astfel, concluziile mele sunt următoarele:

1. Această lege definește clar o „necesitate socială imperioasă” de a proteja demnitatea judecătorilor Curții Constituționale și de a asigura condițiile corespunzătoare pentru exercitarea funcțiilor lor.

2. Legea enumeră faptele pe care legislatorul le consideră ilegale, în special cele care denotă o „desconsiderare vădită față de Curte și de procedura jurisdicției constituționale”.

3. Legea prevede măsurile aplicabile celor care o încalcă, și anume „o amendă administrativă maximă de 25 salarii minime”.

Aceste elemente mă duc la concluzia că prevederile Codului jurisdicției constituționale permit cetățenilor, așa precum, de altfel, s-a subliniat în hotărârea *Sunday Times (nr.1)* menționată mai sus, „(...) să poată să prevadă, în mod re-

zonabil, în dependență de circumstanțele cauzei, consecințele care pot să rezulte dintr-un fapt determinat”, deoarece legea descrie faptele și consecințele negative care pot rezulta din acestea.

Prin urmare, eu consider că prevederile legale ale Codului jurisdicției constituționale sunt de o calitate suficientă pentru a conchide că reclamantul era în măsură să prevadă, „în mod rezonabil, în dependență de circumstanțele cauzei” riscurile care pot surveni din manifestarea unei desconsiderări vădite față de Curtea Constituțională și procedura jurisdicției constituționale.

În concluzie, ingerința a fost „prevăzută de lege” în această cauză.

II. Scopul legitim urmărit

Nici reclamantul și nici guvernul nu contestă faptul că amenda aplicată a urmărit scopul legitim de a apăra autoritatea, independența și imparțialitatea puterii judecătorești.

III. „Necesară într-o societate democratică”

Diverse jurisdicții internaționale au confirmat, de nenumărate ori, că o putere judiciară independentă și imparțială este un instrument indispensabil oricărui stat democratic. Acesta este un element esențial al unui sistem politic bazat pe preeminența dreptului. Este clar că toate statele sunt nu numai autorizate, dar și obligate să întreprindă toate măsurile necesare pentru a apăra demnitatea judecătorilor și autoritatea instanțelor judecătorești. Mai mult, statele trebuie să supravegheze ca reprezentanții puterii judiciare să poată să-și exercite funcțiile lor fără a fi expuși unor presiuni ilegale, în special, presiunilor psihologice, și să poată să-și bazeze hotărârile lor pe mijloace de drept pertinente, și nu pe o justificare viciată de amenințări, insulte, afirmații defăimătoare, calomnie sau alte forme de influență ilegală.

Inviolabilitatea judecătorească, care este o garanție a independenței judecătorilor, nu este un privilegiu, dar o condiție necesară pentru exercitarea obiectivă și imparțială a funcțiilor lor profesionale. Judecătorii, fiind chemați să se pronunțe în ultimă instanță asupra unor chestiuni cu privire la viața, libertățile, drepturile, obligațiile și bunurile cetățenilor, trebuie să inspire încredere justițiabililor, care trebuie convinși că funcția judiciară este exercitată în deplină independență. Menținerea și sporirea încrederii publice în puterea judiciară sunt recunoscute ca fiind o necesitate publică care răspunde interesului general al societății.

În „Principiile fundamentale cu privire la independența magistraturii”, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a declarat următoarele:

„Independența magistraturii este garantată de către stat și prevăzută de Constituție și legislația națională. Ea impune tuturor instituțiilor guvernamentale, precum și altor instituții, să respecte independența magistraturii. (...) Magistratii judecă cauzele prezentate

lor spre examinare, în mod imparțial, conform faptelor și legii, fără restricții și fără a fi supuși unor influențe, presiuni, amenințări sau ingerințe necorespunzătoare, directe sau indirecte, din partea oricărei persoane, indiferent de motiv”.

Aceeași chestiune constituie obiectul Recomandării R(94)12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru statele membre cu privire la independența, eficacitatea și rolul judecătorilor (adoptată la 13 octombrie 1994, în cadrul celei de-a 518-a reuniuni a Delegaților Miniștrilor), care prevede următoarele:

„Independența judecătorilor trebuie să fie garantată conform prevederilor Convenției și principiilor constituționale, de exemplu prin introducerea unor prevederi speciale în acest sens în Constituții și alte texte legislative sau prin încorporarea prevederilor prezentei recomandări în dreptul intern. (...) Judecătorii trebuie să pronunțe hotărârile lor în deplină independență și să poată să-și exercite funcțiile fără restricții și fără a fi supuși unor influențe, presiuni, amenințări sau ingerințe necorespunzătoare, directe sau indirecte din partea oricărei persoane, indiferent de motiv. *Legea trebuie să prevadă sancțiuni împotriva persoanelor care influențează prin astfel de modalități judecătorii.* Judecătorii trebuie să fie absolut liberi să se pronunțe asupra cauzelor prezentate lor spre examinare, în mod imparțial, în conformitate cu intima lor convingere și propria interpretare a faptelor, precum și conform normelor legale în vigoare. (...) Judecătorii trebuie să dispună de împuterniciri suficiente și să fie în măsură să le exercite pentru a-și îndeplini funcțiile, a-și apăra autoritatea, precum și demnitatea instanței judecătorești (...)”.

Ansamblul acestor prevederi arată, în mod incontestabil, că protecția demnității instanțelor judecătorești și a judecătorilor împotriva influenței necorespunzătoare și apărarea independenței puterii judiciare sunt absolut necesare într-o societate democratică.

Unicul mijloc de care dispune statul pentru a-și îndeplini obligațiile sale este de a sancționa încălcările acestor principii. Aceasta este inevitabil calea aleasă de legislatorul moldovenesc, care interzice, prin aplicarea pedepsei cu amenda, faptele care denotă o desconsiderare vădită față de Curtea Constituțională și procedura jurisdicției constituționale.

În această cauză, reclamantul a formulat trei observații, criticând hotărârea Curții Constituționale.

1. În opinia reclamantului, această hotărâre ar fi avut drept consecință instaurarea unui haos total în organizarea profesiei de avocat. Conform acestuia, nu va mai exista o organizare profesională unică și niciun stat unitar. Impozitele nu vor fi achitate. Nu va mai exista niciun control și, în consecință, nici etică, disciplină și responsabilitate.

2. Reclamantul a pus la îndoială chiar și constituționalitatea Curții Constituționale.

3. El a acuzat Curtea Constituțională că nu are niciun respect față de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența sa.

Conform Recomandării Rec(2000)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre cu privire la libertatea exercitării profesiei de avocat (adoptată la 25 octombrie 2000 în cadrul reuniunii a 727-a a Delegaților Miniștrilor), „avocații trebuie să *respecte autoritatea judecătorească* și să-și exercite funcțiile lor în

fața instanțelor de judecată în conformitate cu legislația și alte prevederi legale naționale (...).”

Aceeași idee a fost expusă în hotărârea *Schopfer v. Suisse* (20 mai 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, p. 1052-1053, § 29): „Curtea reamintește că statutul specific al avocaților îi situează într-o poziție centrală în administrarea justiției, ca intermediari între justițiabili și instanțele judecătorești, ceea ce explică restricțiile de conduită impuse în mod normal membrilor baroului”.

Printre altele, Curtea a declarat deja că instanțele de judecată, care sunt garanți ai justiției și ale căror misiune este fundamentală într-un stat de drept, au nevoie de încrederea publicului (*De Haes et Gijssels v. Belgique*, hotărâre din 24 februarie 1997, *Recueil* 1997-I, p. 233-234, § 37). Având în vedere rolul cheie al avocaților, de la ei se așteaptă să contribuie la buna funcționare a justiției și, astfel, la încrederea publicului în aceasta.

În această cauză, la fel ca și în cauza *Schopfer*, reclamantul nu a criticat motivativul hotărârii Curții Constituționale, dar a făcut afirmații defăimătoare la adresa judecătorilor acestei jurisdicții, precum și la adresa însăși a Curții Constituționale, cea mai înaltă autoritate judiciară din stat.

În opinia mea, afirmațiile defăimătoare ale reclamantului nu arată niciun respect pentru autoritatea judiciară, așa precum o cere Recomandarea Rec(2000)21 menționată mai sus a Comitetului de Miniștri, nici intenția „de a contribui la buna funcționare a justiției și, astfel, la încrederea publicului în aceasta”, conform hotărârii *Schopfer*.

Chiar și o analiză superficială a afirmațiilor reclamantului arată că, în interviul său, el a căutat să compenseze lipsa de argumente juridice, încercând să zdruncine încrederea publicului în cea mai înaltă autoritate judecătorească și s-o discrediteze, făcând aluzii, pe de o parte, la ignoranța juridică a membrilor Curții Constituționale, care, în opinia reclamantului, nu respectă Curtea Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența ei, iar pe de altă parte, la atitudinea neglijentă față de obligațiile lor profesionale, provocând, astfel, haos și anarhie în stat și, mai mult, distrugând unitatea statului.

Îmi este greu să cred că intenția autorilor Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale a fost de a proteja la nivel internațional, prin prevederile articolului 10, persoanele care zdruncină încrederea publicului în puterea judiciară, discreditează cea mai înaltă autoritate judiciară a statului și fac afirmații defăimătoare la adresa membrilor Curții Constituționale.

De asemenea, eu nu am niciun dubiu că reclamantul, prin comportamentul său, a comis fapte ce denotă o desconsiderare vădită față de Curtea Constituțională și procedura jurisdicției constituționale, și, prin urmare, este supus răspunderii administrative în conformitate cu Codul jurisdicției constituționale.

Un asemenea comportament nu ar trebui, prin definiție, protejat de articolul 10 al Convenției.

„Proportionalitatea ingerinței cu scopul legitim urmărit”

Înainte de a analiza întrebarea cu privire la proportionalitatea sancțiunii aplicate reclamantului, eu consider util, pentru a evita orice neînțelegere, de a prezenta câteva precizări referitoare la noțiunea de „salariu minim lunar” (în continuare, „salariu minim”).

Spre deosebire de multe state europene, unde salariul minim reflectă suma necesară pentru subzistență, în Republica Moldova un salariu minim reprezintă o unitate care servește la calcularea salariului de bază al funcționarilor de stat și la calcularea amenzilor.

Noțiunea de „salariu minim” a fost introdusă prin Legea nr. 1432-XIV din 28 decembrie 2000 „privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim”. Această lege stabilește salariul minim de 18 lei (MDL) (circa 1,125 euro) și prevede în articolul 7 că această sumă se va aplica pentru calcularea amenzilor, până la adoptarea noilor coduri - penal, de procedură penală, de procedură civilă și cu privire la contravențiile administrative.

Regulile cu privire la metoda de calculare a salariilor achitate din bugetul de stat prevăd, pentru calcularea acestor salarii, aplicarea coeficienților speciali de înmulțire care sunt determinați în dependență de postul persoanei și salariul minim. La salariul de bază se adaugă diverse suplimente prevăzute de lege. La 1 aprilie 2001, guvernul moldovenesc a stabilit salariul minim pentru funcționarii de stat de 100 MDL. Totuși, suma utilizată la calcularea amenzilor a rămas neschimbată (18 lei).

În ceea ce privește proportionalitatea, în opinia mea, trebuie de menționat următoarele:

Analiza proporționalității necesită punerea în echilibru a imperativelor scopurilor enumerate în articolul 10 § 2 al Convenției cu imperativul inițierii unei dezbateri libere a problemelor de interes public (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Lingens*, citată mai sus, p. 26, § 42). Pentru a stabili un echilibru just între acestea, Curtea nu trebuie să uite că este important să supravegheze ca frica de sancțiuni penale sau alte sancțiuni să nu descurajeze cetățenii să se pronunțe asupra problemelor de interes public (*Barfod v. Danemark*, hotărâre din 22 februarie 1989, seria A nr. 149, p.12, § 29).

Astfel, după cum am menționat, Codul jurisdicției constituționale reglementează apărarea demnității judecătorilor Curții Constituționale și asigură condiții corespunzătoare pentru exercitarea funcțiilor lor, încălcarea acestor prevederi fiind sancționată cu amendă maximă de 25 salarii minime, adică 450 lei sau circa 28,1 euro.

Reclamantului i s-a aplicat o amendă mai ușoară, în valoare de 360 lei. Ne putem întreba dacă această amendă este prea mare. Din punct de vedere teoretic, această întrebare poate fi analizată sub diferite aspecte:

1. sub aspectul dreptului administrativ moldovenesc în general;
2. sub aspectul prevederilor legale cu privire la responsabilitatea pentru faptele care denotă o „desconsiderare față de Curtea Constituțională”; sau
3. sub aspectul situației financiare a reclamantului.

Eu voi analiza pe scurt proporționalitatea sancțiunii impuse reclamantului în conformitate cu aceste trei aspecte.

Codul cu privire la contravențiile administrative prevede diverse tipuri de sancțiuni, inclusiv arestul administrativ și amenda. În ceea ce privește amenda, articolul 26 al Codului prevede, în principiu, că pentru diverse tipuri de contravenții, cetățenii sunt pasibili de amenzi maxime de 50 de salarii minime, iar pentru funcționari de stat de 300 de salarii minime. În anumite cazuri, amenda se poate ridica la 3 000 de salarii minime. Președintelui baroului, fiind funcționar, în virtutea dreptului intern, în anumite cazuri, i se poate aplica o amendă între 300 și 3 000 de salarii minime, în dependență de natura contravenției. Dat fiind acest fapt, eu consider că sancțiunea impusă în această cauză a fost simbolică sau, cel puțin, nu a fost excesivă.

Cu privire la prevederile legale generale, sancțiunile impuse pentru comiterea faptelor care denotă lipsă de respect (desconsiderare) față de instanțele de judecată sunt stabilite de articolul 200/7 al Codului cu privire la contravențiile administrative, care prevede o amendă maximă de 25 de salarii minime sau arest administrativ de maximum 15 zile. În conformitate cu Codul jurisdicției constituționale, autorii unor fapte similare comise împotriva Curții Constituționale sunt pasibili numai de pedeapsa cu amendă. Astfel, dacă noi comparăm sancțiunile prevăzute de prevederile legale generale cu sancțiunea impusă în această cauză, atunci aceasta nu ar putea fi considerată o pedeapsă de natură să „descurajeze” reclamantul.

Având în vedere principiul individualizării pedepselor, modul cel mai adecvat de a stabili dacă sancțiunea aplicată reclamantului a fost proporțională este de a compara suma amenzii impuse cu veniturile reclamantului. Astfel, ar fi posibil de apreciat dacă sancțiunea a putut „descuraja” reclamantul.

În opinia mea, această întrebare este crucială, având în vedere următorul exemplu: o amendă de 360 lei aplicată unei persoane care câștigă aproximativ 300 lei lunar este o pedeapsă relativ grea, dar pentru o persoană care are un venit lunar de 3 000 lei, este o sancțiune ușoară. Din aceste motive, eu aș fi dorit să dispun de informații suplimentare cu privire la veniturile reclamantului. Deoarece camera nu dispune de asemenea informații, eu nu pot decât să compar amenda aplicată în această cauză cu standardul mediu de viață în Republica Moldova, adică 1 000 lei moldovenești lunar. Este puțin probabil ca veniturile președintelui baroului să fie mai mici. De asemenea, dacă compa-

răm suma amenzii aplicate reclamantului cu venitul mediu lunar, observăm că ea este de două ori și jumătate mai mică. Aceste elemente demonstrează că amenda impusă în această cauză nu a fost excesivă și că ea poate fi considerată proporțională.

Indiferent de punctul de vedere adoptat, ajungem la concluzia că guvernul pârât, sancționând reclamantul pentru desconsiderare față de Curtea Constituțională, nu a depășit limitele proporționalității.

În concluzie, ținând cont de cele menționate mai sus, eu nu constat nicio încălcare a drepturilor reclamantului garantate de articolul 10 al Convenției.

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA PRODAN c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 49806/99)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

18 mai 2004

DEFINITIVĂ

10/11/2004

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Prodan c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,
Dl M. PELLONPÄÄ,
Dna V. STRÁŽNICKÁ,
Dl R. MARUSTE,
Dl S. PAVLOVSKI,
Dl L. GARLICKI,
Dl J. BORREGO BORREGO, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 7 ianuarie 2003 și la 27 aprilie 2004 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la ultima dată menționată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 49806/99) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către un cetățean al Republicii Moldova, dna Tatiana Prodan („reclamantul”), la 5 ianuarie 1999.

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dl Vitalie Nagacevski, care a acționat în numele organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului” cu sediul în Chișinău.

3. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vitalie Pârlog, de la Ministerul Justiției.

4. Reclamantul a pretins, în special, că neexecutarea unei hotărâri judecătorești irevocabile în favoarea sa a fost incompatibilă cu Convenția.

5. Cererea a fost repartizată Secțiunii a Patra a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții). În cadrul acelei Secțiuni, Camera care urma să examineze cauza (articolul 27 § 1 al Convenției) a fost constituită, așa precum este prevăzut de articolul 26 § 1 al Regulamentului.

6. Printr-o decizie din 7 ianuarie 2003, Curtea a declarat cererea admisibilă.

7. Camera a decis, după consultarea părților, că audierea cu privire la fondul cererii nu a fost necesară (articolul 59 § 3 *in fine* al Regulamentului), iar părțile au răspuns în scris la observațiile fiecăreia dintre ele.

8. Atât reclamantul, cât și Guvernul au prezentat observațiile cu privire la fondul cauzei (articolul 59 § 1 al Regulamentului Curții).

9. Printr-o scrisoare datată din 4 septembrie 2003 Guvernul a informat Curtea despre adoptarea și intrarea în vigoare a noului Cod civil și modificarea

anumitor prevederi ale Codului de procedură civilă și a ridicat o obiecție preliminară suplimentară în legătură cu aceasta.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

10. Reclamantul s-a născut în anul 1924 și locuiește în Chișinău.

11. În luna iunie a anului 1946, autoritățile sovietice au naționalizat casa părinților reclamantului. În anul 1949, părinții reclamantului au fost deportați în Siberia.

12. La 8 decembrie 1992, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 1225-XII „privind reabilitarea victimelor represiunilor politice săvârșite de regimul comunist totalitar de ocupație”. Legea a permis victimelor represiunilor sovietice să revendice proprietățile lor confiscate sau naționalizate.

13. În anul 1997, reclamantul a depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria Sectorului Centru, prin care a cerut restituirea casei părinților săi. La acel moment casa era constituită din șase apartamente: nr. 3, 6, 7, 8, 12 și 13. Deoarece apartamentele nr. 3, 6, 7, 8 și 13 au fost cumpărate de către foștii lor chiriași, reclamantul a cerut ca contractele prin care ele au fost cumpărate de la stat să fie declarate nule. Reclamantul, de asemenea, a cerut evacuarea tuturor locatarilor casei.

14. La 14 martie 1997, Judecătoria Sectorului Centru a decis în favoarea reclamantului și a indicat restituirea casei. Ea a declarat nule contractele prin care apartamentele nr. 3, 6, 7, 8 și 13 au fost vândute chiriașilor lor. Instanța, în continuare, a indicat Consiliului Municipal să-i evacueze pe toți locatarii, inclusiv pe cei din apartamentul nr. 12 și a indicat Consiliului Municipal să asigure toți locatarii cu spațiu locativ alternativ.

15. Consiliul Municipal și locatarii au depus apel la Tribunalul Municipiului Chișinău împotriva hotărârii Judecătoriei Sectorului Centru. La 17 octombrie 1997, Tribunalul Municipiului Chișinău a admis apelul și a casat hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru.

16. Reclamantul a depus recurs la decizia Tribunalului Municipiului Chișinău. La 31 martie 1998, Curtea de Apel a respins recursul și a menținut decizia Tribunalului Municipiului Chișinău.

17. Ca urmare a unei cereri a reclamantului, Procuratura Generală a depus la Curtea Supremă de Justiție recurs în anulare la deciziile Tribunalului Municipiului Chișinău și Curții de Apel.

18. La 19 august 1998, Curtea Supremă de Justiție a casat deciziile Tribunalului Municipiului Chișinău și Curții de Apel, menținând hotărârea Judecătoriei

Sectorului Centru din 14 martie 1997 pe motiv că atât Tribunalul Municipiului Chișinău, cât și Curtea de Apel nu au respectat prevederile Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 (a se vedea paragraful 30 de mai jos).

19. La o dată nespecificată, în anul 1998, după ce a obținut titlul executoriu, reclamantul a cerut Consiliului Municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997. Printr-o scrisoare din 14 ianuarie 1999, Consiliul Municipal a informat reclamantul că, din cauza lipsei de fonduri pentru construcția apartamentelor pentru chiriașii evacuați, el nu poate executa hotărârea.

20. În anul 1999, reclamantul a depus o cerere la Organul Cadastral Teritorial Chișinău de a i se elibera certificatul de proprietate asupra casei disputate. Printr-o scrisoare din 15 septembrie 1999, Organul Cadastral Teritorial a informat reclamantul că va elibera titlul de proprietate numai în baza unui „act de predare-primire” eliberat de Consiliul Municipal.

21. În luna octombrie a anului 1999, reclamantul a depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria Sectorului Centru împotriva Consiliului Municipal cerând repararea prejudiciilor cauzate prin întârzierea executării hotărârii din 14 martie 1997. La 17 noiembrie 1999, Judecătoria Sectorului Centru a respins acțiunea ca fiind nefondată. Reclamantul nu a depus apel împotriva acestei hotărâri și ea a devenit irevocabilă.

22. În anul 2000, reclamantul a depus o cerere la Judecătoria Sectorului Centru cerând schimbarea parțială a modului de executare a hotărârii din 14 martie 1997. În special, reclamantul a cerut bani de la Consiliul Municipal în locul restituirii apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13. La 7 februarie 2000, Judecătoria Sectorului Centru a indicat evaluarea apartamentelor de către experții Organului Cadastral Teritorial Chișinău. În urma unei cereri a reclamantului, la 24 februarie 2000, Judecătoria Sectorului Centru a indicat evaluarea apartamentelor de către experți independenți în domeniul proprietății imobiliare.

23. La 3 octombrie 2000, Judecătoria Sectorului Centru a decis să schimbe parțial modul de executare a hotărârii din 14 martie 1997 și a indicat Consiliului Municipal să plătească reclamantului 488,274 lei moldovenești (MDL), valoarea de piață a apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13.

24. Consiliul Municipal a depus recurs împotriva hotărârii de mai sus la Tribunalul Municipiului Chișinău. La 10 ianuarie 2001, Tribunalul Municipiului Chișinău a respins recursul, menținând hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000.

25. În anul 2001, reclamantul a cerut Direcției de Repartizare a Spațiului Locativ a Consiliului Municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997 în ceea ce privește evacuarea locatarilor din apartamentul nr. 8. Printr-o scrisoare din 26 martie 2001 Consiliul Municipal a informat reclamantul că, din cauza lipsei de fonduri pentru construirea blocurilor de apartamente și a lipsei spațiului locativ alternativ pentru chiriașii evacuați, el nu poate executa hotărârea din 14 martie 1997.

26. La 10 aprilie 2001, Judecătoria Sectorului Centru a respins cererea Consiliului Municipal, prin care el a cerut suspendarea executării hotărârii Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000. La 19 iunie 2001, Tribunalul Municipiului Chișinău, printr-o decizie irevocabilă, a respins recursul viceprimarului împotriva hotărârii sus-menționate.

27. Ca urmare a unei cereri a Consiliului Municipal, Procuratura Generală a depus la Curtea Supremă de Justiție recurs în anulare la hotărârile Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000 și a Tribunalului Municipiului Chișinău din 10 ianuarie 2001.

28. La 12 septembrie 2001, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul în anulare depus de Procurorul General.

29. La o dată nespecificată, reclamantul a depus o nouă cerere către Consiliul Municipal pentru executarea hotărârilor din 14 martie 1997 și din 3 octombrie 2000. Printr-o scrisoare din 23 octombrie 2001, Consiliul Municipal a informat reclamantul că datorită lipsei de fonduri și a spațiului locativ alternativ pentru locatarii apartamentului nr. 8, el nu poate executa hotărârea din 14 martie 1997. În ceea ce privește executarea hotărârii din 3 octombrie 2000, Consiliul Municipal a răspuns că banii vor fi plătiți după ce alte titluri executorii vor fi plătite.

30. La 20 noiembrie 2002, Consiliul Municipal a plătit reclamantului MDL 488,274 (echivalentul a EUR 29,238 la acea dată) conform hotărârii din 3 octombrie 2000. Hotărârea din 14 martie 1997 cu privire la evacuarea chirieșilor din apartamentul nr. 8 a rămas neexecută.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

31. Prevederile relevante ale Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992, cu modificările din 23 noiembrie 1994, sunt următoarele:

Articolul 12. Restituirea averii persoanelor supuse represiunilor

„(1) Cetățenilor Republicii Moldova, supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați, li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, averea confiscată, naționalizată sau luată în alt mod. (...)”

(5) Actele de vânzare – cumpărare sau de înstrăinare în alt mod a caselor, clădirilor și a altor construcții și bunuri confiscate, naționalizate sau luate de la persoanele supuse represiunilor, efectuate după reabilitarea acestora, se declară nule pe cale judiciară, la cererea persoanelor supuse represiunilor sau a moștenitorilor lor.”

În anul 1998, articolul de mai sus a fost completat cu un nou alineat prin Legea nr. 84-XIV din 8 iulie 1998, care prevede următoarele:

„(6) Persoanele care urmează a fi evacuate din casele restituite sunt asigurate cu spațiu locativ peste rând, la momentul evacuării, de către autoritățile administrației publice locale, în conformitate cu legislația.”

Articolul 426 al Codului de procedură civilă, în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003, prevede următoarele:

„Împotriva actelor efectuate de executorul judecătoresc în cadrul executării unei hotărâri sau împotriva refuzului de a efectua asemenea acte, creditorul-urmăritor sau debitorul poate face recurs. (...)”

Articolul 478 al Codului civil, în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003, prevede următoarele:

„Prejudiciul cauzat persoanei fizice sau juridice în urma acțiunilor ilicite ale organelor de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești se repară de către stat integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcții de răspundere din organele de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în modul stabilit de lege”.

La 12 iunie 2003, a intrat în vigoare un nou Cod civil. Articolul 1404 al Codului civil prevede următoarele:

„(1) Prejudiciul cauzat printr-un act administrativ ilegal sau nesoluționarea în termen legal a unei cereri de către o autoritate publică sau de către o persoană cu funcție de răspundere din cadrul ei se repară integral de autoritatea publică (...).

(2) Persoanele fizice au dreptul să ceară repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile indicate la alin. 1. (...)”

ÎN DREPT

I. OBIECȚIILE PRELIMINARE ALE GUVERNULUI

A. Neepuizarea căilor de recurs interne

32. În observațiile sale din 7 martie 2003 și 4 septembrie 2003, Guvernul a invocat pentru prima dată obiecția că nu au fost epuizate căile de recurs interne, pe motiv că reclamantul nu a folosit remediile prevăzute de articolul 426 al vechiului Cod de procedură civilă, de articolul 478 al vechiului Cod civil sau de articolul 1404 al noului Cod civil.

1. *Articolul 426 al vechiului Cod de procedură civilă și articolul 478 al vechiului Cod civil*

33. Curtea reamintește că, în conformitate cu articolul 55 al Regulamentului Curții, orice excepție de inadmisibilitate trebuie făcută de către statul pârât în observațiile sale cu privire la admisibilitatea cererii, în măsura în care caracterul și circumstanțele cauzei permit aceasta.

34. În ceea ce privește articolul 426 al vechiului Cod de procedură civilă și articolul 478 al vechiului Cod civil, Curtea notează că aceste coduri au fost în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003.

35. Cauza a fost comunicată Guvernului la 27 noiembrie 2001, iar Guvernului i s-a cerut să prezinte observațiile sale cu privire la admisibilitatea cauzei până la 8 ianuarie 2002. Guvernul, totuși, nu a ridicat nicio obiecție cu privire la admisibilitate, iar cauza a fost declarată admisibilă de către Curte la 7 ianuarie 2003. Ulterior, Guvernul a prezentat observații cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei la 7 martie 2003 și 4 septembrie 2003.

36. Deoarece nu există motive speciale care ar fi scutit Guvernul de a invoca obiecțiile sale cu privire la omisiunea reclamantului de a face uz de articolul 426 al vechiului Cod de procedură civilă și de articolul 478 al vechiului Cod civil în procedura cu privire la admisibilitate, el nu mai poate face acest lucru acum (*Maurer v. Austria*, nr. 50110/99, § 16, 17 ianuarie 2002).

37. Prin urmare, obiecția preliminară a Guvernului cu privire la articolul 426 al vechiului Cod de procedură civilă și la articolul 478 al vechiului Cod civil urmează a fi respinse.

2. *Articolul 1404 al noului Cod civil*

38. Curtea reiterează că regula de epuizare a căilor de recurs interne la care se face referire în articolul 35 § 1 al Convenției se bazează pe prezumția că cadrul legal național prevede un recurs efectiv împotriva pretinselor încălcări. Sarcina probațiunii îi aparține Guvernului, care invocă neepuizarea, să convingă Curtea că un recurs efectiv a fost disponibil în teorie și practică în perioada relevantă, adică, că recursul a fost accesibil, capabil de a aduce o redresare în ceea ce privește pretenția reclamantului și a oferit posibilități rezonabile de succes (a se vedea *V. v. the United Kingdom* [GC], nr. 24888/94, § 57, ECHR 1999-IX).

39. Aprecierea dacă au fost epuizate căile de recurs interne este, în mod normal, efectuată cu referire la data la care cererea a fost depusă la Curte. Totuși, această regulă cunoaște excepții, care pot fi justificate de circumstanțele speciale ale fiecărei cauze (*Brusco v. Italy* (dec.), nr. 69789/01, ECHR 2001-IX).

40. Curtea nu consideră că această cauză este o excepție de la regula de mai sus. Ea notează că articolul 1404 al noului Cod civil prevede un principiu general declarativ cu privire la răspunderea pentru prejudiciul cauzat de autoritățile publice în cazurile în care prejudiciul a fost „cauzat printr-un act administrativ ilegal sau nesoluționarea în termen legal a unei cereri”. În această cauză nu a existat niciun act administrativ și niciun termen legal nu a fost încălcat. Mai mult, acest articol nu prevede niciun remediu legal sau procedural specific pentru cazurile de neexecutare a hotărârilor judecătorești irevocabile.

41. Legea invocată de Guvern poate, drept urmare, fi distinsă de Legea Pinto invocată în cauza menționată mai sus, *Brusco v. Italy*, unde legea italiană a fost special elaborată și a intrat în vigoare pentru a soluționa problema sistemică a duratei exagerat de lungi a procedurilor contrare Convenției.

42. În această cauză, Curtea observă că Guvernul pur și simplu a invocat un articol din noul Cod civil care stabilește principiul răspunderii autorităților publice. Totuși, Guvernul nu a indicat în baza căror prevederi legale reclamantul ar fi putut obține executarea hotărârilor judecătorești și repararea prejudiciului cauzat prin neexecutarea timp de mai mulți ani a hotărârilor; nici nu a prezentat exemple de cazuri în care legea a fost cu succes invocată în acest sens. Curtea nu consideră că Guvernul a demonstrat suficient eficiența recursului respectiv sau că reclamantul, la această etapă târzie, ar trebui să se adreseze din nou instanțelor naționale și să încerce să facă uz de el.

43. În consecință, motivul obiecției cu privire la articolul 1404 al noului Cod civil nu poate fi susținut.

B. Statutul de victimă

44. Guvernul a declarat că, din momentul efectuării plății la 20 noiembrie 2002, reclamantul ar putea pretinde că este victimă a încălcării drepturilor sale prevăzute de Convenție numai în ceea ce privește valoarea apartamentului nr. 8 din care locatarii încă nu au fost evacuați. Guvernul a declarat că proprietatea reclamantului asupra apartamentului nr. 8 a fost stabilită în hotărârea din 14 martie 1997 și că ea nu a fost contestată de atunci.

45. Înainte de a trece la esența pretențiilor, Curtea trebuie să stabilească dacă și în ce măsură reclamantul continuă să fie victimă a pretinselor violări ale Convenției.

46. Curtea reiterează că ține în primul rând de autoritățile naționale să repara orice pretinsă violare a Convenției. În lumina acestei obligații continue de a repara violările, chestiunea dacă reclamantul poate sau nu pretinde că este victimă a unei pretinse violări este relevantă la toate etapele procedurilor inițiate conform Convenției (a se vedea *E. v. Austria*, cererea nr. 10668/83, decizia Comisiei din 13 mai 1987, *Decisions and Reports (DR) 52*, p. 177).

47. Curtea notează în continuare că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este în principiu suficientă pentru a-l lipsi de statutul său de „victimă”, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, expres sau în substanță, violarea și au oferit o redresare pentru violarea Convenției (a se vedea, ca exemplu, *Amuur v. France* hotărâre din 25 iunie 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III, p. 846, § 36, și *Dalban v. Romania* [GC], nr. 28114/95, § 44, ECHR 1999-VI).

48. Revenind la faptele acestei cauze, în conformitate cu informația prezentată de Guvern și confirmată de reclamant, autoritățile au plătit reclamantu-

lui banii alocați prin hotărârea din 3 octombrie 2000. Totuși, plata, care a fost efectuată doar după ce această cerere a fost comunicată Guvernului, nu a fost urmată de nicio recunoaștere a pretinselor violări. Mai mult, Curtea observă că, în ceea ce privește evacuarea locatarilor din apartamentele nr. 3, 6, 7, 12 și 13, hotărârea din 14 martie 1997 nu a fost executată până la 10 ianuarie 2001, iar în ceea ce privește apartamentul nr. 8, ea încă nu era executată la data adoptării acestei hotărâri.

49. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul poate pretinde că este victimă a unei violări a articolului 6 § 1 al Convenției și a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

50. Reclamantul pretinde că neexecutarea hotărârilor în favoarea sa a încălcat dreptul său garantat de articolul 6 § 1 al Convenției.

51. Articolul 6 § 1 al Convenției, în partea relevantă, prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”

52. Curtea reiterează că articolul 6 § 1 asigură oricărei persoane dreptul de a înainta orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil în fața unei instanțe judecătorești sau tribunal; în acest fel el cuprinde „dreptul la o instanță”, din care dreptul de acces, adică dreptul de a institui proceduri în fața instanțelor judecătorești în litigii civile, constituie un aspect. Totuși, acest drept ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți. Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără a proteja executarea hotărârilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte atunci când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului”, în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Greece*, hotărâre din 19 martie 1997, *Reports* 1997-II, p.510, § 40).

53. O autoritate de stat nu poate invoca lipsa fondurilor sau a spațiului locativ alternativ ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri judecătorești. Fi-rește, o întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată de circumstanțe speciale. Totuși, întârzierea nu poate fi astfel încât să prejudicieze esența dreptului protejat de articolul 6 § 1 al Convenției (a se vedea *Immobiliare Saffi*

v. *Italy* [GC], nr. 22774/93, § 74, ECHR 1999-V). În această cauză, reclamantul nu trebuia împiedicat să beneficieze de succesul obținut în urma litigiului, care la început s-a referit la evacuarea locatarilor din toate apartamentele iar, mai târziu la plata valorii de piață a apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13 și evacuarea locatarilor din apartamentul nr. 8.

54. Curtea notează că hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru din 14 martie 1997 în ceea ce privește apartamentele nr. 3, 6, 7, 12 și 13 a rămas neexecutată timp de douăzeci și nouă de luni, iar în ceea ce privește apartamentul nr. 8, timp de șaiszeci și trei de luni (până la această dată). Referitor la hotărârea din 3 octombrie 2000, Curtea notează că ea a rămas neexecutată timp de douăzeci și două de luni. Curtea, de asemenea, notează că ea a fost executată doar după ce această cerere a fost comunicată Guvernului.

55. Prin omisiunea timp de mai mulți ani de a lua măsurile necesare pentru a executa hotărârile judecătorești irevocabile în această cauză, autoritățile moldovenești au privat prevederile articolului 6 § 1 al Convenției de toate efectele benefice.

56. Prin urmare, a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

57. În continuare, reclamantul pretinde că datorită neexecutării hotărârilor în favoarea sa, el nu a putut beneficia de bunurile sale și, astfel, dreptul său la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat.

58. Articolul 1 al Protocolului nr.1 la Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor”.

59. Curtea reiterează că o „pretenție” poate constitui un „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, dacă ea este suficient de certă pentru a fi executorie (a se vedea *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, hotărâre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B, § 59).

60. Hotărârile Judecătoriei Sectorului Centru din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000 au devenit irevocabile și executorii la 19 august 1998 și, respectiv, la 10 ianuarie 2001. Însă reclamantul nu a putut să obțină executarea acestor hotărâri imediat ce ele au devenit executorii. Prin urmare, rezultă că imposibili-

tatea reclamantului de a obține executarea hotărârii din 14 martie 1997 până la 10 ianuarie 2001 în ceea ce privește apartamentele nr. 3, 6, 7, 12 și 13 și până în prezent în ceea ce privește apartamentul nr. 8, a constituit o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor sale, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție. Imposibilitatea reclamantului de a obține executarea hotărârii din 3 octombrie 2000 în ceea ce privește plata valorii de piață a apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13 cel puțin până la 20 noiembrie 2002, de asemenea, trebuie privită ca o ingerință în dreptul său la respectarea bunurilor sale, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

61. Prin neexecutarea hotărârilor Judecătorei Sectorului Centru, autoritățile naționale au împiedicat reclamantul să primească banii pe care el, în mod rezonabil, se aștepta să-i primească și să obțină evacuarea locatarilor. Guvernul nu a prezentat nicio justificare pentru această ingerință, iar Curtea consideră că lipsa fondurilor și a spațiului locativ alternativ nu poate justifica o astfel de omisiune (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ambrosi v. Italy*, nr. 31227/96, §§ 28-34, 19 octombrie 2000).

62. Prin urmare, a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

63. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul material

1. *Cu privire la pierderile suferite până în prezent în ceea ce privește toate apartamentele*

64. Reclamantul a solicitat EUR 49,209.91 cu titlu de prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor din 14 martie 1997, cu privire la toate cele șase apartamente, și din 3 octombrie 2000. El a pretins că această sumă va acoperi pierderea profitului ratat ca rezultat al neexecutării hotărârilor judecătorești irevocabile în favoarea sa.

65. Cu privire la hotărârea din 14 martie 1997, reclamantul a susținut că el ar fi dat în chirie casa dacă hotărârea ar fi fost executată la timp, adică imediat după ce a devenit executorie la 19 august 1998. Reclamantul a prezentat rezultatele unei evaluări a casei făcută de un expert independent, potrivit căreia plata

chiriei pentru un metru pătrat ar fi fost de USD 1.2 lunar. El a înmulțit numărul de metri pătrați cu acel preț și apoi a înmulțit rezultatul cu numărul de luni pe parcursul cărora el nu a putut folosi casa. Apoi, reclamantul a declarat că plata pentru chirie pentru un an de zile ar fi fost încasată în avans, potrivit practicii locale, iar banii ar fi fost depozitați la o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii.

66. În ceea ce privește hotărârea din 3 octombrie 2000, reclamantul a pretins că banii obținuți ca urmare a executării acestei hotărâri ar fi, de asemenea, generat profit dacă ar fi fost depozitați într-o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii.

67. Guvernul a declarat că reclamantul nu a dovedit intenția sa de a închiria casa dacă hotărârea din 14 martie 1997 ar fi fost executată la timp. De asemenea, Guvernul a declarat că chiar dacă reclamantul ar fi avut acea intenție, nu ar fi fost exclus că el nu ar fi găsit chiriași, cel puțin pentru o anumită perioadă de timp.

68. Referitor la declarația reclamantului cu privire la profitul care ar fi fost generat de bani dacă ei ar fi fost depozitați într-o bancă comercială, Guvernul a declarat că declarația a fost foarte speculativă, deoarece, în perioada iulie 1998 și septembrie 2002, opt bănci comerciale au dat faliment în Republica Moldova. Mai mult, Guvernul a contestat practica de încasare a plății pentru chirie pentru un an de zile în avans.

69. Guvernul, de asemenea, a contestat exactitatea ratei de schimb și ratei medii a dobânzii pretinse de reclamant.

70. Curtea reiterează că o hotărâre în care ea constată o violare impune statului pârât o obligație juridică de a pune capăt violării și a repara consecințele acesteia, în așa mod, încât să restabilească pe cât e posibil situația existentă înainte de violare (a se vedea *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC] (satisfacție echitabilă), nr. 25701/94, § 72). În această cauză, reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc.

71. Curtea consideră că este clar că reclamantul a suferit un prejudiciu material ca rezultat al lipsei controlului asupra bunurilor sale și negării posibilității sale de a folosi și de a beneficia de bunurile sale (a se vedea *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], nr. 22774/93, ECHR 1999-V). Aceste pierderi au survenit ca rezultat al neexecutării celor două hotărâri irevocabile. Hotărârea din 14 martie 1997 nu a fost executată timp de douăzeci de luni în ceea ce privește cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12, 13) și timp de șaiszeci și șapte de luni (până în prezent) în ceea ce privește un apartament (nr. 8). Referitor la hotărârea din 3 octombrie 2000, ea nu a fost executată timp de douăzeci și două de luni.

72. Este notat că reclamantul avea deja spațiu locativ și, prin urmare, contrar observațiilor Guvernului, Curtea consideră rezonabil de a considera că el ar fi încercat să închirieze apartamentele și să investească suma de bani care ar fi fost alocată ca urmare a executării hotărârii din 3 octombrie 2000.

73. Curtea consideră rezonabilă ideea generală de a evalua pierderile suferite ca rezultat al neexecutării hotărârii din 14 martie 1997 cu referire la plata chiriei lunare cu prezumția că apartamentele ar fi fost închiriate, așa precum a propus reclamantul. Rata lunară de USD 1.2 prezentată de el nu a fost contestată de Guvern. Ar trebui, prin urmare, să fie luată ca punct de referință de către Curte.

În același timp, Curtea nu poate să accepte poziția reclamantului (că el ar fi investit banii într-o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii) referitoare la evaluarea pierderilor suferite ca rezultat al neexecutării hotărârii din 3 octombrie 2000, pe care ea o consideră mai degrabă speculativă. Ținând cont de poziția fragilă a băncilor comerciale din Republica Moldova, Curtea consideră mai realist de a folosi ca punct de referință rata medie a dobânzii indicată de Banca Națională a Moldovei pentru acea perioadă.

74. Mai sunt și alți factori care trebuie, în mod realist, luați în considerație de către Curte la orice evaluare.

În primul rând, în lipsa unei probe despre situația de pe piață care ar dovedi contrariul, reclamantul, în mod inevitabil, ar fi suportat anumite întârzieri în găsirea chiriașilor potriviți și ar fi suportat anumite cheltuieli de întreținere a apartamentelor.

În al doilea rând, trebuie, de asemenea, de ținut cont că valoarea celor cinci apartamente era, prin definiție, mai mică decât ar fi fost dacă ar fi fost fără chiriași. Prin urmare, trebuie de ținut cont și de probabilitatea că Judecătoria Sectorului Centru ar fi luat în considerație faptul că bunurile au fost închiriate, la evaluarea valorii apartamentelor în hotărârea sa din 3 octombrie 2000.

În fine, reclamantul ar fi, de asemenea, plătit impozite la orice venit.

75. Luând în considerație circumstanțele de mai sus și hotărând în mod echitabil, Curtea alocă reclamantului suma totală de EUR 11,000 cu titlu de prejudiciu material suferit până-n prezent ca rezultat al neexecutării hotărârilor din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000.

2. Referitor la apartamentul nr. 8

76. Curtea observă că, deși ea a luat în considerație la evaluarea de mai sus a compensației, pierderile suferite în ceea ce privește apartamentul nr. 8, hotărârea din 14 martie 1997 în ceea ce privește acest apartament continuă să nu fie executată. În această situație, Curtea consideră că apartamentul ar trebui restituit reclamantului sau acesta ar fi trebuit să primească valoarea curentă de piață a apartamentului. Deoarece Curtea nu are la dispoziția sa informații cu privire la valoarea curentă de piață a acestui bun, ea consideră că aplicarea articolului 41 în această parte nu este gata pentru decizie și trebuie amânată.

B. Prejudiciul moral

77. Reclamantul a solicitat EUR 49,210 cu titlu de prejudiciu moral suferit ca rezultat al refuzului autorităților de a executa hotărârile din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000.

78. El a declarat că neexecutarea de către autorități a hotărârilor i-a cauzat suferințe, deoarece casa disputată reprezenta pentru el nu numai o valoare materială, dar și o valoare emoțională, fiindcă aceasta a fost casa părinților săi în care el și-a petrecut copilăria.

79. Mai mult, reclamantul a susținut că el a fost umilit și tratat cu dispreț pe parcursul anilor în care el a trebuit să implore funcționarii publici și să aștepte în fața oficiilor lor pentru a obține executarea hotărârilor.

80. De asemenea, el a pretins că a suferit de sărăcie la care a fost expus, deoarece a trebuit să trăiască dintr-o pensie de stat de numai MDL 210 lunar (EUR 13.62 începând cu martie 2003) și nu a fost în stare să aibă o viață decentă bazată pe profitul din închirierea casei sale.

81. Guvernul a contestat suma pretinsă de reclamant, susținând că este excesivă în lumina jurisprudenței Curții. El a declarat că în unele cauze simpla constatare de către Curte a unei violări a fost considerată constituind o satisfacție echitabilă suficientă. În continuare Guvernul a citat cauza (*Brumărescu v. Romania* (satisfacție echitabilă) [GC], nr. 28342/95, ECHR 2001-I), unde reclamantului i s-a alocat USD 15,000 cu titlu de prejudiciu moral, declarând că în această cauză suma ar trebui să fie mai mică, deoarece dreptul de proprietate asupra casei nu este disputat de către Guvern.

82. Curtea consideră că reclamantului i-a fost cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al neexecutării hotărârilor. Ea alocă reclamantului suma totală de EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral.

C. Costuri și cheltuieli

83. Curtea notează că ea a acordat reclamantului asistență juridică conform schemei de asistență juridică a Curții pentru prezentarea observațiilor sale și a comentariilor suplimentare, precum și a cheltuielilor de secretariat. Reclamantul nu a prezentat nicio pretenție referitoare la cheltuieli legale suplimentare. Prin urmare, Curții nu i se cere să acorde vreo sumă cu acest titlu.

D. Dobânda de întârziere

84. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în dependență de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Respinge* în unanimitate obiecțiile preliminare ale Guvernului cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne;
2. *Hotărăște* în unanimitate că reclamantul poate pretinde că este „victimă” în sensul articolului 34 al Convenției;
3. *Hotărăște* în unanimitate că a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
4. *Hotărăște* în unanimitate că a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
5. *Hotărăște* cu șase voturi contra unu, în ceea ce privește pierderile suferite până în prezent,
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 11,000 (unsprezece mii euro) cu titlu de prejudiciu material și EUR 3,000 (trei mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente.
6. *Hotărăște* cu șase voturi contra unu, în ceea ce privește situația continuă cu privire la nerestituirea apartamentului nr. 8 reclamantului, că chestiunea aplicării articolului 41 al Convenției nu este gata pentru decizie;
prin urmare,
 - (a) rezervă chestiunea respectivă;
 - (b) invită Guvernul și reclamantul să prezinte, în următoarele trei luni, observațiile lor cu privire la valoarea de piață a apartamentului nr. 8 și să informeze Curtea despre orice acord la care ei ar putea ajunge, luând în considerație observațiile Curții din paragraful 76 de mai sus;
 - (c) rezervă procedura ulterioară și deleghează Președintelui Camerei competența de a fixa același lucru dacă va fi necesar.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 18 mai 2004, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 al Convenției și articolul 74 § 2 al Regulamentului Curții, opinia parțial concordantă și parțial disidentă a dlui Pavlovschi este anexată la această hotărâre.

N.B.
M. O'B.

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI PAVLOVSCHI

Eu sunt de acord că în această cauză a avut loc o violare atât a articolului 6 § 1, cât și a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

În același timp, eu regret foarte mult faptul că nu pot spune același lucru referitor la concluziile majorității cu privire la aplicarea articolului 41 al Convenției. Eu nu pot împărtăși poziția majorității din următoarele motive.

A. COMENTARIILE GENERALE

În opinia mea, în această cauză nu există nicio probă care ar dovedi că reclamantul chiar a suferit un prejudiciu material, în forma pretinsă de el și avocații săi.

Este un principiu general recunoscut de toate jurisdicțiile democratice, dacă nu chiar un temei comun, că prejudiciul material pretins formează o parte a circumstanțelor care trebuie dovedite „dincolo de un dubiu rezonabil”, în toate cauzele unde este pusă chestiunea compensării pentru prejudiciul material. În opinia mea umilă, există o distincție clară, prin prisma logicii formale, dintre noțiunea de „fapt” dovedit și „presupunere”.

Conform „Noului Dicționar Oxford al limbii engleze”, citez: „faptul este un lucru care este indisputabil cazului”. Același dicționar definește o presupunere în felul următor: „presupunerea - o convingere incertă: ei lucrau bazându-se pe presupunerea că moartea lui a fost o crimă”. Și încă o definiție din acest dicționar: „presupus - bazat mai degrabă pe o prezumție decât pe un fapt: cele mai multe probe sunt doar presupuse”.

Pentru a fi compensat, prejudiciul material trebuie să fi fost stabilit de către Curte la nivel de „fapt” dovedit, și nu la nivel de „presupunere”. Eu regret foarte mult că Camera nu a făcut această distincție și a considerat o „presupunere” drept un „fapt” clar stabilit și legal dovedit.

Mai mult, vorbind despre prejudiciu în această cauză, Camera nu a indicat ce fel de prejudicii a acordat. Atât dreptul civil, cât și dreptul delictual recunoaște diferite tipuri de prejudicii: prejudicii generale, prejudicii speciale, prejudicii compensatorii, prejudicii punitive, prejudicii nominale etc. Toate acestea sunt de natură pecuniară. Despre ce fel de prejudicii vorbim în această cauză?

B. CIRCUMSTANȚELE DE FAPT ALE CAUZEI ȘI RENUNȚAREA DE CĂTRE RECLAMANT LA UNELE DREPTURI ALE SALE

Dați-mi voie să trec acum la circumstanțele cauzei.

La 19 august 1998, Curtea de Apel a dat câștig de cauză reclamantului și a

indicat restituirea a șase apartamente - nr. 3, 6, 7, 8, 12 și 13 - care au aparținut rudelor reclamantului cu mai mult de 40 de ani în urmă.

În anul 2000, reclamantul, din proprie inițiativă, a depus o cerere la Judecătoria Sectorului Centru, cerând schimbarea parțială a modului de executare a hotărârii din 19 august 1998. În special, el a cerut bani de la Consiliul Municipal în locul restituirii a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13).

La 10 ianuarie 2001 Curtea de Apel, examinând cererea reclamantului, a acceptat-o și a indicat Consiliului Municipal să plătească reclamantului MDL 488,274, valoarea de piață a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13).

Cererea reclamantului de a i se plăti bani în locul a cinci apartamente, din punct de vedere legal, înseamnă că el, în mod deliberat, din proprie inițiativă, a renunțat la dreptul său de a pretinde restituirea a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13), alegând să primească în loc echivalentul lor bănesc de MDL 488,274. La 20 noiembrie 2002, el a primit banii.

C. PRETENȚIILE RECLAMANTULUI

1. *Poziția reclamantului*

În fața acestei Curți reclamantul a pretins EUR 49,209.91 cu titlu de prejudiciu material și EUR 49,210 cu titlu de prejudiciu moral suferit ca rezultat al întârzierilor în executarea hotărârilor din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000 favorabile lui.

În ceea ce privește hotărârea din 14 martie 1997, reclamantul a declarat că el ar fi închiriat casa, dacă hotărârea ar fi fost executată la timp, adică imediat după ce a devenit executorie la 19 august 1998. Reclamantul a prezentat rezultatele unei evaluări a casei făcută de un expert, conform căreia rata chiriei lunare pe piață pentru un metru pătrat ar fi fost USD 1.2. El a înmulțit numărul de metri pătrați cu acel preț și apoi a înmulțit rezultatul cu numărul de luni pe parcursul cărora el nu a putut folosi casa. Apoi, reclamantul a declarat că chiria pentru un an de zile ar fi fost plătită în avans, conform practicii locale, iar banii i-ar fi depozitat la o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii.

În ceea ce privește hotărârea din 3 octombrie 2000, reclamantul a pretins că banii obținuți ca rezultat al executării acestei hotărâri, de asemenea, ar fi generat profit, dacă ar fi fost depozitați la o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii.

2. *Analiza pretențiilor și a poziției reclamantului*

Conform Dicționarului Oxford al limbii engleze curente, o renunțare înseamnă „renunțarea la un drept legal etc.”, iar verbul a renunța înseamnă „a se

abține de a insista asupra sau a se folosi de (un drept, o pretenție, o oportunitate, etc.)”. Aceste formule se potrivesc perfect situației reclamantului.

După ce evenimentele descrise mai sus au dus, la inițiativa reclamantului, la renunțarea la drepturile sale de a dobândi posesia celor cinci apartamente și la schimbările în modul de executare a hotărârii judecătorești, este incorect de a accepta argumentele reclamantului și a avocatului său că dacă el ar fi dobândit posesia tuturor apartamentelor (pe care el anterior le-a dat), ar fi găsit chiriași și le-ar fi închiriat, atunci el posibil ar fi obținut un anumit profit. Orice specialist în drept trebuie să recunoască că această afirmație nu este un „fapt” clar stabilit și legal dovedit. Aceasta este doar o „presupunere”, care, mai mult, poate duce la o „pretenție de rea-credință”, care nu poate și nu trebuie să fie acceptată fie ca „prejudiciu material”, fie ca bază legală pentru orice fel de compensație.

Inițial, reclamantul nu avea niciun apartament, așa că nu era nimic ce da în chirie, iar mai târziu el a dat chiar și dreptul său de a primi cinci apartamente. Ceea ce a avut reclamantul a fost doar o hotărâre judecătorească, care îi dădea dreptul, la un anumit moment în viitor, să le primească după evacuarea locatarilor, în baza unui „act de predare-primire a casei” emis de Consiliul Municipal. De fapt, el nu poate fi considerat proprietar al apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13, deoarece nu a fost întreprins niciun pas în vederea transformării „dreptului său” într-un „titlu de proprietate”. Reclamantul nu a obținut dreptul de proprietate în ceea ce privește aceste apartamente, iar, mai târziu, a decis să cedeze aceste drepturi în favoarea echivalentului lor bănesc.

Aici este necesar de menționat următoarele. Numai cei care sunt proprietari legali, numai cei care pot dispune de proprietate, în termeni practici, pot încheia contracte și închiria proprietatea lor.

În această cauză apare o problemă de natură conceptuală. A fost reclamantul proprietarul celor 5 apartamente? Este oare el proprietarul celui de-al șaselea apartament acum? Discutând chestiuni ce țin de dreptul de proprietate, noi mai întâi vorbim despre legislația națională ce reglementează relațiile de proprietate în statele membre. În ceea ce privește Republica Moldova, pentru a avea un drept de proprietate public recunoscut, el trebuie înregistrat în modul prevăzut de legislație. În acest sens, în ceea ce privește bunurile imobile, este relevantă Legea cadastrului bunurilor imobile (Legea nr. 1543-XIII din 25 februarie 1998).

În partea relevantă acestei cauze, Legea nr. 1543-XIII prevede următoarele:

Articolul 1:

„Prezenta lege stabilește modul de creare și de ținere a cadastrului bunurilor imobile, prin care se asigură recunoașterea publică a dreptului de proprietate...”

Articolul 3:

„Cadastrul bunurilor imobile, denumit în continuare „cadastru”, este:

c) un sistem de ocrotire a titularilor de drepturi patrimoniale asupra bunurilor imobile”.

Articolul 4 § 2:

„Obiecte ale înregistrării sunt bunurile imobile, dreptul de proprietate asupra lor, alte drepturi patrimoniale”.

Articolul 4 § 3:

„ La bunurile imobile se referă:

...

c) apartamentele și alte încăperi izolate”.

Articolul 4 § 5:

„ Bunurile imobile enumerate în articolul 4 §§ 2, 3 și 4 sunt obiecte ale înregistrării obligatorii”.

Articolul 28 § 1

„ Înregistrarea dreptului asupra bunului imobil se face în temeiul următoarelor documente:

d) hotărârile instanței de judecată...”.

Articolul 33 § 3:

„ Decizia privind refuzul înregistrării drepturilor se aduce în scris la cunoștința solicitantului și poate fi atacată în instanța de judecată...”.

Toate aceste prevederi legale, în mod clar, arată că reclamantul, renunțând la drepturile sale asupra a cinci apartamente în schimbul echivalentului lor bănesc, aceste apartamente nu au fost înregistrate ca proprietate a sa și nu pot fi înregistrate acum, sau utilizând formularea din legea de mai sus, nu a obținut „recunoașterea publică a unui drept de proprietate” asupra acestor apartamente. Astfel, din punct de vedere legal, el nu poate fi privit ca fost sau actual proprietar, așa că el nu a avut dreptul să le dea sau să primească chirie pentru ele, chiar teoretic vorbind.

În ceea ce privește cel de-al șaselea apartament, acesta, de asemenea, nu a fost înregistrat, așa că reclamantul nu a obținut dreptul de proprietate. Hotărârea judecătorească pe care o are reclamantul poate fi considerată numai „un drept” care îi dă dreptul de înregistrare a proprietății pretinse, pentru ca el să poată deveni proprietar legal recunoscut. Această cale în continuare îi rămâne deschisă. Eu nu încerc să ridic aici chestiunea de neepuizare, deoarece aceasta

nu a fost invocată de către Guvern. Eu menționez acest aspect doar pentru a face clară lipsa „statutului de proprietar” al reclamantului și faptul că el a avut doar „un drept” în legătură atât cu primele cinci apartamente, cât și cu al șaselea apartament, proprietatea nefiind recunoscută public.

Este destul de limpede că doar „un drept” nu poate fi închiriat și, în consecință, nu poate genera profit. În astfel de circumstanțe, eu consider calcularea „venitului” ratat propus de reclamant și avocatul său ca fiind totalmente neîntețiată și care induce în eroare (de ex., înmulțirea a USD 1.2 cu suprafața apartamentelor, pe care el le-ar fi închiriat și cu numărul de luni care au trecut după adoptarea hotărârii judecătorești în favoarea sa).

Referitor la pretinsul prejudiciu material în forma pierderii oportunității de depozitare a banilor la bancă și de primire a dividendelor, eu aș dori să menționez următoarele circumstanțe. Reclamantul a primit compensație pentru cinci apartamente în sumă de MDL 488,274 la 20 noiembrie 2002. Așa că, dacă noi aplicăm din nou legile logicii formale, în cazul în care reclamantul ar fi avut intenția de a depozita banii la bancă, el ar fi depozitat MDL 488,274. La fel, dacă i s-ar fi dat oportunitatea de a obține dobândă pentru o perioadă de un an și cinci luni, el ar fi dovedit, de asemenea, „faptul” că, într-adevăr, anterior intenționa să facă acest lucru. Din păcate, reclamantul nu a adus nicio probă în acest sens. În toate aceste circumstanțe este imposibil, din punct de vedere logic, să acceptăm ca dovedit dincolo de un dubiu rezonabil „faptul” intenției sale de a depozita banii în trecut, atunci când el nu a făcut acest lucru în pofida faptului că toate condițiile necesare au fost satisfăcute în prezent.

Eu înțeleg că aplicarea legilor logicii formale nu este cea mai bună modalitate de a analiza cauzele judiciare, dar în această situație de lipsă a oricărei probe temeinice a contrariului, aplicarea acestora ar fi ajutat Camera să adopte o decizie corectă.

D. CONDIȚII PENTRU COMPENSAREA PREJUDICIULUI MATERIAL

Cu numeroase ocazii și absolut corect, această Curte a statuat că reclamanții ar trebui să dovedească prejudiciul material pentru care ei cer compensații și că ei nu pot primi compensații pentru prejudiciul pe care de fapt nu l-au suferit (a se vedea, printre altele, *Kudla v. Poland* [GC], nr. 30210/96, §§ 162-165, ECHR 2000-XI; *Treial v. Estonia*, nr. 48129/99, §§ 67-70, 2 decembrie 2003; *Lisiak v. Poland*, nr. 37443/97, § 52, 5 noiembrie 2002; *Piechota v. Poland*, nr. 40330/98, § 49, 5 noiembrie 2002; *Koral v. Poland*, nr. 52518/99, § 62, 5 noiembrie 2002; *Nowicka v. Poland*, nr. 30218/96, § 82, 3 decembrie 2002 și multe, multe altele).

Când se discută procesul de dovedire a oricărui fapt legal relevant, inclusiv a pretențiilor materiale, teoretic vorbind următoarele standarde de probațiune ar trebui considerate ca fiind aplicabile: „...probe clare și convingătoare...”, „...dincolo de un dubiu rezonabil...” sau „... preponderența probelor...”. Dacă o probă nu este suficient de concludentă, o regulă generală spune că constatarea trebuie îndreptată împotriva părții care a avut sarcina de a dovedi un fapt, dar nu a făcut acest lucru. Din jurisprudența citată mai sus este clar că „reclamantii trebuiau să dovedească prejudiciul material pentru care ei cer compensație și că ei nu [pot] fi compensați pentru prejudiciul pe care de fapt nu l-au suferit”. Nu este necesar de spus că, deși sarcina probațiunii a aparținut reclamantului, niciunul din standardele menționate mai sus nu a fost întrunit, în pofida faptului că toate condițiile necesare pentru ca el să facă acest lucru au fost satisfăcute, el beneficiind de asistență legală plătită de Curte.

Din nou, atunci când se discută problema prejudiciului material, mai întâi trebuie de ținut cont că un prejudiciu material înseamnă deteriorarea situației financiare, materiale, pecuniare a reclamantului. Pentru a prezenta mai clar, un prejudiciu material înseamnă că rezultatul unui anumit fapt ilegal a fost deteriorarea situației care a existat înaintea acestui fapt ilegal. Pentru a avea dreptul la compensație, o persoană trebuie să dovedească că situația sa financiară a devenit mai proastă decât a fost înainte de un anumit fapt ilegal. Deteriorarea situației reclamantului este prima și principala condiție pentru ridicarea chestiunii cu privire la „prejudiciul material”.

Reclamantul, așa precum am menționat deja, nu a prezentat nicio probă, care ar dovedi faptul deteriorării situației sale financiare ca rezultat al violării constatate. Așa că, el nu a dovedit caracterul actual, ci mai degrabă cel presupus al pierderilor sale financiare.

Astfel, dacă Camera spune că în această cauză reclamantul a suferit un prejudiciu material ca rezultat al neexecutării hotărârilor, este necesar ca ea să se convingă că situația financiară a reclamantului, imediat după pronunțarea hotărârilor, a devenit mai bună decât este acum, iar această deteriorare poate fi explicată prin neexecutarea hotărârilor judecătorești menționate mai sus. Dar să statuezi că situația lui financiară actuală este mai proastă decât era după pronunțarea hotărârilor, este pur și simplu neadevărat, mai ales luând în considerație că el a primit din partea autorităților Republicii Moldova o compensație în sumă de MDL 488,274.

Este absolut clar că în această cauză reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu material în forma pretinsă de el și avocații săi, acesta fiind răspunsul la întrebarea de ce el nu a prezentat probe.

Eu consider că, în absența probelor de la reclamant, Camera nu ar fi trebuit să se implice în presupuneri considerabile și să speculeze asupra profiturilor (dacă este cazul) pe care le-ar fi primit reclamantul, dacă prevederile Convenției nu ar fi fost violate. Nu este sarcina Camerei să ia locul avocaților reclamantului și să încerce să compenseze ceea ce prin definiție nu poate fi reparat - din lipsă de probe - prin diverse formule foarte contestabile.

Eu regret foarte mult că Camera a preferat să ia o atitudine diametral opusă. În loc să accepte probe, Camera a început să facă uz de diferite „presupuneri”, fapt care este confirmat de formulările folosite în hotărâre, precum: „reclamantul a susținut că el ar fi închiriat casa”, „chiria ar fi fost încasată în avans”, „ar fi depozitat banii într-o bancă comercială”, „banii obținuți prin executarea hotărârilor, de asemenea, ar fi generat profit” etc. După toate aceste „presupuneri” Camera conchide:

„Curtea consideră rezonabilă ideea generală de a evalua pierderile suferite ca rezultat al neexecutării hotărârii”.

Cu părere de rău, eu nu pot să accept o astfel de logică, care este departe de standardele generale ale teoriei probelor.

Mai sunt și alte câteva fragmente care îmi provoacă dubii.

Spre exemplu, în § 70 al hotărârii sale, Camera declară, citez:

„Curtea reiterează că o hotărâre în care ea constată o violare impune statului pârât o obligație legală de a pune capăt violării și a repara consecințele acesteia, în așa mod, încât să restabilească pe cât e posibil situația existentă înainte de violare (a se vedea *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC] (satisfacție echitabilă), nr. 25701/94, § 72). În această cauză, reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”.

Eu sunt pe deplin de acord cu constatările Curții în cauza *Former King of Greece* și anume că statul pârât are:

„o obligație legală de a pune capăt violării și a repara consecințele acesteia, în așa mod, încât să restabilească pe cât e posibil situația existentă înainte de violare”.

În același timp, mi se pare incorect și contrar legilor logicii transformarea regulii de mai sus în această hotărâre în:

„Reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”.

Literalmente, regula din cauza *Former King of Greece* este compusă, la rândul său, din următoarele trei elemente legate între ele:

- i. obligația legală de a pune capăt violării;
- ii. reparația consecințelor violării;
- iii. această reparație să fie făcută în așa mod încât să restabilească, pe cât e posibil, situația existentă înainte de violare.

Aceste trei elemente foarte clare și logice sunt transformate acum într-o formulă ambiguă - „reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”.

Pentru mine este absolut neclar în ce mod autoritățile naționale pot întreprinde pași pentru a „repune reclamantul” undeva, și care este acea „situație,

în care el [adică reclamantul] s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”? Din păcate, hotărârea nu ne oferă niciun răspuns, lăsând această situație polivalentă vagă și susceptibilă diferitelor interpretări greșite.

Acum dați-mi voie să trec la următorul subiect, numit incorect „venitul ratat”.

Dacă pretențiile reclamantului sunt analizate sub titlul de „venitul ratat”, în opinia mea, ar trebui luate în considerație următoarele.

În principiu, în opinia mea, în alte situații, este posibil de a cere compensarea „venitului ratat”. Totuși, această compensație ar trebui să aibă loc în următoarele condiții principale, dar nu exhaustive:

- i. reclamantul ar trebui să dovedească că el sau ea urma să primească acest venit și să dovedească mărimea acestui venit;
- ii. reclamantul ar trebui să dovedească că el sau ea a pierdut acest venit; și
- iii. reclamantul ar trebui să dovedească că pierderea venitului pe care el sau ea îl avea este imputabilă statului.

Este destul de evident că cineva nu poate pierde ceea ce nu a avut niciodată. Altfel spus, nu se poate pretinde compensație pentru „venitul ratat”, în situația în care o persoană nu a obținut niciodată venitul pentru pierderea căruia pretinde compensație. Aplicând aceste criterii în această cauză, noi trebuie să fim convinși că reclamantul a obținut anterior venitul, pierderea căruia el o pretinde și că statul este responsabil pentru această pierdere.

Fără doar și poate, în această cauză reclamantul nu a prezentat nicio probă care ar dovedi că criteriile de mai sus au fost întrunite. Omisiunea de a dovedi pretențiile sale cu privire la existența oricărui prejudiciu material, în termeni practici, exclude orice compensație.

Prin urmare, pretenția reclamantului pentru compensarea „venitului ratat” nefondat nu ar fi trebuit acceptată. Din păcate, Camera a preferat să nu porceadă la analize detaliate ale situației legale și a decis să acorde banii preținși pentru compensarea prejudiciului pe care reclamantul nu l-a suferit.

Mi se pare că în această cauză Camera a decis să acorde reclamantului așa-numitele prejudicii „așteptate”. Eu ajung la această prezumție prin regula generală a teoriei prejudiciilor „așteptate”, care prevede aproximativ următoarele: „instanța încearcă să repună reclamantul în situația în care acesta s-ar fi aflat dacă contractul ar fi fost executat de pârât”, contrar teoriei prejudiciilor de suport, regula generală a căreia prevede: „instanța încearcă să repună reclamantul în situația în care acesta s-ar fi aflat, dacă contractul nu ar fi fost niciodată încheiat”.

Regula generală de mai sus a teoriei prejudiciilor „așteptate”, coincide practic cu formula utilizată de Camera în hotărârea *Prodan*, și anume „reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”.

Eu sunt pe deplin conștient de existența teoriei prejudiciilor „așteptate”, unde standardul de probațiune este foarte jos - la nivelul „certitudinii rezonabile”.

Dar eu cred că această teorie este absolut inacceptabilă în această cauză. Teoria prejudiciilor „așteptate” constituie o parte a dreptului privind încălcarea obligațiilor contractuale, specific sistemului de drept anglo-saxon și care se aplică în anumite condiții, prima fiind existența unui contract încheiat în formă scrisă. Prejudiciile „așteptate”, care rezultă din încălcarea unui contract încheiat verbal, pot fi acordate numai când pârâțul a fost de acord cu ele. O altă condiție este că prejudiciile „așteptate” trebuie să fie previzibile, astfel încât să permită părților unui contract să identifice consecințele legale și financiare ale încălcării obligațiilor lor contractuale, să permită părților de a decide ce e mai convenabil pentru ele - să continue să suporte cheltuieli suplimentare, care să rezulte din respectarea obligațiilor contractuale, sau să le încalce și să plătească celeilalte părți compensația financiară prevăzută de contract. Astfel, prejudiciile „așteptate” trebuie să fie de o așa natură, încât să ofere părților posibilități clare de calculare a pierderilor financiare în situația unei încălcări a contractului.

În cartea sa „Law of the United States” (Verlag C.H. Beck, Munich, 2002, p. 134) profesorul Peter Hay scrie: „Dacă o parte nu îndeplinește obligațiile sale contractuale, cealaltă poate pretinde la pagube pentru încălcarea contractului. Această pretenție poate fi înaintată pentru neexecutare, executare defectuoasă sau în cazuri de refuz anticipat de a-și îndeplini obligațiile. ...Scopul este **de a repune partea vătămată în situația în care ea s-ar fi aflat dacă contractul ar fi fost îndeplinit în conformitate cu termenii săi** [accentuarea a fost adăugată]. „Prejudiciile” cuprind prejudiciul de fapt suferit ca consecință a încălcării contractului (prejudicii generale) și prejudiciul ulterior care rezultă din acea încălcare (prejudicii speciale sau viitoare) **în măsura în care acestea au fost previzibile la momentul încheierii contractului**”.

Fără doar și poate că reclamantul nu a informat niciodată autoritățile despre planurile sale de a închiria apartamentele sau de a depozita banii la o bancă, sau despre „prejudiciile” pe care el le aștepta, așa că nimeni nu poate confirma caracterul previzibil al pretențiilor sale financiare.

Chiar și această prezentare foarte superficială a teoriei prejudiciilor „așteptate”, în lumina acestei cauze, arată clar că ea este inaplicabilă situației noastre.

E. CONCLUZII

Opinia mea cu privire la soluțiile posibile ale acestei situații legale pot fi formulate în următorul mod.

Este general recunoscut că executarea hotărârilor judecătorești irevocabile este parte a unui „proces”.

În cauza *Hornsby v. Greece* Curtea a arătat corect că executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță trebuie privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul articolului 6 (hotărâre din 19 martie 1997, *Reports* 1997-II, p. 510, § 40).

Prin urmare, este logic de spus că întârzierile în procesul de executare a hotărârilor trebuie privite, la rândul lor, ca întârzieri în cadrul „procesului”. Dacă acesta este cazul și dacă noi acceptăm legile logicii, în această cauză, noi trebuie să urmăm hotărârile anterioare cu privire la această chestiune.

În acest context, eu cred că este necesar de a remarca că această Curte în multe cauze a tratat prejudiciul cauzat de întârzieri în procedură ca „prejudicii non-pecuniare” (exprimate sub formă de suferință și frustrare), care rezultă din durata lungă a procedurilor. Eu nu văd niciun motiv special ca Camera să se îndepărteze de la această idee generală anume în această cauză.

Pe de altă parte, nu poate fi exclusă posibilitatea că reclamantul a suferit, în urma efectelor potențiale ale violării constatate, o pierdere a unor oportunități care trebuie luate în considerație, chiar dacă perspectivele realizării acestora erau dubioase (a se vedea *Sporrong and Lonnroth v. Sweden* (articolul 50), hotărâre din 18 decembrie 1984, Seria A nr. 88, p. 13, § 25).

Deoarece elementele prejudiciului menționate anterior nu pot fi supuse unui proces de calculare exactă, Curtea, în mod normal, le consideră împreună în bază echitabilă, așa precum o cere articolul 50 (acum articolul 41) (a se vedea hotărârea *Colozza v. Italy*, Seria A nr. 89, p. 17, § 38, și hotărârea menționată mai sus *Sporrong and Lonnroth*, p. 14, § 32).

Eu aș fi de acord că în această cauză, dat fiind întârzierile în executarea hotărârilor judecătorești, reclamantul a pierdut unele oportunități și trebuie compensat echitabil pentru pierderile sale. Dar în niciun chip, din punct de vedere legal, compensarea prejudiciului, fie prejudiciu de natură pecuniară, fie non-pecuniară, nu poate fi tratată ca „repunere a reclamantului în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”. Așa precum nu este posibil de a intra în același râu de două ori, nu este posibil de răntors la o situație trecută și e chiar mai puțin posibil de a-l repune pe reclamant în acea situație.

În concluzie, eu consider că, luând în considerație violările constatate în această hotărâre, reclamantul a suferit o pierdere a oportunităților și prejudicii non-pecuniare incontestabile (a se vedea printre altele, *F.E. v. France*, hotărâre din 30 octombrie 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII), dar nu prejudicii pecuniare directe sau prejudicii pecuniare sub formă de venit (sau profit) ratat.

F. REFERITOR LA CARACTERUL EXCESIV AL COMPENSAȚIEI ACORDATE ȘI NESOLUȚIONAREA CHESTIUNII PRIVIND CEL DE-AL ȘASELEA APARTAMENT

Eu, de asemenea, nu pot fi de acord cu suma de bani acordată de către Camera reclamantului (11,000 + 3,000 euro), din cauza caracterului său absolut nejust și exagerat.

Argumentele care m-au condus la această concluzie sunt următoarele.

Reclamantul primește pensie în valoare de MDL 210 lunar (a se vedea paragraful 80 al hotărârii) care constituie MDL 2,520 anual. Suma acordată cu titlu de compensație, adică 14,000 euro, recalculată în MDL ($\times 15.4$) constituie MDL 215,600. Aceasta, la rândul său, este echivalentul pensiilor primite timp de 85 de ani (215,600 împărțit la 2,520).

Acest calcul simplu demonstrează caracterul exagerat al sumei propuse cu titlu de compensație, care este egală cu venitul reclamantului pentru o perioadă de 85 de ani. Această sumă, în opinia mea, depășește limitele rezonabile. Cea mai potrivită sumă ar fi de 5,000 euro. Din păcate, și declar aceasta cu regret, poziția mea n-a fost acceptată de majoritate. Înseamnă oare aceasta că proporții similare (adică plata compensației în cazuri de întârzieri procedurale, în sume egale cu veniturile reclamantului pentru o perioadă de 85 de ani) vor fi aplicate în toate cauzele ulterioare?

În al doilea rând, în cererea sa reclamantul pretinde neexecutarea a două hotărâri judecătorești. Una dintre ele privind compensația pentru cinci apartamente, iar alta privind nerestituirea celui de-al șaselea apartament. Prima parte a cererii a fost epuizată când autoritățile moldovenești i-au plătit suma de bani pe care a cerut-o, iar acum el poate fi compensat numai pentru întârzierile în aceste plăți. Dar a doua parte a cererii sale, adică nerestituirea celui de-al șaselea apartament, rămâne încă valabilă. Fără a răspunde la această întrebare noi nu am putea vorbi despre soluționarea fondului cauzei, care este separat de chestiunile din articolul 41. Eu sunt absolut sigur că Curtea ar fi trebuit să ceară autorităților moldovenești fie să restituie apartamentul, poate timp de 3-4 luni, fie să plătească valoarea financiară (monetară) a acestuia. Această abordare a fost luată de Curte în cauza *Popescu Nasta v. România* unde ea a statuat în dispozitivul hotărârii, citez:

„[Curtea] ...

6. *Hotărăște* că statul pârât trebuie să restituie reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, imobilul litigios și terenul pe care acesta se află;

7. *Hotărăște* că în lipsa unei astfel de restituiri, statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în aceleași trei luni, EUR 900,000 (nouă sute mii euro) cu titlu de prejudiciu material, care să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii... (hotărâre din 7 ianuarie 2002, cererea nr. 33355/96).

Merită a fi notat că ambiguitatea menționată mai sus (dacă nu chiar lipsă de logică), adică „reparația trebuie să aibă scopul de a repune reclamantul în situația în care el s-ar fi aflat dacă violarea nu ar fi avut loc”, prezintă în limba engleză modificarea formulării folosite de cea de-a doua Secțiune în cauza *Popescu Nasta v. România*, unde este scris, citez din nou:

„...restituirea bunului litigios, așa precum este indicat în hotărârea definitivă a tribunalului de primă instanță din București din 3 noiembrie 1993, va repune reclamantul

pe cât e posibil într-o situație echivalentă cu cea în care el s-ar fi aflat, dacă exigențele articolului 1 al Protocolului nr. 1 nu ar fi fost încălcate...” (hotărâre din 7 ianuarie 2002, cererea nr. 33355/96, § 56).

Formularea din cauza *Popescu Nasta*, în opinia mea, este completamente corectă, deoarece restituirea proprietății confiscate, într-o oarecare măsură, utilizând formularea din hotărârea de mai sus „pe cât e posibil” sau utilizând formularea din hotărârea *Former King of Greece* „pe cât e posibil” poate fi considerată un fel de reparație pentru consecințele violării constatate sau, metaforic vorbind, „repunerea” reclamantului în situația anterioară violării.

Din păcate, eu nu pot spune același lucru despre modificarea sus-menționată în limba engleză a acestei formulări utilizate în cauza *Prodan*.

Doar pentru a conchide, ceea ce este bine pentru situația restituirii proprietății nu este acceptabil pentru situația în care Camera pornește de la jurisprudența generală, acordând bani pentru „un prejudiciu material” inexistent, care n-a fost suferit de reclamant, fără a da o justificare specială acestui lucru.

Eu salut inserarea în paragraful 76 al hotărârii, unde Camera, vorbind despre apartamentul nr. 8, a recunoscut „că apartamentul ar trebui fie restituit reclamantului, fie acesta să primească valoarea de piață actuală a acestuia”, însă eu nu pot fi de acord că noi nu ne putem expune asupra acestei chestiuni acum. Prețurile la apartamente situate în diferite sectoare ale Chișinăului, în diferite case, noi, vechi, etc. sunt, în general, accesibile pe site-ul Internet al Agenției „LARA” (organizație care a eliberat certificatul cu privire la chiria pentru 1 m² a casei în cauză). Prețul mediu pentru 1 m² este de aproximativ USD 350. Noi cunoaștem suprafața apartamentului, așa că nu va fi nicio problemă de a calcula prețul. Pe de altă parte, prețul de piață nu poate fi determinat în termeni exacti, deoarece el este format în urma compromisului dintre cerere și ofertă, și este întotdeauna un rezultat al negocierilor dintre vânzător și cumpărător. Dar, ca o chestiune de fapt, prețul nu este atât de important în această situație, deoarece Camerei i s-a cerut să hotărască cu privire la restituirea proprietății, iar prețul ar putea juca un rol numai în situația în care, datorită unor circumstanțe extraordinare, o astfel de restituire este imposibilă. Astfel, în opinia mea, nu există necesitatea sau justificarea pentru amânarea hotărârii definitive cu privire la ultimul apartament.

Restituirea proprietății (adică a apartamentului nr. 8) în cauza *Prodan* ar trebui să fie esența chestiunii în situația reclamantului. Din păcate, și eu regret foarte mult, în această hotărâre, Camera a omis să facă acest lucru.

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA LUNTRE ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

*(Cererile nr. 2916/02, 21960/02, 21951/02, 21941/02, 21933/02, 20491/02,
2676/02, 23594/02, 21956/02, 21953/02, 21943/02, 21947/02 și 21945/02)*

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

15 iunie 2004

DEFINITIVĂ

15/09/2004

*Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2
al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.*

În cauza Luntre și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

Dl M. PELLONPÄÄ,

Dl J. CASADEVALL,

Dl S. PAVLOVSKI,

Dl J. BORREGO BORREGO,

Dna E. FURA-SANDSTRÖM,

Dra L. MIJOVIĆ, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 25 mai 2004 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află treisprezece cereri (nr. 2916/02, 21960/02, 21951/02, 21941/02, 21933/02, 20491/02, 2676/02, 23594/02, 21956/02, 21953/02, 21943/02, 21947/02 și 21945/02) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către cincisprezece cetățeni ai Republicii Moldova, dl Gheorghe Luntre, dna Nina Voit, dl Pavel Maloman, dl Dumitru Tcacenco, dl Mihail Zverev, dna Lidia Abramov, dna Eudochia Volcov, dna Ianina Atnealov, dna Nina Ceaica, dl Dumitru Grișin, dna Tatiana Grișin, dl Pavel Epifanov, dna Nadejda Cleașev, dna Ecaterina Bobîlev și dl Ivan Prozor („reclamanții”), la 31 octombrie 2001, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 11 martie 2002, 30 octombrie 2001, 25 mai 2002, 25 mai 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002, 25 februarie 2002 și, respectiv, la 25 februarie 2002.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl Vitalie Iordachi, care a acționat în numele organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului” cu sediul în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vitalie Pârlog.

3. Reclamanții au pretins în conformitate cu articolul 6 § 1 al Convenției că datorită neexecutării hotărârilor din 17 septembrie 2000, 10 iulie 2000, 10 mai 2000, 25 august 2000, 10 mai 2000, 3 mai 2001, 15 martie 2001, 30 noiembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 18 octombrie 1999, 18 octombrie 1999, 14 decembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 10 mai 2000 și 10 mai 2000, dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat și că ei nu au

putut beneficia de bunurile lor, fiind încălcat astfel dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

4. Cererile au fost repartizate Secțiunii a Patra. La 4 februarie 2003, o Cameră din cadrul acelei Secțiuni a decis să comunice Guvernului cererile. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea sa.

5. La 25 mai 2004, Camera a decis în conformitate cu articolul 42 (1) al Regulamentului Curții să conexeze cererile.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții sunt toți cetățeni ai Republicii Moldova și locuiesc în Republica Moldova. Ei s-au născut în 1932, 1920, 1928, 1919, 1925, 1927, 1923, 1969, 1930, 1919, 1923, 1929, 1928, 1923 și, respectiv, în 1922.

7. La 29 iulie 1994 și la 16 februarie 1995, Guvernul și Parlamentul au adoptat două hotărâri conform cărora depozitele anumitor categorii de persoane la Banca de Economii trebuiau indexate. În conformitate cu hotărârile respective, Ministerul Finanțelor trebuia să aloce fondurile necesare Băncii de Economii. Totuși, el nu a făcut acest lucru, iar Banca de Economii nu a putut executa hotărârile Parlamentului și Guvernului.

8. În anii 1999-2001, reclamanții au depus cereri de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor la Judecătoria Sectorului Râșcani solicitând compensații.

9. Printr-o hotărâre irevocabilă din 17 septembrie 2000, instanța i-a acordat dlui Gheorghe Luntre compensații în mărime de MDL 2,936¹.

10. Printr-o hotărâre irevocabilă din 10 iulie 2000, instanța i-a acordat dnei Nina Voit compensații în mărime de MDL 2,934².

11. Printr-o hotărâre irevocabilă din 10 mai 2000, instanța i-a acordat dlui Pavel Maloman compensații în mărime de MDL 733³.

12. Printr-o hotărâre irevocabilă din 25 august 2000, instanța i-a acordat dlui Dumitru Tcacenco compensații în mărime de MDL 734.50⁴.

13. Printr-o hotărâre irevocabilă din 10 mai 2000, instanța i-a acordat dlui Mihail Zverev compensații în mărime de MDL 733⁵.

¹ EUR 275

² EUR 248

³ EUR 65

⁴ EUR 66

⁵ EUR 65

14. Printr-o hotărâre irevocabilă din 3 mai 2001, instanța i-a acordat dnei Lidia Abramov compensații în mărime de MDL 2,934⁶.

15. Printr-o hotărâre irevocabilă din 15 martie 2001, instanța i-a acordat dnei Eudochia Volcov compensații în mărime de MDL 3,667.50⁷.

16. Printr-o hotărâre irevocabilă din 30 noiembrie 2000, instanța i-a acordat dnei Ianina Atnealov compensații în mărime de MDL 1,468⁸.

17. Printr-o hotărâre irevocabilă din 30 noiembrie 2000, instanța i-a acordat dnei Nina Ceaica compensații în mărime de MDL 734⁹.

18. Printr-o hotărâre irevocabilă din 18 octombrie 1999, instanța i-a acordat dlui Dumitru Grișin compensații în mărime de MDL 1,446.76¹⁰.

19. Printr-o hotărâre irevocabilă din 18 octombrie 1999, instanța i-a acordat dnei Tatiana Grișin compensații în mărime de MDL 1,301.76¹¹.

20. Printr-o hotărâre irevocabilă din 14 decembrie 2000, instanța i-a acordat dlui Pavel Epifanov compensații în mărime de MDL 2,130.69¹².

21. Printr-o hotărâre irevocabilă din 30 noiembrie 2000, instanța i-a acordat dnei Nadejda Cleaușev compensații în mărime de MDL 733.50¹³.

22. Printr-o hotărâre irevocabilă din 10 mai 2000, instanța i-a acordat dnei Ecaterina Bobîlev compensații în mărime de MDL 733¹⁴.

23. Printr-o hotărâre irevocabilă din 10 mai 2000, instanța i-a acordat dlui Ivan Prozor compensații în mărime de MDL 733¹⁵.

24. La date nespecificate, reclamantii au depus plângeri cu privire la neexecutarea acestor hotărâri la Ministerul Justiției și Departamentul de Executare a Deciziilor Judecătorești. În răspunsurile lor, Ministerul Justiției și Departamentul de Executare a Deciziilor Judecătorești i-au informat că hotărârile nu puteau fi executate, deoarece, conform legislației relevante, nu au fost prevăzute fonduri pentru executarea hotărârilor, în bugetul de stat anual.

25. Între 22-30 aprilie 2003, după comunicarea cauzelor Guvernului, hotărârile au fost executate de către Ministerul Finanțelor.

⁶ EUR 254

⁷ EUR 313

⁸ EUR 138

⁹ EUR 69

¹⁰ EUR 122

¹¹ EUR 109

¹² EUR 197

¹³ EUR 69

¹⁴ EUR 65

¹⁵ EUR 65

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

26. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, în vigoare la acel moment, prevedeau următoarele:

**Articolul 336. Hotărârile instanțelor de judecată și ale altor organe,
care urmează să fie executate**

„Se execută conform regulilor stabilite de prezentul titlu al codului: 1) hotărârile, încheierile și deciziile date de instanțele de judecată în pricinile civile...”

Articolul 338. Eliberarea titlului executor

„Titlul executor se eliberează de către instanță creditorului-urmăritor, după ce hotărârea a rămas definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată, când titlul executor se eliberează imediat după darea hotărârii.”

Articolul 343. Prezentarea documentului de executare silită spre executare

„Executorul judecătoresc începe executarea hotărârilor la cererea persoanelor, enumerate în articolul 5 al prezentului cod, iar în cazurile prevăzute de alineatul al doilea al prezentului articol - în urma dispoziției judecătorului.”

Articolul 349. Controlul asupra executării hotărârilor

„Controlul asupra executării juste și la timp a hotărârilor judecătorești se exercită de către Departamentul de executare a deciziilor judiciare pe lângă Ministerul Justiției.”

ÎN DREPT

27. Reclamanții pretind că dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat ca urmare a neexecutării de către autorități a hotărârilor din 17 septembrie 2000, 10 iulie 2000, 10 mai 2000, 25 august 2000, 10 mai 2000, 3 mai 2001, 15 martie 2001, 30 noiembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 18 octombrie 1999, 18 octombrie 1999, 14 decembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 10 mai 2000 și 10 mai 2000. Ei s-au bazat pe articolul 6 § 1 al Convenției care, în partea sa relevantă, prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță ... care va hotărâ ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”

28. În continuare, reclamanții au pretins că din cauza neexecutării hotărârilor în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, astfel, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat. Articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

29. Curtea consideră că pretențiile reclamanților în temeiul articolului 6 § 1 și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție ridică întrebări de drept care sunt suficient de serioase, încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului, și că niciun alt temei pentru declararea lor inadmisibile nu a fost stabilit. Curtea, prin urmare, declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

30. În temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, reclamanții s-au plâns de neexecutarea de către autorități a hotărârilor din 17 septembrie 2000, 10 iulie 2000, 10 mai 2000, 25 august 2000, 10 mai 2000, 3 mai 2001, 15 martie 2001, 30 noiembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 18 octombrie 1999, 18 octombrie 1999, 14 decembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 10 mai 2000 și 10 mai 2000.

31. Guvernul nu a negat că neexecutarea hotărârilor a constituit o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

32. Curtea reiterează că articolul 6 § 1 asigură oricărei persoane dreptul de a înainta orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil în fața unei instanțe judecătorești sau tribunal; în acest fel el cuprinde „dreptul la o instanță”, din care dreptul de acces, adică dreptul de a institui proceduri în fața instanțelor judecătorești în litigii civile, constituie un aspect. Totuși, acest drept ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți. Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără a proteja executarea hotărârilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte atunci când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a

„procesului” în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Greece*, hotărâre din 19 martie 1997, *Reports* 1997-II, p. 510, § 40).

33. O autoritate de stat nu poate să invoce lipsa fondurilor și a spațiului locativ alternativ ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri. Firește, o întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată de circumstanțe speciale. Dar întârzierea nu poate fi astfel, încât să prejudicieze esența dreptului protejat conform articolului 6 § 1 al Convenției (a se vedea *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], nr. 22774/93, § 74, ECHR 1999-V). În această cauză, reclamantii nu trebuiau împiedicați să beneficieze de succesul obținut în urma litigiului, care se referea la plata compensațiilor.

34. Curtea notează că hotărârile favorabile reclamantilor au rămas neexecutate pe parcursul unor perioade care au variat între patruzeci și două și douăzeci și patru de luni (până la 22-30 aprilie 2003, după ce cauzele au fost comunicate Guvernului de către Curte).

35. Prin omisiunea timp de mai mulți ani de a lua măsurile necesare pentru a executa hotărârile irevocabile în această cauză, autoritățile moldovenești au privat prevederile articolului 6 § 1 al Convenției de toate efectele benefice.

36. Prin urmare, a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

37. În continuare reclamantii pretind că datorită neexecutării hotărârilor în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție fiind astfel încălcat.

38. Guvernul nu a negat că neexecutarea hotărârilor a constituit o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

39. Curtea reiterează că o „pretenție” poate constitui un „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, dacă ea este suficient de certă pentru a fi executorie (a se vedea *Stran fineries and Stratis Andreadis v. Greece*, hotărâre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B, § 59).

40. Curtea notează că reclamantii au pretenții executorii care rezultă din hotărârile din 17 septembrie 2000, 10 iulie 2000, 10 mai 2000, 25 august 2000, 10 mai 2000, 3 mai 2001, 15 martie 2001, 30 noiembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 18 octombrie 1999, 18 octombrie 1999, 14 decembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 10 mai 2000 și 10 mai 2000. Prin urmare, rezultă că imposibilitatea reclamantilor de a obține executarea hotărârilor până la 22-30 aprilie 2003 a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea bunurilor lor, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

41. Prin neexecutarea hotărârilor irevocabile, autoritățile naționale au împiedicat reclamantii să li se plătească compensațiile și să beneficieze de banii lor. Guvernul nu a prezentat nicio justificare pentru această ingerință, iar Curtea consideră că lipsa fondurilor nu poate justifica o astfel de omisiune (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ambruosi v. Italy*, nr. 31227/96, §§ 28-34, 19 octombrie 2000).

42. Prin urmare, a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

43. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul material

44. Reclamantii au solicitat următoarele sume de bani cu titlu de prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor: dl Gheorghe Luntre – EUR 101, dna Nina Voit - EUR 105, dl Pavel Maloman – EUR 25, dl Dumitru Tcacenco – EUR 25, dl Mihail Zverev – EUR 25, dna Lidia Abramov – EUR 63, dna Eudochia Volcov – EUR 102, dna Ianina Atnealov – EUR 35, dna Nina Ceaica – EUR 23, dl Dumitru Grișin – EUR 69, dna Tatiana Grișin – EUR 64, dl Pavel Epifanov – EUR 64, dna Nadejda Cleaușev – EUR 23, dna Ecaterina Bobîlev – EUR 25 și dl Ivan Prozor – EUR 36.

45. Guvernul a considerat sumele pretinse excesive și a lăsat aprecierea prejudiciului material la discreția Curții.

46. Curtea consideră că reclamantii au suferit prejudicii materiale ca rezultat al neexecutării hotărârilor din 17 septembrie 2000, 10 iulie 2000, 10 mai 2000, 25 august 2000, 10 mai 2000, 3 mai 2001, 15 martie 2001, 30 noiembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 18 octombrie 1999, 18 octombrie 1999, 14 decembrie 2000, 30 noiembrie 2000, 10 mai 2000 și 10 mai 2000. Curtea acordă dlui Gheorghe Luntre – EUR 101, dnei Nina Voit - EUR 105, dlui Pavel Maloman – EUR 25, dlui Dumitru Tcacenco – EUR 25, dlui Mihail Zverev – EUR 25, dnei Lidia Abramov – EUR 63, dnei Eudochia Volcov – EUR 102, dnei Ianina Atnealov – EUR 35, dnei Nina Ceaica – EUR 23, dlui Dumitru Grișin – EUR 69, dnei Tatiana Grișin – EUR 64, dlui Pavel Epifanov – EUR 64, dnei Nadejda Cleaușev – EUR 23, dnei Ecaterina Bobîlev – EUR 25 și dlui Ivan Prozor – EUR 36.

B. Prejudiciul moral

47. Reclamanții au solicitat următoarele sume de bani cu titlu de prejudiciu moral suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor: dl Gheorghe Luntre – EUR 35,000, dna Nina Voit - EUR 30,000, dl Pavel Maloman – EUR 30,000, dl Dumitru Tcacenco – EUR 30,000, dl Mihail Zverev – EUR 30,000, dna Lidia Abramov – EUR 35,000, dna Eudochia Volcov – EUR 30,000, dna Ianina Atnealov – EUR 25,000, dna Nina Ceaica – EUR 25,000, dl Dumitru Grișin – EUR 25,000, dna Tatiana Grișin – EUR 25,000, dl Pavel Epifanov – EUR 30,000, dna Nadejda Cleaușev – EUR 30,000, dna Ecaterina Bobîlev – EUR 30,000 și dl Ivan Prozor – EUR 30,000.

48. Guvernul a contestat sumele pretinse de reclamanți, susținând că ele sunt excesive în lumina jurisprudenței Curții. El a declarat că în unele cauze simpla constatare de către Curte a unei violări a fost considerată ca o satisfacție echitabilă suficientă. Guvernul în continuare a citat cauza *Burdov v. Russia*, nr. 59498/00, ECHR 2002-III), unde reclamantului i s-au alocat EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral.

49. Curtea consideră că reclamanților le-a fost cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al neexecutării hotărârilor, mai ales având în vedere vârsta lor avansată și faptul că unicul lor venit este pensia de stat. Atunci când acordă o sumă de bani cu titlu de prejudiciu moral, suferit de fiecare reclamant, Curtea ia în considerație asemenea factori precum vârsta reclamantului, venitul său personal, durata procedurilor de executare și alte aspecte relevante. Ea acordă dlui Gheorghe Luntre – EUR 1,000, dnei Nina Voit - EUR 1,000, dlui Pavel Maloman – EUR 1,000, dlui Dumitru Tcacenco – EUR 1,000, dlui Mihail Zverev – EUR 1,000, dnei Lidia Abramov – EUR 1,000, dnei Eudochia Volcov – EUR 500, dnei Ianina Atnealov – EUR 700, dnei Nina Ceaica – EUR 900, dlui Dumitru Grișin – EUR 1,000, dnei Tatiana Grișin – EUR 1,000, dlui Pavel Epifanov – EUR 900, dnei Nadejda Cleaușev – EUR 900, dnei Ecaterina Bobîlev – EUR 1,000 și dlui Ivan Prozor – EUR 1,000.

C. Costuri și cheltuieli

50. Dl Gheorghe Luntre, dl Pavel Maloman, dl Mihail Zverev și dl Ivan Prozor au pretins câte EUR 1,000 fiecare cu titlu de costuri de reprezentare. Ei s-au bazat pe contractele încheiate cu avocatul lor, conform cărora costurile vor fi plătite numai în caz de succes.

51. Dna Nina Voit, dl Dumitru Tcacenco, dna Lidia Abramov, dna Eudochia Volcov, dl Pavel Epifanov, dna Nadejda Cleaușev și dna Ecaterina Bobîlev au pretins câte EUR 50 fiecare, în timp ce dna Ianina Atnealov, dna Nina Ceaica, dl Dumitru Grișin și dna Tatiana Grișin au pretins câte EUR 25 fiecare, pentru cheltuielile de secretariat pe care le-au suportat în fața Curții.

52. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse, declarând că ele sunt excesive și că reclamantii nu au dovedit pretinsele cheltuieli de reprezentare.

53. Curtea reamintește că pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41 al Convenției, trebuie stabilit faptul dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (a se vedea, spre exemplu, *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], nr.23118/93, § 62, ECHR 1999-VIII).

54. În conformitate cu articolul 60 § 2 al Regulamentului Curții, trebuie prezentată o listă detaliată a tuturor pretențiilor, în lipsa căreia Camera poate respinge pretențiile în totalitate sau în parte.

55. Curtea poate să se bazeze, în evaluarea sa, pe elemente precum numărul de ore lucrate de avocat și tariful perceput de acesta pentru o oră de lucru. Totuși, deoarece reclamantii nu au prezentat o astfel de informație, Curtea decide să nu aloce nicio sumă cu titlu de costuri și cheltuieli (a se vedea *Amihalachioaie v. Moldova*, nr. 60115/00, § 48).

D. Dobânda de întârziere

56. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererile admisibile;
2. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
3. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției:
 - dlui Gheorghe Luntre – EUR 101 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Nina Voit – EUR 105 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Pavel Maloman – EUR 25 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,

- dlui Dumitru Tcacenco – EUR 25 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Mihail Zverev – EUR 25 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Lidia Abramov – EUR 63 cu titlu de prejudiciu material și EUR 800 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Eudochia Volcov – EUR 102 cu titlu de prejudiciu material și EUR 800 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Ianina Atnealov – EUR 35 cu titlu de prejudiciu material și EUR 700 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Nina Ceaica – EUR 23 cu titlu de prejudiciu material și EUR 900 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Dumitru Grișin – EUR 69 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Tatiana Grișin – EUR 64 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Pavel Epifanov – EUR 64 cu titlu de prejudiciu material și EUR 900 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Nadejda Cleaușev – EUR 23 cu titlu de prejudiciu material și EUR 900 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Ecaterina Bobilev – EUR 25 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Ivan Prozor – EUR 36 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral;
- (b) ca aceste sume să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;
- (c) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

5. *Respinge* restul pretențiilor reclamantilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 15 iunie 2004, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA PASTELI ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

(Cererile nr. 9898/02, 9863/02, 6255/02 și 10425/02)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

15 iunie 2004

DEFINITIVĂ

15/09/2004

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Pasteli și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

Dl M. PELLONPÄÄ,

Dl J. CASADEVALL,

Dl S. PAVLOVSKI,

Dl J. BORREGO BORREGO,

Dna E. FURA-SANDSTRÖM,

Dra L. MIJOVIĆ, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 25 mai 2004 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află patru cereri (nr. 9898/02, 10425/02, 6255/02 și 9863/02) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către patru cetățeni ai Republicii Moldova, dna Sofia Pasteli, dna Nadejda Cernicov, dl Pavel Carețchi și dna Maria Carețchi („reclamanții”), la 24 decembrie 2001, 12 decembrie 2001, 10 ianuarie 2002 și, respectiv, la 10 ianuarie 2002.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl Victor Constantinov, care a acționat în numele organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului” cu sediul în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vitalie Pârlog.

3. Reclamanții au pretins în conformitate cu articolul 6 § 1 al Convenției că din cauza neexecutării hotărârilor din 25 august 2000, 29 septembrie 2000, 6 decembrie 2000, 25 august 2001 și 25 august 2001, dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat și că ei nu au putut beneficia de bunurile lor, fiind încălcat astfel dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

4. Cererile au fost repartizate Secțiunii a Patra. La 4 februarie 2003, o Cameră din cadrul acelei Secțiuni a decis să comunice cererile Guvernului. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea sa.

5. La 25 mai 2004, Camera a decis în conformitate cu articolul 42 (1) al Regulamentului Curții să conexeze cererile.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții sunt toți cetățeni ai Republicii Moldova și locuiesc în Republica Moldova. Ei s-au născut în 1920, 1927, 1925 și, respectiv, în 1928.

7. La 29 iulie 1994 și la 16 februarie 1995, Guvernul și Parlamentul au adoptat două hotărâri conform cărora depozitele anumitor categorii de persoane la Banca de Economii trebuiau indexate. În conformitate cu hotărârile respective, Ministerul Finanțelor trebuia să aloce fondurile necesare Băncii de Economii. Totuși, el nu a făcut acest lucru, iar Banca de Economii nu a putut executa hotărârile Parlamentului și Guvernului.

8. În 2000 și 2001, reclamanții au depus cereri de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor la Judecătoria Sectorului Râșcani solicitând compensații.

9. Prin hotărârile din 25 august 2000 și 29 septembrie 2000, instanța i-a acordat dnei Sofia Pasteli compensații în mărime de MDL 734¹ și, respectiv, de MDL 1,466.² Aceste hotărâri nu au fost contestate cu apel și au devenit irevocabile.

10. Printr-o hotărâre din 6 decembrie 2000, instanța i-a acordat dnei Nadejda Cernicov compensații în mărime de MDL 4,398³. Această hotărâre nu a fost contestată cu apel și a devenit irevocabilă.

11. Printr-o hotărâre din 25 august 2001, instanța i-a acordat dlui Pavel Carețchi compensații în mărime de MDL 2,904⁴. Această hotărâre nu a fost contestată cu apel și a devenit irevocabilă.

12. Printr-o hotărâre din 25 august 2001, instanța i-a acordat dnei Maria Carețchi compensații în mărime de MDL 5,876⁵. Această hotărâre nu a fost contestată cu apel și a devenit irevocabilă.

13. La date nespecificate, reclamanții au depus plângeri cu privire la neexecutarea hotărârilor la Ministerul Justiției și Departamentul de Executare a Deciziilor Judecătorești. În răspunsurile lor, Ministerul Justiției și Departamentul de Executare a Deciziilor Judecătorești i-au informat că hotărârile nu puteau fi executate, deoarece, conform legislației relevante, nu au fost prevăzute fonduri pentru executarea hotărârilor în bugetul de stat anual.

14. La 22 aprilie 2003, după comunicarea cauzelor Guvernului, hotărârile au fost executate de către Ministerul Finanțelor.

¹ EUR 65

² EUR 135

³ EUR 403

⁴ EUR 248

⁵ EUR 501

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

15. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, în vigoare la acel moment, prevedeau următoarele:

**Articolul 336. Hotărârile instanțelor de judecată și ale altor organe,
care urmează să fie executate**

„Se execută conform regulilor stabilite de prezentul titlu al codului: 1) hotărârile, încheierile și deciziile date de instanțele de judecată în pricinile civile...”

Articolul 338. Eliberarea titlului executor

„Titlul executor se eliberează de către instanță creditorului-urmăritor, după ce hotărârea a rămas definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată, când titlul executor se eliberează imediat după darea hotărârii.”

Articolul 343. Prezentarea documentului de executare silită spre executare

„Executorul judecătoresc începe executarea hotărârilor la cererea persoanelor, enumerate în articolul 5 al prezentului cod, iar în cazurile prevăzute de alineatul al doilea al prezentului articol - în urma dispoziției judecătorului.”

Articolul 349. Controlul asupra executării hotărârilor

„Controlul asupra executării juste și la timp a hotărârilor judecătorești se exercită de către Departamentul de executare a deciziilor judiciare pe lângă Ministerul Justiției.”

ÎN DREPT

16. Reclamanții pretind că dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat ca urmare a neexecutării de către autorități a hotărârilor din 25 august 2000, 29 septembrie 2000, 6 decembrie 2000, 25 august 2001 și 25 august 2001. Ei s-au bazat pe articolul 6 § 1 al Convenției care, în partea sa relevantă, prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”

17. În continuare, reclamanții au pretins că datorită neexecutării hotărârilor în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, astfel, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat. Articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenizilor”.

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

18. Curtea consideră că pretențiile reclamanților în temeiul articolului 6 § 1 și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție ridică întrebări de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului, și că niciun alt temei pentru declararea lor inadmisibile nu a fost stabilit. Curtea, prin urmare, declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

19. În temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, reclamanții s-au plâns de neexecutarea de către autorități a hotărârilor Judecătoriei Sectorului Râșcani din 25 august 2000, 29 septembrie 2000, 6 decembrie 2000, 25 august 2001 și 25 august 2001.

20. Guvernul nu a negat că neexecutarea hotărârilor a constituit o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

21. Curtea reiterează că articolul 6 § 1 asigură oricărei persoane dreptul de a înainta orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil în fața unei instanțe judecătorești sau tribunal; în acest fel, el cuprinde „dreptul la o instanță”, din care dreptul de acces, adică dreptul de a institui proceduri în fața instanțelor judecătorești în litigii civile, constituie un aspect. Totuși, acest drept ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți. Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără a proteja executarea hotărârilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte atunci când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Greece*, hotărâre din 19 martie 1997, *Reports* 1997-II, p. 510, § 40).

22. O autoritate de stat nu poate să invoce lipsa fondurilor ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri. Firește, o întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată de circumstanțe speciale. Dar întârzierea nu poate fi astfel, încât să prejudicieze esența dreptului protejat conform articolului 6 § 1 al Convenției (a se vedea *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], nr. 22774/93, § 74, ECHR 1999-V). În această cauză, reclamanții nu trebuiau împiedicați să beneficieze de succesul obținut în urma litigiului, care se referea la plata compensațiilor.

23. Curtea notează că hotărârile Judecătoriei Sectorului Râșcani au rămas neexecutate pe parcursul unor perioade care au variat între treizeci și două și douăzeci de luni (până la 22 aprilie 2003, după ce cauzele au fost comunicate Guvernului de către Curte).

24. Prin omisiunea timp de mai multe luni de a lua măsurile necesare pentru a executa hotărârile irevocabile în această cauză, autoritățile moldovenești au privat prevederile articolului 6 § 1 al Convenției de toate efectele benefice.

25. Prin urmare, a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

26. În continuare, reclamanții au pretins că din cauza neexecutării hotărârilor în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție fiind astfel încălcat.

27. Guvernul nu a negat că neexecutarea hotărârilor a constituit o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

28. Curtea reiterează că o „pretenție” poate constitui un „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, dacă ea este suficient de certă pentru a fi executorie (a se vedea *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, hotărâre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B, § 59).

29. Curtea notează că reclamanții au avut pretenții executorii care au rezultat din hotărârile Judecătoriei Sectorului Râșcani din 25 august 2000, 29 septembrie 2000, 6 decembrie 2000, 25 august 2001 și 25 august 2001. Prin urmare, rezultă că imposibilitatea reclamanților de a obține executarea hotărârilor până la 22 aprilie 2003 a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea bunurilor lor, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

30. Prin neexecutarea hotărârilor Judecătoriei Sectorului Râșcani, autoritățile naționale au împiedicat reclamanții să li se plătească compensațiile și să beneficieze de banii lor. Guvernul nu a prezentat nicio justificare pentru această

ingerință, iar Curtea consideră că lipsa fondurilor nu poate justifica o astfel de omisiune (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ambruosi v. Italy*, nr. 31227/96, §§ 28-34, 19 octombrie 2000).

31. Prin urmare, a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

32. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul material

33. Reclamanții au solicitat următoarele sume de bani cu titlu de prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor: dna Sofia Pasteli – EUR 76, dna Nadejda Cernicov - EUR 160, dl Pavel Carețchi – EUR 50 și dna Maria Carețchi – EUR 100.

34. Guvernul a considerat sumele pretinse excesive și a lăsat aprecierea prejudiciului material la discreția Curții.

35. Curtea consideră că reclamanții au suferit prejudicii materiale ca rezultat al neexecutării hotărârilor din 25 august 2000, 29 septembrie 2000, 6 decembrie 2000, 25 august 2001 și, respectiv, din 25 august 2001. Curtea acordă dnei Sofia Pasteli – EUR 76, dnei Nadejda Cernicov - EUR 160, dlui Pavel Carețchi – EUR 50 și dnei Maria Carețchi – EUR 100.

B. Prejudiciul moral

36. Reclamanții au solicitat următoarele sume de bani cu titlu de prejudiciu moral suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor: dna Sofia Pasteli – EUR 27,300, dna Nadejda Cernicov - EUR 37,720, dl Pavel Carețchi – EUR 41,300 și dna Maria Carețchi – EUR 29,500.

37. Guvernul a contestat sumele pretinse de reclamanți, susținând că ele sunt excesive în lumina jurisprudenței Curții. El a declarat că în unele cauze simpla constatare de către Curte a unei violări a fost considerată ca o satisfacție echitabilă suficientă. Guvernul, în continuare, a citat cauza *Burdov v. Russia*, nr. 59498/00, ECHR 2002-III, unde reclamantului i s-au alocat EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral.

38. Curtea consideră că reclamanților le-a fost cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al neexecutării hotărârilor, mai ales având în vedere vârsta lor avansată și faptul că unicul lor venit este pensia de stat. Atunci când acordă o sumă de bani cu titlu de prejudiciu moral, suferit de fiecare reclamant, Curtea ia în considerație asemenea factori precum vârsta reclamantului, venitul său personal, durata procedurilor de executare și alte aspecte relevante. Ea acordă dnei Sofia Pasteli – EUR 1,000, dnei Nadejda Cernicov - EUR 900, dlui Pavel Carețchi – EUR 700 și dnei Maria Carețchi – EUR 700.

C. Costuri și cheltuieli

39. Reclamanții, de asemenea, au pretins câte EUR 1,000 fiecare cu titlu de costuri de reprezentare. Ei s-au bazat pe contractele încheiate cu avocatul lor, conform cărora costurile vor fi plătite numai în caz de succes.

40. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse, declarând că ele sunt excesive și că reclamanții nu au dovedit pretinsele cheltuieli de reprezentare.

41. Curtea reamintește că, pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41 al Convenției, trebuie stabilit faptul dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (a se vedea, spre exemplu, *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], nr. 23118/93, § 62, ECHR 1999-VIII).

42. În conformitate cu articolul 60 § 2 al Regulamentului Curții, trebuie prezentată o listă detaliată a tuturor pretențiilor, în lipsa căreia Camera poate respinge pretențiile în totalitate sau în parte.

43. Curtea poate să se bazeze, în evaluarea sa, pe elemente precum numărul de ore lucrate de avocat și tariful perceput de acesta pentru o oră de lucru. Totuși, deoarece reclamanții nu au prezentat o astfel de informație, Curtea decide să nu aloce nicio sumă cu titlu de costuri și cheltuieli (a se vedea *Amihalachioaie v. Moldova*, nr. 60115/00, § 48).

D. Dobânda de întârziere

44. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererile admisibile;
2. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
3. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției:
 - dnei Sofia Pasteli – EUR 76 cu titlu de prejudiciu material și EUR 1,000 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Nadejda Cernicov – EUR 160 cu titlu de prejudiciu material și EUR 900 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dlui Pavel Carețchi – EUR 50 cu titlu de prejudiciu material și EUR 700 cu titlu de prejudiciu moral,
 - dnei Maria Carețchi – EUR 100 cu titlu de prejudiciu material și EUR 700 cu titlu de prejudiciu moral;
 - (b) ca aceste sume să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (c) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;
5. *Respinge* restul pretențiilor reclamanților cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 15 iunie 2004, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA SÎRBU ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

*(Cererile nr. 73562/01, 73565/01, 73712/01, 73744/01,
73972/01 și 73973/01)*

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

15 iunie 2004

DEFINITIVĂ

10/11/2004

*Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2
al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.*

În cauza Sîrbu și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

Dl M. PELLONPÄÄ,

Dl J. CASADEVALL,

Dl S. PAVLOVSKI,

Dl J. BORREGO BORREGO,

Dna E. FURA-SANDSTRÖM,

Dra L. MIJOVIĆ, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 25 mai 2004 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află șase cereri (nr. 73562/01, 73565/01, 73712/01, 73744/01, 73972/01 și 73973/01) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către șase cetățeni ai Republicii Moldova, dl Pavel Sîrbu, dl Petru Bragoi, dl Vitalie Cornovan, dl Gheorghe Bragoi, dl Alexandru Usatii și dl Iulian Guștiuc („reclamanții”), la 10 aprilie 2001.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl Ștefan Urîtu de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vitalie Pârlog.

3. Reclamanții au pretins în conformitate cu articolul 6 § 1 al Convenției că din cauza neexecutării hotărârilor din 1 august 1997 și 18 august 1997, dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat și că ei nu au putut beneficia de bunurile lor, fiind încălcat, astfel, dreptul lor la protecția proprietății, garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție. Reclamanții au pretins, de asemenea, violarea articolului 10 al Convenției.

4. Cererile au fost repartizate Secțiunii a Patra. La 4 februarie 2003, o Cameră din cadrul acelei Secțiuni a decis să comunice cererile Guvernului. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis ca fondul cererilor să fie examinat concomitent cu admisibilitatea lor.

5. La 20 ianuarie 2004, o Cameră din cadrul Secțiunii a Patra a decis să conexeze cererile în conformitate cu articolul 42 (1) al Regulamentului Curții.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții sunt toți cetățeni ai Republicii Moldova și locuiesc în Republica Moldova.

7. Reclamanții sunt inspectori în cadrul Unității Militare de Pompieri din Chișinău de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne.

8. La 21 iulie 1994, Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 534-10, declarată secret, care se referea la Ministerul Apărării, Ministerul Securității Naționale (Serviciul de Informații și Securitate) și Ministerul Afacerilor Interne. Conform acelei hotărâri, printre altele, efectivul instituțiilor sus-menționate era în drept să primească o indemnizație lunară de aproximativ MDL 135 în locul vechii indemnizații de MDL 7.06. Această hotărâre nu a fost publicată în Monitorul Oficial și, prin urmare, reclamanții nu au știut despre ea.

Reclamanții au început să primească indemnizația majorată la 1 iunie 1995. Ei au aflat că colegii lor din alte ministere primeau indemnizația majorată de la 1 iulie 1994.

9. În iunie 1997, reclamanții au depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria Sectorului Centru împotriva Ministerului Afacerilor Interne, cerând plata indemnizației majorate pentru perioada iulie 1994 – iunie 1995.

Printr-o hotărâre din 1 august 1997, Judecătoria Sectorului Centru a acordat dlui Gheorghe Bragoi, dlui Alexandru Usatii și dlui Iulian Guștiuc compensații în valoare de MDL 1,407¹ pentru fiecare. Printr-o altă hotărâre din 18 august 1997, Judecătoria Sectorului Centru a acordat dlui Pavel Sîrbu și dlui Vitalie Cornovan compensații în valoare de MDL 1,407 pentru fiecare, iar dlui Petru Bragoi compensații în valoare de MDL 1,127.02. Aceste hotărâri nu au fost contestate cu apel și au devenit irevocabile. Au fost eliberate titluri executorii.

10. În numeroase ocazii, reclamanții au adresat plângeri cu privire la neexecutarea hotărârilor din 1 august 1997 și 18 august 1997 la Ministerul Justiției. În răspunsurile sale, Ministerul Justiției a informat reclamanții că hotărârile nu puteau fi executate din cauza „lipsei de fonduri în contul bancar al Ministerului Afacerilor Interne”.

11. La 15 mai 2003, după ce cauzele au fost comunicate Guvernului, hotărârile au fost executate de către Ministerul Afacerilor Interne.

¹ Aproximativ EUR 286 la data de 1 august 1997

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

12. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, în vigoare în perioada 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003, prevedeau următoarele:

**Articolul 336. Hotărârile instanțelor de judecată și ale altor organe,
care urmează să fie executate**

„Se execută conform regulilor stabilite de prezentul titlu al codului: 1) hotărârile, încheierile și deciziile date de instanțele de judecată în pricinile civile...”

Articolul 338. Eliberarea titlului executor

„Titlul executor se eliberează de către instanță creditorului-urmăritor, după ce hotărârea a rămas definitivă, cu excepția cazurilor de executare imediată, când titlul executor se eliberează imediat după darea hotărârii.”

Articolul 343. Prezentarea documentului de executare silită spre executare

„Executorul judecătoresc începe executarea hotărârilor la cererea persoanelor, enumerate în articolul 5 al prezentului cod, iar în cazurile prevăzute de alineatul al doilea al prezentului articol - în urma dispoziției judecătorului.”

Articolul 349. Controlul asupra executării hotărârilor

„Controlul asupra executării juste și la timp a hotărârilor judecătorești se exercită de către Departamentul de executare a deciziilor judiciare pe lângă Ministerul Justiției.”

ÎN DREPT

13. Reclamanții au pretins că dreptul lor ca o instanță să hotărască asupra drepturilor lor cu caracter civil a fost încălcat ca urmare a neexecutării de către autorități a hotărârilor din 1 august 1997 și 18 august 1997. Ei s-au bazat pe articolul 6 § 1 al Convenției care, în partea sa relevantă, prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”

14. În continuare, reclamanții au pretins că datorită neexecutării hotărârilor în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, astfel, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat. Articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.”

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenizilor”.

15. În fine, reclamanții s-au plâns în baza articolului 10 al Convenției că, prin secretizarea Hotărârii nr. 534-10 din 21 iulie 1994, Guvernul a încălcat dreptul lor de a fi informați. Articolul 10 prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere...”

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

A. Pretinsa violare a articolului 10 al Convenției

16. Reclamanții au pretins că secretizarea Hotărârii Guvernului nr. 534-10 din 21 iulie 1994 a încălcat dreptul lor de a fi informați.

17. Curtea notează că în cauze referitoare la restricții impuse libertății presei, ea a recunoscut, în mai multe ocazii, că publicul are dreptul să primească informații ca un corolar al funcției specifice a jurnaliștilor, care este de a comunica informații și idei cu privire la chestiuni de interes public (a se vedea, printre altele, *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, hotărâre din 26 noiembrie 1991, Seria A nr. 216, p. 30, § 59 (b), și *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, hotărâre din 25 iunie 1992, Seria A nr. 239, p. 27, § 63). Totuși, faptele acestei cauze sunt clar distincte de cele din cauzele menționate mai sus, deoarece reclamanții s-au plâns de omisiunea statului de a face publică o hotărâre de Guvern cu privire la militari, serviciul de informații și securitate și Ministerul Afacerilor Interne.

18. Curtea reiterează că libertatea de a primi informații, la care se face referire în paragraful 2 al articolului 10 al Convenției, „în esență interzice unui guvern de a restricționa o persoană să primească informații pe care alții doresc sau ar dori s-o comunice ei” (a se vedea *Leander v. Sweden*, hotărâre din 26 martie 1987, Seria A nr. 116, p. 29, § 74). Această libertate nu poate fi percepută ca impunând unui stat, în circumstanțe precum cele din această cauză, obligații pozitive de a dezvălui publicului orice documente sau informații secrete cu privire la militarii săi, serviciul de informații și securitate sau poliția sa.

19. Prin urmare, această pretenție trebuie declarată inadmisibilă ca fiind vădit neîntemeiată în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

B. Alte pretenții

20. Curtea consideră că pretențiile reclamanților în temeiul articolului 6 § 1 și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție ridică întrebări de drept care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului, și că niciun alt temei pentru declararea lor inadmisibile nu a fost stabilit. Curtea, prin urmare, declară aceste pretenții admisibile. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. FONDUL

A. Pretinsa violare a articolului 6 § 1 al Convenției

21. În conformitate cu articolul 6 § 1 al Convenției, reclamanții s-au plâns de refuzul autorităților de a executa hotărârile Judecătoriei Sectorului Centru din 1 și 18 august 1997.

22. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la fondul acestei pretenții.

23. Curtea reiterează că articolul 6 § 1 asigură oricărei persoane dreptul de a înainta orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil, în fața unei instanțe judecătorești sau tribunal; în acest fel, el cuprinde „dreptul la o instanță”, din care dreptul de acces, adică dreptul de a institui proceduri în fața instanțelor judecătorești în litigii civile, constituie un aspect. Totuși, acest drept ar fi iluzoriu dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți. Ar fi de neconceput ca articolul 6 § 1 să descrie în detaliu garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără a proteja executarea hotărârilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca referindu-se în exclusivitate la accesul la o instanță și îndeplinirea procedurilor, fapt care ar putea duce la situații incompatibile cu principiul preeminenței dreptului, pe care Statele Contractante și-au asumat angajamentul să-l respecte, atunci când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță trebuie, prin urmare, privită ca o parte integrantă a „procesului” în sensul articolului 6 (a se vedea *Hornsby v. Greece*, hotărâre din 19 martie 1997, *Reports* 1997-II, p. 510, § 40).

24. O autoritate de stat nu poate să invoce lipsa fondurilor ca scuză pentru neexecutarea unei hotărâri. Firește, o întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată de circumstanțe speciale. Dar întârzierea nu poate

fi astfel, încât să prejudicieze esența dreptului protejat conform articolului 6 § 1 al Convenției (a se vedea *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], nr. 22774/93, § 74, ECHR 1999-V). În această cauză, reclamantii nu trebuiau împiedicați să beneficieze de succesul obținut în urma litigiului, care se referea la plata compensațiilor.

25. Curtea notează că hotărârile Judecătoria Sectorului Centru din 1 și 18 august 1997 au rămas neexecutate timp de mai mult de cinci ani și jumătate (până la 15 mai 2003, după ce cauzele au fost comunicate Guvernului de către Curte).

26. Prin omisiunea timp de mai mulți ani de a lua măsurile necesare pentru a executa hotărârile irevocabile în această cauză, autoritățile moldovenești au privat prevederile articolului 6 § 1 al Convenției de toate efectele benefice.

27. Prin urmare, a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

B. Pretinsa violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție

28. În continuare, reclamantii au pretins că datorită neexecutării hotărârilor judecătorești în favoarea lor, ei nu au putut beneficia de bunurile lor, astfel, dreptul lor la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat.

29. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la fondul acestei pretenții.

30. Curtea reiterează că o „pretenție” poate constitui un „bun” în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, dacă ea este suficient de certă pentru a fi executorie (a se vedea *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, hotărâre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 301-B, § 59).

31. Curtea notează că reclamantii au avut pretenții executorii care au rezultat din hotărârile din 1 și 18 august 1997. Prin urmare, rezultă că imposibilitatea reclamantilor de a obține executarea hotărârilor până la 15 mai 2003 a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea bunurilor lor, așa precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

32. Prin neexecutarea hotărârilor Judecătoria Sectorului Centru, autoritățile naționale au împiedicat reclamantii să li se plătească compensațiile și să beneficieze de banii lor. Guvernul nu a prezentat nicio justificare pentru această ingerință, iar Curtea consideră că lipsa fondurilor nu poate justifica o astfel de omisiune (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ambrosi v. Italy*, nr. 31227/96, §§ 28-34, 19 octombrie 2000).

33. Prin urmare, a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

34. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul material

35. Dl Pavel Sîrbu, dl Vitalie Cornovan, dl Gheorghe Bragoi, dl Alexandru Usatii și dl Iulian Guștiuc au solicitat EUR 84 fiecare cu titlu de prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării de către autorități a hotărârilor. Dl Petru Bragoi a solicitat EUR 67 cu titlu de prejudiciu material.

36. Guvernul a declarat că, deoarece hotărârile au fost executate la 15 mai 2003, reclamantii nu aveau dreptul la niciun prejudiciu material.

37. Curtea consideră că reclamantii au suferit un prejudiciu material ca rezultat al neexecutării hotărârilor din 1 și 18 august 1997. Curtea acordă dlui Pavel Sîrbu, dlui Vitalie Cornovan, dlui Gheorghe Bragoi, dlui Alexandru Usatii și dlui Iulian Guștiuc EUR 84 fiecare și dlui Petru Bragoi suma de EUR 67.

B. Prejudiciul moral

38. Reclamantii au solicitat EUR 10,300 fiecare cu titlu de prejudiciu moral suferit ca rezultat al refuzului autorităților de a executa hotărârile din 1 și 18 august 1997.

39. Guvernul a contestat sumele pretinse de reclamantii susținând că ele sunt excesive în lumina jurisprudenței Curții. El a declarat că în unele cauze simpla constatare a unei violări a fost considerată ca o satisfacție echitabilă. Guvernul, în continuare, a citat cauza *Burdov v. Russia*, nr. 59498/00, ECHR 2002-III, unde reclamantului i s-au alocat EUR 3,000 cu titlu de prejudiciu moral.

40. Curtea consideră că reclamanților le-a fost cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al neexecutării hotărârilor. Ea acordă reclamanților câte EUR 1,000 fiecare cu titlu de prejudiciu moral.

C. Costuri și cheltuieli

41. Reclamantii au pretins, de asemenea, EUR 990 fiecare pentru costurile și cheltuielile suportate în fața Curții, din care EUR 840 sunt onorariile avocatului pentru reprezentare, iar restul, cheltuieli de transport și comunicare.

42. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse, declarând că reclamanții nu au dovedit cheltuielile de reprezentare pretinse.

43. Curtea reamintește că pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41 al Convenției, trebuie stabilit faptul dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime (a se vedea, spre exemplu, *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], nr. 23118/93, § 62, ECHR 1999-VIII).

44. În această cauză, luând în considerație lista detaliată prezentată de reclamanți, criteriile de mai sus și faptul că această cauză a fost relativ simplă în care reclamanții au fost reprezentați de același avocat, Curtea nu consideră că costurile pretinse au fost rezonabile ca mărime. Ea acordă reclamanților câte EUR 200 fiecare, plus orice taxă care poate fi percepută.

D. Dobânda de întârziere

45. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în dependență de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* inadmisibile pretențiile reclamanților cu privire la articolul 10 al Convenției;
2. *Declară* restul cererilor admisibile;
3. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;
4. *Hotărăște* că a existat o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
5. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 84 fiecare dlui Pavel Sirbu, dlui Vitalie Cornovan, dlui Gheorghe Bragoi, dlui Alexandru Usatii și dlui Iulian Guștiuc și EUR 67 dlui Petru Bragoi cu titlu de prejudiciu material; EUR 1,000 fiecare cu titlu de prejudiciu moral; și EUR 200 fiecare cu titlu de costuri și cheltuieli;
 - (b) că aceste sume vor fi convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;

(c) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus, până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

6. *Respinge* restul pretențiilor reclamantilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 15 iunie 2004, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

DECIZII

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA ÎNTÂI
DECIZIE PARȚIALĂ
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 40663/98
depusă de ASITO
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea Întâi), întrunită la 16 martie 1999, în cadrul unei Camere compuse din:

Dna E. PALM, *Președinte*,
DI L. FERRARI BRAVO,
DI GAUKUR JÖRUNDSSON,
DI R. TÜRMEŢEN,
DI B. ZUPANČIČ,
DI T. PANȚÎRU,
DI R. MARUSTE, *judecători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*;

Având în vedere articolul 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale;

Având în vedere cererea depusă la 5 februarie 1998 de ASITO împotriva Republicii Moldova și înregistrată la 6 aprilie 1998 ca dosarul nr. 40663/98;

Având în vedere raportul prevăzut în articolul 49 al Regulamentului Curții;

În urma deliberării;

Decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul este o companie de asigurări de naționalitate din Republica Moldova. El este reprezentat în fața Curții de avocatul său, dl Ion Vasile Babei.

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de reclamant, pot fi rezumate după cum urmează.

A. Circumstanțele specifice ale cauzei

La 25 noiembrie 1994, reclamantul a încheiat, cu o altă companie, F, un contract de activitate comună, „contractul”, pentru producerea sticlelor pentru brandy și a dopurilor. Conform clauzelor contractului, reclamantul a făcut un aport social de 330,000 lei moldovenești (MDL), în legătură cu care el trebuia să primească o sumă fixă în mărime de MDL 297,000, care urma să fie plătită în rate în mărime de MDL 24,750 lunar. F. s-a obligat să restituie suma de MDL 330,000 până la 25 noiembrie 1995.

Compania F. a plătit reclamantului suma fixă, însă a restituit doar o parte din aportul social.

La 24 mai 1996, reclamantul a depus o cerere la Arbitrajul Republicii Moldova solicitând obligarea lui F. să-i plătească suma de MDL 468,472, care era constituită din MDL 228,750 în legătură cu aportul social și MDL 239,722 cu titlu de penalități.

La 17 iulie 1996, Procuratura Generală a depus o cerere la Arbitrajul Republicii Moldova solicitând declararea nulă a contractului. Potrivit Procuraturii Generale, contractul era o operațiune de credit camuflată, iar reclamantul nu avea dreptul să efectueze activități de creditare deoarece el nu a obținut autorizarea Băncii Naționale a Moldovei pentru a efectua astfel de activități. Prin urmare, contractul era contrar articolelor 10 și 19 ale Legii cu privire la bănci și activitatea bancară din 12 iunie 1991.

Printr-o hotărâre din 26 iulie 1996, Arbitrajul a respins cererea depusă de Procuratura Generală. Instanța a constatat că, în conformitate cu Legea cu privire la asigurări, companiile de asigurări puteau să presteze servicii comerciale și financiare, iar activitățile comerciale comune erau permise conform Codului civil.

La 1 august 1996, Arbitrajul a pronunțat o hotărâre conform căreia reclamantul era în drept să-i restituie suma de MDL 327,474 de la compania F., care era constituită din MDL 228,750 în legătură cu aportul social, MDL 86,662.5 cu titlu de penalități și MDL 12,062.25 cu titlu de taxă de stat.

La 8 august 1996, Procuratura Generală a depus recurs la hotărârea din 26 iulie 1996.

La 20 august 1996, Procuratura Generală a depus, de asemenea, recurs în supraveghere la hotărârea din 1 august 1996 și a solicitat suspendarea executării acestei hotărâri până la soluționarea recursului depus la 8 august 1996.

La 24 iulie 1996, a fost adoptată Legea cu privire la instanțele judecătorești economice, care a reorganizat arbitrajele. Ea a intrat în vigoare la 28 noiembrie 1996. În conformitate cu această lege, Arbitrajul Republicii Moldova a devenit Judecătoria Economică a Republicii Moldova.

La 6 septembrie 1996, Judecătoria Economică a Republicii Moldova a decis să suspende executarea hotărârii din 1 august 1996, după cum a solicitat Procuratura Generală.

La 14 aprilie 1997, Procuratura Generală și-a retras „recursul în supraveghere”. Ca urmare, încheierea de a suspenda executarea hotărârii din 1 august 1996 a fost anulată.

La 19 aprilie 1997, A.P., deputat în Parlamentul Republicii Moldova, a scris două scrisori, una adresată Procuraturii Generale și una adresată Judecătoriei Economice, protestând împotriva deciziei Procuraturii Generale de a-și retrage „recursul în supraveghere”.

La 23 septembrie 1997, Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a Republicii Moldova a respins recursul depus la 8 august 1996, menținând hotărârea din 26 iulie 1996.

La 16 iunie 1997, Procuratura Generală a depus recurs în anulare la hotărârea din 1 august 1996, solicitând ca contractul să fie declarat nul, iar suma fixă și penalitățile solicitate de reclamant să fie confiscate de către stat. Această sumă a fost estimată de Procuratura Generală la MDL 327,474.

La 1 iulie 1997, la cererea Ministerului Finanțelor, care acționa în numele statului, Asociația Băncilor din Moldova a prezentat un aviz potrivit căruia contractul nu era un contract de credit și era legal.

Într-o scrisoare adresată Judecătoriei Economice, care data din 18 septembrie 1997, la cererea Procuraturii Generale, Ministerul Finanțelor, care acționa în numele statului în cauzele în care prejudiciile materiale ar fi fost cauzate statului, și-a exprimat opinia conform căreia contractul era legal, iar ca rezultat al acestui contract nu au fost cauzate prejudicii statului.

La 23 septembrie 1997, Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a admis în parte recursul în anulare, a casat hotărârea din 1 august 1996 și, deși a constatat că contractul era legal, a respins pretenția reclamantului. Instanța a constatat că F. a plătit deja reclamantului MDL 420,750, din care MDL 330,000 reprezenta aportul social și o sumă fixă de MDL 90,750, și compania nu putea fi obligată să plătească întreaga sumă stipulată în contract deoarece ea nu a obținut suficient profit.

La 3 octombrie 1997, reclamantul a depus recurs la decizia din 23 septembrie 1997, prin care hotărârea din 1 august 1996 a fost casată. Reclamantul a notat că recursul în anulare al Procuraturii Generale a fost nelegal deoarece contractul încheiat între F. și reclamant a fost un contract de drept privat, iar statul nu putea să invoce propriul său interes. Reclamantul a combătut interpretarea contractului dată de Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice și a solicitat ca hotărârea Arbitrajului din 1 august 1996 să fie menținută.

La 17 noiembrie 1997, Procuratura Generală a depus recurs în anulare la hotărârile din 26 iulie 1996 și 23 septembrie 1997. Ea a cerut ca contractul să fie declarat nul și ca suma fixă deja plătită reclamantului să fie confiscată de stat.

La 24 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea din 26 iulie 1996 și decizia din 23 septembrie 1997. Ea a declarat nul contractul dintre reclamant și F. Instanța a constatat că contractul era contrar prevederilor Legii cu privire la bănci și activitatea bancară deoarece reclamantul nu obținuse, la momentul semnării contractului, autorizarea Băncii Naționale pentru a efectua activități bancare. Instanța a respins cererea Procuraturii Generale ca suma de MDL 90,750 să fie confiscată de stat.

Ministerul Finanțelor nu a fost citat și, prin urmare, nu a fost prezent la ședința judecătorească de la Curtea Supremă de Justiție.

Reclamantul a depus recurs în anulare și o cerere de revizuire a deciziei din 24 decembrie 1997. La 21 ianuarie 1998, Curtea Supremă de Justiție a respins ambele cereri.

La 2 februarie 1998, Procurorul General a adresat o cerere Judecătoriei Economice a Republicii Moldova solicitând ca suma de MDL 420,750, deja plătită de F. reclamantului, să fie confiscată în folosul statului. Se pare că aceste proceduri încă continuă.

B. Dreptul intern relevant

Legea nr. 970 din 24 iulie 1996 cu privire la instanțele judecătorești economice

Articolul 38 § 3

„(3) Hotărârile Arbitrajului Republicii Moldova, precum și hotărârile adoptate cu titlu de supraveghere de Prim-arbitrul Republicii Moldova sau de adjuncții lui, pot fi atacate, în termen de un an de la data adoptării, cu recurs în anulare la Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a Republicii Moldova de Procurorul General al Republicii Moldova și de adjuncții lui în caz de încălcare a normelor dreptului procesual sau material. (...) cu dreptul de a cere dosarul în cauză de la instanța judecătorească și de a suspenda executarea hotărârii Arbitrajului Republicii Moldova.”

Legea nr. 942 din 18 iulie 1996 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă

Articolul 278/60

„Părțile implicate în proces, precum și Președintele Curții Supreme de Justiție, Procurorul General, Președintele Judecătoriei Economice a Republicii Moldova, din oficiu sau la cererea persoanei implicate în proces, pot ataca cu recurs, la Curtea Supremă de Justiție, hotărârile irevocabile date de Judecătoria Economică a Republicii Moldova pentru următoarele motive:

1) hotărîrea pronunțată este lipsită de temei legal ori a fost dată cu încălcarea legii sau aplicarea greșită a acesteia; ...”

Legea nr. 601 din 12 iunie 1991 cu privire la bănci și activitatea bancară

Introducere

„Activitatea bancară în Republica Moldova se desfășoară prin Banca Națională a Moldovei și prin bănci comerciale, constituite în baza prezentei Legi.”

Articolul 10 (capitolul III : Modul de fondare a băncilor)

„Persoana juridică și persoana fizică pot desfășura activitate bancară numai după ce primesc autorizația respectivă de la Banca Națională a Moldovei, după ce membrii fondatori aprobă statutul și după ce se înregistrează la Banca Națională a Moldovei.”

Articolul 19 : Operațiunile bancare

„1. Băncile pot efectua operațiuni care nu contrazic legislația în vigoare, în limitele stabilite de statutele lor. Principalele operațiuni pe care le efectuează sînt:

- a) primirea și încasarea depunerilor bănești;
- b) contractarea și acordarea de credite... ”

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde că cauza sa nu a fost judecată într-un termen rezonabil. Reclamantul pretinde că durata procedurilor inițiate la 17 iulie 1996 de către Procuratura Generală pentru declararea nulă a contractului nu a fost „rezonabilă” și, prin urmare, ea a fost contrară articolului 6 § 1 al Convenției. Reclamantul notează că aceste proceduri au durat mai mult de un an și jumătate.

2. Reclamantul, de asemenea, pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că cauza sa nu a fost judecată de o instanță independentă. El pretinde, în acest sens, că A.P., care era deputat în Parlament, a exercitat o ingerință în activitatea Judecătorei Economice a Republicii Moldova prin faptul că și-a exprimat opinia sa cu privire la litigiul aflat pe rolul acestei instanțe. Astfel, principiul separației puterilor a fost încălcat.

3. Reclamantul pretinde că atât decizia din 23 septembrie 1997 a Colegiului de recurs al Judecătorei Economice, prin care hotărârea din 1 august 1996 a fost casată, cât și decizia Curții Supreme de Justiție din 24 decembrie 1997, l-au lipsit de proprietatea sa într-un mod contrar articolului 1 Protocolul nr. 1.

Cu privire la decizia din 23 septembrie 1997, reclamantul notează că recursul în anulare al Procuraturii Generale a constituit o ingerință din partea statului într-un litigiu privat cu privire la executarea unui contract comercial. Această

ingerință nu a fost prevăzută de lege, deoarece nu a existat un interes public al statului.

Mai mult, prin admiterea recursului în anulare Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a casat hotărârea irevocabilă din 1 august 1996 și, astfel, l-a lipsit pe reclamant de proprietatea sa. Această lipsire nu a fost prevăzută de lege, deoarece nu exista o lege națională care să ceară autorizația Băncii Naționale pentru efectuarea activităților comerciale de tipul celor din această cauză. În ceea ce privește Legea cu privire la bănci și activitatea bancară, reclamantul consideră că această lege nu este suficient de clară și nu poate constitui o bază legală suficientă pentru ingerința invocată de reclamant.

Referitor la decizia din 23 decembrie 1997, reclamantul notează că această decizie l-a lipsit de proprietatea sa. Lipsirea a fost rezultatul unei acțiuni instituite de Procuratura Generală, deși nu era implicat niciun interes general. Mai mult, lipsirea nu a fost prevăzută de lege.

In fine reclamantul pretinde că procedurile care au avut ca rezultat lipsirea sa de proprietate nu i-au acordat posibilitatea să audieze reprezentantul statului, Ministerul Finanțelor. El notează, în acest sens, că Ministerul Finanțelor, care reprezenta interesul statului, nu a fost citat și nu a fost prezent la ședința judecătorească din 23 septembrie 1997 la Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice și nici la ședința judecătorească din 24 decembrie 1997 la Curtea Supremă de Justiție.

ÎN DREPT

1. Reclamantul se plânge de durata procedurilor care au început la 17 iulie 1996 la Arbitrajul Republicii Moldova. El invocă articolul 6 § 1 al Convenției, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil ...”

În primul rând, Curtea notează că în privința procedurilor în cauză nu se ridică cestiunea cu privire la aplicabilitatea articolului 6 § 1 al Convenției, deoarece aceste proceduri se referă la drepturile și obligațiile cu caracter civil ale reclamantului.

În continuare, Curtea a examinat durata procedurilor în această cauză în conformitate cu criteriile stabilite în jurisprudența sa.

Perioada relevantă pe care Curtea o poate lua în considerație nu a început atunci când procedurile civile au fost instituite în iulie 1996, însă numai începând cu 12 septembrie 1997, când Republica Moldova a ratificat Convenția și a recunoscut dreptul de a depune cereri individuale la Curte. Curtea nu este com-

petentă să examineze pretențiile cu privire la violările Convenției prin acțiuni, decizii sau evenimente care au avut loc până la această dată.

Totuși, Curtea reamintește că în cauzele unde ea poate, în virtutea competenței sale *ratione temporis*, să examineze doar o parte a procedurilor, ea poate lua în considerație, la evaluarea duratei procedurilor, etapa la care se află procedurile la începutul perioadei care cade sub competența sa (cf. Eur. Court H.R., Baggetta v. Italy, hotărâre din 25 iunie 1978, Seria A nr. 119, pag. 32, § 20, cu referințele respective).

Procedurile au luat sfârșit la 21 ianuarie 1998, atunci când Curtea Supremă de Justiție, după examinarea fondului cauzei, a pronunțat o decizie prin care a menținut declararea nulă a contractului în cauză. Astfel, perioada care urmează a fi luată în considerație este de patru luni și o săptămână, cauza fiind examinată de trei instanțe.

Curtea constată că, în aceste circumstanțe și în conformitate cu jurisprudența sa constantă, durata procedurilor, chiar luând în considerație etapa lor în septembrie 1997, nu a fost excesivă. În consecință, nu există aparența unei încălcări a dreptului reclamantului la judecarea cauzei sale într-un termen rezonabil, așa precum acesta este garantat de articolului 6 § 1 al Convenției.

Prin urmare, rezultă că această parte a cererii este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției.

2. Reclamantul, de asemenea, pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că cauza sa nu a fost judecată de o instanță independentă. În acest sens el pretinde că A.P., care era deputat în Parlament, a exercitat o ingerință în activitatea Judecătoriei Economice a Republicii Moldova prin faptul că și-a exprimat opinia sa cu privire la litigiul aflat pe rolul acestei instanțe. Astfel, principiul separației puterilor a fost încălcat.

Curtea consideră că ea nu poate, în baza dosarului, să determine admisibilitatea acestei pretenții și că, prin urmare, este necesar, în conformitate cu articolul 54 § 3 (b) al Regulamentului Curții, de a notifica această pretenție Guvernului pârât.

3. Reclamantul pretinde că atât decizia din 23 septembrie 1997 a Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice, prin care hotărârea din 1 august 1996 a fost casată, cât și decizia Curții Supreme de Justiție din 24 decembrie 1997 l-au lipsit de proprietatea sa într-un mod contrar articolului 1 Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

Curtea consideră că ea nu poate, în baza dosarului, să determine admisibilitatea acestei pretenții și că, prin urmare, este necesar, în conformitate cu articolul 54 § 3 (b) al Regulamentului Curții, de a notifica această pretenție Guvernului pârât.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Decide să amâne examinarea pretențiilor reclamantului că cauza nu a fost hotărâtă de o instanță independentă și că el a fost lipsit de proprietatea sa.

Declară inadmisibil restul cererii.

Michael O'BOYLE
Grefier

Elisabeth PALM
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA ÎNTÂI
DECIZIE PARȚIALĂ
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 53487/99
depusă de Victor MERIAKRI
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea Întâi), întrunită la 16 ianuarie 2001, în cadrul unei Camere compuse din:

Dna E. PALM, *Președinte*,
Dna W. THOMASSEN,
Dl L. FERRARI BRAVO,
Dl C. BÎRSAN,
Dl J. CASADEVALL,
Dl B. ZUPANČIČ,
Dl T. PANȚÎRU, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului la 28 aprilie 1999 și înregistrată la 17 decembrie 1999,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul este cetățean al Republicii Moldova născut în 1952 și care locuiește în Chișinău, Moldova.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de reclamant, pot fi rezumate după cum urmează.

La 5 martie 1997, reclamantul a fost reținut de către polițiștii de la Comisariatul de poliție Buiucani fiind acuzat de complicitate la jaf armat. Reclamantul a negat acuzațiile. La comisariatul de poliție polițiștii i-au confiscat reclamantului lucrurile sale personale (inclusiv USD 800, un inel din aur și un lăntșor). La aceeași dată, reclamantul a fost bătut de polițiști după ce a refuzat să-și recunoască vinovăția prin semnarea procesului-verbal de interogare.

La 6 martie 1997, reclamantul a fost dus la spital unde a suferit o operație la ochiul stâng, care a fost grav rănit în timp ce el a fost bătut în comisariatul de poliție. După operație, reclamantul a pierdut vederea la ochiul stâng.

La 7 martie 1997, reclamantul a fost adus în fața procurorului de sector, care l-a amenințat spunându-i că dacă el nu-și va recunoaște vinovăția și nu va semna procesul-verbal de interogare, el va fi bătut până la moarte. La aceeași dată, după cereri repetate de a fi asistat de un avocat, reclamantul s-a întâlnit cu avocatul, care l-a îndreptat la o examinare medicală ce a stabilit că reclamantul avea comotie cerebrală și câteva coaste rupte, după cum susținea și reclamantul. La aceeași dată, directorul închisorii în care el a fost adus l-a trimis la o nouă examinare medicală care a confirmat leziunile corporale sus-menționate. Datorită gravității leziunilor cauzate, reclamantul a fost supus unui tratament în spitalul închisorii, care a durat zece luni.

La 17 martie 1997, reclamantul a depus o plângere la Procuratura Municipală în care el a pretins că a fost torturat de către polițiști pe parcursul detenției preventive. La 25 martie 1997, el a depus o plângere similară la Procuratura Generală. Reclamantul nu a primit niciun răspuns la plângerile sale.

La 16 iunie 1997, reclamantul a fost adus în fața Judecătoriei sectorului Buiucani, asistat de avocatul său. Pe parcursul primei ședințe judecătorești, reclamantul a prezentat o cerere scrisă solicitând citarea și audierea părții vătămate și examinarea armei pe care el ar fi folosit-o atunci când ar fi comis infracțiunea, care constituia principala probă în dosar. În cererea sa scrisă, el, de asemenea, a solicitat să fie confruntat cu prețișii co-acuzați de comiterea infracțiunii menționate mai sus. Fără a prezenta vreun motiv, instanța a respins cererile reclamantului.

La 16 iulie 1997, pe parcursul ședinței judecătorești, reclamantul a cerut citarea și audierea polițiștilor care au fost implicați în investigarea cauzei sale. La aceeași dată, el, de asemenea, a prezentat o cerere scrisă solicitând inițierea urmării penale împotriva polițiștilor care l-au supus maltratării fizice pe parcursul detenției preventive și i-au confiscat lucrurile personale. În continuare, el a cerut citarea și audierea medicilor care l-au examinat și l-au îngrijit pe parcursul detenției preventive. Instanța a respins cererile reclamantului.

La 21 iulie 1997, pe parcursul ședinței judecătorești, avocatul reclamantului a declarat că refuzul de a audia partea vătămată și de a examina principala probă constituie o încălcare a procedurii penale. Declarațiile avocatului nu au fost luate în considerație de către instanță.

La 22 iulie 1997, Judecătoria sectorului Buiucani l-a condamnat pe reclamant pentru jaf armat, condamnându-l la doisprezece ani de închisoare, pedeapsă care să fie executată într-o colonie de reeducare prin muncă cu regim sever.

La 28 iulie 1997, reclamantul a depus apel împotriva hotărârii sus-menționate la Tribunalul municipiului Chișinău în care el a pretins că a fost arestat ilegal și, ulterior, condamnat. În continuare, el a declarat că pe parcursul detenției preventive el a fost torturat de către polițiștii implicați în investigarea cauzei sale. El, de asemenea, a declarat că prima instanță nu a citat și audiat partea vătămată și martorii propuși de el și nu a admis probele din dosarul său de urmărire penală.

La 20 noiembrie 1997, Tribunalul municipiului Chișinău a respins apelul reclamantului împotriva hotărârii Judecătoriei sectorului Buiucani ca nefondat, menținând hotărârea respectivă. Nu a fost dat niciun răspuns acuzațiilor reclamantului cu privire la maltratare pe parcursul detenției preventive.

La 12 februarie 1998, Curtea de Apel a respins recursul reclamantului împotriva deciziei Tribunalului municipiului Chișinău ca nefondat, menținând hotărârea Judecătoriei sectorului Buiucani din 22 iulie 1997.

În scrisoarea sa către Curte din 2 august 1999, reclamantul s-a plâns că administrația închisorii, în mod constant, a controlat corespondența sa cu Curtea și cu alte autorități, precum Procuratura Municipală sau Procuratura Generală. Reclamantul a prezentat Curții o cerere pe care el a adresat-o la 16 iulie 1999 administrației închisorii pentru transmiterea copiilor tuturor documentelor cu privire la această cerere depusă la Curte, documente care au fost solicitate de către Curte. El a indicat spre nota scrisă de mână în partea de sus a cererii sale, care prevedea: „Către unitatea specială. De luat măsuri. 17 iulie 1999”, cerere la care el nu a primit niciun răspuns.

Reclamantul, de asemenea, a transmis Curții o scrisoare adresată lui la 20 aprilie 1999 de către Misiunea OSCE în Moldova. Această scrisoare avea aplicate pe ea numeroase ștampile care indicau că scrisoarea a tranzitat diverse oficii de la 5 mai 1999 până la 25 iunie 1999. Potrivit reclamantului, scrisoarea i-a fost transmisă lui abia la 1 iulie 1999.

Într-o scrisoare expediată la 11 octombrie 1999, reclamantul s-a plâns că administrația închisorii, în mod constant, deschidea și întârzia transmiterea scrisorilor Curții adresate lui. În acest sens, el a trimis înapoi Curții o scrisoare expediată lui de către Curte la 2 septembrie 1999. În partea de sus a scrisorii o ștampilă aplicată indica: „Numărul de intrare 374, la 10 septembrie 1999”, iar o mențiune scrisă de mână prevedea: „Unitatea specială. Primită la 10 septembrie

1999”. Reclamantul a făcut următoarea mențiune pe scrisoare: „Eu am primit-o și mi-a fost transmisă la 22 septembrie 1999”.

Într-o scrisoare adresată Curții la 23 martie 2000, reclamantul a reiterat pretențiile sale cu privire la ingerința constantă a administrației închisorii în corespondența sa cu Curtea. La 20 septembrie 2000, o scrisoare semnată de reclamant a fost expediată Curții de către soția sa.

B. Dreptul intern relevant

Articolul 30 al Constituției Republicii Moldova

„Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.”

Codul de executare a sancțiunilor de drept penal

Articolul 14 § 1

„Condamnatul beneficiază de drepturi stabilite de legislația de executare a sancțiunilor de drept penal în funcție de tipul pedepsei și de restricția drepturilor impuse condamnatului prin sentință a instanței judecătorești.”

Articolul 14 § 2 (c)

„Condamnatul are dreptul să dea explicații și să poarte corespondență, să adreseze propuneri, cereri și reclamații...”

Articolul 73 § 1

„Condamnatul are dreptul să primească și să expedieze scrisori și telegrame într-un număr nelimitat.”

Articolul 73 § 2

„Corespondența condamnaților, expediată sau primită [...] este supusă controlului sau cenzurii.”

Articolul 73 § 4

„Propunerile, cererile și reclamațiile adresate organelor de drept ierarhic superioare se expediază destinatarului în cel mult 3 zile.”

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde, invocând în substanță articolul 3 al Convenției, că pe parcursul detenției sale preventive el a fost supus maltratării fizice de către polițiști și că suferința pe care el a îndurat-o constituie tortură. El, de asemenea,

deplânge refuzul autorităților naționale să examineze plângerea sa cu privire la tortură pe parcursul detenției sale preventive, contrar articolului 3 al Convenției.

2. El, de asemenea, pretinde, invocând în substanță articolul 13 al Convenției, că lui i-a fost refuzat un recurs efectiv în ceea ce privește plângerile sale cu privire la tortură pe parcursul detenției sale preventive.

3. Reclamantul pretinde, în continuare, invocând în substanță articolul 5 § 1 al Convenției, că arestarea sa a fost nelegală și că nu au existat motive verosimile de a-l bănuși pe reclamant că a săvârșit o infracțiune.

4. El, de asemenea, pretinde, invocând în substanță articolul 1 Protocolul nr. 1 la Convenție, că polițiștii implicați în arestarea sa nelegală l-au deposedat de bunurile sale personale, care, ulterior, au fost pierdute.

5. Reclamantul pretinde, invocând în substanță articolul 6 al Convenției, că el nu a avut parte de un proces echitabil în fața instanțelor naționale. În special, el pretinde că i-au fost refuzate citarea și audierea părții vătămate și a martorilor propuși de el, iar proba invocată de el, în special, arma pe care el ar fi folosit-o atunci când a comis jaful, nu a fost admisă. În continuare, el pretinde că instanțele naționale, în mod eronat, au apreciat probele prezentate și că probele disponibile nu au fost suficiente pentru condamnarea sa.

6. În fine, el pretinde, invocând în substanță articolul 8 al Convenției, ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu alte autorități naționale.

ÎN DREPT

1. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 3 al Convenției, că la 5 martie 1997, în timp ce se afla în detenție preventivă, el a fost supus maltrătarilor fizice de către polițiștii implicați în investigarea cazului său și că autoritățile naționale nu au investigat plângerile sale cu privire la faptele respective depuse la procuratură.

Curtea notează că, în urma pretenției maltratări la care ar fi fost supus la 5 martie 1997, reclamantul a depus două plângeri la procuratură, la 17 și 25 martie 1997. Ea, de asemenea, notează că Convenția a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 septembrie 1997. Prin urmare, Curtea constată că pretenția sus-menționată, care se referă la fapte anterioare datei de 12 septembrie 1997, este incompatibilă *ratione temporis* cu prevederile Convenției și, prin urmare, urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4.

2. Reclamantul pretinde, de asemenea, în temeiul articolului 13 al Convenției, că lui i-a fost respins un recurs efectiv în ceea ce privește pretenția sa în baza articolului 3 cu privire la maltratarea sa pe parcursul detenției sale preventive.

Curtea observă că această prevedere declară că dreptul la un recurs efectiv poate fi pretins doar de cineva care are o „pretenție serioasă și legitimă” că este victima violării unui drept garantat de Convenție (Boyle and Rice v. the United Kingdom, hotărâre din 27 aprilie 1988, Seria A nr. 131, p. 23, § 52).

Curtea a examinat pretenția în temeiul articolului 3 al Convenției și a constatat că ea nu cade sub competența Curții *ratione temporis*. Prin urmare, rezultă că Curtea nu este competentă *ratione temporis* să examineze dacă reclamantul a avut o „pretenție serioasă și legitimă” și, în consecință, pretențiile reclamantului cu privire la articolul 13, de asemenea, nu cad sub competența Curții *ratione temporis*.

Din aceste motive, Curtea conchide că această parte a cererii trebuie respinsă ca fiind inadmisibilă în conformitate cu articolul 35 § 4 al Convenției.

3. În continuare, reclamantul pretinde, în temeiul articolului 5 § 1 al Convenției, că arestarea sa la 5 martie 1997 a fost nelegală. El, de asemenea, pretinde, în temeiul articolului 1 Protocolul nr. 1 la Convenție, că polițiștii implicați în arestarea sa l-au deposedat nelegal de bunurile sale personale.

Curtea notează că pretențiile reclamantului se referă la perioada între 5 martie 1997, dată la care el a fost arestat, și 22 iulie 1997, dată la care Judecătoria sectorului Buiucani l-a condamnat. Ea notează, în continuare, că Convenția a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 septembrie 1997. Prin urmare, Curtea constată că pretențiile sus-menționate, care se referă la o perioadă anterioară datei de 12 septembrie 1997, sunt incompatibile cu prevederile Convenției *ratione temporis* și urmează a fi respinse în conformitate cu articolul 35 § 4.

4. Reclamantul pretinde, în baza articolului 6 al Convenției, că el nu a avut parte de un proces echitabil în fața instanțelor naționale. În special, el pretinde că i-au fost refuzate citarea și audierea părții vătămate și a martorilor propuși de el, iar proba invocată de el, în special, arma pe care el ar fi folosit-o atunci când a comis jaful, nu a fost admisă pentru a fi anexată la dosar. În continuare, el pretinde că instanțele naționale, în mod eronat, au apreciat probele prezentate și că probele disponibile nu au fost suficiente pentru condamnarea sa.

Curtea consideră că ea nu poate, în baza dosarului, să determine admisibilitatea acestei pretenții și că, prin urmare, este necesar, în conformitate cu articolul 54 § 3 (b) al Regulamentului Curții, de a notifica această parte a cererii Guvernului pârât.

5. Reclamantul pretinde, în baza articolului 8 al Convenției, ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu alte autorități naționale.

Curtea consideră că ea nu poate, în baza dosarului, să determine admisibilitatea acestei pretenții și că, prin urmare, este necesar, în conformitate cu ar-

articolul 54 § 3 (b) al Regulamentului Curții, de a notifica această parte a cererii Guvernului pârât.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Decide să amâne examinarea pretențiilor reclamantului cu privire la echitatea procedurii penale desfășurate împotriva sa și a pretenției sale cu privire la ingerința în dreptul său la respectarea corespondenței sale.

Declară inadmisibil restul cererii.

Michael O'BOYLE
Grefier

Elisabeth PALM
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei franceze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA ÎNTÂI

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

cererii nr. 45701/99

depusă de MITROPOLIA BASARABIEI ȘI EXARHATUL PLAIURILOR
și Alții împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea Întâi), întrunită la 7 iunie 2001, în cadrul unei camere compuse din:

Dna E. PALM, *Președinte*,

Dna W. THOMASSEN,

Dl. L. FERRARI BRAVO,

Dl. C. BÎRSAN,

Dl. J. CASADEVALL,

Dl. B. ZUPANČIČ,

Dl. T. PANȚÎRU, *judcători*,

și din dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Comisia Europeană a Drepturilor Omului la 3 iunie 1998 și înregistrată la 26 ianuarie 1999,

Având în vedere articolul 5 § 2 al Protocolului nr. 11 la Convenție, care a transferat Curții competența de a examina cererea,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și cele prezentate în răspuns de către reclamanți,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Primul reclamant este o biserică ortodoxă autonomă care are jurisdicție canonică pe teritoriul Republicii Moldova. Următorii reclamanți, cetățeni ai Republicii Moldova și membri ai Consiliului eparhial al bisericii reclamante, au depus, de asemenea, cererea lor la Curte:

1. Petru Păduraru, arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor, domiciliat în mun. Chișinău;
2. Petru Buburuz, protoiereu mitrofor, domiciliat în mun. Chișinău;
3. Vasile Petrache, protoiereu mitrofor, decedat în toamna anului 1999, după depunerea cererii;
4. Ioan Eșanu, protoiereu mitrofor, domiciliat în or. Călărași (Moldova);
5. Victor Rusu, protoiereu, domiciliat în Lipnic, Ocnița;
6. Anatol Goncear, preot, domiciliat în Zubrești, Strășeni;
7. Valeriu Cernei, preot, domiciliat în Sloveanca, Sângerei;
8. Gheorghe Ioniță, preot, domiciliat în Crasnoarmeisc, Hâncești;
9. Valeriu Matciac, preot, domiciliat în mun. Chișinău;
10. Vlad Cubreacov, deputat în Parlamentul Republicii Moldova și în Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, domiciliat în mun. Chișinău;
11. Anatol Telembici, domiciliat în mun. Chișinău;
12. Alexandru Magola, șeful Cancelariei Mitropoliei Basarabiei, domiciliat în mun. Chișinău.

Reclamanții sunt reprezentați în fața Curții de dl John Warwick Montgomery, avocat din Londra.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost expuse de părți, pot fi rezumate în felul următor.

În urma adoptării, la 24 martie 1992, a Legii despre culte, reclamanții- persoane fizice s-au asociat la 14 septembrie 1992 și au creat biserica reclamantă, Mitropolia Basarabiei (primul reclamant), biserică ortodoxă autonomă locală. În decembrie 1992, ea a intrat sub jurisdicția Patriarhiei din București. Conform statutului său, Mitropolia este succesoarea, din punct de vedere canonic, a Mitropoliei Basarabiei care a existat până în 1940.

Biserica reclamantă și-a elaborat un statut care determina, printre altele, organele din care ea era compusă și administrarea lor, pregătirea, recrutarea și disciplina clerului, distincțiile ecleziastice și regulile privind bunurile bisericii.

În prezent, Mitropolia Basarabiei dispune de 117 comunități pe teritoriul Republicii Moldova, trei comunități în Ucraina, una în Lituania, una în Letonia, două în Federația Rusă și una în Estonia. Comunitățile din Letonia și Lituania

au fost recunoscute de către autoritățile acestor state și au personalitate juridică. Circa un milion de cetățeni moldoveni sunt afiliați bisericii reclamante, care are peste 160 de clerici.

Mitropolia Basarabiei, care are, începând cu 1995, rangul de Exarhat al Plaiurilor, este recunoscută de toate patriarhiile ortodoxe, cu excepția Patriarhiei Moscovei.

i. Acțiuni de ordin administrativ și juridic întreprinse în vederea recunoașterii

În conformitate cu Legea nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte, care cere ca cultele care funcționează pe teritoriul Republicii Moldova să fie recunoscute prin decizie de Guvern, biserica reclamantă a depus, la 8 octombrie 1992, o cerere de recunoaștere. Cererea sa a rămas fără răspuns.

Ea a reiterat cererea sa la 25 ianuarie și 8 februarie 1995. La o dată care nu a fost precizată, Serviciul de stat pentru problemele cultelor de pe lângă Guvern a respins aceste cereri.

În consecință, la 8 august 1995, primul reclamant a depus o cerere de chemare în judecată împotriva Guvernului la Judecătoria sectorului Buiucani din Chișinău, solicitând anularea deciziilor de refuz a recunoașterii. Instanța de judecată a admis cererea și a pronunțat, la 12 septembrie 1995, o hotărâre prin care s-a dispus recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

La 15 septembrie 1995, procurorul sectorului Buiucani a depus un recurs împotriva hotărârii Judecătoriei sectorului Buiucani din 12 septembrie 1995.

La 18 octombrie 1995, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea din 12 septembrie 1995 pe motiv că Judecătoria sectorului Buiucani nu era competentă să examineze cererea de recunoaștere a bisericii reclamante.

La 13 martie 1996, biserica reclamantă a adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. La 24 mai 1996, reclamantii au depus în judecată o cerere împotriva Guvernului prin care au solicitat recunoașterea Mitropoliei Basarabiei. Instanța de judecată a respins cererea reclamantilor printr-o hotărâre din 19 iulie 1996.

La 20 august 1996, reclamantii au depus o nouă cerere de recunoaștere, care a rămas fără răspuns.

Reclamantii au atacat cu recurs hotărârea din 19 iulie 1996 la Tribunalul municipiului Chișinău. Printr-o decizie din 21 mai 1997, această instanță a casat hotărârea atacată și a acceptat cererea reclamantilor.

În urma reformei sistemului judecătoresc al Republicii Moldova, dosarul a fost transmis la Curtea de Apel a Republicii Moldova, pentru reexaminarea acestuia în fond.

La 4 martie 1997, reclamantii au adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. În lipsa răspunsului, la 4 iunie 1997, reclamantii au depus o cerere împotriva Guvernului la Curtea de Apel și au cerut ca Mitropolia Basarabiei să

fie recunoscută. Ei au invocat dreptul la libertatea de conștiință și la libertatea de asociere în scopul practicării cultului. Această acțiune a fost anexată la dosarul care se afla deja pe rol în această instanță.

În fața Curții de Apel, Guvernul a declarat că cauza dată se referea la un conflict ecleziastic din sânul Bisericii Ortodoxe a Moldovei (în cele ce urmează, „Mitropolia Moldovei”), care nu putea fi soluționat decât de către bisericile ortodoxe română și rusă, și că o eventuală recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei ar provoca conflicte în rândul enoriașilor.

Curtea de Apel a pronunțat hotărârea sa la 19 august 1997. Ea a relevat, mai întâi de toate, că Constituția Republicii Moldova, în articolul 31 §§ 1 și 2, garantează libertatea de conștiință, care trebuie să se manifeste într-un spirit de toleranță și respect față de ceilalți. În plus, cultele sunt libere și pot să se organizeze conform statutelor lor, în condițiile prevăzute de legislația Republicii Moldova. Instanța de judecată a mai subliniat că, începând cu 8 octombrie 1992, biserica reclamantă a adresat Guvernului mai multe cereri de recunoaștere în conformitate cu articolele 14 și 15 ale Legii despre culte, însă Guvernul nu a răspuns la niciuna din aceste cereri printr-o hotărâre a sa. Instanța a mai notat și faptul că, printr-o scrisoare din 19 iulie 1995, Primul-ministru a comunicat reclamantilor că Guvernul nu poate să examineze cererea Mitropoliei Basarabiei deoarece acest lucru ar însemna să intervină în activitatea Mitropoliei Moldovei. Instanța a notat, în continuare, că în timp ce cererea de recunoaștere a bisericii reclamante a rămas fără răspuns, Mitropolia Moldovei a fost recunoscută de Guvern, la 23 decembrie 1993, ca eparhie în cadrul Patriarhiei Moscovei.

Curtea de Apel a respins argumentul Guvernului conform căruia recunoașterea Mitropoliei Moldovei este suficientă pentru credincioșii ortodocși, subliniind că noțiunea de cult nu se limitează doar la catolicism sau ortodoxism, dar trebuie să includă toate confesiunile, cu manifestări diverse ale sentimentelor lor religioase, prin rugăciuni, rituri sau slujbe religioase, precum și prin slăvirea unei divinități. Instanța a declarat, de asemenea, că Mitropolia Moldovei este dependentă, din punct de vedere canonic, de Biserica Ortodoxă Rusă și, prin urmare, de Patriarhia Moscovei, pe când reclamantul este afiliat Bisericii Ortodoxe Române și, prin urmare, Patriarhiei de la București.

Instanța a constatat că refuzul Guvernului de a recunoaște biserica reclamantă contravine Legii despre culte, articolului 18 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, articolului 5 al Pactului Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, precum și articolului 18 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice, la care Republica Moldova este parte, care garantează libertatea religiei. Constatând că reprezentantul Guvernului a confirmat că statutul bisericii reclamante este conform legislației naționale, instanța a obligat Guvernul să recunoască Mitropolia Basarabiei, prin aprobarea statutului acesteia.

Guvernul a atacat cu recurs această hotărâre pe motiv că instanțele de judecată nu sunt competente să examineze astfel de cauze.

Printr-o decizie din 9 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea din 19 august 1997 și a respins cererea reclamantilor ca fiind tardivă și vădit nefondată.

Curtea Supremă de Justiție a notat că, conform articolului 238 al Codului de procedură civilă, cererea de chemare în judecată împotriva unei hotărâri a Guvernului, care lezează drepturile persoanei poate fi depusă în termen de o lună, termen care începe să curgă fie de la înștiințarea despre refuzul de a anula hotărârea Guvernului fie, în cazul lipsei unui răspuns din partea Guvernului, după expirarea termenului de o lună de la depunerea cererii. Curtea Supremă de Justiție a constatat că reclamantii au adresat cererea lor Guvernului la 4 martie 1997, iar recursul lor a fost depus la 4 iunie 1997. Prin urmare, Curtea Supremă de Justiție a calificat acțiunea în justiție a reclamantilor ca fiind înaintată tardiv.

Ea a constatat, totuși, că refuzul Guvernului de a accepta cererea reclamantilor nu aduce atingere libertății lor de religie, așa precum o garantează tratatele internaționale și, în special, articolul 9 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, deoarece persoanele interesate sunt creștini ortodocși și pot să-și manifeste convingerile lor religioase în cadrul Mitropoliei Moldovei, recunoscută prin hotărârea Guvernului din 7 februarie 1993. Potrivit Curții Supreme de Justiție, nu era vorba decât de un conflict cu caracter administrativ în cadrul unei singure biserici, care putea fi soluționat doar de către Mitropolia Moldovei, iar orice amestec al statului în acest domeniu putea să agraveze conflictul. Curtea Supremă de Justiție a conchis că refuzul statului de a interveni în conflict este conform articolului 9 § 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. În fine, ea a relevat faptul că reclamantii pot să-și manifeste liber convingerile lor religioase, că ei dispun în acest scop de biserici și că ei nu au prezentat probe cu privire la existența vreunui obstacol în exercitarea religiei lor.

La 15 martie 1999, reclamantii au adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. În scrisoarea sa din 20 iulie 1999, Primul-ministru al Republicii Moldova le-a respins cererea. El și-a argumentat refuzul prin faptul că Mitropolia Basarabiei nu reprezintă un cult în sensul legii, ci este un grup schismatic al Mitropoliei Moldovei.

El a informat reclamantii că Guvernul nu va admite cererea până când negocierile purtate de către Patriarhiile Rusă și Română nu vor duce la găsirea unei soluții religioase pentru acest conflict.

La 10 ianuarie 2000, reclamantii au adresat Guvernului o nouă cerere de recunoaștere. Rezultatul examinării acesteia nu a fost precizat.

ii. Recunoașterea altor culte

De la adoptarea Legii despre culte, Guvernul a recunoscut mai multe culte, a căror enumerare de mai jos nu este exhaustivă.

La 22 iulie 1993, Guvernul a recunoscut „Biserica adventiștilor de ziua a șaptea”, iar la 19 iulie 1994, el a recunoscut „Biserica adventiștilor de ziua a șaptea - Mișcarea de reformare”.

La 9 iunie 1994, Guvernul a aprobat statutul și a recunoscut „Federația comunităților evreiești (religioase)”, în timp ce la 1 septembrie 1997, a fost aprobat statutul „Uniunii comunităților evreiești mesianice”.

La 28 august 1995, Guvernul a recunoscut o altă biserică creștină ortodoxă, Biserica Ortodoxă Rusă din Moldova.

iii. Reacția diferitelor autorități naționale

Din momentul creării sale, Mitropolia Basarabiei s-a adresat, în mod sistematic, autorităților Republicii Moldova, pentru a explica motivele creării sale și pentru a cere sprijinul acestora pentru dobândirea recunoașterii sale de către Guvern. Acesta din urmă, la rândul său, a cerut mai multor ministere avizul lor cu privire la recunoașterea acestei biserici

La 16 octombrie 1992, Ministerul Culturii și Cultelor a adresat Guvernului un aviz favorabil recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

La 14 noiembrie 1992, Ministerul Finanțelor a comunicat Guvernului că nu are nicio obiecție cu privire la recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

La 8 februarie 1993, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a comunicat Guvernului avizul său favorabil recunoașterii bisericii reclamante.

În scrisoarea sa din 8 februarie 1993, Ministerul Învățământului a informat Guvernul că statutul Mitropoliei Basarabiei putea fi îmbunătățit pentru a prevedea, de exemplu, că învățământul dogmatic și controlul procesului de învățământ în instituțiile de pregătire a clerului trebuie să fie asigurate atât de biserică, cât și de Ministerul Învățământului.

Acest minister a subliniat necesitatea recunoașterii rapide a Mitropoliei Basarabiei pentru a evita orice discriminare a credincioșilor ei.

La 15 februarie 1993, Departamentul Privatizării a transmis Guvernului avizul său favorabil recunoașterii Mitropoliei Basarabiei, propunând ca informațiile referitoare la membrii săi fondatori și la statutul său juridic să fie introduse în statutul acesteia.

La 11 martie 1993, ca răspuns la o scrisoare a Episcopului din Bălți, locțiitor al Mitropolitului Basarabiei, Comisia pentru cultură și culte a Parlamentului Republicii Moldova a declarat că amânarea înregistrării Mitropoliei Basarabiei are ca efect agravarea situației sociale și politice în Republica Moldova, că acțiunile și statutul acestei biserici sunt conforme legilor Republicii Moldova și a cerut, drept urmare, Guvernului s-o recunoască.

Într-o notă informativă din 21 noiembrie 1994, Serviciul de stat pentru problemele cultelor de pe lângă Guvern scria:

„(...) De aproape doi ani, un grup ecleziastic, cunoscut sub numele de Mitropolia Basarabiei, își desfășoară, în mod ilegal, activitatea pe teritoriul Republicii Moldova. În pofida eforturilor noastre susținute de a pune capăt activității acesteia (întrevederi cu membrii așa-zisei mitropolii, preoții G.E. I.E. (...), cu reprezentanții puterii de stat și cu credincioșii din localitățile în care activează adepții acestei biserici, cu G.G., ministru, N.A., Vicepreședinte al Parlamentului; toate organele administrației naționale și locale au fost informate despre caracterul ilegal al grupului etc.), nu s-a putut obține niciun rezultat pozitiv.

În afară de aceasta, cu toate că preoților și adepților mitropoliei în cauză le-a fost interzis să participe la slujbe, din cauza nerespectării regulilor canonice, ei au continuat, totuși, să-și desfășoare activitatea ilegală în biserici, fiind, de asemenea, invitați să officieze slujbe în cadrul unor activități publice organizate, de exemplu, de către Ministerele Apărării și Sănătății. Conducerea Băncii Naționale și a Departamentului Vamal nu au reacționat la cererea noastră de a lichida conturile bancare ale preoților și de a-i supune unui control strict în timpul numeroaselor lor treceri ale frontierei ...

Activitatea așa-zisei mitropolii nu se reduce doar la atragerea de noi adepți și la propagarea ideilor Bisericii române. Ea mai dispune și de toate mijloacele necesare pentru funcționarea unei biserici, desemnează preoți, inclusiv cetățeni ai altor state (...), pregătește cadre ecleziastice, construiește biserici și multe, multe altele.

De menționat că activitatea (mai mult politică decât religioasă) a acestui grup este susținută atât de forțe din interiorul țării (de către anumiți primari și satele conduse de ei, de către reprezentanți ai opoziției și chiar anumiți deputați), cât și din exterior (prin Hotărârea sa nr. 612 din 12 noiembrie 1993, Guvernul României a alocat 399,4 milioane lei pentru finanțarea activității acesteia ...).

Activitatea acestei formațiuni provoacă tensiuni religioase și socio-politice în Republica Moldova, având repercusiuni imprevizibile (...).

Serviciul de stat pentru problemele cultelor constată:

(a) pe teritoriul Republicii Moldova nu există o unitate administrativă teritorială numită Basarabia, pentru ca să poată fi creat un grup religios cu denumirea de Mitropolia Basarabiei. Crearea unui asemenea grup și recunoașterea statutului acestuia ar constitui un act antistatal, nelegitim, o negare a statului suveran și independent care este Republica Moldova;

(b) Mitropolia Basarabiei a fost creată în locul fostei Eparhii a Basarabiei, creată în anul 1925 și recunoscută prin Decretul Regelui României nr. 1942 din 4 mai 1925. Recunoașterea juridică a valabilității acestor acte ar însemna recunoașterea efectelor lor actuale pe teritoriul Republicii Moldova;

(c) toate parohiile ortodoxe existente pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate ca părți componente ale Bisericii Ortodoxe din Moldova (Mitropolia Moldovei), al cărei statut a fost aprobat de către Guvern prin Hotărârea nr. 719 din 17 noiembrie 1993.

În concluzie:

1. Dacă nu va fi întreprins nimic pentru încetarea activității așa-numitei Mitropolii a Basarabiei, va urma o destabilizare nu doar a Bisericii Ortodoxe, dar și a societății moldovenești în general.

2. Recunoașterea Mitropoliei Basarabiei (de stil vechi) și aprobarea statutului acesteia de către Guvern vor duce automat la dispariția Mitropoliei Moldovei”.

La 20 februarie 1996, în urma unei interpelări a reclamantului Vlad Cubreacov, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, un Viceprim-ministru a adresat Președintelui Parlamentului o scrisoare, în care se explicau motivele refuzului Guvernului de a recunoaște Mitropolia Basarabiei. El a subliniat că biserica reclamantă nu reprezintă un cult distinct de cultul ortodox, ci un grup schismatic al Mitropoliei Moldovei, și că orice amestec al statului în soluționarea acestei dispute ar contraveni Constituției Republicii Moldova. Viceprim-ministrul a reamintit că partidul politic din care face parte dl Cubreacov a criticat, în mod public, decizia din 9 decembrie 1997 a Curții Supreme de Justiție, că acest reclamant a criticat Guvernul pentru refuzul său de a recunoaște această „mitropolie fantomă”, și că el continuă activitatea sa de susținere a acestei biserici, folosind toate mijloacele de presiune, și anume, prin declarații în mass-media și prin sesizarea autorităților naționale și organismelor internaționale. Scrisoarea conchidea că „dezbaterile aprinse” în privința acestui grup religios au un caracter pur politic.

La 29 iunie 1998, Serviciul de stat pentru problemele cultelor a expediat Viceprim-ministrului avizul său cu privire la chestiunea recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

Subliniind, printre altele, că din anul 1940, în Republica Moldova nu mai există vreo unitate administrativă numită „Basarabia”, că cultul ortodox a fost recunoscut la 17 noiembrie 1993 cu denumirea de Mitropolia Moldovei și că Mitropolia Basarabiei este o „parte schismatică” a acesteia din urmă, Serviciul de stat respectiv a declarat că recunoașterea bisericii reclamante ar reprezenta un amestec al statului în problemele Mitropoliei Moldovei. Acest amestec ar duce la agravarea situației „nesănătoase” în care s-a pomenit aceasta din urmă. În ceea ce privește statutul bisericii reclamante, Serviciul de stat a afirmat că acesta nu poate fi aprobat, deoarece nu constituie decât o copie a statutului bisericii ortodoxe a unei alte țări.

La 22 iunie 1998, Ministerul Justiției a informat Guvernul că consideră că statutul bisericii reclamante nu contravine legislației Republicii Moldova.

În scrisorile din 25 iunie și 6 iulie 1998, Ministerele Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, al Finanțelor au comunicat încă o dată Guvernului că nu au obiecții în privința recunoașterii Mitropoliei Basarabiei.

La 7 iulie 1998, Ministerul Educației și Științei a informat Guvernul că susține recunoașterea Mitropoliei Basarabiei.

La 15 septembrie 1998, Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități naționale a Parlamentului Republicii Moldova a expediat Guvernului, pentru informare, o copie a raportului Ministerului Justiției al Federației Ruse, din care reieșea că în Rusia existau, la data de 1 ianuarie 1998, cel puțin patru biserici ortodoxe, unele dintre care își aveau sediul central în străinătate. Comisia și-a exprimat speranța că raportul sus-menționat ar putea ajuta Guvernul moldovenesc să soluționeze unele probleme similare, în particular, cea referitoare la cererea de recunoaștere depusă de Mitropolia Basarabiei.

La 10 ianuarie 2000, adjunctul procurorului general al Republicii Moldova a adresat o scrisoare reclamantului Vlad Cubreacov, în care el și-a exprimat opinia că refuzul Guvernului de a răspunde la cererea de recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei era contrar libertății de religie și articolelor 6, 11 și 13 ale Convenției.

iv. Reacții internaționale

În avizul său nr. 188 (1995) adresat Comitetului de Miniștri cu privire la admiterea Republicii Moldova în Consiliul Europei, Adunarea Parlamentară a acestei organizații a luat cunoștință de voința Republicii Moldova de a-și respecta angajamentele asumate odată cu depunerea cererii de aderare la Consiliul Europei, la 20 aprilie 1993.

Printre aceste angajamente, reafirmate înainte de adoptarea avizului sus-menționat, figura și acela de a asigura „libertatea totală de religie pentru toți cetățenii, fără nicio discriminare, și de a asigura soluționarea pe cale pașnică a conflictului dintre Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei”.

În raportul său anual din 1997, Federația Internațională a Drepturilor Omului (Helsinki) a criticat refuzul Guvernului moldovenesc de a recunoaște Mitropolia Basarabiei. Raportul indica că, în urma acestui refuz, numeroase biserici au fost transferate în proprietatea Mitropoliei Moldovei. În raport se face trimitere la învinuirile, conform cărora membrii clerului bisericii reclamante au fost supuși violenței fizice, fără ca autoritățile să le asigure un minim de protecție.

În raportul său din 1998, federația sus-menționată a criticat Legea despre culte, în special articolul 4 al acesteia, conform căruia adeptilor religiilor nerecunoscute printr-o decizie a Guvernului nu le este asigurată protecția libertății de religie. Ea a subliniat că acest articol este un instrument discriminatoriu, care permite Guvernului moldovenesc să împiedice eforturile adeptilor Mitropoliei Basarabiei să reclame în justiție restituirea bisericilor care le-au aparținut. În afară de aceasta, raportul face referire la actele de violență și de vandalism la care sunt supuși biserica reclamantă și membrii săi.

v. Pretinsele incidente care au afectat clerul bisericii reclamante

Incidentele de la Gârbova (Ocnița)

În 1994, adunarea creștinilor din satul Gârbova (Ocnița) a hotărât să adere la Mitropolia Basarabiei. În consecință, Mitropolitul Basarabiei l-a numit pe T.B. paroh în acest sat.

La 7 ianuarie 1994, când T.B. se îndrepta spre biserică pentru a oficia slujba de Crăciun, primarul satului, T.G., i-a interzis să intre în biserică. Atunci când

locuitorii satului au ieșit să protesteze, primarul a încuiat ușa bisericii și, fără nicio explicație, l-a somat pe T.B. să părăsească satul în 24 de ore.

La 9 ianuarie 1994, primarul a chemat creștinii din sat la o altă adunare. La această adunare, primarul a informat sătenii că T.B. a fost demis din funcția de paroh, pentru că aparținea Mitropoliei Basarabiei, și le-a prezentat noul paroh, pe N., de la Mitropolia Moldovei. Adunarea a respins propunerea primarului.

La 11 ianuarie 1994, creștinii din sat au fost din nou convocați la o nouă adunare de către primar. De această dată, el a prezentat sătenilor un alt paroh de la Mitropolia Moldovei, pe A., care n-a fost nici el acceptat de adunare, cei prezenți exprimându-și preferința pentru T.B.

S.M., președintele consiliului parohial, a fost convocat de către primar și președintele asociației agricole, care i-au cerut să convingă sătenii să accepte destituirea lui T.B. Președintele Consiliului parohial a refuzat.

La 13 ianuarie 1994, pe când se îndrepta spre biserică, S.M. a fost reținut. El a fost imobilizat de către cinci polițiști, aruncat în mașina de poliție și dus mai întâi la primărie, unde a fost bătut cu cruzime. Apoi, el a fost dus la comisariatul de poliție din Ocnița, unde i s-a reproșat atitudinea sa favorabilă față de Mitropolia Basarabiei, fără să i se aducă la cunoștință motivele reținerii. El a fost eliberat peste trei zile.

În urma acestor incidente, T.B. a părăsit parohia.

Parohia din Fălești

Într-o scrisoare din 20 mai 1994, vicepreședintele Consiliului raional Fălești l-a informat pe G.E., parohul bisericii Sfântul Nicolae din Fălești, că din motivul apartenenței sale la Mitropolia Basarabiei, biserică ilegală, el nu mai poate oficia slujbe. El a fost, de asemenea, avertizat să nu dea curs deciziei sale de a invita, pentru slujba din 22 mai 1994, preoți veniți din România deoarece nu obținuse, în prealabil, permisiunea autorităților, așa precum prevede articolul 22 al Legii despre culte.

La 27 octombrie 1996, înainte de începerea slujbei în biserică parohială, mai multe persoane conduse de un preot de la Mitropolia Moldovei l-au bătut pe G.E. până la sânge și i-au cerut să adere la Mitropolia Moldovei. Ei s-au năpustit și asupra preotesei, rupându-i hainele.

G.E. a reușit să se ascundă în interiorul bisericii, unde se ținea slujba, dar agresorii l-au urmărit și în interior, dezlănțuind o ceartă cu credincioșii prezenți în biserică. Un ofițer de poliție sosit la fața locului a reușit să convingă agresorii să părăsească biserică.

La 15 noiembrie 1996, adunarea parohială a publicat o declarație, în care își exprima indignarea față de actele de violență și de intimidare la care au fost supuși membrii Mitropoliei Basarabiei și a cerut autorităților să nu mai admită asemenea acțiuni și să recunoască oficial această mitropolie.

La 6 iunie 1998, reclamantul Petru Păduraru, Mitropolitul Basarabiei, a primit două telegrame prin care era amenințat să nu meargă la Fălești.

Biserica Sfântului Alexandru, parohia din Călărași

La 11 iulie 1994, un alt reclamant, Ioan Eșanu, parohul acestei bisericii, a fost chemat de către Președintele Consiliului raional Călărași pentru a discuta despre Mitropolia Basarabiei.

La această discuție au mai participat primarul orașului Călărași, secretarul Consiliului raional și episcopul. Președintele Consiliului raional l-a acuzat pe reclamant că este membru al Mitropoliei Basarabiei și că face, astfel, propagandă în favoarea unirii cu România. Apoi, el i-a acordat o săptămână pentru a prezenta certificatul de recunoaștere a Mitropoliei Basarabiei sau pentru a părăsi parohia.

Parohia Cania (Cantemir)

Într-o scrisoare din 24 noiembrie 1994, adresată Mitropolitului Basarabiei, V.B., cetățean român și paroh de Cania, a atras atenția asupra faptului că este supus unor presiuni puternice din partea autorităților raionale din Cantemir, care îi reproșau că este membru al bisericii reclamante.

La 16 ianuarie 1995, V.B. a fost chemat la comisariatul de poliție Cantemir, unde i-a fost adusă la cunoștință o hotărâre a Guvernului, care anula permisele sale de ședere și de muncă și care-i ordona să părăsească teritoriul Republicii Moldova în 72 de ore și să înapoieze autorităților competente permisele susmenționate.

Incidentele care au avut loc la Chișinău

La 5 aprilie 1995, al treilea reclamant, Vasile Petrache, parohul bisericii Sfântul Nicolae, l-a informat pe Mitropolitul Basarabiei că în timpul unor incidente nocturne din 27-28 martie și 3-4 aprilie 1995 au fost sparte geamurile bisericii.

Un atac similar a avut loc în noaptea de 13-14 mai 1995. Vasile Petrache a depus de fiecare dată plângeri, cerând poliției, printre altele, să intervină pentru a preveni producerea unor noi atacuri în viitor.

În noaptea de 3-4 septembrie 1996, persoane necunoscute au aruncat o grenadă în casa Mitropolitului Basarabiei, cauzând daune materiale. În urma acestui atac, reclamantul a depus o plângere la comisariatul de poliție Chișinău.

În toamna anului 1999, după decesul reclamantului Vasile Petrache, parohul bisericii Sfântul Nicolae din Chișinău, primul reclamant, Mitropolitul Basarabiei, l-a numit pe reclamantul Petru Buburuz în calitate de paroh al bisericii.

După această numire, biserica Sfântul Nicolae a fost ocupată de către reprezentanți ai Mitropoliei Moldovei, care încuiaseră biserica și împiedicaseră să intre în ea credincioșii bisericii reclamante. Ei au intrat și în posesia documentelor și a ștampilei parohiei, afiliată bisericii reclamante.

La 8 decembrie 1999, poliția a întocmit un proces-verbal de tragere la răspundere administrativă a reclamantului Petru Buburuz, pe motiv că el organizase, la 28 noiembrie 1999, o întrunire publică în fața bisericii Sfântul Nicolae, fără a obține, în prealabil, autorizație pentru organizarea întrunirii publice.

La 28 ianuarie 2000, judecătorul S. al Judecătoriei sectorului Buiucani a clamat dosarul pe motiv că reclamantul nu organizase o adunare, dar, în calitate sa de preot, el a oficiat o slujbă la rugămintea a aproximativ o sută de credincioși prezenți. De asemenea, instanța de judecată a constatat că liturghia a avut loc anume în acel loc deoarece ușa bisericii era încuiată.

Incidentul din sectorul Buiucani (Chișinău)

În noaptea de 3-4 septembrie 1996, în casa lui P.G., cleric aparținând bisericii reclamante, a fost aruncată o grenadă, iar la 28 septembrie 1996, P.G. a fost amenințat de către șase necunoscuți. P.G. a depus imediat o plângere penală.

Într-o scrisoare din 22 noiembrie 1996 adresată Președintelui Republicii Moldova, ministrul afacerilor interne și-a exprimat regretul cu privire la tergiversarea anchetei de către polițiștii responsabili și l-a informat că aceștia au fost sancționați disciplinar pentru această încălcare.

Parohia din satul Octombrie (Sângerei)

În raportul său din 22 iunie 1998 adresat Mitropolitului Basarabiei, episcopul bisericii din sat s-a plâns de acțiunile preotului M. de la Mitropolia Moldovei, care, cu sprijinul primarului orașului Bălți, a încercat să-l înlăture de la slujbă pe preotul P.B., membru al Mitropoliei Basarabiei, și să obțină închiderea bisericii din sat.

Incidentele de la Cucioaia (Ghiliceni)

La 23 august 1998, un ofițer de poliție, acționând la ordinul superiorului său, a sigilat ușa bisericii din Cucioaia (Ghiliceni) și i-a interzis lui V.R., preot care oficia, în mod sistematic, slujbele în această biserică și care aparținea Mitropoliei Basarabiei, să intre în lăcaș și să continue slujba. În baza plângerii sâtenilor, al zecelea reclamant, deputat în Parlament, a adresat, la 26 august 1998, o scrisoare Primului-ministru, cerându-i explicații.

Parohia din Bădicul Moldovenesc (Cahul)

La 11 aprilie 1998, aproape de miezul nopții, parohul bisericii a fost trezit de niște persoane necunoscute care încercau să forțeze ușa casei parohiale. Parohul a fost amenințat cu moartea, dacă nu va renunța la crearea unei noi parohii la Cahul.

La 13 aprilie 1998, el a fost amenințat cu moartea de către preotul I.G. de la Mitropolia Moldovei. În aceeași zi, el a depus plângere la poliție.

Parohia din Mărinici (Nisporeni)

După ce a părăsit Mitropolia Moldovei și s-a alăturat Mitropoliei Basarabiei, în iulie 1997, parohul acestei biserici și familia sa au fost amenințați, de mai multe ori, de către diferiți preoți de la Mitropolia Moldovei. Geamurile casei sale au fost sparte, iar la 2 februarie 1998, el a fost atacat în stradă și bătut de către persoane necunoscute, care i-au spus să nu se mai amestece în „lucrurile acestea”.

După consultarea unui medic legist, care i-a eliberat un certificat care atesta leziunile corporale, parohul a depus o plângere penală la comisariatul de poliție din sectorul Ciocana.

Ziarele din Republica Moldova au relatat cu regularitate incidentele, descrise ca acte de intimidare a clerului și a credincioșilor adepți ai Mitropoliei Basarabiei.

vi. Incidente referitoare la patrimoniul Mitropoliei Basarabiei

Incidentul de la Floreni

Credincioșii din satul Floreni au aderat la Mitropolia Basarabiei la 12 martie 1996 și au constituit o comunitate locală a acestei biserici la 24 martie 1996. Ei au mai construit și un paraclis pentru oficierea liturghiilor.

La 29 decembrie 1997, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 1203 potrivit căreia Mitropoliei Moldovei i s-a atribuit dreptul de folosire a terenului pe care era deja construit paraclisul Mitropoliei Basarabiei. Această hotărâre a fost confirmată prin decizia Primăriei din Floreni din 9 martie 1998.

La cererea bisericii reclamante de a i se acorda dreptul de folosire a terenului respectiv, ținând cont de faptul că paraclisul său era situat pe el, Agenția Națională de Cadastru a răspuns enoriașilor parohiei din Floreni că „administrația publică locală nu poate să adopte o decizie de atribuire a terenului deoarece Mitropolia Basarabiei nu are personalitate juridică recunoscută în Republica Moldova”.

Incidentul cu privire la o donație umanitară din partea asociației americane „Jesus Christ of Latter-Day Saints”

La 17 februarie 2000, primul reclamant, Mitropolitul Basarabiei, a cerut comisiei guvernamentale pentru ajutor umanitar autorizarea de intrare pe teritoriul Republicii Moldova a unor bunuri în valoare de 9000 dolari americani, provenite din Statele Unite ale Americii și calificarea acestor bunuri ca ajutor umanitar. Această cerere a fost refuzată la 25 februarie 2000.

La 25 februarie 2000, reclamantul Vlad Cubreacov a cerut comisiei respective să-i comunice motivele refuzului. El a specificat că donația, trimisă de către asociația „Jesus Christ of Latter-Day Saints”, care consta din îmbrăcăminte folosită, primite din partea autorităților ucrainene autorizația de tranzit în calitate de donație umanitară. Însă, începând cu 18 februarie 2000, aceste bunuri au fost blocate în vama moldovenească, iar pentru aceasta destinatarul bunurilor era obligat să plătească câte 150 dolari americani pentru fiecare zi de depozitare. Reclamantul a reiterat cererea de intrare a acestor bunuri pe teritoriul Republicii Moldova ca donație umanitară.

La 28 februarie 2000, Viceprim-ministrul Republicii Moldova a autorizat intrarea pe teritoriul Moldovei a acestei donații umanitare.

vii. Chestiuni cu privire la drepturile personale ale clerului

Reclamantului Vasile Petrache, preot al Mitropoliei Basarabiei, i-a fost refuzat dreptul la pensie pe motiv că nu a adus probe că oficiază slujbe ale unui cult recunoscut.

B. Dreptul și practica interne relevante

Legea nr. 979-XII din 24 martie 1992 despre culte

Articolul 1. Libertatea conștiinței

„Statul garantează libertatea conștiinței și libertatea religiei pe teritoriul Republicii Moldova. Orice persoană are dreptul de a manifesta credința în mod liber, individual sau colectiv, în public sau în particular, cu condiția că această exercitare să nu contravină Constituției, prezentei legi sau legislației în vigoare.”

Articolul 4. Intoleranța confesională

„Intoleranța confesională, manifestată prin acte care stânjenesc liberul exercițiu al unui cult recunoscut de stat, constituie o infracțiune și se pedepsește conform legislației.”

Articolul 14. Recunoașterea cultelor

„Pentru a putea să se organizeze și să funcționeze, cultele trebuie să fie recunoscute prin decizie guvernamentală.

(...)"

Articolul 15. Aprobarea statutului

„În vederea recunoașterii, fiecare cult prezintă Guvernului spre examinare și aprobare statutul (regulamentul) său de organizare și funcționare, cuprinzând informații asupra sistemului de organizare și administrare, însoțit de principiile fundamentale de credință.”

Articolul 21. Asociații și fundații

„Asociațiile și fundațiile care urmăresc în total sau în parte scopuri religioase, în ce privește caracterul lor religios, se bucură de drepturile și sunt supuse obligațiilor ce decurg din legislația privind cultele.”

Articolul 22. Deservenții, invitare-delegare

„Șefii cultelor de rang republican și ierarhic, aleși conform statutului (regulamentului) cultului respectiv, precum și întregul personal din serviciul cultelor trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova.

Angajarea cetățenilor străini pentru activități religioase, precum și delegarea în străinătate în același scop a cetățenilor Republicii Moldova se va face în fiecare caz aparte cu acordul autorităților de stat.”

Articolul 24. Personalitate juridică

„Culte recunoscute de stat sunt persoane juridice (...).”

Articolul 35. Tipăriturile și obiectele de cult

„Culte recunoscute de stat și înregistrate conform prezentei legi au dreptul exclusiv:

- a) să producă și să comercializeze obiectele de cult specifice cultului respectiv;
- b) să fondeze organe de presă pentru credincioși, să editeze și să comercializeze cărți de cult, teologice sau cu conținut bisericesc, necesare practicării cultului;
- c) să stabilească plăți pentru pelerinaj și activități turistice la lăcașele de cult;
- d) să organizeze, pe teritoriul țării și în străinătate, expoziții de obiecte de cult, inclusiv expoziții cu vânzare.

(...)

În prezentul articol, obiecte de cult se consideră: vasele liturgice, icoanele metalice și cele litografice, crucile, crucifixe, mobilierul bisericesc, cruciulițele și medalioanele cu imagini religioase specifice cultului respectiv, obiectele de colportaj religioase și altele asemenea. Obiectelor de cult se asimilează și calendarele religioase, ilustratele, pliantele, albumele de artă bisericească, filmele, etichetele cu imaginea lăcașurilor de cult sau a obiectelor de artă bisericească, cu excepția celor care fac parte din patrimoniul cultural național, produsele necesare activității de cult, cum ar fi: tămâia și lumânările, inclusiv cele decorative pentru nunți și botezuri, stofele și broderiile spe-

cifice folosite la confecționarea veșmintelor de cult și altor obiecte necesare practicării cultului respectiv.”

Articolul 44. Angajarea deservenților și salariaților cultelor

„Părțile componente ale cultelor, instituțiile și întreprinderile înființate de ele pot angaja lucrători în conformitate cu legislația muncii.”

Articolul 45. Contractul

„Angajarea deservenților și salariaților cultelor se efectuează în baza unui contract scris (...).”

Articolul 46. Statutul juridic

„Deservenții și salariații cultelor, ai instituțiilor și întreprinderilor înființate de ele au statut juridic identic cu angajații organizațiilor, instituțiilor și întreprinderilor obștești asupra lor extinzându-se legislația muncii.”

Articolul 48. Pensiile de stat

„Deservenților și salariaților cultelor, indiferent de pensiile stabilite de culte, li se stabilesc pensii de stat pe baze generale, în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea cu pensii de stat în Republica Moldova.”

Codul de procedură civilă

Articolul 28/2 modificat prin Legea nr. 942-XIII din 18 iulie 1996 - Competența Curții de Apel

„Curtea de Apel judecă în primă instanță plângerile împotriva actelor organelor administrației publice centrale și ale persoanelor cu funcții de răspundere ale acestora, săvârșite cu încălcarea legii sau cu depășirea împuternicirilor și care lezează drepturile cetățenilor.”

Articolul 37 - Participarea mai multor reclamanți sau pârâți în proces

„Acțiunea poate fi intentată de mai mulți reclamanți împreună sau împotriva mai multor pârâți. Fiecare dintre reclamanți sau pârâți apare în proces independent față de cealaltă parte.

Coparticipanții pot încredința ducerea procesului unuia din ei (...).”

PRETENȚII

1. Invocând articolul 9 al Convenției, reclamanții se plâng de refuzul autorităților Republicii Moldova de a recunoaște Mitropolia Basarabiei în calitate de biserică. Ei pretind că în conformitate cu prevederile Legii nr. 979-XII din

24 martie 1993 despre culte, un cult nu poate fi practicat pe teritoriul Republicii Moldova decât dacă este, în prealabil, recunoscut de autorități.

2. Invocând articolul 9 combinat cu articolul 14 al Convenției, ei pretind că, în exercitarea drepturilor care decurg din libertatea de a-și manifesta religia și de a îndeplini rituri, biserica reclamantă, din cauza lipsei de protecție jurisdicțională, a fost obiect al unei discriminări bazate pe religie. Ei pretind, de asemenea, nerecunoașterea bisericii reclamante de către autorități fără o justificare serioasă, deoarece acestea au recunoscut alte biserici ortodoxe creștine, și anume, Biserica Ortodoxă din Moldova (Mitropolia Moldovei) și Biserica Ortodoxă Rusă din Moldova.

3. Reclamanții mai pretind violarea articolului 6 al Convenției. Ei se plâng de faptul că refuzul autorităților moldovenești de a recunoaște biserica reclamantă o împiedică pe aceasta să obțină personalitate juridică, fapt care o privează de dreptul de acces la o instanță pentru a soluționa orice pretenție cu privire la drepturile sale și, în special, la drepturile sale de proprietate.

4. Reclamanții pretind că refuzul autorităților de a recunoaște biserica reclamantă împreună cu insistența autorităților de a considera reclamanții ca membri ai Mitropoliei Moldovei, încalcă libertatea lor de asociere, violând, astfel, articolul 11 al Convenției.

5. În fine, reclamanții pretind violarea articolului 13 al Convenției și declară că, având în vedere lipsa protecției juridice a bisericii reclamante, ei nu dispun, în fața instanțelor naționale, de un recurs efectiv pentru a se opune violărilor invocate în fața Curții.

ÎN DREPT

Cu privire la al patrulea reclamant - Vasile Petrache

Curtea notează că dl Petrache a depus cererea împreună cu ceilalți reclamanți la 3 iunie 1998, însă el a decedat ulterior, în toamna anului 1999.

În consecință, Curtea decide să radieze cererea de pe rol în ceea ce-l privește pe dl Vasile Petrache.

Cu privire la obiecția preliminară a Guvernului

Guvernul pârât a declarat că reclamanții nu au epuizat căile de recurs interne, deoarece nu s-au adresat în instanțele moldovenești în termenul prevăzut de legislația internă și, prin urmare, nu au satisfăcut cerințele articolului 35 al Convenției.

Reclamanții au declarat că ei au epuizat căile de recurs interne care le-au fost disponibile conform legislației moldovenești. Ei au declarat că au prezentat

pretențiile lor cu privire la încălcarea dreptului lor la libertatea de religie și la libertatea de asociere mai întâi la Curtea de Apel a Republicii Moldova, iar ulterior în recurs la Curtea Supremă de Justiție, însă aceste pretenții au fost declarate de jurisdicțiile respective ca fiind nefondate.

Curtea amintește faptul că, în temeiul articolului 35 al Convenției, ea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum este stabilit conform principiilor de drept internațional general recunoscute. În mod normal, el obligă ca pretențiile pe care reclamantii intenționează să le prezinte ulterior la Strasbourg să fie invocate, cel puțin în substanță, în fața instanțelor naționale, în conformitate cu formalitățile și termenii prevăzuți de dreptul intern (hotărârea Cardot c. France din 19 martie 1991, seria A nr. 200, p. 18, § 34).

Ea notează, de asemenea, că esența regulii cu privire la epuizarea căilor de recurs interne este că înaintea sesizării unei instanțe internaționale, statul responsabil trebuie să aibă posibilitatea de a redresa pretinsul prejudiciu prin mijloacele interne din cadrul propriului său sistem juridic (cf. nr. 17544/90, déc. 4.5.93, Ribitsch c. Autriche, D.R. 74, p. 129).

În această cauză, Curtea notează că reclamantii s-au adresat la Curtea de Apel a Republicii Moldova, la 4 martie 1997, cu o cerere în vederea obținerii recunoașterii, de către autoritățile moldovenești, a Mitropoliei Basarabiei și au invocat în fața Curții de Apel drepturile lor la libertatea de religie și de asociere. În urma examinării pretențiilor reclamantilor, Curtea de Apel a admis, prin hotărârea sa din 19 august 1997, cererea reclamantilor. Curtea Supremă de Justiție a fost sesizată de Guvern, care a depus recurs împotriva hotărârii din 19 august 1997.

Curtea notează că Curtea Supremă de Justiție a admis recursul prin decizia sa irevocabilă din 9 decembrie 1997. Ea a declarat acțiunea reclamantilor ca fiind tardivă din motiv că aceasta a fost înaintată după expirarea termenului legal de o lună de la data depunerii cererii de recunoaștere la Guvern.

Curtea mai relevă că, deși a declarat acțiunea reclamantilor ca fiind tardivă, Curtea Supremă de Justiție a trecut apoi la examinarea în fond a pretențiilor reclamantilor și le-a respins ca fiind nefondate.

Prin urmare, Curtea consideră că reclamantii au respectat articolul 35 al Convenției și că pretențiile lor nu pot fi respinse pe motiv de neepuizare a căilor de recurs interne (a se vedea, de asemenea, nr. 12794/87, déc. 9.7.88, Huber c. Suisse, D.R. 57, p. 251).

Prin urmare, obiecția preliminară a Guvernului se respinge.

Cu privire la fondul cauzei

1. Reclamantii pretind că refuzul autorităților Republicii Moldova de a recunoaște Mitropolia Basarabiei constituie o încălcare a dreptului lor la libertatea de religie și de asociere și că, în exercitarea drepturilor care decurg din liber-

tatea de a-și manifesta religia și de a îndeplini rituri, biserica reclamantă, din cauza lipsei de protecție jurisdicțională, a fost obiect al unei discriminări bazate pe religie. Ei pretind, de asemenea, că refuzul autorităților moldovenești de a recunoaște biserica reclamantă o împiedică pe aceasta să obțină personalitate juridică, fapt care o privează de dreptul de acces la o instanță pentru a soluționa orice pretenție cu privire la drepturile sale și, în special, la drepturile sale de proprietate. În fine, ei declară că, având în vedere lipsa protecției juridice a bisericii reclamante, ei nu dispun, în fața instanțelor naționale, de un recurs efectiv pentru a prezenta pretențiile invocate în fața Curții. Ei se bazează pe articolele 6, 9, 11, 13 și 14 combinat cu articolul 9 ale Convenției.

Guvernul a declarat că activitatea Mitropoliei Basarabiei nu este interzisă, dimpotrivă, enoriașii săi și clerul său au libertatea dictată de convingerile lor intime. Ei au, de asemenea, dreptul de a-și manifesta religia prin cult și prin îndeplinirea riturilor în cadrul Bisericii Ortodoxe din Moldova (Mitropolia Moldovei), cult ortodox recunoscut pe teritoriul Republicii Moldova prin Hotărârea Guvernului nr. 848 din 23 decembrie 1992 și în care Mitropolia Basarabiei ar trebui să se recunoască. Guvernul consideră că solicitând recunoașterea, Mitropolia Basarabiei, care nu reprezintă un cult nou, urmărește doar crearea unui nou organ administrativ ecleziastic. Un astfel de conflict ecleziastic în sânul Bisericii Ortodoxe din Moldova nu poate fi soluționat, în opinia Guvernului, decât pe cale amiabilă.

Guvernul a negat faptul că funcționari publici au fost implicați în incidentele care au afectat clerul Mitropoliei Basarabiei. El consideră că biserica reclamantă este, în esență, un grup de persoane reunite datorită unor interese comune și că ea are acces la justiție în virtutea articolului 37 al Codului de procedură civilă.

Guvernul susține faptul că refuzul recunoașterii bisericii reclamante nu este discriminatoriu deoarece toate celelalte culte recunoscute sunt, într-adevăr, culte pe când biserica reclamantă reprezintă o diviziune administrativă a cultului creștin ortodox.

Guvernul a prezentat, cu titlu de exemplu, că recunoașterea Eparhiei Ortodoxe Ruse din Chișinău, afiliată Bisericii Ortodoxe Ruse, a fost justificată prin faptul că toți credincioșii acestei eparhii erau de origine rusă.

Reclamantii susțin că, în conformitate cu legislația moldovenească, pentru a se putea organiza și funcționa, cultele trebuie să fie recunoscute prin hotărâre de Guvern. Refuzul de recunoaștere nu permite Mitropoliei Basarabiei să obțină personalitate juridică, astfel, ea nu poate să se organizeze și să activeze în scop religios și nici să fie subiect de drept, capabil de a avea drepturi și de a-și asuma obligații sau de a se adresa în judecată. Lipsa recunoașterii o împiedică să beneficieze de mai multe drepturi prevăzute de Legea despre culte ca fiind proprii cultelor, drepturi rezervate exclusiv cultelor recunoscute. Ea, de asemenea, nu poate să fie proprietar, să administreze sau să dispună de bunurile sacre pentru exercitarea cultului, precum și de orice alt bun necesar activității sale.

Din cauza lipsei recunoașterii, membrii săi sunt obligați să practice religia lor, contrar voinței lor, în cadrul Mitropoliei Moldovei. Mai mult, potrivit reclamanților, intimidările și persecutările la care au fost supuși membrii săi și clerul său din partea statului, care a acționat direct sau indirect prin intermediul funcționarilor săi, sunt expresia unei politici de stat coordonate.

Această politică se mai manifestă și prin lipsa protecției din partea poliției atunci când faptele sunt aduse la cunoștința acesteia. În plus, refuzul de recunoaștere afectează direct drepturile individuale ale membrilor săi. Astfel, clerul său nu poate să beneficieze de drepturile prevăzute de Legea privind sistemul public de asigurări sociale, în particular de dreptul la pensie.

Potrivit reclamanților, ingerința în drepturile lor garantate de articolele 9 și 11 nu este prevăzută de lege, nu urmărește un scop legitim și este disproporțională în raport cu orice scop pe care l-ar urmări. Statutul bisericii Mitropolia Basarabiei nu este contrar niciunei prevederi legislative și, în orice caz, autoritățile nu au prezentat nicio justificare rezonabilă pentru refuzul lor de a o înregistra.

Biserica reclamantă susține că ea se află într-o situație analogică cu alte comunități religioase, care au fost recunoscute și tratate diferit de către autoritățile moldovenești, fără ca această diferență de tratament să fie obiectivă și rezonabilă.

Reclamanții susțin că faptele autorităților moldovenești arată că, în prezent, ei nu dispun de niciun recurs efectiv în fața autorităților pentru a-și apăra drepturile pe care ei le invocă în fața Curții.

Curtea consideră, în lumina tuturor argumentelor părților, că cererea ridică întrebări importante de fapt și de drept, care sunt de o așa complexitate încât rezolvarea lor depinde de examinarea fondului; prin urmare, ea nu poate fi considerată ca fiind vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt motiv de inadmisibilitate nu a fost stabilit.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Hotărăște să scoată cererea de pe rol în ceea ce-l privește pe reclamantul Vasile Petrache;

Declară cererea admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

Michael O'BOYLE
Grefier

Elisabeth PALM
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

MAREA CAMERĂ
DECIZIE
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 48787/99
depusă de Ilie Ilașcu și Alții
împotriva Republicii Moldova și Federației Ruse

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, întrunită la 4 iulie 2001, în Marea
Cameră compusă din:

Dl L. WILDHABER, *Președinte*,
Dna E. PALM,
Dl C.L. ROZAKIS,
Dl G. RESS,
Dl J.-P. COSTA,
Dl L. FERRARI BRAVO,
Dl L. LOUCAIDES,
Dl J. MAKARCZYK,
Dl C. BÎRSAN,
Dl K. JUNGWIERT,
Sir NICOLAS BRATZA,
Dl J. CASADEVALL,
Dl J. HEDIGAN,
Dna W. THOMASSEN,
Dl T. PANȚÎRU,
Dl E. LEVITS,
Dl A. KOVLER, *judcători*,
și dl P.J. MAHONEY, *Grefier*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 5 aprilie 1999 și înregistrată la 14 iunie 1999,

Având în vedere decizia din 20 martie 2001 prin care Camera Secțiunii Întâi, căreia i-a fost distribuită inițial cauza, s-a desesizat în favoarea Marii Camere (articolul 30 al Convenției),

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernele pârâte și cele prezentate în răspuns de reclamanți,

Având în vedere comentariile prezentate de Guvernul român, ca terț intervenient,

Având în vedere susținerile orale ale părților și ale Guvernului român făcute la audierile din 6 iunie 2001,

În urma deliberărilor din 6 iunie și 4 iulie 2001, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamanții sunt cetățeni moldoveni, născuți în 1952, 1955, 1961 și, respectiv, 1963, care locuiesc în Chișinău, cu excepția celui de-al patrulea reclamant care locuiește în Tiraspol (Transnistria, Moldova). Primul și al treilea reclamant au, de asemenea, cetățenie Română. Reclamanții sunt în prezent încarcerați la Tiraspol, cu excepția primului reclamant, care a fost eliberat la 5 mai 2001. Cererea a fost depusă de către soțiile reclamanților, Nina Ilașcu, Tatiana Leșco, Eudochia Ivanțoc și Raisa Popa-Petrov. Al doilea reclamant este reprezentat în fața Curții de dl Alexandru Tănase, avocat din Chișinău, iar ceilalți reclamanți sunt reprezentați de dl Corneliu Dinu, avocat din București.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa cum au fost prezentate de părți, pot fi rezumate după cum urmează.

1. *Contextul general al cauzei: evenimentele legate de secesiunea Transnistriei și declararea independenței Republicii Moldova*

Creată prin decizia Sovietului Suprem al URSS din 2 august 1940, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească a fost constituită dintr-o parte a Basarabiei și dintr-o fâșie de pământ situată pe malul stâng al râului Nistru, numită Transnistria, locuită majoritar de o populație vorbitoare de limbi slave.

În iunie 1990, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și-a schimbat denumirea în Republica Sovietică Socialistă Moldova. Ea și-a proclamat suveranitatea la 23 iunie 1990.

La 2 septembrie 1990, a fost proclamată „Republica Moldovenească Nistrea-nă” („RMN”).

La 23 mai 1991, Republica Sovietică Socialistă Moldova și-a schimbat denumirea în Republica Moldova.

La 25 august 1991, "Sovietul Suprem al RMN" a adoptat declarația de independență a "RMN".

La 27 august 1991, Parlamentul moldovean a adoptat Declarația de independență a Republicii Moldova. Ținând cont de faptul că Armata a 14-a a circumscripției militare Odesa a Ministerului Apărării al URSS ("Armata a 14-a"), al cărei cartier general se afla la Chișinău începând cu anul 1956, fusese menținută pe teritoriul moldovenesc, Parlamentul Republicii Moldova a cerut Guvernului URSS „încetarea stării ilegale de ocupație a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova”.

La 1 decembrie 1991, au fost organizate alegeri prezidențiale în raioanele situate pe malul stâng al Nistrului (Transnistria), alegeri declarate ilegale de către autoritățile moldovenești. Dl Igor Smirnov a fost ales „Președinte al RMN”.

La sfârșitul anului 1991 și începutul lui 1992, au izbucnit confruntări violente între forțele separatiste și forțele de menținere a ordinii ale Guvernului moldovean, care s-au soldat cu câteva sute de morți.

Într-un apel lansat la 6 decembrie 1991 comunității internaționale și Consiliului de Securitate al ONU, Președintele Republicii Moldova, Președintele Parlamentului Republicii Moldova, și Primul-ministru, au protestat împotriva ocupației la 3 decembrie 1991 a orașelor și satelor moldovenești din raioanele Grigoriopol, Dubăsari, Slobozia, Tiraspol și Râbnîța, situate pe malul stâng al râului Nistru, de Armata a 14-a aflată sub comandamentul general-locotenentului Iakovlev. Ei au acuzat autoritățile URSS, în special Ministerul Apărării, de faptul că se aflau în spatele acestor acțiuni. Militarii Armatei a 14-a au fost acuzați că au distribuit echipament militar separatiștilor din Transnistria și că au organizat separatiștii în detașamente militare care terorizau populația civilă.

La 5 martie 1992, Parlamentul Republicii Moldova a protestat împotriva tăcerii autorităților Federației Ruse, pe care a calificat-o drept complicitate, în ceea ce privește pretinsul ajutor acordat separatiștilor din Transnistria de către grupele armate de cazaci venite din Rusia, aparținând Uniunii Cazacilor, asociație recunoscută de autoritățile Federației Ruse. Parlamentul Republicii Moldova a cerut Sovietului Suprem al Federației Ruse să intervină în vederea retragerii imediate a cazacilor ruși de pe teritoriul Republicii Moldova.

La 24 martie 1992, Parlamentul Republicii Moldova a protestat împotriva amestecului Federației Ruse în treburile interne ale Republicii Moldova după ce Prezidiumul Sovietului Suprem al Federației Ruse a făcut, la 20 martie 1992, o declarație prin care a indicat Republicii Moldova soluții pentru reglementarea conflictului din Transnistria cu respectarea drepturilor "poporul transnistrean".

La 28 martie 1992, Președintele Republicii Moldova a decretat stare de urgență.

Prin decretul nr. 320 din 1 aprilie 1992, Președintele Federației Ruse a plasat formațiunile militare ale fostei URSS staționate pe teritoriul Republicii Moldova sub jurisdicția Federației Ruse, Armata a 14-a devenind astfel Grupul Operațional al Federației Ruse din regiunea transnistreană a Republicii Moldova (“GOR” sau, “fosta Armată a 14-a”).

La 20 mai 1992, Președintele Parlamentului Republicii Moldova a protestat împotriva ocupației la 19 mai 1992 a altor regiuni din Transnistria, care este parte integrantă a teritoriului Republicii Moldova, de către forțele fostei Armate a 14-a, sprijinite de cazaci și mercenari ruși și de către forțele paramilitare din Transnistria. Potrivit președinției Parlamentului, această agresiune militară din partea Federației Ruse a încălcat suveranitatea Republicii Moldova și toate normele dreptului internațional, făcând iluzorii negocierile în curs de desfășurare pentru găsirea unei soluții a conflictului din Transnistria. Acuzând Federația Rusă de faptul că a înarmat separatiștii din Transnistria, președinția Parlamentului Republicii Moldova a cerut Sovietului Suprem al Federației Ruse să înceteze această agresiune și să retragă forțele militare ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.

Acest protest a fost, de asemenea, îndreptat împotriva alocuțiunilor considerate pline de agresivitate la adresa Republicii Moldova făcute la Tiraspol și Moscova de către dl Ruțkoi, Vicepreședintele Federației Ruse, și împotriva unei declarații făcute la 19 mai 1992 de către Comandamentul militar al GOR.

La 26 mai 1992, Parlamentul Republicii Moldova a adresat o scrisoare Sovietului Suprem al Ucrainei cu privire la ocupația din 19 mai 1992, exprimând recunoștința Parlamentului moldovean față de autoritățile ucrainene, care nu s-au alăturat acestei ocupații.

La 22 iunie 1992, Parlamentul Republicii Moldova a lansat un apel către comunitatea internațională, opunându-se noii agresiuni desfășurate în Transnistria la 21 iunie 1992 de către forțele Armatei a 14-a, care, prin acțiunile lor de distrugere și jaf, au forțat un mare număr de civili să-și părăsească casele. Comunitatea internațională a fost îndemnată să trimită experți în Transnistria pentru a înceta “genocidul” împotriva populației locale.

La 21 iulie 1992, un acord de încetare a focului a fost semnat de Președintele Republicii Moldova, dl Snegur, și Președintele Federației Ruse, dl Elțin, și contrasemnat de dl Smirnov.

La 29 iulie 1994, Republica Moldova a adoptat o nouă Constituție, care prevede, printre altele, neutralitatea statului și interzicea staționarea pe teritoriul său a trupelor aparținând altor state.

La 21 octombrie 1994, Republica Moldova și Federația Rusă au semnat un acord cu privire la statutul juridic, modul și termenii de retragere a formațiunilor militare ale Federației Ruse aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova.

Acest acord prevedea retragerea formațiunilor militare ale fostei Armate a 14-a de pe teritoriul moldovenesc și remiterea instalațiilor eliberate de trupe autorităților locale ale Republicii Moldova, în decurs de trei ani de la intrarea în vigoare a acordului. La 9 noiembrie 1994, Guvernul moldovean a adoptat o hotărâre de punere în aplicare a acestui acord. La o dată necunoscută, Guvernul Federației Ruse a decis să transmită acest acord pentru ratificare Dumei de Stat.

La 20 martie 1998, între dl Cernomârdin, în numele Federației Ruse, și dl Smirnov, „Președinte al RMN”, a fost semnat un acord cu privire la chestiunile legate de patrimoniul militar al fostei Armate a 14-a. Conform acordului, sumele obținute din vânzarea din depozite a armamentelor, munițiilor și a bunurilor care puteau fi cedate la locul dislocării lor urmau a fi împărțite între cele două părți: 50% - Federației Ruse, și 50% - Transnistriei. Acordul, de asemenea, prevedea că cartierele militare eliberate de forțele ruse pot fi transmise autorităților locale din Transnistria potrivit unui act oficial care indică valoarea lor reală.

La 17 noiembrie 1998, în timp ce acordul din 21 octombrie 1994 încă nu a fost ratificat de către Dumă, Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse a cerut Dumei să-l excludă de pe ordinea de zi din motiv “că o eventuală decizie a ministerului de a reveni asupra acestei chestiuni va fi adoptată în funcție de evoluția relațiilor cu Republica Moldova și regiunea transnistreană și de reglementarea politică în regiune”.

În luna ianuarie a anului 1999, acordul a fost exclus de pe ordinea de zi a Dumei. Acest acord încă nu a intrat în vigoare.

În 1999, la Summit-ul de la Istanbul al OSCE, Federația Rusă și-a asumat obligația de a încheia până la sfârșitul anului 2002 retragerea forțelor sale militare de pe teritoriul Republicii Moldova. În acest sens, Guvernul rus a prezentat Curții calendarul elaborat de cartierul general al Armatei Federației Ruse referitor la datele și etapele de retragere ale forțelor și arsenalului militar rus de pe teritoriul transnistrean.

La 16 aprilie 2001, Președintele Republicii Moldova, dl Voronin, și al Federației Ruse, dl Putin, au semnat o declarație comună al cărei punct 5 prevede următoarele:

“Președinții pledează în favoarea unei reglementări rapide și echitabile a conflictului transnistrean prin mijloace exclusiv pașnice, bazate pe respectarea principiului de suveranitate și integritate teritorială a Republicii Moldova, precum și pe standardele internaționale în domeniul drepturilor omului”.

2. *Pretinsa susținere acordată separatiștilor transnistreni de către Federația Rusă: poziția reclamanților*

Reclamanții invocă următoare faptele care, în opinia lor, demonstrează susținerea acordată separatiștilor transnistreni de către Federația Rusă:

(a) în timpul confruntărilor cu forțele de ordine ale Guvernului Republicii Moldova, unitățile militare care aparțineau Federației Ruse au trecut de partea

separatiștilor, cum ar fi cazul batalionului de geniu din Parcani subordonat generalului Butkevici, care a distrus podurile de la Dubăsari, Gura Bâcului-Bâcioc și Coșnița;

(b) transferul unităților militare ruse forțelor transnistrene;

(c) participarea înalților ofițeri ai fostei Armate a 14-a la viața publică din Transnistria: astfel, generalul Bergman, comandantul garnizoanei fostei Armate a 14-a din Tiraspol, a exercitat pe parcursul mai multor luni funcțiile de primar al orașului; iar comandantul militar rus al orașului Bender a fost autoritatea de care depindeau eliberarea și programul de lucru al prizonierilor;

(d) participarea militarilor fostei Armate a 14-a la alegerile din Transnistria, la paradele militare a forțelor transnistrene și la alte manifestații publice;

(e) prezența cazacilor veniți din Rusia pentru a lupta de partea separatiștilor, în baza unui acord cu autoritățile ruse;

(f) în declarațiile făcute presei, Vicepreședintele de atunci al Federației Ruse, dl Ruțkoi, a recunoscut „legitimitatea entității create pe malul stâng al Nistrului”;

(g) intervenția televizată a Președintelui Federației Ruse, dl Elțin, reflectată și de presa scrisă, în care el a afirmat că „Rusia a acordat, acordă și va acorda susținerea sa economică și politică regiunii transnistrene”;

(h) Rezoluția nr. 1334-I din 17 noiembrie 1995 a Dumei de Stat, care declara regiunea transnistreană „zonă de interes strategic deosebit pentru Federația Rusă”;

(i) acordul încheiat la 20 martie 1998 între dl Cernomîrdin, în numele Federației Ruse, și dl Smirnov, în numele „RMN”, referitor la partajul patrimoniului fostei Armate a 14-a;

(j) eliberarea pașapoartelor rusești pentru liderii transnistreni, printre care d-ii Smirnov, Maracuța, Caraman.

3. *Arestarea și condamnarea reclamanților: poziția reclamanților*

Reclamanții au fost reținuți între 2 și 4 iunie 1992 de către persoane care pretindeau că reprezintă autoritățile „RMN”.

Ilie Ilașcu, care era la acea dată liderul local al Frontului Popular (partid reprezentat în Parlamentul Republicii Moldova) și militant pentru unirea Republicii Moldova cu România, a fost reținut la 2 iunie 1992, în jurul orei 4.30 min, când zece sau doisprezece indivizi înarmați cu pistoale automate au pătruns cu forța în casa sa din Tiraspol. Acolo ei au efectuat o percheziție, ridicând câteva obiecte. Printre acestea era un pistol, care, potrivit reclamanțului, a fost plasat în casa sa de către persoanele care au efectuat percheziția. Reclamanțul pretinde că reținerea și percheziția sa au fost efectuate fără mandat. El a fost informat că a fost reținut, deoarece în calitatea sa de membru al Frontului Popular, el prezenta pericol pentru stabilitatea “RMN”, care era în stare de război cu Republica Moldova. Reclamanțul Alexandru Leșco a fost reținut în noaptea de 2 iunie 1992,

la ora 2 și 45 min. A doua zi, la domiciliul său a fost efectuată o percheziție în prezența vecinilor săi.

Andrei Ivanțoc a fost reținut la domiciliul său la 2 iunie 1992, la ora 8 dimineața, de câteva persoane înarmate care l-au lovit cu patul armelor și cu picioarele. Potrivit reclamantului, ca urmare a percheziției efectuate, mai multe covoare, 50,000 ruble și un ceas “frumos” au fost confiscate.

Tudor Petrov-Popa a fost reținut la 4 iunie 1992, la ora 6 și 45 min dimineața, de către două persoane printre care un ofițer de miliție, Victor Gușan. În jurul orei 11, doi procurori, cunoscuți sub numele de Starojuk și Glazîrin, au efectuat o percheziție în lipsa reclamantului.

Într-un rechizitoriu de 140 de pagini întocmit, printre altele, de către procurorul Starojuk, reclamantii au fost învinuiți de activități antisovietice și de faptul că au luptat prin mijloace ilegale împotriva statului legitim Transnistria, sub îndrumarea Frontului Popular din Moldova și a României. Ei au mai fost acuzați, de asemenea, de comiterea mai multor infracțiuni reglementate de Codul Penal al Republicii Moldova și de cel al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești.

Reclamantii au fost judecați de „Judecătoria Supremă a Republicii Moldovenești Nistrene”, care își ținea ședințele succesiv în sala de festivități a întreprinderii de stat „Kirov” și în sala casei de cultură din Tiraspol. Pe parcursul procesului, care a început la 21 aprilie 1993 și a luat sfârșit la 9 decembrie 1993, accesul în sală a fost permis doar cetățenilor moldoveni care dispuneau de viză de reședință în Transnistria. Milițieni și militari înarmați erau prezenți în sală și pe scena unde se aflau judecătorii. Reclamantii au asistat la procesul lor închis în cuști metalice.

Martorii audiați au putut asista liber la proces, fără a fi obligați să părăsească sala în timpul depozițiilor altor martori. De multe ori pe parcursul procesului, reclamantii nu au putut discuta cu avocații lor decât în prezența milițienilor înarmați. Ședințele au avut loc într-o atmosferă tensionată, publicul arborând pancarte ostile reclamantilor. Așa precum se arată într-o fotografie făcută în sala de ședințe și care a apărut într-un ziar din Republica Moldova, prezentată grefei de către reclamantii, una din pancarte indica “Teroriștii - la răspundere!” (Террористов - к ответу!).

Reclamantii au fost judecați de un complet compus din trei judecători prezidat de dna O. Ivanova, fostă judecătoare la Judecătoria Supremă a Republicii Moldova, care a fost demisă de Parlamentul Republicii Moldova la 5 februarie 1992. Mai făceau parte din colegiu dl A. Myazin, în vârstă de 28 de ani la data procesului, care a lucrat timp de un an, înainte de numirea sa la „Judecătoria Supremă a RMN”, la Procuratura Generală a Republicii Moldova, și dl A. M. Zenin.

Instanța a pronunțat hotărârea sa la 9 decembrie 1993. Ea a constatat că primul reclamant este vinovat de săvârșirea mai multor infracțiuni prevăzute de Codul Penal al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, printre care

instigare la infracțiuni contra securității statului (articolul 67), organizarea de activități cu scopul săvârșirii unor infracțiuni deosebit de periculoase contra statului (articolul 69), omorul unui reprezentant al statului cu scopul răspândirii terorii (articolul 63), omor premeditat (articolul 88), răpirea mijloacelor de transport (articolul 182), nimicirea premeditată a avutului proprietarului (articolul 127) și folosirea ilegală sau neautorizată a munițiilor sau a substanțelor explozive (articolul 227), și l-a condamnat la pedeapsa capitală cu confiscarea averii.

Instanța a constatat că cel de-al doilea reclamant este vinovat de omorul unui reprezentant al statului cu scopul răspândirii terorii (articolul 63), nimicirea premeditată a avutului proprietarului (articolul 127) și folosirea neautorizată a munițiilor sau a substanțelor explozive (articolul 227 alin. 2) și l-a condamnat la 12 ani privațiune de libertate, cu ispășirea pedepsei într-o colonie de reeducare prin muncă cu regim sever, cu confiscarea averii.

Cel de-al treilea reclamant a fost declarat vinovat de omorul unui reprezentant al statului cu scopul răspândirii terorii (articolul 63), sustragerea și folosirea neautorizată a munițiilor sau a substanțelor explozive (articolul 227 și articolul 227/1 alin. 2), răpirea mijloacelor de transport cu tracțiune animală (articolul 182 alin. 3), nimicirea premeditată a avutului proprietarului (articolul 127) și vătămare corporală (articolul 96 alin. 2) și a fost condamnat la 15 ani privațiune de libertate, cu ispășirea pedepsei într-o colonie de reeducare prin muncă cu regim sever, cu confiscarea averii.

Cel de-al patrulea reclamant a fost recunoscut vinovat de omorul unui reprezentant al statului cu scopul răspândirii terorii (articolul 63), vătămare corporală (articolul 96 alin. 2), răpirea mijloacelor de transport cu tracțiune animală (articolul 182 alin. 3), nimicirea premeditată a avutului proprietarului (articolul 127), sustragerea și folosirea neautorizată a munițiilor sau a substanțelor explozive (articolul 227 și articolul 227/1 alin. 2) și a fost condamnat la 15 ani privațiune de libertate cu confiscarea averii.

În aceeași zi (9 decembrie 1993), Președintele Republicii Moldova a declarat condamnarea reclamanților ilegală, deoarece a fost decisă de către o instanță de judecată neconstituțională.

La 28 decembrie 1993, adjunctul Procurorului General al Republicii Moldova a ordonat inițierea unei anchete penale împotriva „judecătorilor”, „procurorilor” și altor persoane implicate în anchetarea și condamnarea reclamanților în Transnistria, acuzându-i în baza articolelor 190 și 192 ale Codului penal al Republicii Moldova de lipsire ilegală de libertate.

La 3 februarie 1994, Judecătoria Supremă a Republicii Moldova a examinat din oficiu hotărârea din 9 decembrie 1993 a „Judecătoriei Supreme a RMN”, a casat-o pe motiv că instanța care a pronunțat-o este anticonstituțională și a ordonat remiterea dosarului Procuraturii Republicii Moldova pentru o nouă an-

chetă conform articolului 93 Cod de procedură penală. Curtea nu a fost informată despre rezultatele acestei anchete.

În continuare, Judecătoria Supremă a Republicii Moldova a anulat mandatul de arest al reclamantilor, ordonând eliberarea lor și a cerut procuraturii să examineze posibilitatea de tragere la răspundere penală a judecătorilor „așa-zisei” „Judecătorii Supreme a RMN” pentru pronunțarea intenționată a unei hotărâri ilegale, infracțiune pedepsită de articolele 190-192 ale Codului penal.

Autoritățile „RMN” nu au întreprins nimic pentru a se conforma hotărârii din 3 februarie 1994.

Printr-un decret din 4 august 1995, Președintele Republicii Moldova a promulgat o lege cu privire la amnistia cu ocazia primei aniversări de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. Această lege prevedea, inter alia, amnistierea persoanelor condamnate pentru infracțiunile prevăzute de articolele 227, 227/1 și 227/2 ale Codului penal comise după 1 ianuarie 1990 în mai multe raioane de pe malul stâng al Nistrului.

La 3 octombrie 1995, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o hotărâre care cerea, pe de o parte, Guvernului Republicii Moldova să trateze cu prioritate problema detenției reclamantilor, ca deținuți politici, și să-l informeze în mod regulat despre evoluția situației și acțiunile întreprinse în acest sens, iar, pe de altă parte, Ministerului Afacerilor Externe să caute susținere fermă din partea statelor în care Republica Moldova are misiuni diplomatice, în vederea eliberării reclamantilor (“grupul Ilașcu”).

Deși încarcerat, primul reclamant a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova la 25 februarie 1994 și la 22 martie 1998, însă nu a participat niciodată la ședințe.

La 16 august 2000, Procurorul General a anulat ordonanța din 28 decembrie 1993, pe motiv că privațiunea ilegală de libertate nu este pedepsită, în virtutea articolelor 190 și 192 ale Codului penal, decât dacă ea a fost comisă de judecători și procurori numiți conform legislației Republicii Moldova, ceea ce nu era valabil în acest caz. El a considerat, de asemenea, inoportună deschiderea unei anchete penale pentru privațiune ilegală de libertate sau pentru uzurparea puterii sau a titlului unei persoane oficiale, infracțiuni prevăzute respectiv de articolele 116 și 207 ale Codului penal, pe motivul expirării termenului de prescripție de atragere la răspundere penală.

În aceeași zi, Procurorul General a ordonat deschiderea unei anchete penale împotriva șefului închisorii de la Hlinaia, acuzat de privațiune ilegală de libertate și de uzurpare a puterii sau a titlului unei persoane oficiale, în temeiul articolelor 116 și 207 ale Codului penal.

La 4 octombrie 2000, la cererea lui Ilie Ilașcu, autoritățile române i-au acordat cetățenia română în baza Legii române nr. 21/1991 cu privire la cetățenie.

În decembrie 2000, dl Ilașcu a fost ales deputat în Parlamentul român.

La 10 aprilie 2001, și dl Ivanțoc a obținut cetățenia română.

La 5 mai 2001, dl Ilașcu a fost eliberat. El indică că, în dimineața zilei de 5 mai 2001, el a fost adus la Chișinău într-un automobil în care se afla Vladimir Șevțov, numit Antiufeev, „ministrul Securității” al Transnistriei. Sosiți la Chișinău, dl Șevțov a dat citirii, în fața șefului serviciilor secrete moldovenești, Valeriu Pasat, actului de transfer care indica: „*Deținutul Ilașcu, condamnat la pedeapsa capitală, este transferat organelor competente ale Republicii Moldova*”. După transmiterea documentului respectiv, dl Șevțov ar fi declarat că sentința de condamnare rămâne valabilă și că ea va fi executată dacă dl Ilașcu se va întoarce în Transnistria.

4. Condițiile de detenție a reclamanților: poziția reclamanților

Potrivit primului reclamant, imediat după reținerea sa, el a fost adus în biroul ministrului Securității al „RMN”, unde se mai aflau alte cinci persoane, care i-au fost prezentate ca fiind colonei ai serviciului rus de contraspionaj. Aceștia i-au cerut, în schimbul eliberării sale, să folosească în favoarea Transnistriei cunoștințele obținute pe parcursul serviciului său militar în cadrul trupelor speciale ale URSS și să se dea drept agent ce lucrează pentru serviciile secrete române. Reclamantul pretinde că, atunci când a refuzat această propunere, el a fost amenințat că nu are o altă alegere decât cimitirul.

Ceilalți reclamanți au fost duși la sediul miliției din Tiraspol. După câteva zile, toți reclamanții au fost încarcerați în celulele Comendurii fostei Armate a 14-a, unde aceștia s-au aflat aproape două luni. Pe parcursul acestei perioade, reclamanții n-au putut să se spele sau să-și schimbe hainele, ei nu au primit nimic scrisoare și nu li s-au permis decât 15 minute de exerciții pe zi într-un spațiu închis. Ei nu au putut să vadă un avocat.

Dl Ilașcu a putut să-și vadă avocatul pentru prima dată doar după câteva luni de la reținerea sa, în septembrie 1992.

La o dată neprecizată, reclamanții au fost transferați în închisoarea din Tiraspol în vederea pregătirii pentru proces. Pe parcursul detenției preventive, reclamanții au fost supuși diferitelor tratamente inumane și degradante: ei au fost bătuți cu bestialitate, câini-lupi au fost asmuțiți asupra lor, ei au fost izolați și intoxicați cu informații false referitoare la situația politică și starea de sănătate a familiilor lor, iar ulterior le-a fost promisă eliberarea cu condiția semnării declarațiilor de recunoaștere a vinovăției și au fost amenințați cu executarea.

Ilie Ilașcu a fost supus executărilor simulate de câteva ori: lui i s-a citit sentința de condamnare la moarte; altă dată, gardienii i-au pus o vestă antiglonț și au tras focuri în el; și el a fost dus, având ochii legați, pe un câmp, unde gardienii au tras focuri de armă în direcția sa cu gloanțe oarbe până când el și-a pierdut cunoștința.

Andrei Ivanțoc și Tudor Petrov-Popa au fost supuși unor tratamente cu substanțe psihotrope. După ce a fost drogat, dl Ivanțoc a fost condus la un

jurnalist de televiziune, în fața căruia el a fost obligat să-și recunoască vinovăția. În urma acestor tratamente, reclamantul a început să sufere de tulburări psihice. Astfel, el a încercat să se spânzure cu bucăți de material din tricoul său, însă nu a reușit. În urma acestui incident, el a fost dezbrăcat complet și lăsat gol timp de douăzeci și patru de ore. El a fost trimis pentru examinare la un spital din Odesa (Ucraina), unde reclamantul a fost examinat de un medic care a recomandat internarea sa într-un spital psihiatric. El a fost, totuși, adus la Tiraspol, unde un alt medic a constatat că el era într-o stare bună a sănătății.

Reclamanții au rămas în închisoarea din Tiraspol după condamnarea lor.

În 1994, primul reclamant a fost transferat în închisoarea din Hlinaia, unde el s-a aflat până în 1998, când a fost transferat înapoi la Tiraspol.

Într-o scrisoare adresată în luna martie a anului 1999 Parlamentului Republicii Moldova, care se referea la criza guvernamentală cu care se confrunta Republica Moldova, dl Ilașcu a exprimat susținerea sa dlui Ion Sturza, candidat la funcția de Prim-ministru. Fiind citită de la tribună de către Președintele Parlamentului, scrisoarea a permis Parlamentului de a întruni majoritatea necesară pentru desemnarea dlui Sturza în calitate de Prim-ministru. Într-o scrisoare din 14 mai 1999, Andrei Ivanțoc a indicat faptul că din momentul semnării de către Ilie Ilașcu a scrisorii sus-menționate condițiile de detenție a reclamanților, în special cele a dlui Ilașcu, s-au înrăutățit.

Reclamanților le-au fost interzise vizitele din afara închisorii și orice corespondență.

Datorită condițiilor de detenție, starea sănătății lor s-a înrăutățit. Lui Ilie Ilașcu, deși suferind de o artrită acută și de un abces dentar, i s-a refuzat vizita unui medic pentru a-l trata. De asemenea, vederea sa s-a înrăutățit.

În pofida stării lor de sănătate, niciun reclamant nu a putut consulta un medic, iar cererile formulate de Crucea Roșie Internațională de a-i vizita au fost refuzate.

În scrisoarea sa din 14 mai 1999, Andrei Ivanțoc a indicat că la 13 mai 1999 civili purtând cagule au pătruns în celula sa, l-au bătut cu un baston în zona capului, spatelui și în regiunea ficatului, și l-au lovit cu pumnii în piept. Ei l-au târât apoi pe coridor, unde el l-a văzut pe colonelul Gusarov lovindu-l pe Ilie Ilașcu cu capul de un perete și aplicându-i lovituri cu picioarele. Dl Gusarov a pus apoi un pistol în gura dlui Ilașcu și l-a amenințat cu moartea. Colonelul Gusarov a spus reclamanților că motivul acestei agresiuni era cererea lor adresată Curții Europene a Drepturilor Omului.

În urma acestor evenimente, reclamanții au fost privați de hrană timp de două zile și de lumină timp de trei zile. În aceeași scrisoare, Andrei Ivanțoc a îndemnat Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, mass-media internaționale și organizațiile de protecție a drepturilor omului să intervină pentru a obține încetarea torturii la care el și ceilalți trei reclamanți erau supuși.

Într-o declarație scrisă din 29 iulie 1999, Andrei Ivanțoc, care se afla în a 77-a zi de grevă a foamei declanșată pentru a protesta împotriva condițiilor de detenție în care era deținut, a acuzat liderii de la Chișinău de faptul că nu fac nimic pentru a proteja drepturile omului în Republica Moldova, precum și că “se distrează” împreună cu liderii separatiști din Transnistria. El s-a plâns, de asemenea, de refuzul autorităților închisorii din Tiraspol de a-i permite lui și lui Ilie Ilașcu accesul la un medic și a indicat că Ilie Ilașcu, deținut singur în celulă de ceva timp, era maltratat. Toată mobila din celula sa a fost scoasă, i-au fost luate hainele, cu excepția unui maiou, și a fost bătut de persoane din cadrul “forțelor speciale”, care i-au sugerat să se sinucidă. El pretinde că, într-o zi, lui i s-a dat un laț deja pregătit.

Într-o scrisoare din 10 mai 2000, primul reclamant a declarat că el nu a putut consulta un medic din anul 1997, când medici veniți din Chișinău l-au examinat și au făcut o cercetare minuțioasă a stării sănătății sale. În aceeași scrisoare, reclamantul a acuzat autoritățile Republicii Moldova de ipocrizie, pentru că, în pofida declarațiilor în favoarea eliberării reclamanților, în realitate, ele ar face „totul” pentru ca reclamanții să nu-și redobândească libertatea.

5. *Poziția Guvernului Republicii Moldova*

În observațiile sale scrise din 24 octombrie 2000, Guvernul Republicii Moldova și-a exprimat acordul cu versiunea prezentată de reclamanți cu privire la circumstanțele arestării, condamnării și detenției lor. În aceleași observații, el a indicat că reclamanții au fost cu certitudine reținuți în lipsa unui mandat, că ei s-au aflat timp de două luni în localurile fostei Armate a 14-a și că perchezițiile și ridicarea de obiecte au fost, de asemenea, efectuate fără mandat.

În privința acuzațiilor reclamanților referitoare la condițiile lor de detenție, Guvernul moldovean a declarat că ele sunt destul de plauzibile.

Pe parcursul audierii din 6 iunie 2001, Guvernul moldovean a indicat că dorește să-și retracteze poziția sa exprimată inițial în observațiile din 24 octombrie 2000, însă nu a indicat noua sa poziție în privința faptelor expuse de reclamanți.

La 22 iunie 2001, Guvernul a informat Curtea că autoritățile moldovenești nu dețin niciun document de grațiere sau amnistiere a dlui Ilașcu, sau un alt document care atestă transferul său autorităților Republicii Moldova. Președintele Republicii Moldova, dl Voronin, a fost informat despre eliberarea dlui Ilașcu printr-o scrisoare care i-a fost adresată de dl Smirnov la 5 mai 2001.

6. *Poziția Guvernului Federației Ruse*

În privința faptelor, Guvernul Federației Ruse se limitează să expună următoarele.

Fosta Armată a 14-a se afla pe teritoriul Republicii Moldova când conflictul din Transnistria a izbucnit. Forțele militare rusești nu au luat parte, în niciun fel, la acest conflict și nici nu au fost implicate în faptele denunțate. Totuși, atunci când acțiuni armate ilegale au avut loc împotriva soldaților fostei Armate a 14-a, au fost luate măsuri adecvate în conformitate cu dreptul internațional.

Acordul de încetare a focului din 21 iulie 1992 a fost semnat în numele Republicii Moldova nu doar de Președintele acestui stat, dl Snegur, ci și de dl Smirnov. Guvernul rus a prezentat textul certificat al acestui acord, pe care figurează semnătura manuscrisă a dlui Smirnov, fără indicarea calității semnatarului, pe când această calitate este indicată pentru dl Snegur și dl Elțin. Guvernul rus afirmă că Federația Rusă a fost semnatarul acordului nu în calitate de parte la conflict, ci în calitate de garant al păcii.

Guvernul contestă că reclamanții au fost deținuți în localurile fostei Armate a 14-a și că această armată a participat la reținerea lor. În particular, el pretinde că colonelul Gusarov nu a fost angajat al formațiunilor militare ruse staționate pe teritoriul Transnistriei, însă și-a îndeplinit serviciul la „Ministerul de Interne al RMN”. Guvernul totuși își poate imagina faptul că persoane ce pretindeau că aparțin fostei Armate a 14-a rusești au putut să participe la faptele denunțate, însă subliniază că, dacă aceasta s-ar fi întâmplat, aceste acțiuni ar fi constituit o violare gravă a legislației ruse și că aceste persoane ar fi fost pedepsite pentru faptele lor.

Guvernul adaugă că și-a păstrat neutralitatea și, în particular, că el nu a susținut nicicum, nici militar, nici financiar, nicio parte la conflict, precum nu au făcut-o nici membrii fostei Armate a 14-a.

7. Reacții internaționale cu privire la condamnarea și detenția reclamanților

La 28 septembrie 1999, Președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și Secretarul General au lansat un apel autorităților separatiste din Transnistria pentru a permite Comitetului Internațional al Crucii Roșii (CICR) să viziteze reclamanții și au cerut îmbunătățirea imediată a condițiilor lor de detenție.

B. Declarații și rezerve făcute de Republica Moldova

Instrumentul de ratificare al Convenției depus de Republica Moldova la 12 septembrie 1997 conține câteva declarații și rezerve, a căror parte relevantă prevede:

„1. Republica Moldova declară că nu va putea asigura respectarea dispozițiilor convenției în ce privește omisiunile și actele comise de organele autoproclamatei republici

nistrene pe teritoriul controlat efectiv de ele pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această zonă.

2. În temeiul articolului 64 [actualul articol 57] din Convenție, Republica Moldova formulează o rezervă la articolul 4 ...

3. În temeiul articolului 64 al Convenției, Republica Moldova formulează o rezervă la articolul 5, alineatul 3, ...

4. În temeiul articolului 64 al Convenției, Republica Moldova formulează o rezervă la articolul 5 ...

5. Republica Moldova interpretează dispozițiile frazei a doua a articolului 2 al primului Protocol adițional ...”

C. Dreptul intern relevant

Articolul 11 al Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994 prevede următoarele:

„1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.

2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.”

Articolul 116 al Codului penal prevede următoarele:

„Privațiunea ilegală de libertate se pedepsește cu privațiune de libertate pînă la un an.

Aceeași acțiune, fie că a fost săvârșită într-un mod primejdios pentru viața sau sănătatea părții vătămate, fie că i-a provocat suferințe fizice – se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de la unu la cinci ani.”

Articolul 207 al Codului penal prevede următoarele:

„Uzurparea puterii sau a titlului unei persoane oficiale, însoțite de săvârșirea pe această bază a unor acte social-periculoase se pedepsește fie cu privațiune de libertate pînă la doi ani, fie cu muncă corecțională pînă la doi ani, fie cu amendă în mărime de pînă la treizeci de salarii minime.”

PRETENȚII

Reclamanții au pretins următoarele violări ale Convenției de către Republica Moldova și Federația Rusă:

1. Reclamanții s-au plâns că ei sunt deținuți contrar articolului 5 al Convenției. Ei invocă că detenția lor nu este legală și că instanța care i-a condamnat, și anume „Judecătoria Supremă a RMN”, nu era un tribunal competent. Ei se

consideră deținuți politici și susțin, de asemenea, că, deși condamnarea lor a fost casată prin hotărârea din 3 februarie 1994 a Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, care a dispus, de asemenea, eliberarea lor, Guvernul Republicii Moldova nu a luat nicio măsură pentru executarea acestei hotărâri.

2. Reclamanții se plâng că ei nu au beneficiat de un proces echitabil în fața „Judecătoriei Supreme a RMN”. Ei invocă articolul 6 al Convenției.

3. Invocând articolul 2 al Convenției, dl Ilașcu se plânde de faptul că a fost condamnat ilegal la pedeapsa capitală. El afirmă că riscă de a fi executat în orice moment.

4. Reclamanții se plâng, în temeiul articolului 3 al Convenției, de condițiile de detenție în care sunt deținuți. În afară de tratamentul contrar acestui articol aplicat de gardienii închisorii din Tiraspol, condițiile de viață în închisoarea din Tiraspol sunt de așa natură că ele constituie un tratament inuman și degradant. În sfârșit, ei se plâng că nu au avut acces la un medic, deși starea sănătății lor este precară. Dl Ilașcu se mai plânde de condițiile sale de detenție în timpul așteptării executării sale. El indică că, înainte de eliberarea sa, a fost deținut singur într-o celulă fără lumină naturală; că el nu a putut corespunde cu persoane din afara închisorii; că lui nu i s-a permis să vorbească cu ceilalți deținuți; că nu și-a văzut avocatul din anul 1993; și că el nu a avut acces la un medic.

5. Reclamanții se plâng, invocând în substanță articolul 8 al Convenției, că autoritățile de la Tiraspol nu le-au permis să corespundă liber și să primească vizitele familiilor lor. În particular, ei se plâng că administrația închisorii nu le-a permis să se adreseze Curții, astfel încât prezenta cerere a trebuit să fie depusă de soțiile lor.

6. Invocând articolul 1 al Protocolului nr. 1, ei se plâng de confiscarea bunurilor lor în urma unui proces judiciar contrar articolului 6 al Convenției.

Reclamanții afirmă că autoritățile moldovenești sunt responsabile de violările sus-menționate, deoarece ele nu au luat nicio măsură pentru a le pune capăt. Ei pretind că Federația Rusă este, de asemenea, responsabilă pe motiv că teritoriul Transnistriei se afla sub controlul *de facto* al Federației Ruse.

În sfârșit, potrivit reclamanților, violările pretinse au un caracter continuu.

PROCEDURA

Cererea a fost înregistrată la Curte la 14 iunie 1999.

La 4 iulie 2000, Curtea (Secțiunea Întâi) a decis să comunice cererea Guvernelor pârâte pentru prezentarea observațiilor cu privire la admisibilitatea și fondul ei. Curtea a mai decis examinarea acestei cereri cu prioritate, în temeiul articolului 41 al Regulamentului Curții.

La 25 septembrie 2000, Guvernul Republicii Moldova a solicitat o prelungire a termenului acordat. Această cerere a fost satisfăcută de Președinte, care a fixat noul termen pentru ambele Guverne, 25 octombrie 2000. Guvernul Republicii Moldova a prezentat observațiile sale la 24 octombrie 2000, iar Guvernul rus le-a prezentat pe ale sale la 16 octombrie 2000.

Reclamanții au prezentat observațiile lor la 2 ianuarie 2001.

La 4 decembrie 2000, Reprezentantul permanent al României pe lângă Consiliul Europei a informat Curtea că cererea reclamantului Ilie Ilașcu și a soției sale Nina, de dobândire a cetățeniei românești, a fost acceptată de autoritățile române la 4 octombrie 2000, în baza Legii române nr. 21/1991 cu privire la cetățenie.

La 16 februarie 2001, în temeiul articolului 36 § 2 al Convenției, Președintele Camerei a invitat Guvernul român să prezinte observații scrise cu privire la această cauză. Aceste observații au fost prezentate la 27 aprilie 2001.

La 20 martie 2001, în lipsa obiecțiilor din partea părților, Secțiunea Întâi a decis să se desesizeze în favoarea Marii Camere.

Printr-o decizie din 4 mai 2001, Marea Cameră a confirmat tratarea cererii cu prioritate și admiterea în procedură a Guvernului român, în calitate de terț intervenient.

O audiere publică a avut loc la 6 iunie 2001 în incinta Palatului Drepturilor Omului, la Strasbourg (articolul 54 § 4 al Regulamentului Curții). După consultarea Marii Camere, Președintele a invitat Guvernul român să ia parte la audiere (articolul 36 al Convenției).

Următoarele persoane au apărut în fața Curții:

- (a) *pentru Guvernul Republicii Moldova*
Dl Vitalie Pârlog, Agent
- (b) *pentru Guvernul Federației Ruse*
Dl Pavel Laptev, Reprezentantul Federației Ruse la Curte,
Dl Iuri Berestnev, dl Serghei Volkovski, dl Alexandr Novozhilov
și Vladimir Kulakov, consilieri.
- (c) *pentru Guvernul român*
Dna Roxana Rizoiu, Agent
- (d) *pentru reclamanți*
Dl Corneliu Dinu și dl Alexandru Tănase, avocați.

Reclamantul Ilie Ilașcu și Tatiana Leșco, soția reclamantului Alexandru Leșco, au asistat la audiere.

Curtea a audiat declarațiile dlui Pârlog, în numele Guvernului Republicii Moldova, dlui Laptev, în numele Guvernului rus, d-ei Rizoiu, în numele Guvernului român și a dlui Dinu și dlui Tănase, în numele reclamanților.

La 8 iunie 2001, Președintele Marii Camere a solicitat părților și Guvernului român să prezinte informații și documente suplimentare.

Acestea au fost prezentate de Guvernul român la 14 iunie 2001, de Guvernul Republicii Moldova, la 22 iunie 2001, de Guvernul rus, la 25 iunie 2001 și de reclamanți, la 2 iulie 2001.

ÎN DREPT

În observațiile sale scrise și orale, Guvernele pârâte au înaintat mai multe obiecții cu privire la admisibilitatea cererii. Curtea va examina aceste obiecții în următoarea ordine:

- I. jurisdicția și responsabilitatea Guvernelor pârâte în privința actelor denunțate;
- II. competența Curții *ratione temporis*;
- III. dacă dl Ilașcu mai poate pretinde că este victimă;
- IV. epuizarea căilor de recurs interne de către reclamanți;
- V. fondul cererii.

I. REFERITOR LA JURISDICȚIA ȘI RESPONSABILITATEA GUVERNELOR MOLDOVEAN ȘI RUS ÎN PRIVINȚA ACTELOR DENUNȚATE

1. Argumentele celor care apar în fața Curții

a) *Argumentele Guvernului moldovean*

Guvernul moldovean a susținut că organele Republicii Moldova nu controlează teritoriul de pe malul stâng al Nistrului, unde au fost comise faptele denunțate și că, în consecință, *de facto* reclamanții nu se află sub jurisdicția autorităților moldovene. Făcând trimitere la declarația făcută de Republica Moldova în instrumentul de ratificare al Convenției după la 12 septembrie 1997, el notează că atunci când Republica Moldova a ratificat Convenția, acest stat nu controla teritoriul situat pe malul stâng al Nistrului. Republica Moldova nu ar fi fost în măsură să ratifice Convenția dacă ea nu ar fi putut formula această declarație, deoarece, pentru ca Convenția să poată fi aplicată, trebuie să fie posibile, pentru statul în cauză, recunoașterea și asigurarea drepturilor recunoscute în Convenție. În consecință, Guvernul moldovean nu a avut o altă alegere decât să formuleze o declarație pentru a nu-și asuma responsabilitatea pentru acțiunile comise de persoane sau organe care nu se află sub autoritatea sa.

În opinia Guvernului, ea reprezenta o rezervă care îndeplinește exigențele articolului 57 al Convenției. Această rezervă ar trebui să fie interpretată ca fiind o declarație negativă în baza fostului articol 25 al Convenției și, începând

cu 1 noiembrie 1998, în baza articolului 34 al Convenției, în sensul că Republica Moldova nu recunoaște competența Curții în privința cererilor individuale îndreptate împotriva Republicii Moldova referitoare la actele și omisiunile organelor „RMN” pe teritoriul actualmente controlat de aceste organe, până la soluționarea definitivă a conflictului din regiune. Guvernul a admis că această rezervă nu se referă la o lege specifică, însă a susținut că lipsa de control efectiv pe teritoriul secesionist este o situație de fapt obiectivă, care nu putea fi reglementată de o lege. În sfârșit, rezerva în cauză nu are un caracter general, deoarece ea este formulată într-un mod clar și are un câmp de aplicare determinat, și anume, teritoriul transnistrean.

Potrivit Guvernului, nu poate fi exclusă, în prezentul caz, aplicarea simultană a articolelor 56 și 57 ale Convenției. Articolul 29 al Convenției de la Viena oferă statelor, în alte cazuri decât cele determinate de tratatul în cauză, posibilitatea de a limita aplicarea teritorială a tratatului, astfel încât Curtea ar trebui să poată efectua o interpretare largă a articolului 56 al Convenției. Guvernul recunoaște că acest articol a fost conceput pentru a permite unui stat de a extinde aplicarea Convenției pe un teritoriu în care el este responsabil de relațiile internaționale, însă subliniază că Curtea se confruntă pentru prima dată cu o situație analogică, în care un stat acceptă să fie legat de Convenție în timp ce *de facto* nu controlează o parte a teritoriului său.

Guvernul moldovean subliniază că cooperarea limitată cu autoritățile transnistrene nu semnifică deloc că el controlează acest teritoriu. În privința procedurii utilizate pentru vizitele efectuate în Transnistria de delegațiile moldovenești sau internaționale, pentru a le efectua, autoritățile moldovene au depus cereri pe lângă autoritățile transnistrene, care decideau, într-un mod discreționar, de a le aproba sau nu, ele fiind responsabile și de organizarea vizitelor acceptate. Este adevărat că lideri din Transnistria dețin pașapoarte de serviciu moldovenești. Aceasta se explică prin faptul că negocierile cu privire la conflictul din Transnistria au loc des în străinătate și participarea liderilor transnistreni la aceste negocieri nu ar fi posibilă dacă autoritățile moldovene nu le-ar fi eliberat pașapoarte.

În observațiile sale scrise din 24 octombrie 2000, Guvernul Republicii Moldova a susținut că, în cauza dată, responsabilitatea Federației Ruse în temeiul articolului 1 al Convenției, ar putea fi angajată ținând cont de staționarea trupelor și a echipamentului Federației Ruse pe teritoriul transnistrean. Guvernul Republicii Moldova s-a bazat în această privință pe decizia Comisiei din 10 iulie 1978 în cauza *Cyprus v. Turkey* (cererea nr. 8007/77) și pe hotărârea Curții în cauza *Loizidou v. Turkey (obiectii preliminare)* (hotărâre din 23 martie 1995, Seria A nr. 310).

La audierea din 6 iunie 2001, Guvernul Republicii Moldova a declarat că dorește să-și retracteze poziția exprimată anterior cu privire la posibila responsabilitate a Federației Ruse, pentru a evita efectele nedorite, și anume, încetarea

procesului menit să pună capăt diferendului transnistrean și detenției celorlalți reclamanți.

b) Argumentele Guvernului rus

Guvernul rus susține, în primul rând, că Curtea nu este competentă pentru a examina fondul cauzei, în măsura în care cererea este îndreptată împotriva Federației Ruse, deoarece faptele denunțate nu cad sub „jurisdicția” Federației Ruse în sensul articolului 1 al Convenției.

Federația Rusă nu a exercitat și nu exercită nicio jurisdicție asupra regiunii Transnistrene, care este un teritoriu ce aparține Republicii Moldova. În special, Federația Rusă nu a ocupat niciodată o parte a Republicii Moldova, iar forțele armate care staționează pe teritoriul ei se află acolo cu acordul acestui stat. Unitățile fostei Armate a 14-a nu au fost implicate în conflictul armat dintre Republica Moldova și Transnistria, ci au acționat ca un tampon între cele două părți la conflict. Ei i-au fost date împrumuturi de pacificare pentru a preveni agravarea conflictului și creșterea numărului de victime în rândurile populației civile. Doar atunci când acțiuni armate ilegale au avut loc, atât din partea Tiraspolului, cât și a Republicii Moldova, împotriva soldaților fostei Armate a 14-a, aceștia au fost obligați să se apere. În plus, potrivit acordului din 21 iulie 1992, Federația Rusă nu este o parte la conflictul armat, deși ea este parte la acest acord în calitate de garant. Pentru a exclude revendicările din partea Tiraspolului asupra armamentului și obiectelor militare ale fostei Armate a 14-a, prin decretul nr. 320 din 1 aprilie 1992, Președintele Federației Ruse a plasat sub jurisdicția Federației Ruse formațiunile militare ale forțelor armate ale fostei URSS staționate pe teritoriul Republicii Moldova.

Federația Rusă nu a acordat niciodată autorităților de la Tiraspol niciun fel de susținere militară, financiară sau de altă natură. Angajamentul luat în anul 1994 de Federația Rusă de a-și retrage forțele sale militare de pe teritoriul Republicii Moldova nu a putut fi onorat în termen, și anume în trei ani de la data semnării acordului, deoarece această retragere nu depindea doar de Federația Rusă. Guvernul rus indică că acest termen a fost prelungit la Summit-ul de la Istanbul al OSCE până la 31 decembrie 2002 și că el intenționează să respecte acordurile de la Istanbul.

În concluzie, prezența militară rusă pe teritoriul Republicii Moldova, cu consimțământul acesteia din urmă, în scopul menținerii păcii în această republică, nu poate angaja responsabilitatea Federației Ruse în sensul articolului 1 al Convenției.

Guvernul rus a indicat că el s-a opus mereu prezenței cazacilor ruși pe teritoriul Republicii Moldova. Federația Rusă nu a recunoscut niciodată și nu recunoaște a.n. „RMN”. Ea consideră regiunea nistreană ca fiind parte integrantă a teritoriului de est al Republicii Moldova, la fel ca și Găgăuzia. Fede-

rația Rusă nu are consulat pe teritoriul transnistrean, deși acest subiect se află de mult timp pe agenda discuțiilor cu Republica Moldova. În ceea ce privește acordul din 20 martie 1998 asupra chestiunilor cu privire la patrimoniul fostei Armate a 14-a (vezi mai sus „în fapt”), el este un acord de drept privat încheiat între două părți private, și nu unul de drept internațional, din care nu poate decurge nicio concluzie cu privire la recunoașterea „RMN” de către Federația Rusă.

Guvernul rus a adăugat că, la aceeași dată, trei alte acorduri internaționale au fost semnate în prezența unui reprezentant al OSCE.

Guvernul a susținut, în continuare, că Federația Rusă nu controlează *de facto* teritoriul transnistrean și că această regiune și-a constituit propriile organe ale puterii. Deoarece Transnistria face parte din teritoriul Republicii Moldova, responsabilitatea pentru actele comise în acest teritoriu aparține Republicii Moldova.

În fine, el a susținut că militarii ruși nu au luat parte la niciunul din actele denunțate legate de reținerea, detenția și condamnarea reclamanților.

c) Argumentele reclamanților

Reclamanții au susținut că declarația cu privire la aplicarea teritorială a Convenției, formulată de Republica Moldova, este o rezervă cu caracter general ce nu îndeplinește condițiile articolului 57 al Convenției, deoarece ea nu se referă la o dispoziție anume a Convenției și nu a fost făcută în legătură cu o lege specifică.

Ei considerau că declarația Guvernului moldovean poate fi calificată ca fiind o simplă declarație teritorială, care nu poate însă să-l exonereze de obligațiile care-i revin în virtutea Convenției.

Obligația unei părți contractante la Convenție de a recunoaște drepturile pe care aceasta le garantează nu se limitează la obligația negativă de a nu viola aceste drepturi, ci este în esență o obligație pozitivă, și anume, de a lua toate măsurile necesare pentru a exclude orice violare a drepturilor pe teritoriul său și să obțină încetarea lor. În această privință, reclamanții au acuzat Guvernul moldovean că nu a întreprins nimic pentru a obține executarea hotărârii prin care a fost casată sentința din 9 decembrie 1993 și repunerea lor în libertate. Cu titlu de exemplu, ei au adus ordonanța Procurorului General din 16 august 2000 care indica neaplicarea articolelor 190 și 192 ale Codului penal după câțiva ani de la deschiderea anchetei în temeiul acestor articole. Reclamanții au conchis că, pentru a obține eliberarea lor, Guvernul moldovean dispunea de o mulțime de mijloace de ordin politic și economic. În particular, operațiile de import-export din regiunea transnistreană erau efectuate prin intermediul autorităților vamale ale Republicii Moldova; Prim-ministrul Republicii Moldova, dl Braghiș, a decorat cu distincții de stat ale Republicii Moldova mai multe persoane care dețin funcții importante în administrația de la Tiraspol; poliția moldovenească

coopera strâns cu miliția din Tiraspol; iar liderii „RMN” dețineau pașapoarte, inclusiv diplomatice, de cetățeni ai Republicii Moldova.

Reclamanții pretindeau că autoritățile ruse au susținut separatiștii transnistreni prin participarea la conflictul armat. În această privință, ei fac trimitere la numeroasele apeluri lansate comunității internaționale de către autoritățile Republicii Moldova în anul 1992, denunțând agresiunea comisă de fosta Armată a 14-a pe teritoriul moldovenesc, și afirmă că Federația Rusă, spre deosebire de Ucraina, nu a făcut nimic ca să împiedice cazacii și alți mercenari ruși să vină în Transnistria pentru a lupta de partea separatiștilor. Din contra, din spusele lor, Federația Rusă a încurajat acești mercenari să acționeze astfel, în timp ce fosta Armată a 14-a a înarmat și antrenat separatiștii transnistreni. Reclamanții, de asemenea, un denunțat alte acțiuni de susținere a separatiștilor transnistreni de către Federația Rusă, cum ar fi transferul unităților militare ruse forțelor transnistrene, luările de poziție publice ale comandanților fostei Armate a 14-a și ale liderilor ruși în favoarea separatiștilor și participarea comandanților fostei Armate a 14-a la alegerile din Transnistria, la paradele militare ale forțelor transnistrene și la alte manifestații publice. Potrivit reclamanților, astfel de acțiuni angajează responsabilitatea Federației Ruse. În acest sens, ei au invocat jurisprudența Curții Internaționale de Justiție, care, în Avizul său consultativ cu privire la prezența Africii de Sud în Namibia, a subliniat obligația unui stat de a se asigura că acțiunile particularilor nu afectează locuitorii teritoriului în cauză. Ei mai fac trimitere la cauza Kling examinată de Comisia generală pentru plângeri, constituită de Statele Unite și Mexic în 1923, care s-a pronunțat pentru responsabilitatea statului pentru comportamentul rebel al soldaților săi.

În plus, reclamanții consideră că Federația Rusă controlează *de facto* teritoriul transnistrean, ceea ce implică responsabilitatea acestui stat pentru violările drepturilor omului comise în această zonă. Ei au contestat argumentul Guvernului rus potrivit căruia fosta Armată a 14-a nu a avut decât un rol pacificator în temeiul acordului din 21 iulie 1992 și au notat că ei au fost reținuți înaintea încheierii acordului dat, pe când Federația Rusă era realmente parte la conflict.

Reclamanții afirmă că așa-zisele organe ale puterii din „RMN” nu ar fi în realitate decât niște marionete ale Guvernului rus. Ei, de asemenea, susțin că „RMN” a fost recunoscută de Guvernul rus și subliniază în această privință că acordul referitor la patrimoniul fostei Armate a 14-a, încheiat la 20 martie 1998 între Federația Rusă și Transnistria, prevede transmiterea unei părți a acestui patrimoniu Transnistriei; că partidele politice din Federația Rusă aveau subdiviziuni la Tiraspol; și că Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse a deschis o secție consulară fără acordul autorităților Republicii Moldova. Ei pretind, de asemenea, că liderii transnistreni, printre care dl Smirnov, dețin pașapoarte rusești.

In fine reclamații invocă jurisprudența Curții în cauza Loizidou v. Turkey (hotărâre din 23 mai 1995, citată mai sus) în sprijinul opiniei lor potrivit căreia Federația Rusă poate fi recunoscută responsabilă pentru actele comise în afara teritoriului său, însă într-o regiune pe care ea o controlează.

d) *Argumentele Guvernului român*

Guvernul român consideră, în primul rând, că rezerva teritorială făcută de Republica Moldova nu îndeplinește condițiile cerute de articolul 57 al Convenției. El indică în continuare că, chiar presupunând că această rezervă ar putea fi analizată ca o declarație negativă în temeiul fostului articol 25 al Convenției și ca o restricție teritorială, o astfel de declarație ar fi contrară Convenției, așa precum Curtea a notat în hotărârea sa din 23 martie 1995 în cauza Loizidou v. Turkey.

În al doilea rând, un stat nu poate limita sfera obligațiilor asumate în momentul ratificării Convenției invocând că el nu exercită jurisdicția sa în sensul articolului 1, deoarece lui îi revine îndeplinirea obligațiilor pozitive stabilite de jurisprudența organelor instituite prin Convenție. Deși astfel de obligații pozitive nu trebuie să fie interpretate într-un mod care ar impune autorităților o sarcină insuportabilă sau excesivă, statele sunt totuși obligate să întreprindă măsuri rezonabile. În speță, Guvernul moldovean nu a demonstrat că a întreprins toate eforturile pentru a asigura suveranitatea ei pe teritoriul său. În particular, deși dispunea de mecanisme de constrângere pentru a asigura respectarea ordinii juridice pe teritoriul său, Guvernul Republicii Moldova nu a luat nicio măsură efectivă pentru a se asigura de executarea hotărârii din 3 februarie 1994 a Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova.

Admițând că faptele denunțate s-au produs și continuă să se producă în „RMN”, parte a teritoriului Republicii Moldova sub autoritatea *de facto* a administrației separatiste de la Tiraspol, Guvernul român a reiterat influența trupelor Federației Ruse în crearea și menținerea zonei transnistrene, care nu se află sub controlul Guvernului de la Chișinău. El susține că fosta Armată a 14-a a contribuit la crearea forțelor militare separatiste, iar după încetarea conflictului militarii fostei Armate a 14-a au rămas pe teritoriul moldovenesc.

Guvernul invocă jurisprudența organelor instituite prin Convenție potrivit căreia responsabilitatea unei Parți Contractante poate fi implicată atunci când, în urma unei acțiuni militare, ea exercită în practică controlul asupra unei zone situate în afara teritoriului său național (Cyprus v. Turkey, cererea nr. 8007/77, decizia Comisiei din 10 iulie 1978; Loizidou v. Turkey, hotărârea din 23 martie 1995; Cyprus v. Turkey, cererea nr. 25781/94, raportul Comisiei din 4 iunie 1999). Această jurisprudență este pe deplin aplicabilă prezentei cauze ținând cont de participarea forțelor fostei Armate a 14-a la conflictul militar prin care Republica Moldova a încercat să restabilească de fapt jurisdicția sa suverană asupra teritoriului în cauză, și de staționarea lor în „RMN”. Este puțin relevant că numărul

real al militarilor Federației Ruse a fost redus progresiv pe măsură ce autoritățile locale au creat forțe armate proprii, deoarece elementul de descurajare cauzat de menținerea fostei Armate a 14-a pe teritoriul moldovenesc a rămas.

Guvernul român a susținut, de asemenea, că organele Federației Ruse exercită o influență politică asupra autorităților secesioniste de la Tiraspol.

El a susținut că un stat este responsabil pentru actele comise de organele sale, inclusiv pentru actele comise *ultra vires*, și a făcut referire, în această privință, la câteva declarații făcute de autoritățile ruse, inclusiv de Președintele Elțin, și la cazurile soldaților ruși care s-au înarmat și au trecut de partea separatiștilor. Mai mult, el consideră că un stat ar trebui, de asemenea, să fie responsabil pentru faptele ilicite ale persoanelor private, atunci când faptele în cauză rezultă din lipsa de diligență a organelor de stat, fie sub forma unei carențe de prevenire, a unui control inadecvat sau a neglijenței.

În concluzie, cererea nu ar trebui respinsă pe motivul că Guvernele pârâte nu sunt responsabile potrivit articolului 1 al Convenției.

La audierea din 6 iunie 2001, Guvernul român a indicat că scopul intervenției sale nu este de a formula un răspuns explicit referitor la responsabilitatea juridică a uneia sau alteia din părțile pârâte și că, în realitate, el a evitat să facă acest lucru. În calitatea sa de terț intervenient, el doar a furnizat informații despre situația de fapt și raționamentul juridic considerat pertinent pentru a susține cauza cetățenilor săi.

2. **Aprecierea Curții**

Articolul 1 prevede următoarele:

„Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în titlul I al (...) Convenției”

Prin urmare, Curtea trebuie să examineze dacă competența sa pentru a examina pretențiile reclamantilor poate fi stabilită și, în particular, dacă și în ce măsură faptele denunțate pot cădea sub jurisdicția Guvernelor pârâte și, dacă nu este cazul, care sunt consecințele conform Convenției.

a) **Republica Moldova**

(i) *Obiecția Republicii Moldova ce decurge din existența declarației sale*

În ce privește chestiunea dacă faptele denunțate cad sub „jurisdicția” Republicii Moldova conform articolului 1 al Convenției, Curtea observă că Republica Moldova a ratificat Convenția cu efect pe tot teritoriului său.

Ea notează în continuare prima declarație făcută de acest stat în instrumentul de ratificare al Convenției (a se vedea mai sus „B. Declarații și rezerve făcute de Republica Moldova”) și faptul că în observațiile sale Guvernul moldovean

susține că declarația sus-menționată trebuie să fie interpretată ca fiind o rezervă în sensul actualului articol 57 (fostul articol 64) al Convenției, care prevede următoarele:

„1. Orice stat poate, în momentul semnării prezentei Convenții sau al depunerii instrumentului său de ratificare, să formuleze o rezervă în legătură cu o dispoziție anume a Convenției, în măsura în care o lege atunci în vigoare pe teritoriul său nu este conformă cu această dispoziție. Rezervele cu caracter general nu sunt autorizate în termenii prezentului articol.

2. Orice rezervă emisă conform prezentului articol necesită o scurtă expunere privind legea în cauză.”

Astfel, Curtea va examina în primul rând ipoteza înaintată de Guvernul moldovean potrivit căreia declarația este o rezervă, în sensul articolului 57 al Convenției.

Ea notează că această declarație nu conține nicio referire expresă la noțiunea de „rezervă”, în sensul articolului 57 (fostul articol 64) al Convenției, contrar celei de-a doua, de-a treia și de-a patra declarații, care se referă explicit la fostul articol 64 al Convenției.

Curtea reiterează că pentru a stabili natura juridică a unei astfel de „declarații” este necesar de a privi dincolo de titlu și de a încerca să se determine sensul ei (a se vedea hotărârea *Belilos v. Switzerland* din 29 aprilie 1988, Seria A nr. 132, p. 24, § 49) sau intenția Guvernului pârât (*Temeltasch v. Switzerland*, cererea nr. 9116/80, Raportul Comisiei din 5 mai 1982, *Decisions and Reports (DR) 31*, p. 147, § 73).

Mai mult, articolul 57 § 1 nu autorizează „rezervele cu caracter general”. O rezervă este cu caracter general „fie dacă ea nu este formulată în legătură cu o dispoziție anume a Convenției, fie atunci când ea este formulată într-un mod care nu permite de a-i defini sfera de aplicare” (cauza *Temeltasch* menționată mai sus, Raportul Comisiei, § 84).

În această cauză, Curtea notează, în primul rând, că declarația moldovenească nu se referă la nicio dispoziție anume a Convenției. Este cert că, în observațiile sale, Guvernul moldovean a susținut că declarația menționată ar trebui să fie interpretată ca fiind o declarație negativă conform fostului articol 25 al Convenției și, după 1 noiembrie 1998, conform articolului 34 al Convenției. Totuși, Curtea observă că atunci când această cerere a fost depusă, la 5 aprilie 1999, fostul articol 25 al Convenției nu mai era în vigoare. Mai mult, competența Curții de a fi sesizată printr-o cerere în temeiul articolului 34 al Convenției nu urmează a fi supusă acceptării de către o Înalță Parte Contractantă, spre deosebire de competența Comisiei în temeiul fostului articol 25, care era supusă unei astfel de acceptări.

În al doilea rând, Curtea notează că declarația menționată nu se referă la o lege specifică în vigoare în Republica Moldova. Cuvintele „omisiunile și actele comise (...) pe teritoriul controlat efectiv de ele până la soluționarea definitivă

a diferendului din această zonă”, folosite de Guvernul moldovean, indică mai degrabă că declarația în cauză are o aplicabilitate generală, care nu este limitată la o dispoziție anume a Convenției, însă este limitată în spațiu și timp, al cărei efect ar fi de a priva de protecția Convenției, total și pentru o perioadă nedeterminată, persoanele care se află pe acest „teritoriu”.

În ceea ce privește declarația Guvernului moldovean precum că declarația sus-menționată ar putea fi examinată conform articolului 57 combinat cu articolul 56 al Convenției sau conform articolului 56 izolat, Curtea notează, în primul rând, că atunci când era în vigoare, fostul articol 25 al Convenției nu autoriza restricții teritoriale în temeiul acestei prevederi (Chrysostomos, Papachrysostomou and Loizidou v. Turkey, cererile nr. 15299/89, 15300/89 și 15318/89 (conexate), decizia Comisiei din 4 martie 1991, DR 68, p. 247, § 34). Ea consideră, în al doilea rând, că nici spiritul și nici termenii articolului 56, care prevede extinderea aplicabilității Convenției asupra altor teritorii decât teritoriile metropolitane ale Înaltelor Părți Contractante, nu admit o interpretare negativă, în sensul limitării „jurisdicției” în sensul articolului 1, doar la o parte a teritoriului.

Din motivele de mai sus, Curtea consideră că declarația sus-menționată nu poate fi apreciată că o rezervă în sensul Convenției și, prin urmare, urmează a fi considerată nevalabilă.

În consecință, Curtea respinge obiecția Guvernului moldovean bazată pe existența acestei declarații.

(ii) Responsabilitatea și jurisdicția Republicii Moldova

Prin urmare, urmează a fi stabilit dacă responsabilitatea și jurisdicția Republicii Moldova pot fi angajate în temeiul Convenției.

În baza probelor anexate la dosar, Curtea estimează că nu dispune de informații suficiente pentru a decide asupra acestor chestiuni. Mai mult, aceste chestiuni sunt atât de strâns legate de fondul cauzei încât nu este oportun de a le determina la etapa actuală a procedurii.

b) Federația Rusă

Curtea trebuie, în continuare, să stabilească dacă ea este competentă să examineze pretențiile reclamantilor în măsura în care ei afirmă că faptele denunțate cad sub jurisdicția Guvernului rus. Prin urmare, ea urmează să examineze dacă faptele denunțate pot cădea sub jurisdicția Federației Ruse chiar dacă ele s-au produs în afara teritoriului Federației Ruse.

Curtea notează că noțiunea de „jurisdicție” în sensul articolului 1 al Convenției nu este limitată la teritoriul național al Înaltelor Părți Contractante. Spre exemplu, responsabilitatea Părților Contractante poate fi angajată în urma actelor autorităților acestora care produc efecte în afara teritoriului lor (a se vedea, Drozd and Janousek v. France and Spain, hotărârea din 26 iunie 1992, Seria A nr. 240, p. 29,

§ 91). Mai mult, ținând cont de obiectul și scopul Convenției, responsabilitatea unui Stat Contractant poate fi angajată când, în urma unei acțiuni militare - legale sau ilegale - statul exercită în practică controlul efectiv asupra unei regiuni situate în afara teritoriului său național. Obligația de a asigura, într-o asemenea regiune, respectarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție rezultă din înfăptuirea unui astfel de control, exercitat în mod direct, prin intermediul forțelor sale armate sau prin intermediul unei administrații locale subordonate (Loizidou v. Turkey (*excepții preliminare*), hotărâre citată mai sus, p. 23, § 62).

În baza probelor anexate la dosar, Curtea estimează că nu dispune de informații suficiente pentru a decide asupra acestor chestiuni. Mai mult, aceste chestiuni sunt atât de strâns legate de fondul cauzei încât nu este oportun de a le determina la etapa actuală a procedurii.

II. COMPETENȚA CURȚII *RATIONE TEMPORIS*

În observațiile sale scrise din 24 octombrie 2000, Guvernul moldovean și-a exprimat acordul său cu reclamanții, considerând că Curtea este competentă *ratione temporis* de a examina faptele denunțate, fiind vorba de violări ale Convenției cu caracter continuu. La audierea din 6 iunie 2001, Guvernul moldovean a indicat că el dorește să-și retracteze poziția exprimată în scris mai înainte, însă nu a prezentat nimic cu privire la competența *ratione temporis* a Curții în cauza dată.

Guvernul rus susține că, ținând cont că faptele denunțate au avut loc înainte de 5 mai 1998, dată la care Federația Rusă a ratificat Convenția, cererea urmează a fi respinsă ca fiind incompatibilă *ratione temporis* cu Convenția, în măsura în care ea este îndreptată împotriva Federației Ruse.

Curtea consideră că, în circumstanțele particulare ale prezentei cauze, chestiunea dacă ea este competentă *ratione temporis* de a examina pretențiile, inclusiv cele cu privire la violarea articolelor 2 și 6 ale Convenției, și în special dacă pretensele violări au sau nu un caracter continuu, ridică întrebări importante de drept și de fapt. În baza probelor anexate la dosar, Curtea estimează că nu dispune de informații suficiente pentru a decide asupra acestor chestiuni. Mai mult, aceste chestiuni sunt atât de strâns legate de fondul cauzei încât nu este oportun de a le determina la etapa actuală a procedurii.

Prin urmare, Curtea decide să examineze această obiecție împreună cu fondul cauzei.

III. DACĂ DL ILAȘCU MAI POATE PRETINDE CĂ ESTE VICTIMĂ

La audierea din 6 iunie 2001, Guvernul moldovean a invitat Curtea să respingă cererea depusă de dl Ilașcu pe motiv că acesta a pierdut calitatea de victimă prin eliberarea sa la 5 mai 2001.

În hotărârea sa din 25 iunie 1996, în cauza *Amuur v. France* Curtea a reafirmat că „o decizie sau măsură favorabilă reclamantului nu este în principiu suficientă pentru a-l lipsi de statutul său de „victimă”, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, expres sau în substanță, violarea și au oferit o redresare pentru violarea Convenției” (*Reports of Judgments and Decisions* 1996-III, p. 846, § 36).

În cauza dată, Curtea notează, în primul rând, că condamnarea reclamantului este încă valabilă și că, prin urmare, există un risc ca ea să fie executată. Mai mult, Curtea nu a fost informată despre nicio decizie de grațiere sau de amnistie în virtutea căreia reclamantul ar fi fost eliberat.

Ea notează, în al doilea rând, că reclamantul nu se plânge doar de condamnarea sa la pedeapsa capitală, ci și de ilegalitatea detenției sale, inechitatea procedurii care a dus la condamnarea sa, condițiile în care el a fost deținut începând cu anul 1992 și până la 5 mai 2001, și de confiscarea averii sale.

În concluzie, Curtea consideră că dl Ilașcu poate pretinde în continuare că este „victimă”, în sensul articolului 34 al Convenției.

IV. EPUIZAREA CĂILOR DE RECURS INTERNE

În observațiile sale la audierea din 6 iunie 2001, Guvernul rus a indicat că, în ceea ce privește pretențiile reclamantilor ce decurg din acțiunile militarilor sau ale altui personal rus, reclamanții ar fi putut, înainte de a depune cererea lor la Curte, să se adreseze Curtii Supreme a Federației Ruse sau autorităților militare supreme.

Reclamanții nu au făcut comentarii în această privință.

Curtea amintește că articolul 35 § 1 al Convenției cere epuizarea doar a recursurilor care se referă la pretențiile violări ale Convenției și, în același timp, pot acorda o redresare efectivă și suficientă (a se vedea cererea nr. 13057/87, decizia Comisiei din 15 martie 1989, D.R. 60, p. 248). De asemenea, a fost stabilit că statul care invocă regula are sarcina să demonstreze existența recursurilor interne accesibile și suficiente (a se vedea *De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, hotărâre din 22 mai 1984, Seria A nr. 77, p. 18, § 36, și *Akdivar and Others v. Turkey*, hotărâre din 16 septembrie 1996, *Reports* 1996-IV, p. 1211, § 68).

Ea notează că Guvernul rus a menționat că a fost posibil pentru reclamanți de a aduce la cunoștința autorităților ruse pretențiile lor, fără a preciza însă ce remedii ar fi putut oferi dreptul intern rus situației reclamanților.

Ea notează, de asemenea, că Guvernul rus a negat orice acuzație precum că forțele armate sau alți funcționari ai Federației Ruse au participat la reținerea, detenția și condamnarea reclamanților sau că au fost implicați în conflictul dintre Republica Moldova și Transnistria. Datorită unei astfel de negări a oricărei

implicări a forțelor ruse în faptele denunțate, Curtea consideră că ar fi fost contradictoriu de a cere reclamanților sesizarea autorităților Federației Ruse.

Din aceste considerente, Curtea este de opinie că cererea nu poate fi declarată inadmisibilă pentru neepuizarea căilor de recurs interne. Prin urmare, această obiecție urmează a fi respinsă.

V. FONDUL CERERII

Reclamanții se plâng de reținerea, condamnarea și detenția lor pe teritoriul „RMN” și invocă în această privință articolele 2, 3, 5, 6 și 8 ale Convenției și articolul 1 Protocolul nr. 1. Ei, de asemenea, se plâng de faptul că autoritățile închisorii nu le-au permis să se adreseze Curții, astfel încât prezenta cerere a trebuit să fie depusă de soțiile lor.

În observațiile sale din 24 octombrie 2000, Guvernul moldovean a admis că reclamanții nu au avut acces la un avocat; că ei nu au putut corespunde cu persoane din afara închisorii sau să-și vadă familiile; și că ei au fost privați de dreptul la securitate și la un proces echitabil. El a afirmat că nu deține detalii cu privire la alte condiții de detenție denunțate de reclamanți, însă consideră afirmațiile reclamanților ca fiind plauzibile. La audierea din 6 iunie 2001, în afară de retractarea poziției sale exprimate în scris, Guvernul moldovean nu s-a pronunțat asupra fondului cererii.

Guvernul rus a contestat versiunea faptelor expusă de reclamanți. El a susținut că armata rusă nu a fost implicată în reținerea, condamnarea sau detenția reclamanților și că, prin urmare, autoritățile ruse nu au fost implicate în faptele denunțate. În sfârșit, el estima că doar o instanță națională independentă ar putea să decidă asupra vinovăției reclamanților. În concluzie, Guvernul rus considera că pretențiile reclamanților, în măsura în care îl vizează, sunt vădit nefondate.

În lumina declarațiilor părților, Curtea consideră că pretențiile invocate ridică întrebări importante de fapt și de drept care nu pot fi determinate la această fază a examinării cauzei și necesită examinarea fondului; prin urmare, cererea nu poate fi declarată vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a le declara inadmisibile nu a fost invocat.

Din aceste motive, Curtea

Respinge, în unanimitate, obiecția Guvernului moldovean ce decurge din existența declarației sale;

Respinge, în unanimitate, obiecția Guvernului moldovean cu privire la pierderea calității de victimă de către dl Ilașcu;

Respinge, în unanimitate, obiecția Guvernului rus cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne;

Rezervă pentru examinarea fondului, în unanimitate, examinarea obiecției Guvernului rus cu privire la competența *ratione temporis*;

Declară, cu majoritate de voturi, cererea admisibilă în privința Republicii Moldova, fără a prejudeca fondul cauzei;

Declară, cu majoritate de voturi, cererea admisibilă în privința Federației Ruse, fără a prejudeca fondul cauzei.

Redactată în limbile franceză și engleză, textul francez fiind cel autentic.

Paul MAHONEY
Grefier

Luzius WILDHABER
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială din varianta engleză a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA ÎNTÂI
DECIZIE PARȚIALĂ
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 40663/98
depusă de ASITO
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea Întâi), întrunită la 10 iulie 2001, în cadrul unei Camere compuse din:

Dna E. PALM, *Președinte*,
DI L. FERRARI BRAVO,
DI GAUKUR JÖRUNDSSON,
DI R. TÜRMEŢEN,
DI C. BÎRSAN,
DI T. PANȚÎRU,
DI R. MARUSTE, *judecători*,
și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Comisia Europeană a Drepturilor Omului la 5 februarie 1998 și înregistrată la 6 aprilie 1998,

Având în vedere articolul 5 § 2 al Protocolului nr.11 la Convenție, prin care competența de a examina cererea a fost transferată Curții,

Având în vedere decizia parțială a Secțiunii din 16 martie 1999,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în răspuns de către compania reclamantă,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul este o companie de asigurări de naționalitate din Republica Moldova cu sediul la Chișinău. El este reprezentat în fața Curții de avocatul său, dl I. Babei.

Faptele cauzei, așa precum au fost prezentate de către părți, pot fi rezumate după cum urmează:

A. Circumstanțele cauzei

La 12 iunie 1991, o hotărâre de Guvern a permis reclamantului să efectueze, în afara principalei sale activități, care era asigurarea, „operațiuni bancare și de investiții”.

La 28 noiembrie 1991, reclamantul a obținut de la Banca Națională a Moldovei licență pentru efectuarea operațiunilor bancare. În cadrul unei proceduri de audit de rutină, compania a refuzat să arate registrele sale contabile și cheltuielile, pretinzând că ea nu a efectuat activități bancare. La 13 octombrie 1992, licența reclamantului a fost retrasă. Reclamantul nu a contestat această decizie.

La 25 noiembrie 1994, reclamantul a încheiat un contract pe termen de un an de zile („contractul”) cu compania F, intitulat „tranzacție comercială comună”. Reclamantul a făcut un aport social de 330,000 lei moldovenești (MDL) companiei F. pentru producerea sticlelor pentru brandy și a dopurilor, iar în schimb ea urma să primească suma de MDL 269,500, care urma să fie plătită în rate lunare. Compania F. urma, de asemenea, să restituie aportul social prin plata unei sume unice până la 25 noiembrie 1995. Nerespectarea termenelor prevăzute de contract avea drept consecință plata unei penalități de 0.5 % din suma neplătită pentru fiecare zi de întârziere. Printr-un contract suplimentar, ca o garanție contractuală, compania F. a gajat fabrica și echipamentul său.

Până la 23 aprilie 1996, compania F. a plătit reclamantului MDL 420,750. Începând cu această dată, datorită încetinirii economiei naționale, compania F. nu a putut să-și onoreze obligațiile integral și nu avea șanse rezonabile să poată să-și îndeplinească obligațiile în conformitate cu condițiile contractului.

1. *Procedurile cu privire la executarea contractului*

La 24 mai 1996, reclamantul a depus o cerere de chemare în judecată la Arbitrajul Republicii Moldova cu privire la neonorarea contractului și a solicitat obligarea lui F. să-i plătească suma de MDL 468,472, care era constituită din aportul social și penalitățile contractuale.

Compania F. a susținut că contractul conținea o obligație implicită, care rezulta din natura și scopul contractului, ca reclamantul să contribuie la cheltuielile și pierderile suferite în cursul exercitării activității în comun. Deoarece

compania a înregistrat pierderi, deși a acționat cu bună-credință, ea a solicitat ajustarea sau stingerea datoriei de MDL 468,472, invocând prevederile Codului civil cu privire la distribuirea riscurilor în activitatea comună. Ca un argument suplimentar ea a declarat că, în absența acestei obligații implicite, contractul devenea un contract de credit obișnuit, pentru care reclamantul nu avea licență.

La 23 iulie 1996, A.P., care era deputat în Parlamentul Republicii Moldova și membru al comisiei parlamentare pentru controlul „respectării legislației, prevenirea corupției și a crimei organizate” (comisia parlamentară), a adresat o scrisoare Arbitrajului. În acest document, el a atras atenția asupra faptului că comisia parlamentară a primit o plângere din partea companiei F. cu privire la ilegalitățile din contract și a solicitat, dacă era posibil, datorită seriozității acuzației, ca cauza să nu fie examinată în absența părților și a procurorului.

În hotărârea sa din 1 august 1996, Arbitrajul a admis în parte cererea reclamantului. Instanța a constatat o încălcare a contractului și a respins argumentele companiei F. pe motiv că „normele de drept nu permit Arbitrajului să schimbe obiectul și natura litigiului”. Totuși, instanța a redus penalitățile contractuale cu 50 %, estimând pretenția ca fiind disproporțională în raport cu prejudiciul real cauzat reclamantului și a pronunțat o hotărâre cu privire la plata unei sume de MDL 327,474.75, din care MDL 315,412.5 reprezenta datoria și penalitatea, iar 12,062.25 - taxa de stat. Această hotărâre a fost executorie până la 1 noiembrie 1996.

În lunile iunie-iulie 1996, Procurorul General a solicitat expertizarea contractului. Într-un raport elaborat de doi profesori universitari, se susținea faptul că contractul avea toate caracteristicile unei operațiuni de credit. Potrivit Ministerului Finanțelor, contractul era legal și nu a produs prejudicii statului. Abținându-se de la comentarea prevederilor Legii cu privire la bănci și activitatea bancară, Banca Națională a conchis că, deși contractul era asemănător unei operațiuni de credit, „el nu contravenea capitolului 38 al Codului civil”. Rezultatele acestei cercetări nu au fost făcute publice.

La 20 august 1996, Procurorul General a depus recurs la hotărârea din 1 august 1996, pretinzând că contractul era o operațiune de credit camuflată. El a subliniat că reclamantul și-a pierdut licența bancară și că el a stabilit o rată a dobânzii mult mai înaltă decât orice bancă din Republica Moldova. Procurorul General, de asemenea, a solicitat suspendarea executării hotărârii.

La 6 septembrie 1996, Arbitrajul a admis cererea de suspendare a executării hotărârii.

La 28 noiembrie 1996, a intrat în vigoare „Legea cu privire la instanțele judecătorești economice”, care a introdus arbitrajul în sistemul instanțelor judecătorești de drept civil, formând „Judecătoria Economică”. Reorganizarea sistemului judecătorec a avut ca rezultat suspendarea examinării cauzelor pentru o perioadă de câteva luni.

În aprilie 1997, reclamantul a cerut de mai multe ori Procurorului General să intervină ca instanța să finalizeze examinarea cauzei sale.

La 14 aprilie 1997, Procurorul General și-a retras recursul la hotărârea din 1 august 1996 și cererea de suspendare a executării. Astfel, hotărârea Arbitrajului a devenit irevocabilă.

La 19 aprilie 1997, A.P. a scris o scrisoare Procurorului General, informându-l că doi funcționari publici au fost delegați de comisia parlamentară să examineze motivele legale de retragere a recursului.

La 16 iunie 1997, Procurorul General a depus, în temeiul articolului 38 § 3 al Legii cu privire la instanțele judecătorești economice, recurs în anulare, care este un recurs extraordinar, la hotărârea din 1 august 1996, solicitând ca contractul să fie declarat nul din cauza nerespectării prevederilor Legii cu privire la bănci și activitatea bancară.

La 23 septembrie 1997, Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a admis recursul în anulare și a respins acțiunea reclamantului ca nefondată. Colegiul de recurs a considerat că contractul era un contract de activitate comună și, prin urmare, conform articolului 456 al Codului civil, cheltuielile și pierderile trebuiau divizate proporțional cu aportul părților. Colegiul de recurs a constatat că compania F. a restituit întreaga contribuție socială, plus o sumă totală de MDL 90,750, chiar dacă veniturile sale nu au fost mai mari de MDL 10,976. Astfel, colegiul de recurs a conchis că F. nu trebuia să achite nicio sumă suplimentară. În ceea ce privește penalitățile contractuale, instanța a conchis că clauza dată este nulă de drept.

La 3 noiembrie 1997, reclamantul a contestat cu recurs decizia din 23 septembrie 1997 susținând că contractul era de natură privată și că statul nu a dovedit existența unui interes public pentru a se amesteca în executarea acestuia.

La 24 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul. Ea a constatat că contractul era o operațiune de credit camuflată și, deoarece reclamantul nu mai avea licență bancară, a conchis că un astfel de contract era ilegal.

La 25 decembrie 1997, reclamantul a depus o cerere de revizuire, care a fost respinsă de Curtea Supremă de Justiție la 21 ianuarie 1998 pe motiv că nu au fost întrunite condițiile pentru redeschiderea procedurii.

2. Procedurile cu privire la anularea contractului

La 17 iulie 1996, în temeiul articolului 5 (2) al Codului de procedură civilă, Procurorul General a depus o cerere de chemare în judecată la Arbitrajul Republicii Moldova împotriva reclamantului și a companiei F. pentru declararea nulă a contractului. Potrivit Procurorului General, contractul era o operațiune de credit camuflată cu o rată a dobânzii foarte înaltă, reclamantul nefiind în drept să acorde credite fără a avea licență.

Printr-o hotărâre din 26 iulie 1996, Arbitrajul a respins cererea. Instanța a constatat că, potrivit Legii cu privire la asigurări, companiile de asigurări puteau să presteze servicii comerciale și financiare, activitățile de creditare fiind, de asemenea, permise în conformitate cu Codul civil. Arbitrajul nu a examinat

chestiunea cu privire la cerința de a avea licență. Această hotărâre a devenit irevocabilă.

La 16 iunie 1997, Procurorul General a depus, în temeiul articolului 38 § 3 al Legii cu privire la instanțele judecătorești economice, recurs în anulare la hotărârea din 26 iulie 1996. La 23 septembrie 1997, Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a respins recursul.

La 17 noiembrie 1997, Procurorul General a depus, în temeiul articolului 278/60 al Codului de procedură civilă, recurs la această decizie, solicitând declararea nulă a contractului și confiscarea venitului.

La 24 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a casat decizia din 23 septembrie 1997 și hotărârea din 26 iulie 1996. Ea a constatat că contractul era o operațiune de credit camuflată pentru care reclamantul nu avea licență și a declarat contractul nul. Totuși, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea Procurorului General cu privire la confiscarea venitului.

Reclamantul a depus o cerere de revizuire la decizia din 24 decembrie 1997. La 21 ianuarie 1998, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea.

3. *Procedurile cu privire la confiscarea plăților contractuale*

Ca urmare a procedurilor sus-menționate, la 2 februarie 1998, Procurorul General și Ministerul Finanțelor au depus la Judecătoria Economică o cerere de chemare în judecată comună de confiscare a sumei de MDL 420,570 de la reclamant, care reprezenta aportul social și venitul care a rezultat din contract și pe care compania F. I-a plătit până la 23 aprilie 1996.

La 20 mai 1998, Procurorul General a cerut ca suma care urma să fie confiscată să fie diminuată. În acest sens, Procurorul General a notat că, în conformitate cu articolul 10 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, o întreprindere care a efectuat activități ilegale urma să plătească venitul obținut și o amendă egală cu suma venitului. Deoarece venitul companiei ASITO a constituit MDL 90,750, Procurorul General a cerut ca suma confiscată să fie de MDL 181,500.

La 11 decembrie 2000, Guvernul pârât a informat Curtea că, prin decizia din 2 februarie 1999, Judecătoria Economică de circumscripție Chișinău a hotărât ca MDL 181,500 să fie confiscați de la reclamant, precum și MDL 5,445, care reprezentau taxa de stat.

La 8 februarie 1999, reclamantul a depus recurs în anulare, care a fost respins de către Judecătoria Economică a Republicii Moldova în ședința sa din 25 octombrie 2000. Reclamantul nu a fost prezent la ședința judecătorească și nu există mențiuni în decizia din 25 octombrie 2000 că părțile au fost înștiințate. Deoarece reclamantul nu a depus recurs, decizia din 25 octombrie 2000 a devenit irevocabilă.

Printr-o scrisoare din 17 ianuarie 2001, reclamantul a informat Curtea că el nu a fost prezent la examinarea recursului său la 25 octombrie 2000 și că el a aflat, pentru prima dată, despre rezultatul procedurilor de recurs din scrisoarea Curții din 13 decembrie 2000.

La 10 aprilie 2001, Guvernul pârât a informat Curtea că decizia Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice a Republicii Moldova din 25 octombrie 2000 nu era încă executată.

B. Dreptul și practica internă relevante

Legea nr. 970 din 24 iulie 1996 cu privire la instanțele judecătorești economice

Articolul 38 § 3

„Hotărârile Arbitrajului Republicii Moldova, precum și hotărârile adoptate cu titlu de supraveghere de Prim-arbitrul Republicii Moldova sau de adjuncții lui, pot fi atacate, în termen de un an de la data adoptării, cu recurs în anulare la Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a Republicii Moldova de Procurorul General al Republicii Moldova și de adjuncții lui în caz de încălcare a normelor dreptului procesual sau material. (...) cu dreptul de a ... suspenda executarea hotărârii Arbitrajului Republicii Moldova.”

Articolul 42

„Pe data de 27 august 1996 se abrogă Legea nr. 414-XII din 18 decembrie 1990 cu privire la Arbitrajul Republicii Moldova.”

Legea nr. 1550 din 25 februarie 1998 pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Articolul III

„La articolul 38 alineatul (3) din Legea nr.970-XIII din 24 iulie 1996 cu privire la instanțele judecătorești economice cuvintele „în termen de un an de la data adoptării” se exclud.”

Codul de procedură civilă

Articolul 5 (2) e) și f)

”Instanța de judecată începe judecarea pricinii civile (...) la cererea procurorului, în cazuri ce au referire la (...) interesele statului și societății ce țin de (...)

(...)

e) (...) considerarea contractelor care lezează interesele statului ca fiind nule;

f) (...) anularea actelor și acțiunilor săvârșite prin corupție și protecționism.”

Articolul 278/60

„Părțile, (...) [și] Procurorul General (...) pot, din oficiu sau la cererea persoanei implicate în proces, ataca cu recurs, la Curtea Supremă de Justiție, hotărârile irevocabile emise de către Judecătoria Economică a Republicii Moldova pentru următoarele motive:

(1) hotărîrea pronunțată este lipsită de temei legal ori a fost dată cu încălcarea legii sau aplicarea greșită a acesteia; ...”

Articolul 325

„Hotărârile instanțelor de judecată rămase definitive (...), precum și hotărârile date de o instanță de recurs când evocă fondul, pot fi supuse revizuirii în cazurile când:

(...)

11) sînt hotărîri irevocabile contradictorii date de instanțe de același grad sau de grade diferite, în una și aceeași pricină, între aceleași persoane, avînd aceeași calitate. Această dispoziție se aplică și în cazul cînd hotărârile contradictorii sînt date de instanța de recurs.”

Codul civil, Capitolul 38**Articolul 455**

„(...) Participanții la un contract de activitate comună își aduc aportul, vîrsînd fiecărui o sumă de bani ori alte bunuri, sau prestînd o anumită muncă.

Aportul în bani sau alt aport patrimonial al participanților la contract, precum și bunurile, create sau dobîndite ca urmare a activității comune, constituie proprietatea lor comună.

Participantul la un contract de activitate comună nu are dreptul să dispună de cota sa din bunurile comune fără consimțămîntul celorlalți participanți la contract.”

Articolul 456

„(...) Dacă contractul nu prevede modul de acoperire a cheltuielilor și pierderilor, acestea se vor acoperi din bunurile comune ale participanților la contract, iar sumele care nu ajung se vor repartiza între participanții la contract, proporțional cu aportul adus de fiecare în bunurile comune.”

Legea nr. 601 din 12 iunie 1991 cu privire la bănci și activitatea bancară

„Activitatea bancară în Republica Moldova se desfășoară prin Banca Națională a Moldovei și prin bănci comerciale, constituite în baza prezentei Legi.”

Articolul 10

„Persoana juridică și persoana fizică pot desfășura activitate bancară numai după ce primesc autorizația respectivă de la Banca Națională a Moldovei, după ce membrii fondatori aprobă statutul și după ce se înregistrează la Banca Națională a Moldovei.”

Practica cu privire la cererile procurorului în temeiul articolului 5 (2) al Codului de procedură civilă

Între 1989 și 1999, Procurorul General a folosit rar articolului 5 (2) menționat mai sus, iar instanțele de judecată l-au interpretat într-o manieră restrictivă. O cerere cu privire la rezilierea unui contract a fost respinsă deoarece nu se referea nici la categoriile de persoane protejate de această normă și nici la interesul statului (hotărârea Curții de Apel a Republicii Moldova nr. 2r-523 din 15.01.1998). Într-o cerere de anulare a unui contract de vânzare-cumpărare a unui apartament pentru nerespectarea dreptului la reședință, Curtea Supremă a confirmat interesul statului, însă a respins acțiunea în fond (hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4r/a-17/99 din 8.11.1999).

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că cauza sa nu a fost judecată de o instanță independentă. El pretinde, în acest sens, că A.P., care era deputat în Parlament, a exercitat o ingerință în activitatea Arbitrajului prin faptul că și-a exprimat opinia sa cu privire la litigiul aflat pe rolul acestei instanțe.

2. Reclamantul pretinde că cauza sa nu a fost judecată de o instanță imparțială, contrar articolului 6 § 1 al Convenției. El pretinde în acest sens că, în procedurile cu privire la executarea contractului, aceiași judecători ai Curții Supreme de Justiție au examinat atât recursul la 24 decembrie 1997, cât și cererea de revizuire la 21 ianuarie 1998.

3. Reclamantul pretinde, de asemenea, în temeiul articolului 6 § 1, că nu a avut parte de un proces echitabil, deoarece Ministerul Finanțelor nu a fost citat ca martor în procedurile a) și b) și că instanțele naționale au permis Procurorului General să intervină într-un litigiu privat.

4. *In fine*, reclamantul pretinde existența unei violări a articolului 1 Protocolul nr. 1 la Convenție. El se plânge de decizia din 23 septembrie 1997 a Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice a Republicii Moldova, prin care a fost admis recursul în anulare la hotărârea irevocabilă din 1 august 1996, și de decizia din 24 decembrie 1997 a Curții Supreme de Justiție, care a casat hotărârea irevocabilă din 26 iulie 1996. În acest sens, reclamantul se referă la cererea Procurorului General cu privire la confiscarea bunurilor.

Reclamantul, de asemenea, pretinde că el nu a fost informat despre data examinării recursului său la 25 octombrie 2000 și că, prin urmare, recursul a fost examinat în absența sa.

ÎN DREPT

1. Reclamantul pretinde că cauza sa nu a fost judecată de o instanță independentă, deoarece A.P., care era deputat în Parlament, a exercitat o ingerință în activitatea Arbitrajului prin faptul că și-a exprimat opinia sa cu privire la litigiul aflat pe rolul acestei instanțe. El pretinde existența unei violări a articolului 6 § 1, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil ...”

Guvernul consideră că scrisoarea expediată de A.P. la 19 aprilie 1997 Procurorului General nu a fost relevantă pentru examinarea cauzei de către instanțe. În ceea ce privește nota scrisă Arbitrajului la 23 iulie 1996, aceasta a avut scopul

de a reaminti prevederile legale cu privire la dreptul părților de a fi prezente la ședință.

Reclamantul pretinde că intervenția lui A.P. a fost în detrimentul dreptului său la o instanță independentă.

Curtea notează că această corespondența a avut loc la 23 iulie 1996 și, respectiv, la 19 aprilie 1997, ceea ce este înainte de ratificarea Convenției de către Republica Moldova la 12 septembrie 1997.

Prin urmare, Curtea constată că această pretenție este incompatibilă *ratione temporis* cu prevederile Convenției. Prin urmare, ea urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4.

2. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că cauza sa nu a fost judecată de o instanță imparțială în procedurile a), deoarece același complet de judecători de la Curtea Supremă de Justiție a examinat cauza la 24 decembrie 1997 și, apoi, la 21 ianuarie 1998.

Guvernul a declarat că faptul că aceiași judecători au examinat cauza la 24 decembrie 1997 și la 21 ianuarie 1998 nu a constituit o încălcare a legislației naționale, deoarece recursul examinat la 24 decembrie 1997 se referea la circumstanțe de fapt și de drept în timp ce cererea de revizuire examinată la 21 ianuarie 1998 s-a referit doar la aspecte procedurale.

Reclamantul pretinde că un complet de judecată care examinează mai întâi în procedură de recurs, iar ulterior în procedură de revizuire, încalcă dreptul la o instanță imparțială.

În această cauză, în cadrul procedurii de recurs, care a avut drept rezultat decizia irevocabilă din 24 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamantului deoarece ea a constatat că contractul era o operațiune de credit. Astfel, instanța a hotărât printr-o decizie irevocabilă asupra drepturilor reclamantului cu caracter civil, însă reclamantul a depus la aceeași instanță o cerere de revizuire pentru ca să fie redeschisă cauza sa. La 21 ianuarie 1998, aceiași judecători, care au pronunțat decizia din 24 decembrie 1997, au respins cererea de revizuire a deciziei respective pe motiv că nu au fost întrunite condițiile pentru redeschiderea cauzei.

Curtea consideră că Curtea Supremă de Justiție, în procedurile cu privire la redeschiderea cauzei, spre deosebire de procedurile în recurs, nu a trebuit să hotărască asupra drepturilor cu caracter civil ale reclamantului, însă a trebuit să examineze dacă condițiile cerute pentru redeschiderea cauzei au fost întrunite.

Curtea reamintește că, potrivit jurisprudenței stabile, Convenția nu garantează, ca atare, dreptul de a redeschide procedurile judiciare (a se vedea, *mutatis mutandis*, 32916/96, dec. 2.7.97, D.R. 90-B, p. 168). Prin urmare, Curtea consideră că articolului 6 § 1 al Convenției nu se aplică procedurii de revizuire.

Rezultă că această pretenție este incompatibilă *ratione materie* cu prevederile Convenției în sensul articolului 35 § 3 și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4 al Convenției.

3. Invocând articolul 6 § 1 al Convenției, reclamantul pretinde că nu a avut parte de un proces echitabil, deoarece Ministerul Finanțelor nu a fost citat ca martor și deoarece instanțele naționale au permis Procurorului General să intervină într-un litigiu privat.

Potrivit Guvernului, declarațiile Ministerului Finanțelor, care se refereau numai la chestiunea existenței unui prejudiciu pentru proprietatea statului, nu au fost relevante, deoarece noțiunea de interes public este mult mai largă. De asemenea, el susține că încălcarea normelor care se referă la interesul public impuneau participarea în litiu a Procurorului General.

Reclamantul pretinde că prezența Ministerului Finanțelor era necesară pentru a declara că contractul nu a produs niciun prejudiciu pentru stat. El, de asemenea, pretinde că inițiativa Procurorului General a fost contrară legii, deoarece contractul era unul privat.

(a) În ceea ce privește necitarea Ministerului Finanțelor, Curtea notează că la nicio fază a procedurii reclamantul nu a cerut citarea Ministerului Finanțelor. Prin urmare, Curtea constată că el nu se poate plânge cu privire la această chestiune.

Rezultă că această pretenție urmează a fi respinsă în temeiul articolului 35 § 1 și 4 al Convenției pentru neepuizarea căilor de recurs interne.

(b) Curtea notează că în această cauză Procurorul General a intervenit în proceduri prin depunerea recursului în anulare în temeiul articolului 38 § 3 al Legii cu privire la instanțele judecătorești economice, a recursului extraordinar în temeiul articolului 278/60 al Codului de procedură civilă, precum și a unei cereri în temeiul articolului 5 (2) e) al Codului de procedură civilă.

(i) Referitor la recursul în anulare în temeiul articolului 38 § 3 al Legii cu privire la instanțele judecătorești economice, Guvernul a declarat că această normă era una tranzitorie, care a permis unirea sistemului de arbitraj (quasi judecătoresc) cu instanțele judecătorești ordinare.

Reclamantul a negat existența unei perioade de tranziție în ceea ce privește reorganizarea sistemului judecătoresc.

Curtea consideră (în lumina declarațiilor părților) că această pretenție ridică întrebări importante de fapt și de drept în temeiul Convenției, rezolvarea cărora depinde de examinarea fondului. Prin urmare, Curtea conchide că această pretenție nu este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

(ii) În ceea ce privește recursul extraordinar instituit prin articolul 278/60 al Codului de procedură civilă, Guvernul subliniază că el este disponibil ambeilor părți, cu respectarea principiului „egalității armelor”.

Reclamantul consideră că recursul Procurorului General nu a fost justificat deoarece contractul nu se referea la un interes public.

Curtea consideră (în lumina declarațiilor părților) că această pretenție ridică întrebări importante de fapt și de drept în temeiul Convenției, rezolvarea cărora depinde de examinarea fondului. Prin urmare, Curtea conchide că această pretenție nu este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

(iii) În ceea ce privește cererea depusă în temeiul articolului 5 (2) al Codului de procedură civilă, Guvernul consideră că ea constituie parte a competenței Procurorului General de a supraveghea legalitatea și de a asigura respectarea interesului public.

Reclamantul notează că o astfel de cerere nu prezintă nicio relevanță pentru a asigura scopurile legitime menționate mai sus.

Curtea consideră (în lumina declarațiilor părților) că această pretenție ridică întrebări importante de fapt și de drept în temeiul Convenției, rezolvarea cărora depinde de examinarea fondului. Prin urmare, Curtea conchide că această pretenție nu este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

4. Reclamantul se plânge de deciziile Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice din 23 septembrie 1997 și 25 octombrie 2000, pronunțate în cadrul procedurilor a) și c), precum și de decizia Curții Supreme de Justiție din 24 decembrie 1997, pronunțată în cadrul procedurilor b). El pretinde existența unei violări a articolului 1 Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

Guvernul notează că la 24 decembrie 1997 contractul a fost declarat nul de către Curtea Supremă de Justiție și că această decizie trebuie acceptată cu toate consecințele pe care ea le implică.

Reclamantul susține că casarea hotărârilor irevocabile care confirmau drepturile sale de proprietate constituie o lipsire de proprietate, fără ca acest lucru să fie conform interesului general și fără o compensație echitabilă.

Curtea consideră (în lumina declarațiilor părților) că această pretenție ridică întrebări importante de fapt și de drept în temeiul Convenției, rezolvarea cărora depinde de examinarea fondului. Prin urmare, Curtea conchide că această pretenție nu este vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Declară admisibilă, fără a prejudeca fondul, pretenția reclamantului în temeiul articolului 6 § 1 cu privire la recursul în anulare al Procurorului General, recursul extraordinar al acestuia în temeiul Codului de procedură civilă și cererea acestuia în temeiul articolului 5 (2) al Codului de procedură civilă, precum și pretenția cu privire la încălcarea drepturilor sale garantate de articolul 1 Protocolul nr. 1 la Convenție,

Declară inadmisibil restul cererii.

Michael O'BOYLE
Grefier

Elisabeth PALM
Președinte

ANEXĂ

TABEL CRONOLOGIC

Cronologia	Procedurile cu privire la executarea contractului	Procedurile cu privire la declararea nulă a contractului
24 mai 1996	ASITO depune cererea de chemare în judecată împotriva companiei F.	
17 iulie 1996		Procurorul General (PG) depune cererea de chemare în judecată împotriva ASITO și companiei F.
26 iulie 1996		Cererea este respinsă de Arbitraj. Hotărâre irevocabilă.
1 august 1996	Cererea admisă în parte de Arbitraj.	
20 august 1996	PG depune recurs.	
14 aprilie 1997	PG retrage recursul. Hotărârea din 1 august 1996 devine irevocabilă.	
16 iunie 1997	PG depune recurs în anulare pentru nerespectarea Legii cu privire la bănci și activitatea bancară.	PG depune recurs în anulare pe motiv că contractul era un contract de credit camuflat, care contravenea Legii cu privire la bănci și activitatea bancară.
23 septembrie 1997	Recursul în anulare este admis, însă Colegiul de recurs constată că Legea cu privire la bănci și activitatea bancară nu era aplicabilă și că contractul era unul de activitate comună. Instanța interpretează contractul și respinge pretenția inițială a companiei ASITO.	Colegiul de recurs respinge recursul în anulare.

3 noiembrie 1997	ASITO depune recurs.	
17 noiembrie 1997		PG depune recurs extra-ordinar.
24 decembrie 1997	Curtea Supremă de Justiție respinge recursul pe motiv că contractul era o operațiune de credit camuflată și este contrar Legii cu privire la bănci și activitatea bancară.	Curtea Supremă de Justiție admite recursul extraordinar pe motiv că contractul era o operațiune de credit camuflată și este contrar Legii cu privire la bănci și activitatea bancară.
21 ianuarie 1998	Curtea Supremă de Justiție respinge cererea de revizuire depusă de compania ASITO.	Curtea Supremă de Justiție respinge cererea de revizuire depusă de compania ASITO.
25 octombrie 2000 Procedu- rile c)		Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice confirmă confiscarea a MDL 181,500 și, de asemenea, indică confiscarea a MDL 5,445 cu titlu de taxă de stat.

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei franceze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A DOUA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

cererii nr. 60115/00
depusă de Gheorghe AMIHALACHIOAIE
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Doua), întrunită la 23 aprilie 2002, în cadrul unei camere compuse din

DI J.-P. COSTA, *Președinte*,
DI L. LOUCAIDES,
DI C. BÎRSAN,
DI K. JUNGWIERT,
DI V. BUTKEVYCH,
Dna W. THOMASSEN,
DI S. PAVLOVSCHI, *judcători*,

și dna S. DOLLÉ, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 14 iulie 2000 și înregistrată la 22 august 2000,

Având în vedere observațiile prezentate de guvernul pârât și cele prezentate în răspuns de către reclamant,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul este cetățean al Republicii Moldova, născut în 1949, care locuiește în Chișinău (Moldova). El este reprezentat în fața Curții de dl Radu Panțîru, avocat din Chișinău.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor.

Fiind avocat, reclamantul este președintele Uniunii Avocaților din Moldova.

La 9 septembrie 1999, a intrat în vigoare Legea nr. 395-XIV cu privire la avocatură. Ea prevedea, printre altele, obligația tuturor avocaților care profesau în Republica Moldova să fie membri ai Uniunii Avocaților, formată din toți avocații înscrși în birourile de avocați din întreaga țară.

În privința acestei legi, un grup de deputați și avocatul parlamentar din Republica Moldova au sesizat Curtea Constituțională printr-o sesizare de neconstituționalitate, invocând că afilierea obligatorie a avocaților la această uniune era contrară dreptului la libertatea de asociere garantat de Constituția Republicii Moldova.

După ce a obținut, printre altele, avizul Uniunii Avocaților, care considera că legea era conformă Constituției, la 15 februarie 2000, Curtea Constituțională a pronunțat o hotărâre prin care a declarat neconstituționale prevederile legale cu privire la afilierea obligatorie a avocaților la Uniunea Avocaților din Republica Moldova.

Într-o convorbire telefonică cu A.M., jurnalist la ziarul *Экономическое обозрение*, reclamantul a criticat hotărârea Curții Constituționale.

În ediția din februarie 2000 a ziarului *Экономическое обозрение*, A.M. a publicat un articol despre polemica declanșată în rândul avocaților de hotărârea din 15 februarie 2000 a Curții Constituționale. Printre altele, jurnalistul s-a referit la convorbirea telefonică pe care a avut-o cu reclamantul în următorii termeni:

„(...) După ce hotărârea Curții Constituționale a fost făcută publică, ziarul *Экономическое обозрение* a adresat câteva întrebări președintelui Uniunii Avocaților, dlui Gheorghe Amihalachioaie. Probabil din această cauză comentariile sale au fost pline de emoții:

„Din cauza hotărârii Curții Constituționale, se va instala o anarhie completă în organizarea profesiei de avocat - a spus dl Amihalachioaie. Veți vedea ce se va întâmpla într-un an de zile. Începând cu această zi, nu mai există un sistem unic de organizare a profesiei și niciun stat unitar. Noi ne-am obișnuit cu acest lucru - este mult mai ușor de a trăi și lucra în haos. Impozitele nu se achită, nu există un control și, prin urmare, nici etică, nici disciplină și nici responsabilitate.

În lumina celor spuse, se pune întrebarea: Curtea Constituțională, este oare ea constituțională? În anul 1990, Organizația Națiunilor Unite a adoptat Principiile de bază cu

privire la rolul avocaților, garantate perfect în legea noastră. Peste tot în lume, profesia de avocat este independentă, pe când în Republica Moldova ea este subordonată puterii executive, adică Ministerului Justiției. Acest lucru reprezintă o încălcare gravă a principiilor democratice fundamentale.

Curtea Constituțională nu a luat în considerație exemplele specifice din jurisprudența Curții de la Strasbourg invocate în avizul prezentat de Uniunea Avocaților. Probabil judecătorii Curții Constituționale nu consideră Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca fiind o autoritate. Trebuie să prezum oare faptul că ei au obținut mai multă experiență în cinci ani decât judecătorii de la Strasbourg în cincizeci de ani? Cu certitudine, noi vom informa Consiliul Europei că Republica Moldova nu respectă jurisprudența și exigențele Curții Europene a Drepturilor Omului.”

Conform termenilor folosiți de dl Amihalachioaie, printre juriști, avocații au fost considerați întotdeauna ca fiind o categorie superioară: „Cu toate acestea, chiar și după hotărârea Curții Constituționale, corpul avocaților rămâne o putere.” (...).”

Prin scrisoarea sa din 18 februarie 2000, Președintele Curții Constituționale a informat reclamantul că, ținând cont de afirmațiile sale făcute în ziarul *Экономическое обозрение*, poate apărea întrebarea cu privire la o posibilă lipsă de respect față de această instanță, în sensul articolului 82 § 1 (e) al Codului jurisdicției constituționale și i-a solicitat să prezinte explicații scrise cu privire la acest subiect în termen de zece zile.

La 28 februarie 2000, reclamantul a prezentat explicațiile solicitate. El a declarat că a aflat despre publicarea afirmațiilor sale din scrisoarea din 18 februarie 2000 pe care Curtea Constituțională i-a adresat-o și a confirmat faptul că a avut o lungă conversație telefonică cu jurnalistul A.M. pe marginea hotărârii din 15 februarie 2000. Totodată, el a subliniat că afirmațiile sale au fost denaturate și scoase dintr-un context mult mai larg. El a adăugat că dacă A.M. i-ar fi prezentat articolul înainte de publicare, el ar fi verificat, în mod riguros, felul în care propriile sale afirmații au fost prezentate și și-ar fi asumat întreaga responsabilitate pentru ele.

La 6 martie 2000, Curtea Constituțională a adoptat, în baza articolelor 81 și 82 ale Codului jurisdicției constituționale, o decizie prin care i-a aplicat reclamantului o amendă administrativă în mărime de douăzeci salarii minime lunare, adică 360 lei moldovenești.

Curtea Constituțională a constatat că în interviul sus-menționat, reclamantul a declarat că, „din cauza hotărârii Curții Constituționale se va instala o anarhie completă în organizarea profesiei de avocat”, că, în acest context, „se pune întrebarea dacă însăși hotărârea Curții Constituționale este conformă Constituției” și că, „pentru judecătorii Curții Constituționale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu este o autoritate”. Ea a considerat că aceste afirmații demonstrează o lipsă de respect a reclamantului față de Curtea Constituțională și hotărârea acesteia.

Decizia Curții Constituționale fiind irevocabilă, reclamantul a plătit, la 7 iulie 2000, suma de 360 de lei.

B. Dreptul intern relevant

Prevederile relevante ale Codului jurisdicției constituționale sunt următoarele:

Articolul 81 § 1

„Pentru a apăra demnitatea judecătorilor Curții Constituționale, a participanților la proces și pentru a asigura condițiile de exercitare a jurisdicției constituționale, Curtea este în drept să ia măsurile prevăzute la articolul 82”.

Articolul 82

„(1) În vederea asigurării exercitării jurisdicției constituționale, se prevede răspundere administrativă, sub formă de amendă de până la 25 salarii minime, pentru:

- (a) declarații neconstituționale, indiferent de modul lor de exprimare;
- (b) imixtiune în activitatea procedurală a judecătorilor Curții Constituționale, în cercare de a exercita influență asupra lor prin metode neprocedurale;
- (c) neîndeplinire nemotivată, în modul și în termenii stabiliți, a cerințelor judecătorilor Curții, neexecutare a hotărârilor și avizelor Curții;
- (d) încălcare a jurământului judiciar;
- (e) manifestare a lipsei de respect față de Curtea Constituțională prin nesocotirea dispozițiilor date de președintele ședinței, prin încălcare a ordinii în ședință, precum și săvârșirea altor fapte care denotă desconsiderare vădită față de Curte, de procedura jurisdicției constituționale. (...)”.

Articolul 4 al Legii presei, nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994, prevede următoarele:

„Publicațiile periodice (...) publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținând cont de faptul că exercițiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrângeri și unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția reputației sau apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare.”

PRETENȚII

1. Invocând articolul 10 al Convenției, reclamantul pretinde că decizia din 6 martie 2000 reprezintă o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare.

2. Reclamantul pretinde lipsa, în legislația Republicii Moldova, a unui recurs efectiv pentru a contesta sancțiunea impusă de Curtea Constituțională. El

pretinde violarea articolului 13 al Convenției, deoarece nu dispune de niciun recurs efectiv împotriva încălcării dreptului său la libertatea de exprimare.

ÎN DREPT

1. Reclamantul pretinde încălcarea libertății sale de exprimare ca urmare a deciziei din 6 martie 2000 a Curții Constituționale. El invocă articolul 10 al Convenției, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. (...)

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, (...) pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

Cu privire la obiecția Guvernului

Guvernul invocă, în primul rând, obiecția cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne. El declară că, în măsura în care reclamantul pretinde că afirmațiile sale au fost publicate în mod eronat și rupte din context, articolul 4 al Legii presei, nr. 243 din 26 octombrie 1994, îi dă dreptul de a depune o acțiune în judecată pentru a cere ziarului *Экономическое обозрение* să publice o dezmințire. În baza unei astfel de dezmințiri, el ar fi putut în continuare solicita instanței judecătorești restituirea sumei amenzii.

Reclamantul pretinde că legislația Republicii Moldova nu conține nicio prevedere care i-ar permite să obțină condamnarea ziarului pentru publicarea afirmațiilor scoase din contextul lor, cu excepția cazului când o astfel de publicație ar aduce atingere onoarei și demnității sale. Articolul 4 al Legii presei prevede, în mod cert, limitele pe care mass-media nu trebuie să le depășească, însă nu prevede nicio sancțiune sau cale de recurs în caz de nerespectare a acestor obligații.

Curtea amintește că articolul 35 § 1 al Convenției cere epuizarea doar a recursurilor, în mod normal, accesibile, adică a recursurilor a căror existență este suficient de certă atât în teorie, cât și în practică (a se vedea, Aksoy c. Turcie, hotărâre din 18 decembrie 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, p. 2277, § 52). În această cauză, Curtea constată că Guvernul a menționat pur și simplu posibilitatea reclamantului de a cere restituirea sumei amenzii, după ce, în prealabil, ar fi obținut publicarea unei dezmințiri. Totuși, Guvernul nu a precizat în virtutea căror prevederi legale reclamantul ar fi putut obține restituirea amenzii și nici nu a prezentat exemple din jurisprudență în acest sens.

În aceste circumstanțe, Curtea consideră că obiecția de neepuizare a căilor de recurs interne nu poate fi acceptată.

Cu privire la fond

Guvernul admite că amenda impusă reclamantului ca rezultat al criticii sale aduse hotărârii din 15 februarie 2000 reprezintă o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare, dar consideră că această ingerință răspunde exigențelor paragrafului 2 al articolului 10. Ingerința este prevăzută de Codul jurisdicției constituționale, publicat în Monitorul Oficial, mai exact de articolele 81 și 82 ale acestui cod, și urmărește scopul de a garanta autoritatea și imparțialitatea Curții Constituționale. Această ingerință era necesară într-o societate democratică, reclamantul depășind limitele criticii admisibile, ținând cont de obligațiile și îndatoririle sale speciale determinate de statutul său de avocat.

Reclamantul susține că măsura luată în privința sa nu era prevăzută de lege, deoarece articolul 82 al Codului jurisdicției constituționale nu definește cu destulă precizie faptele susceptibile să fie sancționate. În special, din prevederile articolului 82 nu rezultă dacă sunt susceptibile de a fi sancționate doar faptele comise în timpul unei ședințe a Curții Constituționale sau și cele comise în afara ei. Reclamantul afirmă că, în orice caz, sancțiunea adoptată în privința sa nu era „necesară într-o societate democratică”. El nu a criticat Curtea Constituțională sau judecătorii săi în general, dar în cadrul unei largi dezbateri referitoare la organizarea profesiei de avocat, el a dezaprobat hotărârea luată de această curte.

Curtea consideră, în lumina tuturor argumentelor părților, că această pretenție ridică întrebări serioase de fapt și de drept care nu pot fi rezolvate la acest stadiu de examinare a cererii, dar care necesită o examinare în fond; prin urmare, nu există teme pentru declararea acestei pretenții ca vădit nefondate, în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt teme de inadmisibilitate nu a fost invocat.

2. Reclamantul pretinde violarea articolului 13 al Convenției ca urmare a lipsei recursului împotriva hotărârii Curții Constituționale.

Guvernul consideră că în lipsa unei violări a articolului 10, reclamantul nu poate invoca articolul 13 al Convenției. În orice caz, deoarece Curtea Constituțională este singura autoritate constituțională, este de înțeles faptul că nu există o cale de recurs împotriva hotărârilor acestei jurisdicții. Având în vedere aceste elemente, precum și marja de apreciere a statelor pentru a se conforma exigențelor articolului 13, Guvernul consideră că pretenția înaintată în temeiul acestui articol este vădit nefondată.

Reclamantul susține că lipsa unei căi de recurs împotriva unei hotărâri a Curții Constituționale, care aduce atingere dreptului său la libertatea de exprimare, este contrară articolului 13 al Convenției.

Curtea reamintește că articolul 13 recunoaște fiecărei persoane, ale cărei drepturi și obligații recunoscute de Convenție au fost încălcate, dreptul la un recurs efectiv în fața unei instanțe naționale.

În această cauză, ea notează că pretenția reclamantului este îndreptată împotriva hotărârii Curtii Constituționale, unica jurisdicție constituțională în sistemul de drept al Republicii Moldova.

Curtea consideră că deoarece se pretinde, ca și în această cauză, că încălcarea unui drept recunoscut de Convenție a fost comisă de către cea mai înaltă jurisdicție din ordinea juridică internă, aplicarea articolului 13 este supus unei limitări implicite (a se vedea, *mutatis mutandis*, Crociani et autres c. Italie, déc. 18.12.1980, D.R 22, pp. 147, 183). Prin urmare, pretenția reclamantului trebuie respinsă ca fiind vădit nefondată, în sensul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

Din aceste motive, Curtea,

Declară, cu majoritate de voturi, admisibilă, fără a prejudeca fondul, pretenția reclamantului cu privire la încălcarea dreptului său la libertatea de exprimare;

Declară, în unanimitate, inadmisibil restul pretențiilor.

S. DOLLÉ
Grefier

J.-P. COSTA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 53180/99
depusă de Valentin GORIZDRA
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 2 iulie 2002, în cadrul unei camere compuse din:

DI Nicolas BRATZA, *Președinte*,

DI M. PELLONPÄÄ,

DI A. PASTOR RIDRUEJO

Dna E. PALM,

DI M. FISCHBACH,

DI J. CASADEVALL,

DI S. PAVLOVSCHI, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Comisia Europeană a Drepturilor Omului la 7 aprilie 1998,

Având în vedere articolul 5 § 2 Protocolul nr. 11 la Convenție, prin care competența de a examina cererea a fost transferată Curții,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, Valentin Gorizdra, este un cetățean al Republicii Moldova născut în anul 1948 și care locuiește în Chișinău.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa cum au fost prezentate de reclamant, pot fi rezumate în felul următor.

1. *Procedurile cu privire la anularea anumitor prevederi legislative și decizii administrative*

Reclamantul este fost consilier în cadrul Consiliului municipal Chișinău. În ianuarie 1997, el a depus la Tribunalul municipiului Chișinău o cerere de chemare în judecată prin care a contestat decizia Consiliului municipal din 19 iulie 1994 cu privire la instituirea taxelor locale, decizia din 17 octombrie 1996 cu privire la plasarea publicității exterioare în municipiul Chișinău, decretul Președintelui din 10 mai 1995, prin care a fost numit în funcție primarul și unele prevederi ale i) Legii din 27 decembrie 1994 cu privire la fixarea datei alegerilor locale și la prelungirea mandatului consiliilor locale, ii) Legii din 7 decembrie 1994 cu privire la alegerile locale, iii) Legii din 7 decembrie 1994 cu privire la organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, iv) Legii din 19 aprilie 1995 privind statutul municipiului Chișinău, precum și ale v) Legii din 19 aprilie 1995 despre statutul consilierului în consiliul local. El a pretins că prevederile legale contestate contraveneau Constituției și instrumentelor naționale ratificate și că desfășurarea ilegală a alegerilor municipale din 1995 l-a împiedicat să-și exercite, în mod liber, dreptul său de a participa la administrarea treburilor publice locale. La 23 ianuarie 1997, Tribunalul municipiului Chișinău a respins cererea, ca nefondată, pe motiv că dreptul său de a participa la administrarea treburilor publice locale în calitate de fost consilier nu a fost încălcat ca rezultat al alegerilor municipale și al actelor invocate. Reclamantul a contestat această hotărâre, declarând că Tribunalul municipiului Chișinău a aplicat greșit dreptul material și a respins incorect cererea sa. La 14 octombrie 1997, Curtea de Apel a respins apelul ca nefondat, făcând referire la motivarea dată de Tribunalul municipiului Chișinău. Reclamantul a contestat această decizie, susținând că instanțele ierarhic inferioare nu au respectat prevederile relevante ale Constituției și ale instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova. La 17 decembrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul, a casat decizia Curții de Apel din 14 octombrie 1997 și a trimis cauza spre reexaminare în această instanță. La 8 aprilie 1998, Curtea de Apel a respins, ca nefondat, apelul reclamantului la ho-

tărârea Tribunalului municipiului Chișinău din 23 ianuarie 1997, menținând hotărârea respectivă.

Reclamantul a depus recurs la această decizie, argumentând că Curtea de Apel a aplicat greșit dreptul procedural și nu a luat în considerație prevederile relevante ale Constituției și ale instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova. La 15 iulie 1998, Curtea Supremă de Justiție, după ce a constatat că Curtea de Apel a desfășurat procedurile în conformitate cu normele procedurale aplicabile și luând în considerație prevederile relevante ale Constituției și ale instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova, a respins recursul. La 16 septembrie 1998, Curtea Supremă de Justiție a respins ca nefondată contestația în anulare a reclamantului la această decizie.

2. Procedurile prin care au fost contestate scrisorile de la Curtea Constituțională

În 1997, reclamantul a contestat la Curtea de Apel o scrisoare oficială semnată și adresată lui de către un judecător de la Curtea Constituțională, care i-a explicat că această instanță nu avea competențe cu privire la cererile individuale și colective depuse de cetățeni direct la Curtea Constituțională. El a susținut că scrisoarea respectivă și refuzul judecătorului de la Curtea Constituțională de a examina cererea sa i-au încălcat dreptul constituțional de a avea acces direct la Curtea Constituțională. La 19 august 1997, Curtea de Apel a respins cererea reclamantului pe motivul lipsei de competență, notând că competența în cauză aparținea judecătoriei de sector competente. Reclamantul a contestat această decizie, declarând că Curtea de Apel a aplicat greșit normele procedurale și a respins incorrect cererea sa. La 8 octombrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea inițială a reclamantului bazându-se pe faptul că scrisoarea contestată nu putea fi calificată drept act administrativ și că, prin urmare, instanțele nu aveau competență în ceea ce privește încălcarea invocată a drepturilor reclamantului.

În 1998, reclamantul a contestat la Curtea de Apel acțiunile și omisiunile judecătorilor de la Curtea Constituțională, care i-au respins numeroasele sale plângeri și scrisori în care el a contestat constituționalitatea unor prevederi legislative și decizii administrative. El a pretins că acțiunile și omisiunile contestate contraveneau Constituției și instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova. La 9 aprilie 1998, Curtea de Apel a respins cererea pe motivul lipsei competenței instanțelor în ceea ce privește încălcările invocate a drepturilor reclamantului. Reclamantul a depus recurs împotriva acestei hotărâri. La 22 iulie 1998, Curtea Supremă de Justiție, bazându-se pe motivele invocate în hotărârea Curții de Apel, a respins recursul reclamantului. La 3 septembrie 1998, Curtea Supremă de Justiție a respins ca nefondată contestația în anulare a reclamantului la această decizie.

3. *Procedurile cu privire la anularea unor prevederi legislative și a două decrete ale Președintelui*

În 1997, reclamantul a contestat la Curtea de Apel decretul Președintelui din 9 august 1994, prin care a fost numit primarul municipiului Chișinău și decretul Președintelui din 10 mai 1995 prin care a fost numit Consiliul municipal Chișinău, pretinzând că decretele contestate contraveneau Constituției și instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova și că acestea l-au împiedicat să-și exercite, în mod liber, dreptul său de vot și de a fi ales în Consiliul municipal Chișinău și să participe la administrarea treburilor publice locale. La 3 septembrie 1997, Curtea de Apel a respins cererea de chemare în judecată a reclamantului pe motivul lipsei de competență în ceea ce privește pretinsa neconstituționalitate a actelor de mai sus, notând că această competență aparținea Curții Constituționale. Reclamantul a contestat această hotărâre, argumentând că Curtea de Apel nu a examinat toate pretențiile invocate în cerere. La 22 octombrie 1997, Curtea Supremă de Justiție, bazându-se pe motivele invocate în hotărârea Curții de Apel, a respins, ca nefondat, recursul reclamantului.

De asemenea, în 1997 reclamantul a contestat la Curtea de Apel prevederile i) articolului 140 § 1 al Constituției, ii) ale Legii din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, iii) ale Codului jurisdicției constituționale din 28 septembrie 1995 și iv) șase acte administrative ale Parlamentului și ale subdiviziunilor sale. El a pretins că normele legale contestate contraveneau Constituției și instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova și l-au împiedicat să-și exercite, în mod liber, dreptul său de vot și de a fi ales în Consiliul municipal Chișinău și să participe la administrarea treburilor publice locale. La 5 septembrie 1997, Curtea de Apel a respins pretențiile reclamantului pe motivul lipsei de competență în ceea ce privește pretinsa neconstituționalitate a actelor de mai sus, notând că această competență aparținea Curții Constituționale. Reclamantul a contestat această hotărâre argumentând că Curtea de Apel nu a examinat toate pretențiile invocate în cerere. La 22 octombrie 1997, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea Curții de Apel din 5 septembrie 1997 și a trimis cauza spre reexaminare în această instanță. La 6 ianuarie 1998, Curtea de Apel a respins cererea de chemare în judecată pe motivul lipsei de competență, notând că competența în domeniul constituționalității actelor contestate aparținea Curții Constituționale, în timp ce competența cu privire la contestațiile electorale aparținea judecătorilor de sector competente. La 3 iunie 1998, Curtea Supremă de Justiție, bazându-se pe motivele invocate în hotărârea Curții de Apel din 6 ianuarie 1998, a respins, ca nefondat, recursul reclamantului la hotărârea de mai sus.

4. *Procedurile cu privire la anularea a unsprezece decizii ale Comisiei Electorale Centrale*

În 1998, reclamantul a contestat la Curtea Supremă de Justiție 11 decizii ale Comisiei Electorale Centrale cu privire la pregătirea și desfășurarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 1998 și modul în care Comisia Electorală Centrală a aplicat unele prevederi ale Codului Electoral. El a declarat că actele contestate și modul în care ele au fost aplicate contraveneau Constituției și instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova și i-au încălcat dreptul său de vot și de a candida în cadrul alegerilor parlamentare. În special, el s-a plâns că pragul electoral de 4 % de voturi pentru a accede în Parlamentul Republicii Moldova stabilit pentru toți candidații plasa candidații independenți într-o poziție dezavantajoasă în raport cu alți candidați (de ex., partidele politice, blocurile electorale, etc.). La 19 martie 1998, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea pe motiv că toate deciziile contestate au fost adoptate în conformitate cu prevederile aplicabile ale Constituției și ale Codului Electoral. În aceeași hotărâre, instanța a indicat că ea a respectat prevederile relevante ale instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova și că reclamantul nu a prezentat probe *prima facie* pentru a dovedi că actele contestate au încălcat dreptul său de vot și de a candida la alegerile parlamentare din 1998 și a respins ca nefondată pretenția sa cu privire la tratamentul diferențiat al candidaților. Reclamantul a contestat această decizie, declarând că Curtea Supremă de Justiție a aplicat greșit Codul Electoral și normele de procedură civilă și nu a respectat prevederile relevante ale instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului încorporate în sistemul de drept național. La 21 martie 1998, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție, bazându-se pe motivele invocate în hotărârea din 19 martie 1998, a respins, ca nefondat, recursul reclamantului.

5. *Procedurile cu privire la anularea unei decizii administrative*

În 1998, reclamantul a depus la Curtea de Apel o cerere împotriva Guvernului, Cancelariei de Stat și a 11 ministere, solicitând declararea nulă a unei decizii comune din 21 mai 1998 a Ministerului Economiei și a Ministerului Finanțelor prin care au fost instituite taxe obligatorii, ca o condiție pentru exercitarea unor activități de antreprenoriat. În aceeași cerere, el a declarat că decizia contravenea Constituției și instrumentelor internaționale în domeniul drepturilor omului ratificate de Republica Moldova și a cerut compensații pentru prejudiciul moral și material cauzat lui ca rezultat al acestei decizii. La 7 aprilie 1999, Curtea de Apel a încetat procesul pe motivul lipsei de competență în ceea ce privește pretinsa neconstituționalitate a deciziei de mai sus, notând că competența ținea de Curtea Constituțională.

Reclamantul a contestat această încheiere, declarând că instanța a aplicat greșit normele procedurale și a încetat incorect procesul. La 16 iulie 1999, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea și a transmis cauza spre reexaminare la Curtea de Apel pe motiv că reclamantul nu a epuizat procedurile extra-judiciare prin contestarea deciziei la autoritatea administrativă care a adoptat-o. La 26 octombrie 1999, Curtea de Apel a respins cererea de chemare în judecată inițială ca inadmisibilă pe motiv că, între timp, decizia administrativă sus-menționată a fost declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională, fiind ulterior abrogată printr-o altă decizie administrativă. Reclamantul a depus recurs împotriva acestei hotărâri, declarând că recursul său a fost respins ca rezultat al interpretării și aplicării greșite a prevederilor aplicabile ale procedurii civile. La 23 februarie 2000, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul, bazându-se pe motivele invocate în hotărârea din 26 octombrie 1999. La 5 aprilie 2000, Curtea Supremă de Justiție a respins, ca nefondată, contestația în anulare la această decizie depusă de reclamant.

B. Dreptul intern relevant

1. Prevederile Constituției la care s-a făcut referire în toate procedurile

Articolul 1 prevede că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

În conformitate cu articolul 2, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

Referitor la drepturile și libertățile omului, articolul 4 prevede că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Conform articolului 7, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nicio lege și niciun alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

În ceea ce privește respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale, în conformitate cu articolul 8, Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 54 prevede că exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea anchetei penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale ori avarii.

Articolul III al dispozițiilor finale și tranzitorii prevede că instituțiile de stat, existente la data intrării în vigoare a prezentei Constituții (27 august 1994), rămân în funcțiune până la constituirea unor instituții noi.

2. *Prevederile constituționale cu privire la administrația publică locală și sistemul fiscal*

În conformitate cu articolul 39, cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. În continuare, articolul 109 prevede că administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit. Cu privire la autoritățile satești și orașenești, articolul 112 prevede că autoritățile administrației publice, prin care se exercită autonomia locală în sate și în orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși.

Articolul 53 se referă la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică și prevede, *inter alia*, că persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

În ceea ce privește sistemul fiscal, în conformitate cu articolul 132, impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat, ale bugetelor raioanelor, orașelor și satelor se stabilesc, conform legii, de organele reprezentative respective.

3. *Prevederile Codului de procedură civilă*

În conformitate cu articolul 11 al Codului, instanțele de judecată la judecarea pricinilor aplică Constituția, legile, ... precum și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Dispozițiile privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului se aplică în conformitate cu prevederile articolului 4 din Constituție. Instanța de judecată nu este în drept să aplice legea sau un alt act normativ care este în contradicție cu Constituția.

Referitor la aspectele procedurale, conform articolului 131, judecătorul refuză primirea cererii dacă cererea nu urmează să fie examinată în instanțele judecătorești sau dacă instanța dată nu este competentă să judece pricina.

Articolul 235 prevede, *inter alia*, că actele colegiale ale autorităților administrației publice și actele individuale ale persoanelor cu funcții de răspundere se pot adresa în instanța de judecată.

4. *Prevederile cu privire la Curtea Constituțională*

Articolul 20 al Constituției prevede că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. În continuare, articolul 134 al Constituției prevede că Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova și că ea este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

Totuși, articolul 26 al Legii din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolul 38 al Codului jurisdicției constituționale din 16 iunie 1995 prevăd că Curtea Constituțională exercită jurisdicția constituțională la sesizarea făcută de: a) Președintele Republicii Moldova; b) Guvern; c) ministrul justiției; d) Curtea Supremă de Justiție; e) Judecătoria Economică; f) Procurorul General; g) deputatul în Parlament și h) fracțiunea parlamentară.

Conform articolului 140 al Constituției, legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

5. *Prevederile Codului Electoral*

Articolul 86 al Codului Electoral reglementează stabilirea pragului de reprezentare și prevede că după primirea proceselor-verbale ale consiliilor electorale de circumscripție în care sunt indicate rezultatele numărării voturilor din toate circumscripțiile electorale, Comisia Electorală Centrală totalizează numărul de voturi valabil exprimate, obținut de fiecare partid, de altă organizație social-politică și de fiecare bloc electoral, pentru a stabili dacă aceștia au atins pragul minim de reprezentare de 4 %. Partidele, alte organizații social-politice și blocurile electorale care au întrunit un număr mai mic de voturi decât 4 % se exclud, prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale, din operația de atribuire a mandatelor.

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că procedurile judecătorești cu privire la cererile sale prin care el a contestat validitatea alegerilor municipale din anul 1995 și a alegerilor parlamentare din anul 1998 s-au desfășurat în mod inechitabil, deoarece instanțele nu au examinat toate argumentele pe care el le-a invocat. El, de asemenea, s-a plâns de lipsa acce-

sului la Curtea Constituțională pentru a contesta constituționalitatea legislației contestate în fața instanțelor judecătorești naționale. El pretinde că el nu a avut parte de un proces echitabil în procedurile cu privire la anularea deciziei administrative de instituire a taxelor obligatorii.

2. În continuare, el pretinde, în temeiul articolului 3 Protocolul nr. 1 la Convenție, de sine stătător sau combinat cu articolul 14 al Convenției, că în calitate de candidat independent la alegerile parlamentare din anul 1998, el nu a putut obține un loc în Parlament datorită pragului de reprezentare de 4% din numărul de voturi, ceea ce a avut drept rezultat existența unei diferențe de tratament, care a constituit discriminare față de alți candidați (spre ex., partide politice, blocuri electorale etc.). El pretinde că hotărârile judecătorești au fost inechitabile și au constituit o ingerință în dreptul său de a participa la administrarea treburilor publice locale.

3. Reclamantul invocă, de asemenea, și articolul 18 al Convenției.

4. *In fine* el pretinde, în temeiul articolului 13 al Convenției, că el nu are niciun recurs efectiv în ceea ce privește pretențiile sale.

ÎN DREPT

1. Reclamantul invocă diferite pretenții în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției.

2. Partea relevantă a articolului 6 § 1 prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotări ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil ...”

(a) Mai întâi de toate, reclamantul pretinde că procedurile judecătorești cu privire la cererile sale prin care el a contestat validitatea alegerilor municipale din anul 1995 și a alegerilor parlamentare din anul 1998 s-au desfășurat în mod inechitabil.

Curtea observă că procedurile cu privire la cererile depuse la instanțele judecătorești naționale s-au referit la chestiunea validității alegerilor municipale din anul 1995 și a alegerilor parlamentare din anul 1998. Prin urmare, aceste proceduri țineau de exercitarea de către reclamant a drepturilor electorale, adică a dreptului la vot și a dreptului de a candida la alegerile municipale și la cele parlamentare. Astfel de drepturi, prin însăși natura lor, sunt drepturi politice.

Ele sunt în afara conceptului de „drepturi și obligații cu caracter civil” în sensul articolului 6 § 1 al Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Pierre-Bloch v. France*, hotărâre din 21 octombrie 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VI, pp. 2236-37, § 58 și *Priorello v. Italy*, cererea nr. 11068/84, decizia Comisiei din 6

mai 1985, Decisions and Reports (DR) 43, p. 195). Prin urmare, această prevedere a Convenției nu se aplică procedurilor de care se plânge reclamantul.

Rezultă că această pretenție este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 § 3 și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4.

(b) Reclamantul se plânge de lipsa accesului la Curtea Constituțională pentru a contesta constituționalitatea legislației contestate în fața instanțelor judecătorești naționale.

Curtea observă că, în conformitate cu legislația Republicii Moldova, o persoană nu are dreptul de a se adresa direct Curții Constituționale. Curtea reamintește că articolul 6 al Convenției nu garantează dreptul de acces la o instanță care are competența de a invalida sau anula o lege (a se vedea, *Ruiz-Mateos and others v. Spain*, cererea nr. 14324/88, raportul Comisiei din 14 septembrie 1991, DR 69, p. 227).

Rezultă că această pretenție este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției, în sensul articolului 35 § 3 și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4.

(c) Reclamantul pretinde că el nu a avut parte de un proces echitabil în procedurile cu privire la anularea deciziei administrative de instituire a taxelor obligatorii.

Potrivit articolului 34 al Convenției, Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană care se pretinde victimă a unei încălcări, de către una din Înaltele Părți Contractante, a drepturilor recunoscute în Convenție sau protocoalele sale.

Curtea notează că, prin decizia sa din 16 iulie 1999, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea Curții de Apel din 7 aprilie 1999 și a transmis cauza spre reexaminare în aceeași instanță pe motiv că reclamantul nu a epuizat procedurile extrajudiciare prin contestarea deciziei la autoritatea administrativă care a adoptat-o. Curtea notează că, chiar dacă se presupune faptul că deciziile cu privire la chestiunea referitoare la examinare s-ar fi referit la determinarea drepturilor cu caracter civil ale reclamantului, reclamantul, în orice caz, nu a epuizat recursurile naționale disponibile prin faptul că nu a contestat decizia în fața autorității administrative care a adoptat-o. În continuare, Curtea notează că, ca urmare a recursului reclamantului la decizia menționată mai sus, la 26 octombrie 1999, Curtea de Apel a respins cererea de chemare în judecată inițială pe motiv că, între timp, decizia administrativă sus-menționată a fost declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională, fiind ulterior abrogată printr-o altă decizie administrativă.

În aceste circumstanțe, Curtea conchide că substanța pretenției reclamantului a fost soluționată la nivel național.

Prin urmare, Curtea este de opinia că, în ceea ce privește pretenția sa în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, reclamantul nu mai poate pretinde că este victimă în sensul articolului 34 al Convenției.

2. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 3 Protocolul nr. 1 la Convenție, de sine stătător sau combinat cu articolul 14 al Convenției, că în calitate de candidat independent la alegerile parlamentare din anul 1998, el nu a putut obține un loc în Parlament din cauza pragului de reprezentare de 4% din numărul de voturi, ceea ce a avut drept rezultat existența unei diferențe de tratament, care a constituit discriminare față de alți candidați (spre ex., partide politice, blocuri electorale etc.).

Articolul 3 Protocolul nr. 1 prevede următoarele:

„Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.”

Articolul 14 al Convenției prevede următoarele:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Articolul 18 al Convenției prevede următoarele:

„Restrângerile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.”

(a) Curtea reamintește că articolul 3 Protocolul nr. 1 nu impune obligația de a introduce un sistem electoral specific precum ar fi reprezentarea proporțională sau votul majoritar. Dat fiind că legislația Statelor Contractante în acest domeniu este diferită de la stat la stat și variază de la o perioadă la alta, statele beneficiază de o largă marjă de apreciere. Sistemele electorale tind să îndeplinească obiective care uneori nu sunt întocmai compatibile între ele: de a reflecta, în mod echitabil și realist, opinia populației și de a canaliza ideile astfel încât să promoveze apariția unei voințe politice suficient de clare și coerente. Ceea ce trebuie garantat este principiul aplicării unui tratament egal tuturor cetățenilor. Totuși, acest lucru nu înseamnă că toate voturile trebuie, în mod necesar, să aibă o influență egală în ceea ce privește rezultatele alegerilor sau că toți candidații trebuie să aibă șanse egale de victorie (a se vedea, *Mathieu-Mohin și Clerfayt v. Belgium*, hotărâre din 2 martie 1987, Seria A nr. 113, p. 24, § 54 și *Fournier v. France*, cererea nr. 11406/85, decizia Comisiei din 10 martie 1988, DR 55, p. 130).

Referitor la această cauză, Curtea notează că în alegerile din anul 1998 locurile din Parlament au fost alocate în baza sistemului de reprezentare proporțională cu cerința de a obține la nivel național cel puțin 4 % din numărul de voturi. În continuare, Curtea notează că reclamantul nu a candidat în cadrul alegerilor respective.

Curtea consideră că pragul de reprezentare de 4 % cerut în cadrul alegerilor parlamentare pentru ca membrii Parlamentului să fie aleși în baza sistemului de

reprezentare proporțională are scopul de a promova apariția ideilor suficient de reprezentative, acesta constituind un scop legitim în sensul articolului 3 Protocolul nr. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Magnago și Sudtiroler Volkspartei v. Italy*, cererea nr. 25035/94, decizia Comisiei din 15 aprilie 1996, DR 85-B, p. 112).

Chiar și un sistem care prevede un prag de reprezentare relativ înalt, spre ex., în ceea ce privește numărul de semnături necesare pentru a candida în cadrul alegerilor sau, așa precum este în această cauză, un procent minim de voturi la nivel național, ar putea fi considerat ca nedepășind marja de apreciere acordată Statelor în acest domeniu (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Magnago și Sudtiroler Volkspartei v. Italy*, cererea nr. 25035/94, loc. cit. și *Asensio Serqueda v. Spain*, cererea nr. 23151/94, decizia Comisiei din 9 mai 1994, DR 77-B, p. 122). Curtea reamintește că alegerea sistemului electoral prin care libera exprimare a opiniei populației la alegerea legislativului este asigurată – fie că este bazată pe reprezentarea proporțională, pe sistemul în baza listelor de partid sau pe alte aranjamente – reprezintă o chestiune în care Statul se bucură de o largă marjă de apreciere (a se vedea, *Matthews v. the United Kingdom* [GC], nr. 24833/94, § 64, ECHR 1999-I).

Mai mult, prevederi similare cu privire la pragul minim pentru alocarea locurilor există și în alte sisteme de drept europene (a se vedea, *Tete v. France*, cererea nr. 11123/84, decizia Comisiei din 9 decembrie 1987, DR 54, pp. 52, 68 și 69).

Curtea conchide că această pretenție nu dezvăluie o violare a articolului 3 Protocolul nr. 1 de sine stătător sau combinat cu articolul 14 al Convenției.

Rezultă că această pretenție este vădit nefondată și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

(b) În ceea ce privește pretenția reclamantului în temeiul articolului 3 Protocolul nr. 1 la Convenție referitoare la procedurile prin care el a contestat validitatea alegerilor municipale din anul 1995, Curtea reiterează că articolul 3 Protocolul nr. 1 se aplică doar alegerii „corpului legislativ” sau cel puțin a uneia din Camerele sale, dacă el are două sau mai multe Camere (Ediție compilată a „*Travaux préparatoires*”, volumul VIII, pp. 47, 51 și 53).

Termenul „corp legislativ” nu semnifică, în mod necesar, doar parlamentul național, însă el trebuie interpretat în contextul structurii constituționale a statului în cauză (a se vedea, *Mathieu-Mohin și Clerfayt v. Belgium*, hotărâre citată mai sus, § 53, și *Matthews v. the United Kingdom* [GC], hotărâre citată mai sus, § 40).

În această cauză reclamantul s-a plâns de un litigiu electoral în legătură cu alegerile în cadrul Consiliului municipal Chișinău. Consilierii municipali, în mod clar, nu exercită atribuții legislative și, prin urmare, nu constituie parte a „corpului legislativ” în sensul articolului 3 Protocolul nr. 1 (a se vedea, *Clerfayt, Legros et al v. Belgium*, cererea nr. 10650/83, decizia Comisiei din 17 mai 1985, DR 42, p. 212; *Booth-Clibborn v. United Kingdom*, cererea nr. 11391/85, deci-

zia Comisiei din 5 iulie 1985, DR 43, p. 236, și *Cherepkov v. Russia* (dec.), nr. 51501/99, ECHR 2000-I).

Curtea conchide că articolul 3 Protocolul nr. 1 nu este aplicabil în această cauză. Prin urmare, rezultă că această parte a cererii urmează a fi respinsă ca fiind incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției în sensul articolului 35 §§ 3 și 4.

(c) *In fine* reclamantul pretinde că faptele invocate denotă existența unei violări a articolului 18 al Convenției. În special, el se plânde de existența unor restricții nepermise la dreptul său de a participa la administrarea treburilor publice locale.

Articolul 18 interzice Statelor Contractante să abuzeze de autoritatea acordată lor, în anumite circumstanțe, de a restrânge drepturile și libertățile. Curtea se limitează la a face referire la constatările sale în temeiul articolelor 6 § 1 și 3 Protocolul nr. 1 la Convenție și notează că în această cauză nu există aparența unui astfel de abuz.

Rezultă că această pretenție este vădit nefondată și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

3. În ceea ce privește procedurile judecătorești ca urmare a recursurilor extraordinare ale reclamantului, care au avut ca rezultat deciziile Curții Supreme de Justiție din 3 septembrie 1998, 16 septembrie 1998 și 5 aprilie 2000, Curtea notează că reclamantul a depus contestația sa în anulare în aceeași instanță pentru a obține redeschiderea cauzelor. La datele menționate mai sus, Curtea Supremă de Justiție a respins contestațiile în anulare la aceste decizii pe motiv că nu au fost întrunite condițiile pentru redeschiderea cauzelor.

Curtea reamintește că, potrivit jurisprudenței stabile, Convenția nu garantează, ca atare, dreptul de a redeschide procedurile judiciare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Miliani v. France*, cererea nr. 32916/96, decizia Comisiei din 2 iulie 1997, DR 90-B, p. 161).

Rezultă că această pretenție este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile Convenției în sensul articolului 35 § 3 și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4 al Convenției.

4. *In fine*, reclamantul pretinde că el a fost lipsit de dreptul său la un recurs efectiv în ceea ce privește pretențiile sale, așa precum acest drept este garantat de articolul 13 al Convenției.

Articolul 13 prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Totuși, jurisprudența Curții a stabilit că articolul 13 nu cere existența unui recurs în dreptul național pentru toate pretențiile cu privire la o violare a Convenției; pretenția trebuie să fie una serioasă și legitimă (a se vedea, *Boyle and*

Rice v. United Kingdom, hotărâre din 27 aprilie 1988, Seria A nr. 131, p. 23, § 52). În lumina constatărilor sale de mai sus, Curtea conchide că nu se poate spune că reclamantul a avut o pretenție „serioasă și legitimă” că drepturile sale garantate de Convenție au fost încălcate.

Rezultă că această pretenție este vădit nefondată și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Declară cererea inadmisibilă.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 49806/99
depusă de Tatiana PRODAN
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 7 ianuarie 2003, în cadrul unei camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,
DI M. PELLONPÄÄ,
DI A. PASTOR RIDRUEJO,
DI M. FISCHBACH,
DI R. MARUSTE,
DI S. PAVLOVSCHI,
DI L. GARLICKI, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 5 ianuarie 1999 și înregistrată la 23 iulie 1999,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, dna Tatiana Prodan, este cetățean al Republicii Moldova, născut în anul 1924 și domiciliat în mun. Chișinău, Republica Moldova. El este repre-

zentat la Curte de către dl V. Nagacevschi, avocat din Chișinău. Guvernul pârât este reprezentat de către Agentul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de reclamant, pot fi rezumate în felul următor.

În luna iunie a anului 1946, autoritățile sovietice au naționalizat casa părinților reclamantului. În anul 1949, părinții reclamantului au fost deportați în Siberia.

În anul 1997, reclamantul a depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria sectorului Centru, prin care a cerut restituirea casei naționalizate de la părinții săi. El a cerut, de asemenea, ca să fie declarate nule contractele de privatizare a apartamentelor casei de către unii chiriași și ca să fie evacuați toți chiriașii, inclusiv cei care nu au privatizat apartamentele ocupate.

La 14 martie 1997, Judecătoria sectorului Centru a ordonat restituirea către reclamant a casei pe care a moștenit-o de la părinții săi și a declarat nule contractele prin care apartamentele din care era constituită casa au fost vândute terților. Instanța, în continuare, a ordonat Consiliului municipal să evacueze toți locatarii, inclusiv pe cei care nu au privatizat apartamentele ocupate, și a indicat că statul trebuie să-i asigure cu spațiu locativ alternativ.

Consiliul municipal și proprietarii apartamentelor au depus apel la Tribunalul municipiului Chișinău împotriva hotărârii Judecătoriei sectorului Centru. La 17 octombrie 1997, Tribunalul municipiului Chișinău a admis apelul și a casat hotărârea Judecătoriei sectorului Centru.

În anul 1997, reclamantul a depus recurs la decizia Tribunalului municipiului Chișinău. La 31 martie 1998 Curtea de Apel, printr-o decizie irevocabilă, a respins recursul și a menținut decizia Tribunalului municipiului Chișinău.

La 10 august 1998, Procuratura Generală a depus la Curtea Supremă de Justiție, în interesul reclamantului, recurs în anulare la deciziile Tribunalului municipiului Chișinău din 17 octombrie 1997 și Curții de Apel din 31 martie 1998, solicitând menținerea hotărârii Judecătoriei sectorului Centru din 14 martie 1997.

La 19 august 1998, Curtea Supremă de Justiție a casat deciziile Tribunalului municipiului Chișinău și Curții de Apel, menținând hotărârea Judecătoriei sectorului Centru pe motiv că deciziile casate erau contrare prevederilor Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

La 19 noiembrie 1998, Consiliul municipal a adoptat o decizie cu privire la restituirea proprietății imobiliare cetățenilor restabiliți în drepturile lor de proprietate. Decizia prevedea, printre altele, că după intrarea în vigoare a Legii nr. 1225-XII privind reabilitarea victimelor represiunilor politice din 8 septembrie 1992, Consiliului municipal nu i-au fost acordate fondurile necesare și, în consecință, el

nu dispune de spațiu locativ alternativ pentru persoanele evacuate din proprietățile restituite. Decizia mai prevedea că Comisia municipală pentru reabilitare a fost împuternicită să propună ca executarea unor hotărâri și decizii judecătorești să fie suspendată până la soluționarea problemei spațiului locativ alternativ pentru persoanele evacuate.

În anul 1998, reclamantul a cerut Consiliului municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997. Printr-o scrisoare din 14 ianuarie 1999, Consiliul Municipal a informat reclamantul că, din cauza lipsei de fonduri pentru construcția apartamentelor și a lipsei spațiului locativ alternativ pentru chiriașii evacuați, el nu poate executa hotărârea din 14 martie 1997 decât dacă obține finanțarea necesară sau sunt eliberate alte spații locative. Printr-o scrisoare din 24 martie 1999, Consiliul municipal a informat reclamantul că, de la data la care hotărârea din 14 martie 1997 a devenit executabilă și Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău i-a eliberat certificatul de proprietate asupra casei, Consiliul municipal a încetat să fie proprietarul sau locatorul casei și, în consecință, nu mai este implicat în relația juridică dintre reclamant și proprietarii anteriori ai casei.

În anul 1999, reclamantul a depus o cerere la Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău de a i se elibera certificatul de proprietate asupra întregii case. Printr-o scrisoare din 15 septembrie 1999, Organul Cadastral Teritorial a informat reclamantul că va elibera titlul de proprietate numai în baza unui „act de predare-primire” eliberat de Consiliul municipal.

În luna octombrie a anului 1999, reclamantul a depus împotriva Consiliului municipal o cerere de chemare în judecată la Judecătoria sectorului Centru cerând repararea prejudiciilor cauzate prin întârzierea executării hotărârii din 14 martie 1997. La 17 noiembrie 1999, Judecătoria sectorului Centru a respins cererea ca fiind nefondată. Reclamantul nu a depus apel împotriva acestei hotărâri și ea a devenit irevocabilă.

În anul 2000, reclamantul a depus o cerere la Judecătoria sectorului Centru cerând schimbarea parțială a modului de executare a hotărârii din 14 martie 1997, solicitând plata valorii de piață a apartamentelor din casă și evacuarea locatarilor care nu au privatizat apartamentele.

La 7 februarie 2000, Judecătoria sectorului Centru a indicat evaluarea de către experții Oficiului Cadastral Teritorial Chișinău a valorii de piață a apartamentelor cumpărate de către locatari. În decursul aceleiași luni, reclamantul a depus o cerere la judecătoria în cauză solicitând ca evaluarea să fie efectuată de către experți independenți în domeniul proprietății imobiliare. La 24 februarie 2000, Judecătoria sectorului Centru a indicat evaluarea apartamentelor de către experți independenți în domeniul proprietății imobiliare.

La 3 octombrie 2000, Judecătoria sectorului Centru a decis să schimbe parțial modul de executare a hotărârii din 14 martie 1997 și a indicat Consiliului municipal să plătească reclamantului costul de piață al apartamentelor, în valoare de

488,274 lei moldovenești (MDL). Judecătoria a decis, de asemenea, ca restul prevederilor hotărârii din 14 martie 1997 să fie executate.

Consiliul municipal a depus la Tribunalul municipiului Chișinău recurs împotriva hotărârii de mai sus. La 10 ianuarie 2001, Tribunalul municipiului Chișinău, printr-o decizie irevocabilă, a respins recursul și a menținut hotărârea Judecătoriei sectorului Centru din 3 octombrie 2000.

La o dată nespecificată, în luna februarie 2001, un judecător al Judecătoriei sectorului Centru a eliberat un titlu executoriu în baza hotărârii din 3 octombrie 2000.

În anul 2001, Primarul General al municipiului Chișinău a depus o cerere la Procuratura Generală solicitând ca Procurorul General să depună recurs în anulare la hotărârea din 3 octombrie 2000. Printr-o scrisoare din 21 martie 2001, Procuratura Generală a informat primarul că un recurs în anulare a fost depus la Curtea Supremă de Justiție.

În anul 2001, reclamantul a fost informat în mod oral de către un judecător al Judecătoriei sectorului Centru că aceasta din urmă nu a eliberat un titlu executoriu în baza hotărârii din 14 martie 1997.

În anul 2001, reclamantul a cerut Direcției de repartizare a spațiului locativ a Consiliului municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997 în ceea ce privește evacuarea locatarilor din apartamentul care nu a fost privatizat. Printr-o scrisoare din 26 martie 2001, Consiliul municipal a informat reclamantul că, din cauza lipsei de fonduri pentru construirea blocurilor de apartamente și a lipsei spațiului locativ alternativ pentru chiriașii evacuați, el nu poate executa hotărârea din 14 martie 1997.

La 10 aprilie 2001, Judecătoria sectorului Centru a respins cererea Consiliului municipal prin care el a cerut suspendarea executării hotărârii Judecătoriei sectorului Centru din 3 octombrie 2000. La 19 iunie 2001, Tribunalul municipiului Chișinău, printr-o decizie irevocabilă, a respins recursul Viceprimarului împotriva hotărârii sus-menționate.

La 12 septembrie 2001, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul în anulare depus de Procurorul General la cererea Consiliului municipal împotriva hotărârii din 3 octombrie 2000 și, respectiv, a deciziei din 10 ianuarie 2001.

Reclamantul a depus o nouă cerere la Consiliul municipal cu privire la neexecutarea hotărârilor din 14 martie 1997 și din 3 octombrie 2000. Printr-o scrisoare din 23 octombrie 2001, Consiliul municipal a informat reclamantul că, din cauza lipsei de fonduri și a spațiului locativ alternativ pentru chiriașii evacuați, el nu poate executa hotărârea din 14 martie 1997. În ceea ce privește executarea hotărârii din 3 octombrie 2000, executorul judiciar a informat verbal reclamantul că expediasse ordinul de plată băncii gestionare a contului curent al Consiliului municipal.

La 9 noiembrie 2001, reclamantul a informat Curtea că hotărârile din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000 nu au fost executate la acea dată.

B. Dreptul intern relevant

Prevederile pertinente ale Legii nr. 1225-XII privind reabilitarea victimelor represiunilor politice din 8 decembrie 1992 (modificată prin Legea nr. 295-XII din 23 noiembrie 2004 pentru modificarea și completarea Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992), sunt următoarele:

Articolul 12. Restituirea averii persoanelor supuse represiunilor

„(1) Cetățenilor Republicii Moldova, supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați, li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, averea confiscată, naționalizată sau luată în alt mod.

(...)

(5) Actele de vânzare-cumpărare sau de înstrăinare în alt mod a caselor, clădirilor și a altor construcții și bunuri confiscate, naționalizate sau luate de la persoanele supuse represiunilor, efectuate după reabilitarea acestora, se declară nule pe cale judiciară, la cererea persoanelor supuse represiunilor sau a moștenitorilor lor”.

În anul 1998, prin Legea nr. 84-XIV din 8 iulie 1998, articolul de mai sus a fost completat cu un nou alineat, care prevede următoarele:

„(6) Persoanele care urmează a fi evacuate din casele restituite sunt asigurate cu spațiu locativ peste rând, la momentul evacuării, de către autoritățile administrației publice locale, în conformitate cu legislația.”

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că neexecutarea hotărârilor din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000 a încălcat dreptul său ca o instanță să decidă asupra drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil.

2. Reclamantul pretinde, de asemenea, că, din cauza neexecutării hotărârilor din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000, el nu a putut beneficia de bunurile sale și, astfel, dreptul său la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat.

ÎN DREPT

Reclamantul pretinde violarea articolelor 6 § 1 și 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție ca urmare a neexecutării celor două hotărâri irevocabile, care indică evacuarea locatarilor din apartamentul restituit reclamantului și plata valorii de piață a celorlalte apartamente.

Curtea notează că cererea a fost comunicată Guvernului Republicii Moldova, care a fost invitat să prezinte observațiile sale cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei. Guvernul nu a solicitat prelungirea termenului de prezentare a observațiilor și nu a prezentat nicio observație.

Curtea reamintește jurisprudența sa potrivit căreia părțile trebuie să fie invitate să participe la examinarea faptelor de către Curte, însă o astfel de examinare nu poate fi împiedicată de modul în care părțile în fapt participă la ea (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Glavno Myuftiistvo, Fikri Hasan, Fehmi Syuleiman, și Ismail Chaush v. Bulgaria*, nr. 30985/96, decizia Comisiei din 8 septembrie 1997, neraportată). Faptul că Guvernul nu a prezentat observațiile sale nu va împiedica Curtea să examineze admisibilitatea cererii.

Curtea consideră, în lumina elementelor cauzei date, că aceste pretenții pune probleme serioase de fapt și de drept a căror determinare necesită examinarea lor în fond. Prin urmare, Curtea conchide că cererea nu este vădit nefondată, în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei de inadmisibilitate nu a fost stabilit.

Din aceste motive, Curtea, cu majoritate de voturi,

Declară cererea admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

Cererea nr. 57507/00
depusă de Maria GUȚAN
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 11 martie 2003, în cadrul unei camere compuse din:

DI M. PELLONPÄÄ, *Președinte*,

Dna E. PALM,

DI M. FISCHBACH,

DI R. MARUSTE,

DI S. PAVLOVSKI,

DI L. GARLICKI,

DI J. BORREGO BORREGO, *judecători*,

și dna F. ELENS-PASSOS, *Grefier adjunct al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 24 noiembrie 1999,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în răspuns de către reclamant,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, dna Maria Guțan, este un cetățean al Republicii Moldova născut în anul 1926 și domiciliat în Orhei, Moldova. Guvernul pârât a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor.

În anul 1996, reclamantul a depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria raionului Orhei prin care a cerut restituirea casei confiscate de la părinții săi în urma deportării lor în Siberia în anul 1949. Reclamantul a solicitat, de asemenea, să fie declarate nule deciziile administrative prin care proprietatea asupra casei a fost transmisă chiriașilor casei, să-i fie plătită o compensație pentru proprietatea confiscată de la părinții săi, precum și evacuarea chiriașilor.

La 13 iunie 1997, Judecătoria raionului Orhei a dispus restituirea casei reclamantului și a declarat nule deciziile administrative contestate. Instanța a indicat, de asemenea, evacuarea chiriașilor din casă și a subliniat că statul trebuia să îi asigure cu spațiu locativ alternativ. Hotărârea a fost menținută de către Curtea de Apel printr-o decizie irevocabilă din 14 aprilie 1998.

La o dată nespecificată, în anul 1997, un judecător al Judecătoriei raionului Orhei a eliberat un titlu executoriu în baza hotărârii din 13 iunie 1997. La 25 august 1997, reclamantul a depus prima sa cerere la Judecătoria raionului Orhei, solicitând executarea hotărârii. Cu toate acestea, executorul judecătoresc și autoritățile locale în cauză nu au executat hotărârea. În anul 1999, reclamantul s-a plâns Ministerului Justiției de neexecutarea hotărârii din 13 iunie 1997. La 18 iunie 1999, ministerul a adresat o scrisoare Președintelui Judecătoriei raionului Orhei solicitând executarea hotărârii din 13 iunie 1997. La 29 iunie 1999, un judecător al judecătoriei a adresat o scrisoare Consiliului local Orhei solicitând executarea hotărârii din 13 iunie 1997 până la 1 august 1999. Printr-o scrisoare din 30 iunie 1999, Președintele Judecătoriei din Orhei a informat reclamantul și Ministerul de Justiție că Consiliul municipal declarase că, din cauza lipsei de fonduri, construcția blocurilor de apartamente fusese suspendată și că el nu dispune de spațiu locativ alternativ pentru persoanele evacuate din casele restituite foștilor lor proprietari.

PRETENȚII

Reclamantul pretinde în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției că prin neexecutarea hotărârii din 13 iunie 1997 a fost încălcat dreptul său la o instanță, care să hotărască asupra drepturilor sale cu caracter civil.

Reclamantul pretinde, de asemenea, că din cauza neexecutării hotărârii din 13 iunie 1997, el nu a putut beneficia de bunurile sale și, astfel, dreptul său la protecția proprietății garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat.

ÎN DREPT

Printr-o scrisoare din 30 august 2001, Guvernul a informat Curtea că gospodăria comunal-locativă din localitate poate să asigure cu spațiu locativ persoanele evacuate din casa restituită reclamantului.

La 14 iunie 2002, reclamantul a informat Curtea că procedura de restituire a casei fusese efectuată, că el a intrat în posesia acestei proprietăți la 11 iunie 2002 și că, prin urmare, el nu dorește să mai mențină cererea pe rolul Curții. Printr-o scrisoare adresată Curții la 16 iulie 2002, Guvernul a solicitat acesteia scoaterea cererii de pe rol.

Curtea notează că reclamantul nu mai dorește să mențină cererea, în sensul articolului 37 § 1 (a) al Convenției. În plus, în conformitate cu articolul 37 § 1 *in fine*, Curtea constată că nu există circumstanțe speciale cu privire la respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și Protocoalele sale, care cer continuarea examinării cererii. În consecință, cererea urmează să fie scoasă de pe rolul Curții.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Hotărăște să scoată cererea de pe rol.

Françoise ELENS-PASSOS
Adjunctul Grefierului

Matti PELLONPÄÄ
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

Cererea nr. 52528/99

depusă de Constantin SVETENCO și Maria JELIMALAI
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la
6 mai 2003, în cadrul unei camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

Dl M. PELLONPÄÄ,

Dna E. PALM,

Dl M. FISCHBACH,

Dl J. CASADEVALL,

Dl S. PAVLOVSKI,

Dl J. BORREGO BORREGO, *judcători*,

și Dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la 5 aprilie 1999 și înregistrată la 9 noiembrie 1999,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamanții, dl Constantin Svetenco și dna Maria Jelimalai, sunt cetățeni ai Republicii Moldova, născuți, respectiv, în anii 1932 și 1934, și domiciliați în mun. Bălți, Republica Moldova. Guvernul pârât a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor.

În anul 1949, casa părinților reclamanților a fost confiscată de către regimul comunist.

În anul 1996, reclamanții, în calitate de succesori ai proprietarilor inițiali, s-au adresat Consiliul municipal Bălți solicitând restituirea casei confiscate.

La 22 februarie 1996, Consiliul municipal Bălți a adoptat o decizie care a dispus restituirea casei către reclamanți. Consiliul municipal a precizat în decizia sa că proprietatea urma să fie restituită după evacuarea ultimei din cele patru familii care locuiau în casă.

În anul 1996, reclamanții au depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria sectorului Bălți prin care au solicitat să fie declarate nule contractele de cumpărare de la stat a apartamentelor casei de către chiriași, precum și certificatele de proprietate eliberate acestora. La 8 iulie 1996, Judecătoria sectorului Bălți a declarat nule contractele de cumpărare sus-menționate și certificatele de proprietate eliberate în baza lor.

În anul 1996, reclamanții au depus o cerere de chemare în judecată la Judecătoria sectorului Bălți prin care au solicitat evacuarea locatarilor din casă. La 9 decembrie 1996, Judecătoria sectorului Bălți a indicat evacuarea locatarilor și a precizat că statul trebuie să-i asigure cu spațiu locativ alternativ. La 4 iulie 1997, Judecătoria sectorului Bălți a expediat consiliului local titlul executoriu eliberat în baza hotărârii din 9 decembrie 1996.

În anul 1998, reclamanții s-au plâns din nou Judecătoriei sectorului Bălți de neexecutarea hotărârii din 9 decembrie 1996. Printr-o scrisoare din 30 octombrie 1999, un judecător al acestei instanțe a informat reclamanții că Consiliului municipal Bălți nu dispune de fonduri pentru construcția blocurilor de apartamente, nici de spațiu locativ alternativ pentru locatari, și, din această cauză, el nu poate executa hotărârea din 9 decembrie 1996 decât dacă, în prealabil, obține finanțarea necesară sau alte spații locative sunt eliberate.

PRETENȚII

Reclamanții pretind că prin neexecutarea hotărârii din 9 decembrie 1996, dreptul lor ca o instanță să decidă asupra drepturilor lor civile a fost încălcat. Ei pretind, de asemenea, că din cauza neexecutării hotărârii sus-menționate, ei nu au putut beneficia de bunurile lor și, astfel, dreptul lor la protecția proprietății a fost încălcat. Reclamanții invocă articolele 6 § 1 și 1 Protocolul nr. 1 la Convenție.

ÎN DREPT

Printr-o scrisoare din 25 septembrie 2001, Guvernul a informat Curtea că, ținând cont de imposibilitatea evacuării locatarilor din casa restituită, Consiliul municipal Bălți este gata să plătească reclamanților valoarea de piață a casei restituite. În răspuns, printr-o scrisoare din 31 octombrie 2001 reclamanții au informat Curtea că au acceptat suma de 52 000 lei moldovenești oferită de Guvern pentru rezolvarea completă și definitivă a cauzei.

La 17 februarie 2003, reclamanții au informat Curtea că Consiliul municipal Bălți le-a plătit valoarea de piață a casei și că, prin urmare, ei nu doresc să mențină cererea. Printr-o scrisoare adresată Curții la 12 martie 2003, Guvernul a solicitat Curții scoaterea cererii de pe rol.

Curtea notează că părțile au ajuns la o înțelegere și că reclamanții nu mai doresc să mențină cererea, în sensul articolului 37 § 1 (a) al Convenției. În plus, în conformitate cu articolul 37 § 1 *in fine*, Curtea constată că nu există circumstanțe speciale cu privire la respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și Protocoalele sale, care cer continuarea examinării cererii. În consecință, cererea urmează să fie scoasă de pe rolul Curții.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Hotărăște să scoată cererea de pe rol.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA
DECIZIE DEFINITIVĂ
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 53487/99
depusă de Victor MERIAKRI
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 6 mai 2003, în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,

DI M. PELLONPÄÄ,

Dna V. STRÁŽNICKÁ,

DI R. MARUSTE,

DI S. PAVLOVSCHI,

DI L. GARLICKI,

DI J. BORREGO BORREGO, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 28 aprilie 1999,

Având în vedere decizia parțială din 16 ianuarie 2001,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în răspuns de către reclamant,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, dl Victor Meriakri, este un cetățean al Republicii Moldova născut în anul 1952 și care locuiește în Chișinău, Moldova. El a fost reprezentat în fața Curții de dl A. Tănase, avocat din Chișinău. Guvernul pârât a fost reprezentat de Agentul său, dl V. Pârlog, de la Ministerul Justiției.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de părți, pot fi rezumate după cum urmează.

La 5 martie 1997, reclamantul a fost reținut fiind acuzat de complicitate la jaf cu circumstanțe agravante. La 22 iulie 1997, Judecătoria sectorului Buiucani l-a condamnat pe reclamant pentru jaf cu circumstanțe agravante comis de un grup de persoane prin înțelegere prealabilă și, fiind recidivist deosebit de periculos, l-a condamnat la doisprezece ani de închisoare, care să fie executată într-o colonie de reeducare prin muncă cu regim sever. Reclamantul a depus apel împotriva acestei hotărâri.

La 20 noiembrie 1997, Tribunalul municipiului Chișinău a respins apelul ca fiind nefondat, menținând hotărârea judecătorei. Reclamantul a depus recurs împotriva acestei decizii.

După o ședință judecătorească, la 12 februarie 1998, printr-o decizie irevocabilă, Curtea de Apel a respins recursul, menținând decizia tribunalului.

La scrisoarea sa adresată Curții la 2 august 1999, reclamantul a anexat o cerere pe care el a adresat-o la 16 iulie 1999 administrației închisorii, solicitând copii ale plângerilor sale trimise Procuraturii municipiului Chișinău și Procuraturii Generale, precum și răspunsurile primite. În aceeași cerere, el a solicitat copii ale tuturor documentelor cu privire la cererea sa depusă la Curte, documente care au fost solicitate de Curte. Cererea conține în partea de sus o notă scrisă de mână, care prevede: „Către unitatea specială. De luat măsuri. 17 iulie 1999”. În răspuns, el a primit o listă scrisă de mână pe verso cererii sale din 16 iulie 1999, care enumera unsprezece plângeri pe care el le-a adresat diverselor autorități naționale. La această scrisoare el, de asemenea, a anexat o scrisoare adresată lui la 20 aprilie 1999 de către Misiunea OSCE în Moldova. Scrisoarea are numeroase ștampile care indică că scrisoarea a trecut prin diverse oficii între 5 mai 1999 și 25 iunie 1999. Potrivit reclamantului, ea i-a fost transmisă lui abia la 1 iulie 1999. În această scrisoare, reclamantul nu prezintă nicio pretenție specifică cu privire la cenzurarea corespondenței sale.

În scrisoarea sa din 4 octombrie 1999, reclamantul a formulat o pretenție explicită că scrisorile sale au fost deschise de către administrația închisorii. În special, el a cerut Curții să indice șefului unității speciale a închisorii să nu deschidă scrisorile adresate lui. În acest sens, el a trimis înapoi Curții o scrisoare

care data din 2 septembrie 1999 și care i-a fost adresată lui de Curte. În partea de sus a acestei scrisori, o ștampilă indica: „Nr. de intrare 374, la 10 septembrie 1999”, iar o mențiune scrisă de mână prevedea: „Unitatea specială. Primită la 10 septembrie 1999”. Reclamantul a făcut următoare mențiune pe scrisoare: „Eu am primit-o și mi-a fost transmisă la 22 septembrie 1999”.

Într-o scrisoare adresată Curții la 23 martie 2000, reclamantul a reiterat pretențiile sale cu privire la ingerința constantă a administrației închisorii în corespondența sa cu Curtea. La 20 septembrie 2000, o scrisoare semnată de reclamant a fost expediată Curții de către soția sa.

Printr-o scrisoare din 16 mai 2000, Curtea a cerut reclamantului să precizeze dacă el s-a plâns de ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale în baza articolului 8 al Convenției. Reclamantul nu a răspuns la această scrisoare.

La 15 martie 2001, reclamantul a adresat Curții o nouă scrisoare, la care el a anexat o scrisoare a Curții care data din 9 februarie 2001 și care i-a fost adresată lui. Pe scrisoarea era aplicată o ștampilă care prevedea: „Nr. de intrare 77, 22.02” și o mențiune scrisă de mână care prevede: „Unitatea specială. 22.02.2001”.

Într-o scrisoare din 2 septembrie 2001, reclamantul s-a plâns că circa 80 de pagini de documente trimise lui de către Curte i-au fost transmise de către administrația închisorii într-un plic deschis.

La 10 iunie 2002, Guvernul a informat Curtea că, la 8 aprilie 2002, ministrul Justiției a semnat Ordinul nr. 122 cu privire la respectarea dreptului persoanelor deținute la corespondență, care prevedea aplicabilitatea directă a articolului 8 al Convenției în legislația Republicii Moldova (a se vedea mai jos „Dreptul intern pertinent”).

La 10 iunie 2002, avocatul reclamantului a trimis Curții o copie a unei scrisori din 4 decembrie 2001 adresată lui de către reclamant, prin care reclamantul a solicitat o întâlnire. Scrisoarea a fost expediată la 7 decembrie 2001 fiind însoțită de o notă scrisă a directorului închisorii și având o ștampilă cu un număr de înregistrare aplicat pe ea, care prevedea: „Noi trimitem petiția deținutului condamnat Meriacre Victor Gheorghe deținut în instituția OȘC 29/15 din sectorul Rîșcani al orașului Cricova. Anexă 4 pagini”.

La 24 noiembrie 2002, Guvernul a informat Curtea că, la 7 noiembrie 2002, Parlamentul a adoptat modificări la Codul de executare a sancțiunilor de drept penal și la Legea cu privire la arestarea preventivă (a se vedea mai jos „Dreptul intern pertinent”).

La scrisoarea sa din 20 decembrie 2002, reclamantul a anexat o scrisoare pe care avocatul său a adresat-o ministrului Justiției prin care el a cerut ca corespondența adresată lui de către reclamant să nu fie deschisă. Avocatul s-a bazat pe Ordinul nr. 122 din 8 aprilie 2002 cu privire la respectarea dreptului la corespondență a persoanelor deținute.

B. Dreptul intern relevant

a) Constituția Republicii Moldova

Articolul 30. Secretul corespondenței

„(1) Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.”

b) Codul de executare a sancțiunilor de drept penal

Articolul 14

„(1) Condamnatul beneficiază de drepturi stabilite de legislația de executare a sancțiunilor de drept penal în funcție de tipul pedepsei și de restricția drepturilor impuse condamnatului prin sentință a instanței judecătorești.

(2) „Condamnatul are dreptul:

(c) să dea explicații și să poarte corespondență, să adreseze propuneri, cereri și reclamații.”

Articolul 73

„(1) Condamnatul are dreptul să primească și să expedieze scrisori și telegrame într-un număr nelimitat. Cererea adresată avocatului parlamentar din partea unei persoane aflate într-un loc de detențiune nu va fi controlată de administrația penitenciarului și va fi trimisă adresantului în decurs de 24 de ore (modificat prin Legea nr. 18-XIV din 14 mai 1998).

(2) „Corespondența condamnaților, expediată sau primită ... este supusă controlului sau cenzurii. Cererea adresată avocatului parlamentar din partea unei persoane aflate într-un loc de detențiune nu va fi controlată de administrația penitenciarului și va fi trimisă adresantului în decurs de 24 de ore (modificat prin Legea nr. 18-XIV din 14 mai 1998).

(4) Propunerile, cererile și reclamațiile adresate organelor de drept ierarhic superioare se expediază destinatarului în cel mult 3 zile.”

Prin Legea nr. 1430 adoptată la 7 noiembrie 2002, care a intrat în vigoare la 3 decembrie 2002, alineatul 4 al articolului 73 a fost abrogat, iar alineatul 2 a fost modificat și prevede următoarele:

„(2) Corespondența condamnaților, expediată sau primită ... este supusă controlului sau cenzurii, cu excepția corespondenței cu organele de drept, cu avocații lor, cu organele naționale și internaționale legal constituite care asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, și urmează să fie expediată sau transmisă destinatarului în decurs de 24 de ore de la depunere sau primire.”

c) Codul de procedură penală

Articolul 383

„(2) ... pachetele cu provizii și coletele sosite pe numele lor, sunt supuse controlului, iar corespondența - cenzurii...”

- d) Legea nr. 1226 din 27 iunie 1997 cu privire la arestarea preventivă

Articolul 12

„(3) ... coletele și pachetele cu provizii sosite pe numele lor sînt controlate, iar corespondența este cenzurată ...”

Articolul 18

„(2) Plîngerile, cererile și scrisorile preveniților se controlează de către administrația locului de arest preventiv. Plîngerile, cererile și scrisorile adresate procurorului nu sunt supuse controlului, urmînd a fi expediate la destinație în 24 de ore de la depunerea lor.”

Prin Legea nr. 1430 adoptată la 7 noiembrie 2002, care a intrat în vigoare la 3 decembrie 2002, alineatul 2 al articolului 18 a fost modificat și prevede următoarele:

„(2) Plîngerile, cererile și scrisorile preveniților, inclusiv ale inculpaților, se controlează de către administrația locului de arest preventiv. Corespondența prevenitului cu procurorul, cu avocatul său, cu organele naționale și internaționale legal constituite care asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului nu poate fi supusă controlului sau cenzurii și urmează să fie expediată sau transmisă destinatarului în decurs de 24 de ore de la depunere sau primire.”

- e) Hotărârea Guvernului nr. 923 din 20 decembrie 1994 privind aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați

„(18) ... Scrisorile se pun în cutiile poștale sau se transmit reprezentanților administrației în plicuri deschise. ...

(19) ... Propunerile, cererile și plîngerile ce conțin expresii obscene, inclusiv cu caracter calomniator, ce jignesc onoarea și demnitatea colaboratorului instituției, nu se expediază destinatarului. Asemenea scrisori se anexează la dosarul personal, iar expeditorilor li se aplică pedepse disciplinare.”

- f) Ordinul ministrului Justiției nr. 122 din 8 aprilie 2002 cu privire la respectarea dreptului la corespondență a persoanelor deținute

„(1) Orice corespondență a persoanelor deținute cu avocatul parlamentar, Consiliul Europei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, avocatul său nu poate fi supusă controlului sau cenzurii și urmează să fie transmisă adresatului în termen de 24 de ore de la depunere sau primire.”

PRETENȚII

Reclamantul pretinde, invocînd în substanță articolul 6 al Convenției, că el nu a avut parte de un proces echitabil în fața instanțelor naționale. În special, el pretinde că i-au fost refuzate citarea și audierea părții vătămate și a martorilor propuși de el, iar proba invocată de el, în special, arma pe care el ar fi folosit-o

atunci când a comis jaful, nu a fost admisă. În continuare, el pretinde că instanțele naționale, în mod eronat, au apreciat probele prezentate și că probele disponibile nu au fost suficiente pentru condamnarea sa.

El, de asemenea, pretinde, invocând în substanță articolul 8 al Convenției, ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu alte autorități naționale.

ÎN DREPT

1. Reclamantul pretinde că el nu a avut parte de un proces echitabil în fața instanțelor naționale. În special, el pretinde că instanțele naționale, în mod eronat, au evaluat probele prezentate și că probele disponibile nu au fost suficiente pentru condamnarea sa.

Curtea notează că hotărârea irevocabilă în această cauză a fost pronunțată de Curtea de Apel la 12 februarie 1998, în timp ce reclamantul a depus pretenția sa la Curte printr-o scrisoare care datează din 28 aprilie 1999, ceea ce constituie mai mult de șase luni după ce Curtea de Apel a pronunțat decizia sa.

Curtea reiterează că, în conformitate cu articolului 35 § 1 al Convenției, ea nu poate fi sesizată decât într-un termen de șase luni, începând cu data deciziei interne definitive.

Rezultă că această pretenție a fost depusă cu omiterea termenului și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 1 și 4 al Convenției.

2. Reclamantul pretinde ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu anumite autorități naționale. Curtea consideră că această pretenție cade sub incidența articolului 8 al Convenției, care prevede, în partea sa relevantă:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea ... corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în executarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

a) Conform articolului 35 § 1 al Convenției, Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne.

Guvernul a declarat, în acest sens, că reclamantul nu a depus nicio plângere cu privire la ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale, la autoritatea națională competentă.

Reclamantul a respins acest argument, susținând că legislația Republicii Moldova prevede că o astfel de plângere poate fi depusă la administrația închisorii,

nefiind clar dacă o astfel de pretenție ar putea fi depusă în instanța de judecată sau la un judecător. Prin urmare, nu se poate spune că el a avut un recurs efectiv disponibil în ceea ce privește ingerința pretinsă.

Curtea notează că Guvernul nu a indicat nicio prevedere națională specifică care s-ar referi la o astfel de plângere și nu a prezentat nicio jurisprudență care să susțină argumentul său că ar fi posibil de a depune o astfel de pretenție. La fel, el nu a specificat o autoritate specială competentă să examineze o astfel de pretenție.

Prin urmare, Curtea consideră că nu a fost dovedit că reclamantul a avut un recurs efectiv disponibil care i-ar fi permis să depună pretenția sa în baza articolului 8 al Convenției, referitoare la ingerința în corespondența sa cu instituțiile Convenției, la autoritățile naționale. Prin urmare, această parte a cererii nu poate fi declarată inadmisibilă pentru neepuizarea căilor de recurs interne.

b) În ceea ce privește fondul pretenției, Guvernul nu a contestat faptele pretinse de reclamant și a declarat că măsurile aplicate de autorități corespondenței reclamantului au corespuns reglementărilor naționale aplicabile. Prin urmare, el a conchis că ingerința pretinsă a fost „prevăzută de lege” și proporțională cu fapta pentru care a fost condamnat reclamantul. El, de asemenea, a declarat că controlul corespondenței persoanelor deținute nu este prin sine incompatibil cu Convenția. Guvernul, în continuare, a cerut Curții să ia notă de modificările făcute în legislația națională în anul 2002.

În răspuns, reclamantul a declarat că, în timp ce este adevărat că cenzurarea corespondenței a fost conformă legislației naționale, prevederile legislației Republicii Moldova nu au specificat cu claritate și precizie limitele marjei de discreție acordate autorităților publice. El a conchis că ingerința pretinsă nu a fost „prevăzută de lege”.

În lumina argumentelor părților, Curtea consideră că cererea ridică întrebări importante de fapt și de drept în temeiul Convenției, a căror rezolvare depinde de examinarea fondului. Prin urmare, ea nu poate fi considerată ca fiind vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

Din aceste motive, Curtea în unanimitate,

Declară admisibilă, fără a prejudeca pretenția reclamantului cu privire la ingerința administrației închisorii în dreptul său la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu anumite autorități naționale;

Declară restul cererii inadmisibil.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 61513/00
depusă de Valeriu BUSUIOC
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 24 aprilie 2004, în cadrul unei camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,
Dl M. PELLONPÄÄ,
Dna V. STRÁŽNICKÁ,
Dl J. CASADEVALL,
Dl S. PAVLOVSKI,
Dl J. BORREGO BORREGO,
Dna E. FURA-SANDSTRÖM, *judecători*,
și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 31 ianuarie 2000,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în răspuns de către reclamant,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, dl Valeriu Busuioc, este un cetățean al Republicii Moldova născut în anul 1956 și care locuiește în Chișinău. El a fost reprezentat la Curte de

către dl Sergiu Ostaf, de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Republica Moldova.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost expuse de părți, pot fi rezumate în felul următor.

1. Contextul cauzei

Reclamantul este jurnalist. La 14 august 1998, ziarul săptămânal de limbă rusă „Express” a publicat un articol intitulat „*Micile afaceri ale marelui Aeroport*”, semnat de reclamant. El a citat ca surse pentru articolul său rezultatele unei investigații efectuate de el și materialele unei Comisii Parlamentare cu privire la vânzarea avioanelor. În articol se menționa, *inter alia*, că:

„Scandalul vânzării avioanelor moldovenești la prețuri dumping a atras atenția publică a societății moldovenești, care s-a obișnuit deja să nu fie surprinsă de asemenea evenimente. Totuși, aceste evenimente care încă continuă au oferit ziarului nostru oportunitatea de a se concentra asupra acestui subiect (a se vedea „Express” nr. 19 și nr. 20 din 19 și 26 iunie 1998). Acest articol este o încercare de a da o explicație evenimentelor care au avut loc în cadrul Administrației de Stat a Aviației Civile („ASAC”) în ultimii doi ani, în baza faptelor care au devenit cunoscute în urma unei investigații de presă.

În 1995, Aeroportul Internațional Chișinău („AIC”) s-a separat de Compania Aeriană de Stat „Air Moldova” și a devenit o întreprindere independentă. Directorul ASAC era L.P., în timp ce A.I. a fost numit director al AIC. Între ASAC și A.I. a fost semnat un acord pentru o perioadă de trei ani. În 1996, acordul menționat mai sus a fost reziliat pe motiv de neglijență a A.I. în îndeplinirea obligațiilor sale. Acest fapt a constituit punctul de pornire al istoriei care urmează.

A.I. nu a fost de acord cu decizia ASAC cu privire la concedierea sa și a înaintat o cerere de chemare în judecată, solicitând restabilirea sa în funcție. Deoarece procedurile judecătorești în Republica Moldova durează atât de mult, A.I., care nu putea accepta concedierea sa, a întreprins pași pentru a se adresa personalului AIC. În acest scop, el a organizat cu ajutorul susținătorilor săi o demonstrație în scuarul vechiului Aeroport. A.I. a luat cuvântul, iar esența discursului său a fost că el a fost singura persoană care, în calitate de director al AIC, a putut asigura creșterea economică a întreprinderii.

ASAC, de asemenea, a decis să ceară opinia personalului său și, în acest scop, Directorul său General, L.P., a organizat o întâlnire a adjuncților săi și a șefilor direcțiilor Aeroportului. Fiecare și-a exprimat punctul de vedere, iar opinia comună a fost că A.I. nu era persoana potrivită pentru a fi director al AIC. Prin urmare, întâlnirea administrației Aeroportului a exprimat clar neîncrederea față de A.I.

Totuși, un asemenea rezultat nu l-a descurajat pe pretendentul la postul de conducere. El a scris chiar o foaie volantă intitulată: „Apel către personalul Aeroportului”, în care se afirma: 1. ASAC l-a concediat pe nedrept pe A.I.; 2. A.I. va deveni inevitabil Director al AIC.

Aceasta s-a dovedit a fi adevărat când instanța a declarat acțiunile ASAC ilegale și a indicat restabilirea lui A.I. în funcția sa anterioară. ...”

Următoarele pasaje s-au referit la evenimentele care au avut loc după restabilirea în funcție a lui A.I.:

„...Epurarea și transferarea de personal au marcat restabilirea în funcție a lui A.I. Multora li s-a reamintit dezacordul lor față de candidatura lui A.I. pentru funcția de Director al AIC, exprimat la întâlnirea cu directorii și managerii. ... Odată ce el a devenit Director al Aeroportului Chișinău pentru a doua oară și după ce a realizat cu succes prima epurare de personal, prin reorganizarea structurii întreprinderii, A.I. și-a constituit „echipa” sa, care a fost creată între cele două directorate ale sale. ... actualul Director General L.I., devotat politicii alese de către patronul său A.I. ...

...Te poți convinge de acest lucru prin exemplul unui alt salariat promovat de A.I. Este vorba de I.V. Până nu demult, I.V. lucrase undeva în sistemul transportului rutier și cunoștea despre avioane nu mai mult decât cunoaște o persoană obișnuită, și poate ceea ce i-a fost spus de către ruda sa A.I. Probabil I.V. a arătat un interes special față de problemele aeroportului, iar ideea de a-l angaja la Aeroport i-a venit rudei sale influente. În acest scop, el nici măcar nu a ezitat să inventeze o nouă funcție - Director Adjunct al Administrării. ...

...La drept vorbind, C.P. însuși nu este un mare expert în aterizarea avioanelor...

...Una dintre cele mai colorate figuri din recrutarea lui A.I. a devenit șeful Direcției Cadre a Aeroportului, C.M. Într-adevăr, funcția sa poate fi caracterizată în felul următor: șeful Direcției Cadre a Aeroportului ar lăsa perplex chiar și un angajat al Direcției Cadre a oricărui penitenciar [și] probabil nu este necesar de a descrie fiecare detaliu din aventurile acestui funcționar desfrânat...

...Spusele că totul este posibil sunt susținute de un alt exemplu, și anume al fostului medic veterinar, actualmente Managerul Direcției Achiziții de Servicii, C.V..

...A.I. l-a numit pe S.I. (un absolvent al Institutului de Industrie Alimentară din Kiev)...

...afacerea dubioasă, în spatele căreia, în opinia multor angajați ai aviației civile, au fost A.I. și S.I.”

La o dată nespecificată în anul 1998, șase angajați ai AIC - I.V. (primul reclamant), C.P. (al doilea reclamant), C.M. (al treilea reclamant), C.V. (al patrulea reclamant), S.I. (al cincilea reclamant) și A.I. (al șaselea reclamant) – au depus la Judecătoria Sectorului Centru cereri de chemare în judecată separate pentru defăimare împotriva reclamantului și a redacției ziarului. Bazându-se pe articolele 7 și 7/1 ale Codului civil, reclamantii în acțiunea civilă pentru defăimare au pretins că articolul conținea declarații care erau defăimătoare pentru ei. La 5 septembrie 1998, Judecătoria Sectorului Centru a decis să conexeze toate cele șase acțiuni.

2. *Constatările instanței de fond*

La 3 decembrie 1998, Judecătoria sectorului Centru a constatat că informația conținută în articol era defăimătoare pentru fiecare din reclamantii în acțiunea civilă pentru defăimare și nu corespundea realității în ceea ce-i privește pe

primul, al doilea, al patrulea, al cincilea și al șaselea reclamanți în șase pasaje separate. În aceeași hotărâre, reclamanților în acțiunea civilă pentru defăimare le-au fost acordate prejudicii care trebuiau plătite de reclamant și de ziar. În special, instanța a citat următoarele extrase din articol:

(i) În privința primului reclamant

„...Te poți convinge de acest lucru prin exemplul unui alt salariat promovat de A.I. Este vorba de I.V. Până nu demult, I.V. lucrase undeva în sistemul transportului rutier și cunoștea despre avioane nu mai mult decât cunoaște o persoană obișnuită, și poate ceea ce i-a fost spus de către ruda sa A.I. Probabil I.V. a arătat un interes special față de problemele aeroportului, iar ideea de a-l angaja la Aeroport i-a venit rudei sale influente. În acest scop, el nici măcar nu a ezitat să inventeze o nouă funcție - Director Adjunct al Administrării. ...”

Instanța a constatat că acest pasaj era defăimător și nu corespundea realității. Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească acestuia prejudicii morale în mărime de 900 lei moldovenești (MDL) (EUR 86.15 la acea dată) și, respectiv, MDL 1,350.

(ii) În privința celui de al doilea reclamant

Instanța, în continuare, a hotărât că propoziția:

„La drept vorbind, C.P. însuși nu este un mare expert în aterizarea avioanelor”

era defăimătoare pentru C.P. Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească lui C.P. prejudicii morale în mărime de MDL 900 și, respectiv, MDL 1,800.

(iii) În privința celui de al treilea reclamant

Instanța a citat în hotărârea sa următorul pasaj ca fiind defăimător pentru cel de al treilea reclamant și necorespunzând realității:

„Una dintre cele mai colorate figuri din recrutarea lui A.I. a devenit șeful Direcției Cadre a Aeroportului, C.M.. Într-adevăr, funcția sa poate fi caracterizată în felul următor: șeful Direcției Cadre a Aeroportului ar lăsa perplex chiar și un angajat al Direcției Cadre a oricărui penitenciar [și] probabil nu este necesar de a descrie fiecare detaliu din aventurile acestui funcționar desfrânat”.

Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească reclamantului în acțiunea civilă pentru defăimare prejudicii morale în mărime de MDL 900 și, respectiv, MDL 1,350.

(iv) În privința celui de al patrulea reclamant

Instanța a constatat că propoziția:

„Spusele că totul este posibil sunt susținute de un alt exemplu, și anume al fostului medic veterinar, actualmente managerul Direcției Achiziții de Servicii, C.V.”

era defăimătoare pentru cel de al patrulea reclamant și nu corespundea realității. Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească reclamantului în acțiunea civilă pentru defăimare prejudicii morale în mărime de MDL 900 și, respectiv, MDL 1,350.

(v) În privința celui de al cincilea reclamant

Instanța a constatat că propozițiile:

„A.I. l-a numit pe S.I. (un absolvent al Institutului de Industrie Alimentară din Kiev)...

... afacerea dubioasă, în spatele căreia, în opinia multor angajați ai aviației civile, au fost A.I. și S.I.”

erau defăimătoare pentru al cincilea reclamant. Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească reclamantului în acțiunea civilă pentru defăimare prejudicii morale în mărime de MDL 900 și, respectiv, MDL 1,800.

(vi) În privința celui de al șaselea reclamant

Instanța a identificat în hotărârea sa că următoarele extrase erau defăimătoare pentru al șaselea reclamant și că nu corespundeau realității:

„... A.I. [...] a organizat cu ajutorul susținătorilor săi o demonstrație în scuarul vechiului Aeroport. ... El a scris chiar o foaie volantă intitulată: „Apel către personalul Aeroportului”. ... Epurarea și transferarea de personal au marcat restabilirea în funcție a lui A.I. Multora li s-a reamintit dezacordul lor față de candidatura lui A.I. pentru funcția de Director al AIC, exprimat la întâlnirea cu directorii și managerii. ... Odată ce el a devenit Director al Aeroportului Chișinău pentru a doua oară și după ce a realizat cu succes prima epurare de personal, prin reorganizarea structurii întreprinderii, A.I. și-a constituit „echipa” sa, care a fost creată între cele două directorate ale sale. ... actualul Director General L.I., devotat politicii alese de către patronul său A.I. ... Te poți convinge de acest lucru prin exemplul unui alt salariat promovat de A.I. Este vorba de I.V. Până nu demult, I.V. lucrase undeva în sistemul transportului rutier și cunoștea despre avioane nu mai mult decât cunoaște o persoană obișnuită, și poate ceea ce i-a fost spus de către ruda sa A.I. Probabil I.V. a arătat un interes special față de problemele aeroportului, iar ideea de a-l angaja la Aeroport i-a venit ruidei sale influente. În acest scop, el nici măcar nu a ezitat să inventeze o nouă funcție - Director Adjunct al Administrării. ... Mai târziu, A.I. i-a concediat din funcțiile lor. ... În locul lor el i-a numit pe (a) K.V. (care cu ceva timp în urmă a absolvit Institutul de Comunicații din Odesa), (b) S.I. (un absolvent al Institutului de Industrie Alimentară din Kiev). ... Mai târziu, A.I. l-a numit pe S.I. (un absolvent al Institutului de Industrie Alimentară din Kiev).... afacerea dubioasă, în spatele căreia, în opinia multor angajați ai aviației civile, au fost A.I. și S.I.”

Instanța a indicat ca reclamantul și ziarul să-i plătească celui de al șaselea reclamant prejudicii morale în mărime de MDL 1,800 și, respectiv, MDL 3,600.

În aceeași hotărâre, instanța a indicat ziarului să publice o înștiințare prin care să dezmință toate declarațiile cu privire la fiecare din reclamanții în acțiunea civilă pentru defăimare.

3. *Apelul reclamantului*

Reclamantul și ziarul au depus apel împotriva acestei hotărâri la Tribunalul Municipiului Chișinău. Reclamantul a solicitat casarea hotărârii, susținând că el a prezentat suficiente probe care dovedeau corectitudinea declarațiilor făcute în articolul publicat, în pofda unor anumite erori cu privire la fapte, care erau minore și întâmplătoare.

În ceea ce-l privește pe primul reclamant, reclamantul a prezentat copii ale carnetului de muncă al acestuia, care includea serviciul său anterior la o companie de asigurări specializată în asigurarea de automobile. Reclamantul, de asemenea, a argumentat că nu era nimic defăimător în declarația că primul reclamant era rudă a celui de al șaselea reclamant și că era adevărat că funcția de Director Adjunct al Administrării nu a existat niciodată până la angajarea primului reclamant.

Referitor la cel de al doilea reclamant, reclamantul a notat că corectitudinea declarațiilor sale a fost susținută de depozițiile scrise ale reclamantului însuși în acțiunea civilă pentru defăimare, care a stabilit că el a fost implicat într-un accident aviatic minor la Budapesta.

Referitor la cel de al treilea reclamant, reclamantul a subliniat că corectitudinea declarațiilor contestate a fost demonstrată prin depozițiile date de trei martori.

În privința celui de al patrulea reclamant, reclamantul a recunoscut că a făcut o greșală în ceea ce privește profilul de serviciu și că C.V. nu a fost medic veterinar, ci avea o diplomă de studii primare de infirmier.

Referitor la cel de al cincilea reclamant, reclamantul a declarat că confuzia a apărut cu privire la instituția pe care aceasta a absolvit-o și că implicarea ei în vânzarea ilegală a avioanelor proprietate de stat a fost dovedită de un raport publicat într-un număr al Monitorului Oficial.

În privința celui de al șaselea reclamant, reclamantul a notat că corectitudinea învinuirilor a fost dovedită de depozițiile martorilor și de conținutul foii volante anexate la cererea de apel.

În plus, reclamantul a anexat la cererea sa de apel o copie a răspunsului ASAC la ancheta efectuată de ziar în anul 1998.

4. *Constatările instanței de apel*

La 5 iulie 1999, Tribunalul Municipiului Chișinău a admis parțial apelul reclamantului și a modificat hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru, reducând mărimea prejudiciilor morale care trebuiau plătite de reclamant și de ziar reclamanților în acțiunea civilă pentru defăimare. Instanța a motivat reducerea prin faptul că circulația ziarului „Express” era limitată. Prin urmare, reclamantului și ziarului le-a fost indicat să plătească MDL 450 și, respectiv, MDL 1,350 primului recla-

mant, MDL 900 și, respectiv, MDL 1,350 celui de al treilea reclamant, MDL 180 și, respectiv, MDL 1,350 celui de al patrulea reclamant, și MDL 900 și, respectiv, MDL 1,350 celui de al șaselea reclamant. În aceeași decizie, instanța a respins cererea inițială depusă de cel de al doilea reclamant, indicând că informația conținută în articol despre el a reflectat adevărul și, prin urmare, nu a fost defăimătoare.

5. *Recursul reclamantului*

Reclamantul și ziarul au înaintat recurs la Curtea de Apel, susținând că în instanța de fond și cea de apel au fost aduse suficiente probe care au demonstrat adevărul declarațiilor făcute în articolul contestat. În special, reclamantul a notat că informația relevantă, care susținea declarațiile din articol, se conținea în raportul Comisiei Parlamentare cu privire la vânzarea ilegală a avioanelor publicată în Monitorul Oficial și, de aceea, el trebuie să fie exonerat de orice răspundere civilă.

6. *Constatările instanței de recurs*

La 7 septembrie 1999, Curtea de Apel a respins, ca nefondat, recursul menționând hotărârile tribunalului și judecatoriei. Instanța a conchis că articolul contestat a conținut atât afirmații defăimătoare, care nu corespundeau realității, cât și afirmații care nu au fost de natură defăimătoare, dar care nu corespundeau realității. Instanța, în continuare, a decis că sancționarea ziarului nu a încălcat, în niciun fel, dreptul său la libertatea de exprimare garantat de Constituție și de Legea Presei. Instanța a precizat, *inter alia*:

„... ziarul pretinde că articolul [...] s-a bazat pe informațiile conținute în raportul Comisiei Parlamentare. Totuși, raportul comisiei se referă la o investigație cu privire la vânzarea [...] aeronavelor, în care numele de familie ale C.P. și A.I. sunt menționate în legătură cu un alt subiect decât cel reflectat de articolul contestat. Articolul 27 din Legea Presei, la care s-a făcut referire în cererea de recurs, prevede că fondatorii, jurnaliștii, redactorii și autorii nu sunt responsabili pentru difuzarea informației cuprinse în documentele oficiale. Însă articolul [...] nu conține informații din raportul Comisiei Parlamentare; el doar descrie starea lucrurilor în Aeroportul Internațional, utilizând fraze care nu corespund realității și care sunt defăimătoare pentru reclamanți.”

Conform reclamantului, el a fost concediat de la săptămânalul „Express” după proces și a plătit amenda, în rate, pe parcursul unei perioade de trei ani.

B. Dreptul intern relevant

Prevederile relevante ale Codului civil în vigoare la acel moment prevedeau:

Articolul 7. Apărarea onoarei și demnității

„(1) Orice persoană fizică sau juridică are dreptul să ceară prin judecată dezmințirea afirmațiilor care îi ponegrec onoare și demnitatea și care nu corespund realității,

precum și a afirmațiilor care nu ponegrec onoarea și demnitatea, dar nu corespund realității.

(2) În cazul în care mijlocul de informare în masă ce a răspândit afirmații contestabile nu poate dovedi că ele corespund realității, instanța judecătorească îl obligă să publice, nu mai târziu decât peste 15 zile din ziua intrării în vigoare a hotărârii instanței judecătorești, o dezmințire la aceeași rubrică, pe aceeași pagină, în aceeași programă sau ciclu de emisiuni.”

Articolul 7/1. Repararea prejudiciului moral

„(1) Prejudiciul moral, cauzat persoanei de mijloacele de informare în masă, de organizații sau de persoane în urma răspândirii unor afirmații ce nu corespund realității, precum și a unor afirmații despre viața ei personală sau familială fără consimțământul ei, se repară de către ele în folosul persoanei respective în expresie bănească. Mărimea recompensei o stabilește instanța judecătorească.

(2) Mărimea compensației se stabilește de către instanța de judecată, în fiecare caz aparte, de la șaptezeci și cinci până la două sute de salarii minime, în cazul în care informațiile au fost răspândite de o persoană juridică, și de la zece până la o sută de salarii minime, în cazul în care acestea au fost răspândite de o persoană fizică”.

Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din 27 martie 1997

“1/7 ... instanțele judiciare necesită a ține cont de noțiunea de “Judecată de valoare”, care înseamnă că persoana nu poartă răspundere pentru părerea, avizul expus în privința unor evenimente, circumstanțe etc., veridicitatea cărora este imposibil de a demonstra. Trebuie făcută o distincție clară între fapte și judecăți de valoare. Existența faptelor poate fi demonstrată, în timp ce adevărul unor judecăți de valoare nu este susceptibil de a fi dovedit. În ceea ce privește judecățile de valoare, această cerință de a le dovedi adevărul, este imposibil de a fi îndeplinită și constituie o încălcare a libertății de exprimare.”

PRETENȚII

Reclamantul pretinde că hotărârile judecătorești ale instanțelor naționale, prin care li s-au acordat prejudicii morale reclamantilor în acțiunea civilă pentru defăimare, au constituit o ingerință nejustificată în dreptul său la libertatea de exprimare garantat de articolul 10 al Convenției. El pretinde, în special, că declarațiile în cauză sunt judecăți de valoare bazate pe fapte și se referă la chestiuni de interes public. Reclamantul conchide că ingerința în dreptul său la libertatea de exprimare nu poate fi considerată ca fiind „necesară într-o societate democratică” în sensul articolului 10 § 2 al Convenției.

ÎN DREPT

Reclamantul pretinde violarea dreptului său la libertatea de exprimare, garantat de articolul 10 al Convenției, care prevede:

“1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Executarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor ... protecția reputației sau a drepturilor altora...”

Guvernul a fost de acord că faptele cauzei relevă o ingerință în libertatea de exprimare a reclamantului. Totuși, această ingerință a fost justificată în conformitate cu articolul 10 § 2 al Convenției. Reclamantului i s-a indicat de instanță să plătească prejudicii morale pentru defăimare în baza articolelor 7 și 7/1 ale Codului civil. Ingerința a fost astfel „prevăzută de lege”, iar legea a fost accesibilă și previzibilă. Ea a servit scopului legitim de protecție a demnității reclamantilor în acțiunea civilă pentru defăimare, mai mult, măsura a fost necesară într-o societate democratică.

Guvernul a declarat că articolul publicat, ca rezultat al căruia reclamantul a fost sancționat, conținea declarații de fapt, și nu judecăți de valoare.

El a făcut referire la marja de apreciere a autorităților naționale, la evaluarea necesității ingerinței și a declarat că, unde Convenția se referă la legislația națională, este în primul rând sarcina autorităților naționale de a aplica și interpreta legislația națională. El a declarat că în această cauză autoritățile naționale nu au depășit această marjă de apreciere.

Bazându-se pe *Janowski v. Poland* ([GC], nr. 25716/94, ECHR 1999-I), Guvernul a declarat că persoanele împotriva cărora articolul reclamantului a fost îndreptat erau funcționari publici, iar „funcționarii publici trebuie să beneficieze de încredere publică, în condiții lipsite de tulburări nepotrivite, ca ei să aibă succes în îndeplinirea sarcinilor lor, astfel, poate fi dovedit ca necesar de a-i proteja de atacuri verbale ofensatorii și abuzive în timpul serviciului”.

Guvernul, în continuare, a declarat că sancțiunea impusă reclamantului (MDL 2,610 pe care reclamantului i s-a indicat de instanță să le plătească reclamantilor în acțiunea civilă pentru defăimare) nu a fost disproporțională în raport cu scopul legitim urmărit.

Guvernul a declarat că, în decembrie 1998, salariul mediu lunar în Republica Moldova era de MDL 351,5, iar în iulie 1999 el era MDL 298,9 (echivalentul a aproximativ EUR 25.5 în acea perioadă).

Reclamantul a declarat că articolele 7 și 7/1 ale Codului civil nu sunt formulate cu suficientă precizie și claritate, că sancțiunea nu a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și că ea nu a fost necesară într-o societate democratică.

Reclamantul a declarat că articolele 7 și 7/1 ale Codului civil nu oferă o interpretare a termenilor „fapte”, „onoare”, „demnitate”, „judecată de valoare”, „sarcina probațiunii”, astfel încât legea să fie clară și previzibilă.

Reclamantul a declarat că ingerința în dreptul său la libertatea de exprimare nu a fost necesară într-o societate democratică. În această privință, el nu este de acord cu afirmația Guvernului că articolul conținea doar fapte, și nu judecăți de valoare. În opinia sa, articolul conținea numai judecăți de valoare în ceea ce privește anumiți reclamanți în acțiunea civilă pentru defăimare și judecăți de valoare bazate pe fapte în ceea ce privește alți reclamanți în acțiunea civilă pentru defăimare.

Reclamantul a declarat că sancțiunea impusă lui a fost prea mare și, astfel, disproporțională în raport cu scopul legitim urmărit. Venitul său lunar la acel moment varia între MDL 180 și MDL 220, în timp ce coșul minim de consum era MDL 600.

În lumina argumentelor părților, Curtea consideră că cererea ridică întrebări importante de fapt și de drept, care sunt de o așa complexitate că rezolvarea lor depinde de examinarea fondului. Prin urmare, ea nu poate fi considerată ca fiind vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției și niciun alt motiv de inadmisibilitate nu a fost stabilit.

Din aceste motive, Curtea, cu majoritate de voturi,

Declară cererea admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 61821/00
depusă de Cristian ZILIBERBERG
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 4 mai 2004, în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,
Dl M. PELLONPÄÄ,
Dna V. STRÁŽNICKÁ,
Dl J. CASADEVALL,
Dl S. PAVLOVSCHI,
Dl J. BORREGO BORREGO,
Dna E. FURA-SANDSTRÖM, *judcători*,
și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la 10 august 2000,

Având în vedere observațiile prezentate de Guvernul pârât și observațiile prezentate în răspuns de către reclamant,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantul, dl Cristian Ziliberberg, este cetățean al Republicii Moldova care s-a născut în 1980 și locuiește în Chișinău. El a fost reprezentat în fața

Curții de către dl Serghei Ostaf, avocat de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor.

Reclamantul este student. La 18 aprilie 2000, între 9.30 și 12.30, reclamantul a participat la o demonstrație împotriva deciziei Consiliului municipal de a anula privilegiile studenților pentru călătoria cu transportul urban. Demonstrația nu a fost autorizată în conformitate cu legea, iar din declarațiile părților rezultă că organizatorii nici nu au solicitat autorizarea. Demonstrația a avut loc în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău. La început ea era pașnică, dar, ulterior, unii participanți au început să arunce cu ouă și pietre în clădirea Primăriei, iar poliția a intervenit.

În jurul orei 12.30, reclamantul a fost reținut de poliție pentru participare activă la o demonstrație neautorizată cu încălcarea articolului 174/1 alin. 4 al Codului cu privire la contravențiile administrative (în continuare, „CCA”). El a fost adus la comisariatul de poliție o oră mai târziu. Între 13.30 și 19.00, el a fost deținut în comisariatul de poliție și interogată de câțiva anchetatori penali. Potrivit reprezentantului reclamantului, reclamantul nu a fost informat despre alte motive ale reținerii sale, în afară de participarea sa la o demonstrație neautorizată.

În declarațiile sale scrise date la comisariatul de poliție, reclamantul a menționat, *inter alia*, că el a fost reținut de poliție atunci când el și un jurnalist de la Radioul Național s-au apropiat de un grup de polițiști care bătea un student. Deoarece el avea scris pe frunte cuvântul „STUDENT”, poliția l-a reținut. El a declarat că a fost un participant activ, dar că nu a fost implicat în acțiuni violente.

La o dată nespecificată, poliția a definitivat dosarul administrativ în legătură cu contravenția comisă de reclamant, menționând *inter alia* că el a participat activ la o întrunire neautorizată, care a avut loc în fața sediului Consiliului municipal. Dosarul a fost ulterior transmis judecătoriei de sector competente.

În urma unei ședințe judecătorești, care a avut loc la 19 aprilie 2000, Judecătoria sectorului Centru i-a aplicat reclamantului o amendă administrativă de 36 lei moldovenești (MDL) (echivalentul a 3 euro (EUR)) prevăzută de articolul 174/1 alin. 4 al CCA. În decizia sa, instanța a declarat, *inter alia*, că reclamantul a participat activ la o demonstrație a studenților, care s-a desfășurat fără autorizare din partea Consiliului municipal și că el și-a recunoscut vinovăția în comiterea contravenției administrative de care era acuzat.

La 28 aprilie 2000, reclamantul a depus recurs împotriva deciziei sus-menționate. El a declarat că amenda i-a fost aplicată ilegal și că sancțiunea a fost contrară libertății de întrunire și dreptului la grevă, garantate de articolele 40 și 45

ale Constituției. Recursul a fost examinat de Tribunalul municipiului Chișinău la 4 mai 2000, ora 10.00.

Potrivit Guvernului, citația pentru ședința judecătorească a fost expediată printr-o scrisoare ordinară la 2 mai 2000 și trebuia să ajungă la destinație la 3 mai 2000.

Potrivit reclamantului, citația a fost trimisă la 3 mai 2000, iar el a primit-o la 4 mai 2000, după ora 10.00.

La 5 mai 2000, reclamantul s-a prezentat la cancelaria Tribunalului municipiului Chișinău pentru a întreba despre cauza sa. Lui i-a fost dată o copie a deciziei Tribunalului municipiului Chișinău din 4 mai 2000, prin care a fost respins recursul său și menținută decizia Judecătoriei sectorului Centru din 19 aprilie 2000.

La 10 mai 2000, reclamantul a depus la Tribunalul municipiului Chișinău o contestație în anulare împotriva deciziei din 4 mai 2000, declarând că el nu a fost citat în mod corespunzător și, prin urmare, nu a avut parte de un proces echitabil. Instanța a refuzat să înregistreze contestația în anulare pe motiv că CCA nu prevedea o astfel de cale de atac. La 18 mai și, respectiv, 22 iunie 2000, instanța a respins cererile repetate depuse de reclamant și avocatul său.

La 18 mai 2000, reclamantul, însoțit de un jurist de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului, precum și de un alt avocat, au încercat din nou să depună o contestație în anulare la cancelaria Tribunalului municipiului Chișinău, însă cancelaria a refuzat s-o înregistreze.

La 12 iunie 2000, ca urmare a cererii executorului judecătoresc, reclamantul a plătit amenda prevăzută în decizia din 19 aprilie 2000.

La 20 iulie 2000, reclamantul a aflat de la cancelaria Tribunalului municipiului Chișinău că la ultima sa contestație în anulare lui i-a fost expediat un răspuns prin poștă. La 10 august 2000, reclamantul și avocații săi au cerut cancelariei Tribunalului municipiului Chișinău să le dea o copie a răspunsului, deoarece, până la acea dată, reclamantul nu a primit răspunsul expediat prin poștă.

B. Dreptul intern relevant

Constituția Republicii Moldova

Articolul 40

„Mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sînt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără niciun fel de arme.”

Legea din 21 iunie 1995 cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor

Articolul 6

„Întrunirile trebuie să se desfășoare în mod pașnic, fără niciun fel de arme, fiind asigurată protecția participanților și a mediului înconjurător, fără să împiedice folosirea

normală a drumurilor publice, circulația rutieră, funcționarea unităților economice, fără a degenera în acțiuni violente care ar pune în primejdie ordinea publică, integritatea corporală și viața persoanelor, bunurile lor.”

Articolul 11

„(1) Organizatorul întrunirii va depune la primărie, cel mai târziu cu 15 zile înainte de data întrunirii, o declarație prealabilă, al cărei model este expus în anexă, ce face parte integrantă din prezenta lege.

(2) Declarația prealabilă trebuie să indice:

- a) denumirea organizatorului întrunirii, scopul întrunirii;
- b) data, ora la care începe întrunirea și ora la care se încheie;
- c) locul întrunirii, traseele spre el și de la el;
- d) forma desfășurării întrunirii;
- e) numărul aproximativ de participanți;
- f) persoanele împuternicite să asigure buna desfășurare a întrunirii și să răspundă de ea;
- g) serviciile pe care organizatorul întrunirii le solicită primăriei.

(3) Primăria, în cazuri justificate, poate să modifice, cu acordul organizatorului întrunirii, unele elemente din declarația prealabilă.”

Articolul 12

„(2) Primăria, în cadrul examinării declarației prealabile în ședință ordinară sau extraordinară, discută forma, timpul, locul și alte condiții de desfășurare a întrunirii și ia decizia respectivă.”

Codul cu privire la contravențiile administrative

Articolul 1

„Codul cu privire la contravențiile administrative are sarcina de a ocroti personalitatea, drepturile și interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice, proprietatea, orânduirea de stat și ordinea publică, precum și de a depista, preveni și lichida contravențiile administrative și consecințele lor, de a contribui la educarea cetățenilor în spiritul îndeplinirii întocmai a legilor.

Articolul 12

La răspunderea administrativă pot fi trase persoanele, care până în momentul comiterii contravenției administrative au atins vârsta de șaisprezece ani.

Articolul 22

Sanțiunea administrativă este o măsură de răspundere și se aplică în scopul educării persoanei, care a comis o contravenție administrativă, în spiritul respectării legilor, precum și în scopul de a se preveni comiterea unor noi contravenții atât de către contravenientul însuși, cât și de alte persoane.

Articolul 26

(4) În caz de sustragere cu rea-voință de la achitarea amenzii aplicate pentru contravenția administrativă săvârșită, instanța judecătorească poate înlocui această sancțiune cu arest administrativ, calculându-se zece zile de arest pentru un salariu minim, termenul fiind cel mult treizeci de zile.

Articolul 174/1

(2) Organizarea și desfășurarea întrunirii fără avizarea primăriei sau fără autorizația ei, precum și încălcarea condițiilor (forma, locul, timpul) desfășurării întrunirii, indicate în autorizație, atrage după sine aplicarea unei amenzi organizatorilor (conducătorilor) întrunirii în mărime de la zece la douăzeci și cinci de salarii minime...

(4) Participarea activă la întrunirea desfășurată în condițiile alineatului doi din prezentul articol atrage după sine aplicarea unei amenzi în mărime de la două la cinci salarii minime.

Articolul 254

Cazul cu privire la contravenții administrative se examinează în prezența persoanei, care este trasă la răspundere administrativă. În lipsa acestei persoane cazul poate fi examinat numai atunci, când există date despre anunțarea la timp a persoanei despre locul și timpul examinării cazului și dacă din partea ei n-a fost primit niciun demers de a se amâna examinarea cazului.

Articolul 281

Decizia judecătorei de sector, municipale, asupra cazurilor cu privire la contravențiile administrative poate fi atacată pe cale procedurală în instanța judecătorească ierarhic superioară, depunându-se o plângere, sau printr-un protest al procurorului.

Articolul 282/3

Neprezentarea persoanelor indicate, deși acestea au fost înștiințate din timp despre data examinării cazului, nu constituie o piedică pentru examinarea lui...

Articolul 282/5

Examinând cazul cu privire la contravenția administrativă, instanța de recurs adoptă una din următoarele hotărâri:

- 1) lasă decizia instanței judecătorești neschimbată, iar plângerea sau protestul nesatisfăcute;
- 2) anulează decizia instanței judecătorești și trimite dosarul la judecătoria raională, de sector, municipală spre o nouă examinare;
- 3) anulează decizia instanței de fond și trimite materialele organului care a întocmit procesul-verbal;
- 4) anulează decizia instanței judecătorești și clasează cazul;
- 5) schimbă sancțiunea administrativă și atenuează sancțiunea aplicată.

Articolul 282/6

Drept temeiuri pentru anularea deciziei asupra cazului cu privire la contravenția administrativă servesc încălcarea esențială a normelor dreptului procedural și aplicarea greșită a legii. Decizia corectă în fond nu poate fi anulată din motive formale, cu excepția cazurilor:

- 1) cazul a fost examinat de un complet de judecată format contrar prevederilor legii;
- 2) decizia a fost semnată nu de judecătorul care a examinat cazul sau a fost semnată de un judecător care nu a participat la examinarea cazului;
- 3) decizia a fost pronunțată nu de judecătorul care a examinat cazul;
- 4) lipsește procesul-verbal al ședinței judiciare deși potrivit legii întocmirea lui este obligatorie;
- 5) cazul a fost examinat fără participarea traducătorului deși potrivit legii participarea lui este obligatorie.

Articolul 282/7

După examinarea cazului cu privire la contravenția administrativă instanța de recurs își pronunță decizia. Decizia poate să nu conțină argumente, adică să se întocmească în formă de rezoluție.”

Codul de procedură penală în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003**Articolul 128**

„Învinuitul, care se află în libertate, este chemat la anchetatorul penal printr-o citație. Citația se înmânează învinuitului, iar adeverința cu indicarea datei primirii citației se restituie anchetatorului penal. Citația poate fi transmisă și printr-o telefonogramă sau telegramă.”

Codul de procedură civilă în vigoare între 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003**Articolul 101**

„Instanța comunică prin citație participanților la proces ... data și locul ședinței....

Participanților la proces ... citațiile se înmânează din vreme pentru ca să aibă timp suficient de a se prezenta la termen în fața instanței și de a se pregăti pentru proces. În toate cazurile citația trebuie să fie înmînată pîrîtului cu cel puțin trei zile înaintea ședinței de judecată.”

PRETENȚII

1. Reclamantul pretinde în temeiul articolului 11 al Convenției că reținerea sa și amenda administrativă care i-a fost aplicată au constituit o încălcare a dreptului său la libertatea de întrunire pașnică. El declară că ingerința nu a urmărit un scop legitim, dar, mai degrabă, a avut scopul de a suprima libertatea

sa de întrunire. El susține că participarea sa la întrunire nu a prezentat niciun pericol pentru ordinea publică. El pretinde că prevederile relevante (articolul 174/1 alin. 4 al Codului cu privire la contravențiile administrative și articolele 5, 11 și 12 alin. 2 ale Legii cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor) prevăd restricții excesive, care sunt contrare prevederilor paragrafului 2 al articolului 11 al Convenției și nu sunt necesare într-o societate democratică.

2. În continuare, reclamantul pretinde în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției că procedurile nu au fost echitabile, deoarece el nu a fost citat în mod corespunzător pentru a fi prezent la ședința judecătorească din 4 mai 2000, fiind astfel împiedicat să participe la ședința judecătorească.

3. *In fine*, reclamantul pretinde, în temeiul articolului 13 al Convenției combinat cu articolele 6 § 1 și 11 ale Convenției, că el a fost lipsit de un recurs efectiv în ceea ce privește pretențiile sale cu privire la încălcările dreptului său la un proces echitabil și ale dreptului său la libertatea de întrunire din cauza refuzului Tribunalului municipiului Chișinău să admită contestația sa în anulare și să se pronunțe asupra fondului cauzei.

ÎN DREPT

1. Reclamantul pretinde, în temeiul articolului 6 § 1 al Convenției, că procedurile nu au fost echitabile deoarece el nu a fost citat în mod corespunzător pentru a fi prezent la ședința judecătorească din 4 mai 2000, fiind astfel împiedicat să participe la ședința judecătorească. Articolul 6 § 1 al Convenției prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa...”

Aplicabilitatea articolului 6

Părțile dispută aplicabilitatea articolului 6 pretențiilor reclamantului. Reclamantul a declarat că acuzațiile împotriva sa ar putea fi considerate „penale”, în sensul articolului 6, iar Guvernul consideră că ele sunt „administrative”. Guvernul a subliniat necesitatea de a diferenția contravențiile administrative de sistemul de justiție penală și a considerat că diferențierea între acuzațiile penale și disciplinare a fost făcută într-un mod compatibil cu articolul 6 al Convenției.

Totuși, nu se contestă că aplicabilitatea articolului 6 trebuie evaluată în baza a trei criterii menționate în hotărârea *Engel (Engel and Others v. the Netherlands, hotărâre din 8 iunie 1976, Seria A nr. 22, §§ 82 și 83)*.

Părțile sunt de acord că abaterea în cauză este calificată drept „contravenție administrativă” și este prevăzută de Codul cu privire la contravențiile administrative.

Guvernul a declarat că contravenția nu a fost de natură penală, deoarece ea a fost pedepsită cu o sancțiune care a avut un scop „educațional” și „preventiv”.

El, în continuare, susține că sancțiunea prevăzută de Codul cu privire la contravențiile administrative pentru contravenția în cauză variază între MDL 36 și 90, iar reclamantului i-a fost aplicată amenda minimă. Potrivit Guvernului, amenda a constituit aproximativ zece procente din salariul mediu lunar în Republica Moldova în acea perioadă.

Reclamantul a declarat că în sistemul juridic francez abaterile de așa natură sunt înscrise în Codul penal.

El pretinde că a fost reținut de poliție timp de cinci ore și jumătate, la 18 aprilie 2000, pe parcursul cărora el a fost interogată de anchetatori penali.

În continuare, el a declarat că, în afară de amenzi, Codul cu privire la contravențiile administrative prevede măsuri procedurale ca reținerea administrativă, controlul corporal, controlul obiectelor și arestul administrativ. „Contravențiile administrative” sunt examinate de colegiile penale ale instanțelor judecătorești.

Dacă amenda nu este plătită, sancțiunea poate fi înlocuită cu arest administrativ pe o perioadă de zece zile pentru fiecare MDL 18. Reclamantul a declarat că dacă el nu ar fi avut mijloace să plătească amenda, el ar fi fost arestat pe o perioadă de douăzeci de zile.

Reclamantul a declarat că bursa sa lunară de student era de MDL 50-60, în funcție de performanța sa academică, și că, prin urmare, amenda aplicată lui a constituit mai mult de jumătate din venitul său lunar.

Respectarea articolului 6

1. Reclamantul se plânge că el nu a fost citat în mod corespunzător pentru ședința din 4 mai 2000 la Tribunalul municipiului Chișinău și că, prin urmare, el nu a putut fi prezent.

Referindu-se la ștampilele poștale de pe plic, reclamantul a declarat că citația a fost expediată la 3 mai 2000 și a ajuns la el după ora 10.00 a zilei de 4 mai 2000, după ce ședința judecătorească avusese loc.

Guvernul nu este de acord cu reclamantul. Potrivit lui, citația a fost expediată la 2 mai 2000 și trebuia să ajungă la reclamant la 3 mai. În acest sens, Guvernul a transmis Curții o copie a registrului de înregistrare a corespondenței al Tribunalului municipiului Chișinău, conform căruia citația a fost expediată reclamantului la 2 mai 2000. În ceea ce privește ștampilele de pe plic, Guvernul le-a considerat ilizibile.

În lumina observațiilor părților, Curtea consideră că această parte a cererii, inclusiv chestiunea cu privire la aplicabilitatea articolului 6, ridică întrebări im-

portante de fapt și de drept, care sunt de o așa complexitate încât determinarea lor depinde de examinarea fondului. Prin urmare, ea nu poate fi considerată ca fiind vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției și niciun alt temei pentru a o declara inadmisibilă nu a fost stabilit.

2. Reclamantul pretinde că anchetarea și condamnarea sa pentru participarea la o întrunire neautorizată au constituit o încălcare a dreptului său la libertatea de întrunire pașnică garantat de articolul 11 al Convenției, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care sunt prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.”

Guvernul declară că întrunirea nu a fost pașnică, ci violentă, pretinzând că anumiți participanți au aruncat cu pietre și ouă în clădirea Primăriei, cauzând prejudicii în valoare de USD 95,340. Potrivit lui, reclamantul a fost implicat în acțiuni violente. În susținerea declarației sale, Guvernul a prezentat un raport întocmit de un polițist la 18 aprilie 2000. Totuși, acest raport nu a fost anexat la dosar pe parcursul procedurilor naționale, iar instanțele judecătorești nu s-au bazat pe el.

Potrivit reclamantului și declarațiilor mai multor martori la care el a făcut referire, el nu a fost implicat în acțiuni violente.

Reclamantul nu a invocat, atât în fața instanțelor naționale, cât și în fața Curții, faptul că a fost solicitată și acordată autorizarea întrunirii.

În ceea ce privește orice chestiune, care ar putea fi ridicată în temeiul articolului 11, referitoare la omisiunea de a informa în mod corespunzător reclamantul despre ședința judecătorească în fața Tribunalului municipiului Chișinău, Curtea o va examina prin prisma articolului 6.

Referitor la pretenția reclamantului că el a fost anchetat pentru participarea sa la o întrunire neautorizată, ea urmează a fi examinată în această decizie.

Curtea notează, mai întâi de toate, că dreptul la libertatea de întrunire este un drept fundamental într-o societate democratică și că, la fel ca și dreptul la libertatea de exprimare, este unul din pilonii unei astfel de societăți. Prin urmare, el nu ar trebui interpretat în mod restrictiv (a se vedea, *G. v. the Federal Republic of Germany*, nr. 13079/87, decizia Comisiei din 6 martie 1989, DR 60, p. 256; *Rassemblement jurassien v. Switzerland*, nr. 8191/78, p. 93; și *Milan Rai*,

Gill Almond and "Negotiate Now" v. the United Kingdom, nr. 25522/94, decizia Comisiei din 6 aprilie 1995, DR 81-A, p. 146). Acest drept acoperă atât întrunirile private, cât și cele publice, atât marșurile, cât și întrunirile statice, precum și procesiunile publice; mai mult, el poate fi exercitat atât de persoanele care participă la întrunire, cât și de cele care organizează întrunirea (*Rassemblement jurassien v. Switzerland*, citată mai sus, p. 119; și *Christians Against Racism and Fascism v. the United Kingdom*, nr. 8440/78, decizia Comisiei din 16 iulie 1980, DR 21, p. 138, p. 148).

Guvernul susține că articolul 11 nu se aplică în această cauză, deoarece întrunirea nu a fost pașnică. Curtea notează că o persoană fizică nu încetează să beneficieze de dreptul la o întrunire pașnică ca rezultat al violenței sporadice sau al altor acțiuni sancționabile, comise de alte persoane în timpul întrunirii, dacă persoana în cauză rămâne pașnică în propriile sale intenții sau în comportament (a se vedea, *Ezelin v. France*, Raportul Comisiei 14.12.1989, § 34, Eur. Court H. R., Seria B 192). Deși întrunirea s-a transformat treptat în una violentă, nu există niciun indiciu că reclamantul a fost el însuși implicat în acțiuni violente sau că el a avut intenții violente. Raportul prezentat de Guvern, care, aparent, a fost întocmit de un polițist la 18 aprilie 2000, potrivit căruia reclamantul a fost violent, nu poate fi admis de Curte pe motiv că el nu a fost anexat la dosarul în procedurile naționale. Prin urmare, Curtea conchide că articolul 11 este aplicabil în această cauză.

În continuare, Curtea notează că reclamantul a fost condamnat pentru participarea sa la întrunire. Curtea reiterează că termenul „restrângeri” din paragraful doi al articolului 11 nu poate fi interpretat ca excluzând măsuri – cum ar fi măsurile punitive – aplicate nu înainte sau pe parcursul unei întruniri, dar după o întrunire (*Ezelin v. France*, hotărâre din 26 aprilie 1991, Seria A nr. 202, § 39). Curtea consideră că, fără îndoială, a avut loc o ingerință în libertatea de întrunire a reclamantului în sensul articolului 11 al Convenției. O astfel de ingerință determină o încălcare a acestei prevederi decât dacă se poate dovedi că ea a fost „prevăzută de lege”, a urmărit unul sau mai multe scopuri legitime definite în paragraful doi și a fost „necesară într-o societate democratică”.

Curtea notează că prevederea legală relevantă pe care instanțele naționale și-au bazat hotărârile a fost articolul 174(1) alin. 4 al Codului cu privire la contravențiile administrative. Reclamantul susține că această prevedere nu este suficient de clară pentru a face ca consecințele legale ale faptelor sale să fie previzibile, așa precum o cere jurisprudența Curții. El pretinde, în special, că prevederea nu definește, în mod adecvat, ce înseamnă „participare activă”.

Curtea reiterează că, în timp ce certitudinea în lege este foarte dorită, ea poate duce la o rigiditate excesivă, în timp ce legea trebuie să facă față circumstanțelor care se schimbă. Prin urmare, multe legi sunt inevitabil formulate în termeni care, în măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi și a căror interpretare

și aplicare este pusă în sarcina practicii (a se vedea, spre exemplu, *Rekvenyi v. Hungary* [GC], nr. 25390/94, § 34, ECHR 1999-III).

În această cauză, Curtea nu consideră că prevederile respective sunt atât de vagi încât consecințele faptelor reclamantului să fie imprevizibile. „Participarea activă” la o întrunire poate lua atât de multe forme încât să fie imposibil de a face o lista exhaustivă în cadrul unei prevederi legale. Prin urmare, ține de sarcina instanțelor judecătorești să hotărască în fiecare cauză în parte ce constituie și ce nu constituie „participare activă”. Prin urmare, Curtea consideră că ingerința a fost „prevăzută de lege”.

Reclamantul a pretins că sancțiunea nu a urmărit un scop legitim.

Guvernul, pe de altă parte, a declarat că scopul acesteia a fost „apărarea ordinii”.

Se pare că dlui Ziliberberg i-a fost aplicată o pedeapsă prevăzută de Codul cu privire la contravențiile administrative. Articolul 1 prevede că Codul are ca scop *inter alia* ocrotirea ordinii publice. Prin urmare, ingerința a urmărit un scop legitim - „apărarea ordinii”.

Curtea reamintește că în hotărârea *Ezelin* ea a statuat că „libertatea de a participa la o întrunire pașnică – în această cauză o întrunire care nu a fost interzisă – este de o astfel de importanță încât ea nu poate fi restrânsă în niciun fel ... atâta timp cât persoana în cauză nu comite ea însăși, cu această ocazie, acțiuni reprehensibile”(a se vedea, hotărârea *Ezelin* citată mai sus, § 53).

Această cauză este similară cauzei *Ezelin*, deoarece nu au existat acțiuni reprehensibile comise de reclamant. Totodată, ea este diferită deoarece, spre deosebire de cauza *Ezelin*, întrunirea în această cauză nu a fost autorizată în conformitate cu legea. Reclamantul nu contestă că organizatorii întrunirii nu au solicitat autorizare.

Dreptul la libertatea de întrunire acoperă atât întrunirile private, cât și marșurile publice. Atunci când este vorba despre marșurile publice, faptul că ele sunt supuse unor proceduri de autorizare, în mod normal, nu afectează esența dreptului. O astfel de procedură este în conformitate cu cerințele articolului 11 § 1, doar dacă aceasta este nevoie pentru a permite autorităților să asigure natura pașnică a întrunirii și, prin urmare, nu constituie, ca atare, o ingerință în exercitarea acestui drept (*Rassemblement jurassien v. Switzerland*, nr. 8191/78, decizia Comisiei din 10 octombrie 1978, DR 17, p. 119).

Curtea notează că reclamantul, în declarațiile sale scrise date poliției și pe parcursul procedurilor în fața Judecătoriei sectorului Centru, a admis faptul că a participat activ la întrunire.

Așa precum a fost notat mai sus, cerința de a obține autorizație pentru desfășurarea unei întruniri nu este incompatibilă cu articolul 11 al Convenției. Curtea consideră că, deoarece statele au dreptul să ceară autorizație, ele trebuie să poată să aplice sancțiuni celor care participă la întrunirile care nu sunt conforme acestei cerințe. Imposibilitatea de a impune astfel de sancțiuni ar face iluzorie autoritatea statului de a cere autorizarea întrunirilor. În această cauză,

se pare că statul i-a aplicat reclamantului o sancțiune pentru omisiunea sa de a respecta interdicția de a participa la întruniri neautorizate.

În continuare, Curtea notează că amenda impusă reclamantului a fost sancțiunea minimă prevăzută de articolul 174(1) alin. 4. Se pare că ea este severă în comparație cu venitul reclamantului; totuși, ea nu pare a fi disproporțională cu scopul legitim urmărit.

Prin urmare, Curtea conchide că pretenția în temeiul articolului 11 al Convenției este vădit nefondată.

3. Reclamantul susține că el nu a avut un recurs efectiv în fața autorităților naționale în ceea ce privește violările articolelor 6 § 1 și 11 ale Convenției și pretinde violarea articolului 13, care prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Așa precum Curtea a declarat în mod constant (a se vedea, printre altele, *Powell and Rayner v. the United Kingdom*, hotărâre din 12 februarie 1990, Seria A nr. 172, pp. 14-15, § 33, și *Abdurrahman Orak v. Turkey*, nr. 31889/96, § 97, 14 februarie 2002) articolul 13 al Convenției garantează disponibilitatea la nivel național a unui recurs pentru a realiza esența drepturilor și a libertăților prevăzute de Convenție în orice formă în care ele ar putea fi asigurate în sistemul de drept național. Prin urmare, el cere instituirea unui recurs național care să permită autorității naționale competente atât de a examina esența unei pretenții serioase și legitime în temeiul Convenției, cât și de a acorda o satisfacție corespunzătoare. Astfel, articolul 13 este aplicabil numai pretențiilor care pot fi considerate ca fiind serioase și legitime în sensul Convenției.

Curtea a constatat mai sus că pretenția reclamantului în temeiul articolului 11 este vădit nefondată, deoarece nu există nicio aparență a violării articolului respectiv. Din acest motiv, Curtea constată că reclamantul nu a avut o pretenție serioasă și legitimă în ceea ce privește dreptul său la libertatea de întrunire în sensul articolului 13, care, prin urmare, este inaplicabil în această cauză.

Luând în considerație decizia sa cu privire la articolul 6 § 1, Curtea consideră că nu este necesar de a examina cauza în temeiul articolului 13, deoarece cerințele acestuia sunt mai puțin stricte decât cele ale articolului 6 și, în această cauză, sunt absorbite de cele ale articolului 6 § 1 (a se vedea, *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, hotărâre din 23 septembrie 1982, Seria A nr. 52, § 88).

Prin urmare, rezultă că pretenția în temeiul articolului 13 al Convenției urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

Din aceste motive, Curtea

Declară, în unanimitate, admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei, pretenția reclamantului cu privire la articolul 6, inclusiv chestiunea cu privire la aplicabilitatea acestui articol;

Declară, cu majoritate de voturi, inadmisibil restul cererii.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a deciziei,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA
DECIZIE PARȚIALĂ
CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererii nr. 13936/02
depusă de Larisa MANOLE și Alții
împotriva Republicii Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită la 15 iunie 2004, în cadrul unei camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Președinte*,
DI M. PELLONPÄÄ,
Dna V. STRÁŽNICKÁ,
DI R. MARUSTE,
DI S. PAVLOVSKI,
DI L. GARLICKI,
DI J. BORREGO BORREGO, *judcători*,

și dl M. O'BOYLE, *Grefier al Secțiunii*,

Având în vedere cererea sus-menționată depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la 19 martie 2002,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

Reclamantii, Larisa Manole, Corina Fusu, Mircea Surdu, Dinu Rusnac, Viorica Cucereanu-Bogatu, Angela Aramă-Leahu, Ludmila Vasilache, Leonid

Melnic și Diana Donică, sunt cetățeni ai Republicii Moldova care locuiesc în Chișinău. Ei sunt toți jurnaliști de Compania „Teleradio-Moldova”. Al zecelea reclamant este Comitetul de Grevă al angajaților Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, o entitate creată ad-hoc în cadrul Companiei „Teleradio-Moldova”, care, la rândul său, este o companie publică înregistrată în Republica Moldova. Reclamanții sunt reprezentați în fața Curții de către dl V. Nagacevschi, care a acționat în numele organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului”, cu sediul la Chișinău.

A. Circumstanțele cauzei

Faptele cauzei, așa precum ele au fost expuse de reclamanți, pot fi rezumate în felul următor.

1. Contextul cauzei

Reclamanții sunt jurnaliști de televiziune la Compania de Stat „Teleradio-Moldova” („Compania”), care difuzează unicul canal public de televiziune din Republica Moldova și un canal radio cu acoperire națională.

Potrivit reclamanților, Compania a fost supusă cenzurii pe întreg parcursul existenței sale. Totuși, după februarie 2001, când Partidul Comunist a câștigat cu o majoritate largă alegerile parlamentare, se pretinde că cenzura a devenit intolerabilă. Cenzura era, de obicei, efectuată pe calea instrucțiunilor verbale care veneau, în ordine ierarhică, de la Președintele Companiei la editori.

Reclamanții pretind că, începând cu februarie 2001, niciun partid de opoziție, parlamentar sau extra-parlamentar, nu a beneficiat de timp de emisie; orice reportaj care conținea un punct de vedere diferit de cel al Partidului Comunist era interzis; un număr de persoane proeminente din sferele politică, cultură și știință, care nu susțineau Partidul Comunist, au fost introduși într-o listă neagră și li s-a interzis accesul atât la Televiziunea Națională cât și la Radioul Național; cuvinte și locuțiuni precum „român”, „limba română”, „Basarabia”, „istoria românilor”, „regim totalitar”, etc. au fost interzise; s-a interzis orice referire la anumite perioade istorice precum perioada dintre cele două războaie mondiale, foametea organizată, regimul stalinist, deportările în GULAG și perioada renașterii naționale din 1989.

Începând cu 9 ianuarie și până în mai 2002, fracțiunea parlamentară a Partidului Popular Creștin Democrat a organizat zilnic demonstrații masive în fața sediului Guvernului, la care au participat zeci de mii de persoane. Pe parcursul unei perioade lungi de timp, a fost interzisă difuzarea oricărei informații despre aceste demonstrații în cadrul buletinelor de știri. Această situație a continuat până la 25 februarie 2002, când 331 de angajați ai Companiei au semnat o declarație de protest împotriva cenzurii, care prevedea următoarele:

„Noi, angajații „Teleradio-Moldova”, notăm că, după victoria Partidului Comunist în alegeri, libertatea noastră de exprimare a fost restrânsă. Telespectatorii și ascultătorii noștri au fost lipsiți de dreptul la informații corecte și imparțiale. De fapt, autoritățile au reinstalat la Radioul și Televiziunea Națională o cenzură politică de tip sovietic, interzisă de Constituția Republicii Moldova. Ca rezultat, „Teleradio-Moldova” a devenit un instrument de spălare a creierelor și manipulare a opiniei publice, o portavoce a partidului de guvernământ. Noi protestăm împotriva acțiunilor totalitare care încălcă drepturile telespectatorilor și radioascultătorilor și libertatea presei în general. Astfel de devieri antidemocratice sunt periculoase deoarece destabilizează situația politică din societatea noastră. Noi ne exprimăm solidaritatea cu acțiunile demonstrațiilor îndreptate împotriva rusificării forțate și a distrugerii deliberate a sistemului democratic. Noi cerem abolirea cenzurii de la Compania de Stat „Teleradio-Moldova” și respectarea dreptului populației la informații corecte, credibile și imparțiale. Noi cerem ca autoritățile să respecte politica democratică și proeuropeană pentru care a optat țara noastră.”

La 26 februarie 2002, declarația a fost transmisă tuturor agențiilor de știri și, în aceeași zi, circa douăzeci de mii de oameni s-au adunat în fața sediului Companiei pentru a protesta împotriva cenzurii.

La 27 februarie 2002, adunarea angajaților de la Compania „Teleradio-Moldova” a decis să declare grevă pasivă și, în acest scop, a fost ales un Comitet de Grevă.

Comitetul de Grevă a prezentat conducerii „Teleradio-Moldova” și Guvernului Republicii Moldova o listă de revendicări cu privire la abolirea cenzurii de la Televiziunea și Radioul Național. În același timp, editorii și prezentatorii de știri, în pofida presiunii din partea administrației Companiei, au început să prezinte știri „necenzurate”.

La început, conducerea Companiei și Guvernul păreau dispuși să ajungă la un compromis; totuși, mai târziu, la Companie a fost introdusă starea de urgență, fiind aduse în sediile sale trupe militare. Liderii mișcării greviste au început să fie concediați din funcțiile lor prin diferite metode și să fie supuși sancțiunilor disciplinare. Toți prezentatorii de știri vorbitori de limbă română și unul vorbitor de limbă rusă ai buletinului de știri de seară „Mesager” au fost înlocuiți, iar cenzura a continuat.

Reclamanții au transmis Curții o casetă video cu demonstrațiile împotriva cenzurii din februarie și martie 2002, declarațiile Comitetului de Grevă și negocierile lor cu Președintele Republicii Moldova cu privire la abolirea cenzurii.

2. *Acuzațiile aduse de reclamanți*

(a) **Acuzațiile aduse de Larisa Manole**

Următoarele reprezintă traducerea acuzațiilor aduse de Larisa Manole în cererea sa:

„Fenomenul cenzurii și amestecul brutal în politica editorială a Televiziunii Naționale au luat amploare considerabilă după ce Partidul Comunist a câștigat alegerile

parlamentare. Fragila libertate de care se mai bucura Departamentul Actualități a luat sfârșit. La posturile de conducere au fost numite persoane loiale Guvernului gata oricând să-i facă pe plac. În limbajul programelor de știri au fost interzise noțiunile de „limba română”, „român”, „Basarabia”. Nu se accepta niciun subiect cu note critice la adresa autorităților, iar subiecte cu privire la alte partide politice sau alte opinii decât cea oficială au fost interzise.

Din programul informativ de seară „Mesager” lipseau cu desăvârșire subiectele cu privire la demonstrațiile din Piața Marii Adunări Naționale organizate de către forțele de opoziție. Orice tentativă de a reflecta în știri aceste evenimente erau contracarate din start. Potrivit fișei mele de post, eu eram responsabilă de selectarea știrilor care prezentau interes pentru public și de elaborarea textului știrilor. După 2001, acest lucru era făcut numai de directorul Departamentului Actualități, iar eu nu puteam să transmit nicio știre fără aprobarea sa. Toate programele de știri trebuiau să înceapă cu următoarele cuvinte: „Astăzi, Președintele Republicii Moldova...”, chiar dacă subiectul nu era de o importanță reală. De mai multe ori eu am primit muștrări și mi s-au aplicat sancțiuni pecuniare pentru „încălcarea Regulamentului”, spre exemplu, atunci când am plasat reportaje despre vizitele neoficiale ale Președintelui Republicii Moldova sau alte subiecte de importanță minoră în a doua parte a buletinului de știri, în loc să le pun la început.

Pentru pronunțarea cuvintelor „limba română” sau „Basarabia”, eu am fost avertizată de mai multe ori. De sărbătoarea națională „Limba noastră cea română”, au fost eliminate toate frazele care conțineau cuvântul „român” și care se refereau la personalitățile cele mai de seamă ale neamului.

Reportajele puse pe post erau cenzurate nu numai ca sunet, dar și ca imagine. Re-prezentanții opoziției și oamenii de cultură care erau incomozi Partidului Comunist nu aveau dreptul să apară la televiziune nici măcar pe planul doi. Au fost interzise subiecte care se refereau la o serie de personalități precum M. Cimpoi, V. Vasilache, N. Dabija, S. Urechian ș.a.

După declanșarea grevei la Televiziunea Națională, administrația instituției a întreprins mai multe tentative de a mă exclude de la prezentarea programelor informative. Astfel, pe lângă faptul că mi se permitea să prezint doar una-două emisiuni pe săptămână, la 6 martie 2002 eu am fost totalmente înlăturată pentru o presupusă greșeală tehnică. Eu am fost retrogradată din funcția de redactor-prezentator de categorie superioară în funcția de reporter de categoria întâi. În același timp, mie nu mi s-a permis să mai prezint știri, am fost pedepsită cu muștrare aspră și demisă din funcția de șef de secție prezentatori. Eu am contestat în instanța de judecată decizia administrației și am câștigat procesul. Totuși, conducerea Televiziunii Naționale nu a executat hotărârea judecătorească, eu nefiind niciodată restabilită în funcția deținută anterior. Mai mult, în timp ce lucram ca reporter nu mi se dădea destul lucru, iar subiectele pe care le realizam erau controlate și cenzurate de conducerea departamentului și a Televiziunii Naționale. La numeroasele solicitări ale Comitetului de Grevă ca eu să fiu repusă în funcție, conducerea Televiziunii Naționale răspundea cu refuz, invocând că acest lucru ținea de discreția Președintelui Republicii Moldova, și nu de discreția ei. În aceste condiții, nu-mi puteam realiza norma de subiecte pentru a-mi câștiga salariul nominal. Prin urmare, a trebuit să părăsesc instituția audiovizualului după douăzeci și doi de ani de lucru.”

(b) Acuzațiile aduse de Corina Fusu

Următoarea declarație a Corinei Fusu a fost, de asemenea, semnată de alți șapte jurnaliști de la Televiziunea Națională, cinci dintre care nu sunt reclamanți: Viorica Cucereanu-Bogatu, Dinu Rusnac, S.H., S.N., A.R., E.F. și V.I.:

„După ce Partidul Comunist a câștigat alegerile, nouă ni s-a cerut descifrarea detaliată a textelor intervievaților, mai ales ale celor care expuneau opinii diferite de cele ale puterii. Acest lucru a fost făcut cu scopul de a le redacta sau de a le omite în întregime din reportaje. Chiar și interviul cu fostul Prim-secretar al Partidului Comunist, G.E., a fost cenzurat, deoarece el a spus că „actualmente nu se vede lumina din acest tunel”, referindu-se la situația din Republica Moldova (22 septembrie 2001).

În reportajul din 22 februarie 2002 de la ședința Parlamentului consacrată situației social-politice din Republica Moldova, a fost interzisă punerea pe post a opiniei opoziției.

În reportajul din 13 februarie 2002 de la ședința Guvernului, a fost interzis interviul cu deputatul Vlad Cubreacov cu privire la înlocuirea în școli a disciplinei „Istoria Românilor” cu „Istoria Moldovei”.

A fost cenzurat și denaturat reportajul de la conferința de presă a unui deputat al fracțiunii parlamentare „Alianța Braghiș” cu privire la atitudinea sa negativă față de reforma administrativ-teritorială și alegerile locale anticipate.

Correspondentul special care a relatat în direct în Ziua Independenței din 27 august 2001 a fost intimidat de conducere pentru faptul că a folosit expresii precum „regim totalitar comunist”, „guvernare comunistă”, „Piața Marii Adunări Naționale”. În reportajul despre același eveniment, din programul informativ „Mesager”, a fost interzisă punerea pe post a interviului cu Mircea Snegur (primul Președinte al Republicii Moldova).

În același timp, jurnalistul care a făcut un reportaj cu Președintele Uniunii Cineaștilor a fost muștrat aspru pentru declarația făcută de interviuat că „în perioada regimului totalitar au fost distruse lăcașele sfinte”.

La 9 mai 2001, un corespondent special a fost scos din emisie directă în momentul enumerării martirilor perioadei renașterii naționale.

La 28 octombrie 2001, a fost trunchiat și, în ultimul moment, scos de pe post un reportaj despre regretații cântăreți Doina și Ion Aldea-Teodorovici. La insistența colectivului, acest reportaj a fost pus pe post a doua zi într-o variantă cenzurată.

Au fost interzise filmările a două evenimente majore, Congresul Filologilor și conferințele organizate de istorici, deoarece la ele au fost exprimate opinii cu privire la disciplina „Istoria Românilor” și limba română. În același timp, conferințele despre introducerea unei discipline noi „Istoria Moldovei” au fost pe larg oglindite. Opiniile exprimate într-un reportaj de către istoricul D.D. au fost omise sau trunchiate.

În toată această perioadă, în cadrul buletinului de știri „Mesager” a fost reflectat doar punctul de vedere al partidului de guvernământ. A fost interzis accesul la televiziune nu numai al opoziției parlamentare, ci și al celei extra-parlamentare. Astfel, într-un reportaj de la o lansare de carte a fost scos nu numai interviul, ci chiar și imaginea fostului Vicepreședinte al Parlamentului, Valeriu Matei.

Într-un reportaj despre regretatul nostru coleg V.S. s-a cerut omiterea imaginii fostului Președinte al Parlamentului, Dumitru Diacov (octombrie 2001).

Valeriu Saharneau, Președintele Uniunii Jurnaliștilor, a fost mereu considerat de conducere persona non-grata și a fost de fiecare dată exclus din reportaje.

Reportajul despre Adunarea Populară a Unității Administrativ-Teritoriale Gagauz Ieri a fost redactat chiar în biroul președintelui fracțiunii parlamentare a comuniștilor, Victor Stepaniuc.

S-a interzis filmarea unor lansări de cărți de mare valoare doar pentru faptul că în titlul lor se conțineau cuvinte precum „român”, „Basarabia”, etc.

Între 1 și 7 decembrie 2001, Ambasada României în Republica Moldova, în colaborare cu Ministerul Culturii al Republicii Moldova, au organizat o serie de manifestări culturale consacrate Zilei Naționale a României. S-a permis reflectarea numai a două din acele manifestări culturale cu condiția ca să nu specificăm că ele au fost consacrate Zilei Naționale a României. Chiar și din interviul cu ministrul Culturii al Republicii Moldova, Ion Păcuraru, au fost omise cuvintele care se refereau la semnificația Zilei Naționale a României. Nu s-a permis realizarea reportajelor despre alte evenimente importante, cum ar fi inaugurarea Centrului „Ginta Latină”, decorarea unor personalități marcante precum M. Bieșu, N. Dabija, D. Matcovschi, I. Canașin cu cele mai înalte distincții ale Guvernului României și lansarea săptămânalului „Gazeta Românească”.

La 23 februarie 2002, nu s-a permis punerea pe post a reportajului despre incendierea „Casei Limbii Române”.

Următoarele constituie un fragment din textul unui buletin de știri realizat în baza unui reportaj scris de Corina Fusu la o dată nespecificată. Se pretinde că fragmentul cu caractere italice din copia prezentată Curții a fost tăiat cu stiloul ca urmare a cenzurii aplicate de șeful reclamantei.

„Astăzi în după-amiaza zilei, fracțiunea parlamentară „Alianța Braghiș” a avut o conferință de presă în cadrul căreia și-a exprimat atitudinea față de situația social-politică din Republica Moldova.

Liderul fracțiunii, Dumitru Braghiș, a subliniat că evenimentele de ultimă oră denotă faptul că Republica Moldova se află în pragul unei crize politice și sociale grave care ar putea pune în pericol principiile și valorile democratice, armonia interetnică și bazele statului de drept.

Evenimentele care au urmat după 9 ianuarie 2002 au dovedit faptul că nici cei de la guvernare și nici cei din opoziție nu sunt dispuși de a găsi o soluție rațională în interesul major al țării. „Această îngrijorare, alianța și-o exprimă nu pentru prima oară”.

Dl Braghiș consideră că actualul guvern ar trebui să-și asume responsabilitatea pentru situația creată, care a fost provocată de adoptarea deciziei Ministerului Educației cu privire la obligativitatea studierii limbii ruse în școli și introducerea disciplinei „Istoria Moldovei”.

Fără răspuns a rămas și propunerea fracțiunii de a asculta în mod de urgență un raport al Primului-ministru cu privire la situația economico-financiară a țării.

Pe plan extern, deciziile actualului Guvern conduc spre izolarea tot mai accentuată a Republicii Moldova și abandonarea ideii de integrare europeană.

Braghiș a propus ca la următoarea ședință a Parlamentului să se discute nu numai consecințele situației create, dar și cauzele apariției ei.”

Următoarele reprezintă continuarea declarației făcute de Corina Fusu:

„În noiembrie 2002, un reportaj despre aniversarea a patruzeci și cinci de ani ai Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova a fost cenzurat, iar interviurile cu Președintele Uniunii Jurnaliștilor, Valeriu Saharneanu, și cu directorul ziarului „Jurnal de Chișinău”, Val Butnaru, au fost excluse.

În mai 2003, a fost interzis reportajul despre expoziția de pictură a lui Iulian Filip, deoarece artistul făcea parte din echipa Primarului Serafim Urechean și lucra la Primăria municipiului Chișinău.

În aprilie 2003, dintr-un reportaj despre o masă rotundă organizată de Grupul Media din cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est a fost scos interviul cu Alexandru Dorogan, Președintele Asociației Presei Electronice.

În noiembrie 2003, nu a fost pus pe post sondajul de opinii din stradă despre planul de federalizare Kozak, deoarece majoritatea respondenților au avut o atitudine negativă față de plan.

În martie 2004, nu s-a permis filmarea demonstrațiilor organizate de jurnaliștii de la postul de radio „Antena C” și canalul de televiziune „Euro TV” ca urmare a sistării temporare de către autorități a emisiilor acestor posturi.”

(c) Acuzațiile aduse de Mircea Surdu și Leonid Melnic

Următoarele reprezintă traducerea acuzațiilor aduse de Mircea Surdu:

„Drepturile jurnaliștilor de la Televiziunea Națională au fost încălcate prin interdicția pusă asupra unor tematici de mare interes și asupra unor persoane (foarte multe persoane publice nu au acces la televiziune doar pe motiv că opiniile lor diferă de cele ale partidului de guvernământ). Astfel, publicului i se prezintă doar o singură opinie – cea oficială.

Un caz foarte relevant de cenzură a fost emisiunea „Bună Seara” din 28 noiembrie 2003. Emisiunea a fost dedicată planului de federalizare a Republicii Moldova propus de către Federația Rusă. Invitații emisiunii au fost Vladimir Filipov, reprezentantul Consiliului Europei în Republica Moldova, Claus Neukirch, purtătorul de cuvânt al Misiunii OSCE, și trei lideri ai fracțiunilor parlamentare – Victor Stepaniuc, Dumitru Braghîș și Iurie Roșca. Lui Vladimir Filipov i-a fost spus de către Președintele Companiei cu câteva ore înainte de emisie că emisiunea a fost anulată. Autorii emisiunii nu au fost informați despre acest lucru. Reprezentantul OSCE, Dumitru Braghîș și Iurie Roșca au venit în studio. Publicul a luat loc și emisiunea a început. Noi nu am știut că emisiunea în direct a fost înlocuită cu un film. Nimeni nu ne-a dat nicio explicație de ce emisiunea, care era transmisă cu regularitate, a fost anulată subit și fără nicio informare prealabilă. Jurnaliștii care au lucrat asupra emisiunii au fost imediat reținuți de poliție și interogați.”

(d) Acuzațiile aduse de Dinu Rusnac

Următoarele reprezintă traducerea acuzațiilor aduse de Dinu Rusnac:

„La 26 februarie 2002, eu i-am prezentat șefului Departamentului Actualități TV, dlui V.T., textele întocmite de mine pentru prezentarea ediției informative „Telejurnal” de la ora 17.00. Deoarece sediul Televiziunii Naționale era pichetat de către demonstranți, iar angajații companiei erau în grevă, am hotărât să pun pe post declarația Comitetului de

Grevă, revendicările demonstranților și informații despre pichetarea Televiziunii Naționale. Dl V.T. mi-a interzis să fac acest lucru și a tăiat cu stiloul informația respectivă (a se vedea, anexa). Eu calific aceste acțiuni drept cenzură politică. Următorul subiect, despre hotărârea Curții Supreme de Justiție, care a decis că demonstrațiile organizate de PPCD erau ilegale, nu l-a deranjat deloc pe V.T. (a se vedea, anexa).”

Următoarele constituie un fragment din textul știrilor de seară din 26 februarie 2002. Fragmentul cu caractere italice se pretinde că a fost cenzurat de către șeful reclamantului:

„Bună seara. Urmăriți buletinul de știri de seară.

Astăzi participanții la demonstrația din Piața Marii Adunări Naționale au pichetat clădirea Televiziunii Naționale. Ei au cerut conducerii Companiei „Teleradio-Moldova” să stopeze dezinformarea la Televiziunea și Radioul Național și să le acorde timp de emisie la ore de maximă audiență ca să poată face publice revendicările lor. Demonstrații au fost întâmpinați de un grup larg de angajați ai Companiei. Ei și-au exprimat solidaritatea cu revendicările cu privire la abolirea cenzurii, care este în orice circumstanțe interzisă de către Constituția Republicii Moldova. Ei au citit demonstraților o declarație semnată de circa 150 de angajați ai „Teleradio-Moldova”, care prevedea următoarele: „Noi, angajații „Teleradio-Moldova”, notăm că, după victoria Partidului Comunist în alegeri, libertatea noastră de exprimare a fost restrânsă. Telespectatorii și ascultătorii noștri au fost lipsiți de dreptul la informații corecte și imparțiale. De fapt, autoritățile au reinstalat la Radioul și Televiziunea Națională o cenzură politică de tip sovietic, interzisă de Constituția Republicii Moldova. Ca rezultat, „Teleradio-Moldova” a devenit un instrument de spălare a creierelor și manipulare a opiniei publice, o portavoce a partidului de guvernământ. Noi protestăm împotriva acțiunilor totalitare care încalcă drepturile telespectatorilor și radioascultătorilor și libertatea presei în general. Astfel de devieri antidemocratice sunt periculoase deoarece destabilizează situația politică din societatea noastră. Noi ne exprimăm solidaritatea cu acțiunile demonstranților îndreptate împotriva rusificării forțate și a distrugerii deliberate a sistemului democratic. Noi cerem abolirea cenzurii de la Compania de Stat „Teleradio-Moldova” și respectarea dreptului populației la informații corecte, credibile și imparțiale. Noi cerem ca autoritățile să respecte politica democratică și proeuropeană pentru care a optat țara noastră.”

Curtea Supremă de Justiție a decis în favoarea Guvernului în procesul său împotriva Partidului Popular Creștin Democrat și a declarat ilegale demonstrațiile organizate de acesta. Instanța a indicat PPCD să stopeze organizarea demonstrațiilor anticomuniste. Avocatul PPCD, V.N., a declarat că el va contesta cu recurs această hotărâre la Plenul Curții Supreme de Justiție. Dacă Plenul va decide în defavoarea PPCD, V.N. intenționează să depună o cerere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Ministrul Justiției, I.M., nu exclude folosirea forței de către poliție pentru a restabili ordinea. El a făcut o declarație în acest sens agenției de știri Moldpres.”

Următoarele reprezintă continuarea declarației făcute de Dinu Rusnac:

„La 5 martie 2002, eu i-am prezentat șefului Departamentului Actualități TV, dl V.T., textele întocmite de mine pentru prezentarea ediției informative „Mesager” de la ora 19.00. În textul respectiv eu am inclus informații despre atitudinea Comitetului de Grevă față de declarațiile calomnioase și iresponsabile făcute de Președintele Republicii Moldova, V. Voronin, în cadrul emisiunii „Ora Președintelui” din 4 martie 2002. V. Voronin a declarat că

greviștii au fost plătiți de către liderul PPCD, Iurie Roșca, care, la rândul său, a fost finanțat de către regimul transnistrean. În același timp, V. Voronin a numit protestatarii o „haită”. După această informație, a fost programat un interviu cu liderul PPCD, Iurie Roșca, pentru a răspunde declarațiilor Președintelui. Dl V.T. a cenzurat din nou textul și a tăiat cu stiloul său informația despre Comitetul de Grevă și interviul cu Iurie Roșca (a se vedea, anexa nr. doi). ... În timpul emisiunii, eu m-am simțit obligat cel puțin să anunț telespectatorii că în emisiune a fost programată să fie pusă pe post informația despre Comitetul de Grevă și interviul cu Iurie Roșca. Eu am făcut acest lucru și am arătat telespectatorilor textul subiectului cu fragmentele care au fost tăiate și care a fost semnat de V.T.. În acel moment, șeful Departamentului Actualități TV i-a ordonat regizorului audio să închidă sunetul.”

Următoarele reprezintă un fragment din textul știrilor de seară din 5 martie 2002. Fragmentul cu caractere italice a fost tăiat cu stiloul și se pretinde că a fost cenzurat de către șeful reclamantului:

„O cantitate mare de coniac contrafăcut a fost descoperită într-o fabrică clandestină amenajată în gospodăria unei persoane din satul Băcioi. Din cantitatea totală de alcool găsită la baza angro de pe strada Muncești din Chișinău, circa 80 % are semne de falsificare, iar berea importată, în sumă de MDL 3,000, avea termenul de valabilitate expirat.

Ieri, în cadrul emisiunii „Ora Președintelui”, Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, a făcut declarații pe care Comitetul de Grevă al „Teleradio-Moldova” le-a considerat calomnioase și iresponsabile. Președintele a declarat că colegii mei au fost plătiți pentru a protesta împotriva cenzurii. În același timp, Președintele a declarat că greviștii de la Televiziunea Națională erau o parte a demonstrației desfășurate în Piața Marii Adunări Naționale. Noi, angajații „Teleradio-Moldova”, ne exprimăm nedumerirea că șeful statului, care ar trebui să fie garantul Constituției pentru fiecare cetățean, își permite să dezinformeze opinia publică într-un astfel de mod. Noi, de asemenea, considerăm absolut inadmisibil ca o persoană cu un astfel de statut să numească o parte din populația țării sale „haită”.

Liderul PPCD, Iurie Roșca, a informat protestatarii din Piața Marii Adunări Naționale că organizatorii demonstrațiilor intenționează să-l acționeze în judecată pe președinte pentru declarația că demonstrațiile au fost finanțate de către regimul transnistrean. Iurie Roșca a făcut, de asemenea, publică intenția de a-l acționa în judecată pe Vicepreședintele Parlamentului, Vadim Mișin, pentru declarația sa făcută unui canal de televiziune rus că demonstrațiile de la Chișinău erau finanțate din străinătate și că deja fusese cheltuite câteva milioane de lei în acest scop. El, de asemenea, și-a exprimat intenția de a-l acționa în judecată pe liderul comunist Victor Stepaniuc pentru declarația că demonstrații strigau slogane fasciste și pe Primul-ministru, Vasile Tarlev, pentru declarația sa că organizatorii demonstrațiilor au fost responsabili pentru războiul din 1992. Ieri, în cadrul emisiunii „Ora Președintelui”, Vladimir Voronin a declarat că demonstrațiile de la Chișinău au fost organizate cu suportul financiar al regimului transnistrean. El a declarat că USD 200 milioane au fost alocate cu scopul răsturnării Guvernului actual și că organizatorii au fost plătiți cu USD 30,000 pentru fiecare demonstrație.

Aceste acuzații sunt totalmente nefondate și au scopul de a diviza demonstrații, a declarat liderul PPCD, Iurie Roșca. El, de asemenea, a declarat, că în ultimul timp la demonstrații au participat mai puțini protestatari. Acest lucru se datora unei campanii de intimidare condusă de Ministerul Afacerilor Interne și Procuratura Generală, care, potrivit liderului PPCD, au desfășurat o serie de raiduri în școlile din Chișinău, colegii și universități. Reprezentanții organelor de urmărire penală au susținut că studenții și profesorii au

fost interogați doar ca martori. Organizatorii demonstrațiilor i-au sfătuit pe demonștranți să refuze să vorbească cu anchetatorii penali în absența avocaților lor și a presei.

Liderul PPCD a declarat că Președintele Vladimir Voronin va trebui să răspundă pentru acuzațiile sale în fața instanței de judecată.

Prin intermediul unor astfel de minciuni, el încearcă să evite să dea un răspuns sincer despre motivele reale care au făcut ca oamenii să iasă în stradă. Este clar că demonstrațiile au fost generate de maniera neconstituțională de conducere a statului folosită de Partidul Comunist.

Vestita interpretă de muzică populară, Maria Sarabaș, a fost sancționată de către Judecătoria sectorului Buiucani cu o amendă în mărime de MDL 36 pentru participare activă la demonstrațiile din Piața Marii Adunări Naționale. Ea poate contesta această hotărâre în decurs de zece zile la Tribunalul municipiului Chișinău. Ea a fost acuzată că a susținut un discurs în fața demonștranților.

Astăzi, Partidul Social Democrat din Moldova a emis o declarație cu privire la criza politică din Republica Moldova. Social Democrații au declarat că nu există o opoziție democratică în Parlament care să se poată opune efectiv Partidului Comunist. Ei și-au exprimat susținerea pentru organizarea alegerilor parlamentare anticipate în primăvara viitoare și s-au declarat în favoarea abolirii cenzurii în cadrul instituțiilor media controlate de stat. ...”

La 7 martie 2002, Președintele Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, I.M., a emis o decizie prin care lui Dinu Rusnac i-a fost aplicată o sancțiune disciplinară pentru că el „a modificat scenariul din propria inițiativă și a introdus în el informații și declarații neplanificate”. Sancțiunea a constituit o măsură de reprimare și o interdicție de a prezenta știrile în cadrul Departamentului Actualități.

(e) **Acuzațiile aduse de Viorica Cucereanu-Bogatu**

Următoarele reprezintă traducerea acuzațiilor aduse de Viorica Cucereanu-Bogatu:

„În aprilie 2002, a fost interzis reportajul de la inaugurarea „Muzeului Istoriei Neamului” consacrat victimelor regimului stalinist. Tot ce se referea la perioada deportărilor a fost interzis la Televiziunea Națională.

În iulie 2002, a fost cenzurat reportajul despre profesoara Elle Pilarino, dedicat celei de a optzecea aniversări a ei și decorării sale de către Guvernul german pentru promovarea culturii germane în Republica Moldova. În reportaj ea a pledat în favoarea scrierii unei lucrări fundamentale despre istoria nemților sovietici deportați, însă această parte a reportajului a fost cenzurată deoarece se referea la perioada deportărilor staliniste.

În ianuarie 2003, a fost cenzurat reportajul despre Gheorghe Ghimpu, disident în perioada sovietică. Din reportaj a fost eliminat titlul cărții sale editate post-mortem, „Conștiința națională a românilor moldoveni”, deoarece folosirea cuvântului „român” a fost interzis la Televiziunea Națională.

În anii 2002 și 2003, nu mi s-a permis să interviuez de Crăciun niciun preot de la Mitropolia Basarabiei.

În iulie 2002, a fost interzis reportajul de la lansarea unei cărți scrise de un profesor american, deoarece ea era despre rădăcinile latine ale limbii române.”

(f) Acuzațiile aduse de Angela Aramă-Leahu și Ludmila Vasilache

Următoarele reprezintă traducerea acuzațiilor aduse de Angela Aramă-Leahu și Ludmila Vasilache:

„În decembrie 2001, fără a fi avizați, fără explicații și fără comentarii, Președintele Companiei „Teleradio-Moldova”, dl I. Magaleas, a suspendat emisia ciclului de emisiuni „TV Magazin”. Numai după ce am solicitat ajutorul organizațiilor de profil și al presei, ni s-a explicat că, de fapt, ni s-a acordat concediu de creație pentru că, chipurile, am fi obosit. Acest concediu nu a fost solicitat de niciunul din membrii grupului de creație și a durat 3 săptămâni.”

B. Materiale relevante neconvenționale*1. Acte ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei*

La 24 aprilie 2002, Adunarea Parlamentară a adoptat Rezoluția 1280 (2002) cu privire la funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova, care prevedea următoarele:

„7. Adunarea notează că amploarea mișcării de protest a jurnaliștilor și angajaților „Teleradio-Moldova” confirmă necesitatea de a întreprinde reforme rapide, pentru a garanta libertatea de exprimare și a promova serviciul public al audiovizualului. Ea îndeamnă autoritățile să pună capăt practicii de cenzurare a emisiunilor de televiziune și să ofere tuturor partidelor politice de opoziție, atât din Parlament, cât și din afara lui, acces generos la dezbateri televizate. Ea cere Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova să se angajeze fără întârziere în opera de transformare a „Teleradio-Moldova” într-o corporație publică independentă.

10. Adunarea așteaptă ca forțele politice din Republica Moldova să ducă un dialog veritabil și constructiv și să ajungă la un compromis care trebuie să includă următoarele elemente:

iv. revizuirea legislației cu privire la radio și televiziune și modificarea statutului „Teleradio-Moldova” pentru a o face o corporație publică independentă: demararea imediată a lucrului de către comisia parlamentară relevantă; eventuala continuare a examinării proiectelor de legi examinate de legislatura precedentă; [...] definitivarea lucrului până la sfârșitul sesiunii parlamentare curente, la 31 iulie 2002;

11. Adunarea cheamă Guvernul și Parlamentul Republicii Moldova să întreprindă măsurile sus-menționate fără întârziere.

14. Adunarea cheamă autoritățile moldovenești să coopereze pe deplin cu Consiliul Europei și instituțiile sale, în special să:

ii. prezinte pentru expertizarea de către Consiliul Europei viitoarele proiecte de legi de reformare a audiovizualului și de transformare a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” într-o corporație publică independentă; ...”

La aceeași dată, Adunarea Parlamentară a adoptat Recomandarea 1554 (2002) cu privire la funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova, în care ea a notat următoarele:

„Adunarea, de asemenea, cere Comitetului de Miniștri să sporească cooperarea cu autoritățile din Republica Moldova referitor la:

i. expertizarea rapidă a proiectelor de legi de reformare a audiovizualului și de transformare a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” într-o corporație publică independentă; ...”

La 3 aprilie 2003, coraportorii dna Josette Durrieu și dl Lauri Vahtre au prezentat Adunării Parlamentare a Consiliului Europei un raport informativ cu privire la implementarea Rezoluției 1303 (2002) cu privire la funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova, în care se nota *inter alia*:

„68. Noi notăm o evoluție pozitivă a situației politice din Republica Moldova în comparație cu vizita precedentă. A fost reluat dialogul cu o parte a opoziției politice. Autoritățile Republicii Moldova s-au conformat celor mai importante cerințe ale recomandărilor Consiliului Europei. Pe parcursul vizitei noastre noi, totuși, am cerut autorităților să depună un efort suplimentar pentru a duce la bun sfârșit reformele inițiate, în special:

- să modifice și să adopte Legea cu privire la serviciul public al audiovizualului „Teleradio-Moldova” luând în considerație comentariile noastre,

- să modifice și să adopte Legea cu privire la administrația publică locală, de asemenea, luând în considerație remarcile noastre,

- să îmbunătățească Codul Electoral,

- să garanteze independența justiției.

69. În cadrul misiunii noastre, noi constatăm că aceste cerințe au fost într-adevăr îndeplinite:

- Legea cu privire la „Teleradio-Moldova” a fost adoptată la 14 martie și promulgată la 21 martie;

- Legea cu privire la administrația publică locală a fost adoptată la 18 martie;

- se examinează revizuirea Codului electoral.”

2. *Dreptul intern relevant*

Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 63 din 11 martie 1994 privind crearea Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”:

„**Articolul 1.** Se lichidează Radioteleviziunea Națională a Republicii Moldova.

Articolul 2. Se creează Compania de Stat “Teleradio-Moldova”.

Articolul 4. Administrația Companiei de Stat “Teleradio-Moldova” va fi exercitată de președintele Companiei, iar coordonarea activității ei va fi asigurată de consiliul coordonator.”

Hotărârea Guvernului nr. 502 din 12 septembrie 1996 privind aprobarea Statutului Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”:

„2. Compania reprezintă o instituție publică a audiovizualului. Activitatea de creație și editorială a Companiei este ocrotită prin lege de intervențiile autorităților publice, de influență și presiuni ale partidelor și formațiunilor social-politice.

3. Prin forma sa organizatorico-juridică Compania este întreprindere de stat.

4. Fondator al Companiei este Guvernul, în numele Statului Republica Moldova. Coordonarea activității Companiei din partea statului este efectuată de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului.

10. Compania are următoarele scopuri de bază:

reflectarea veridică și obiectivă a vieții social-politice, economice și culturale a republicii, precum și a relațiilor externe ale statului;

reflectarea intereselor tuturor păturilor sociale: propagarea păcii și umanismului, valorilor democratice, respectării drepturilor omului;

crearea, acumularea, păstrarea și promovarea valorilor cultural-artistice, naționale și universale.

20. Activitatea de creație și editorială a Companiei este independentă. Programele radiofonice și televizate sînt ocrotite de lege contra intervenției autorităților publice, influenței și presiunii oricăror partide și formațiuni social-politice.

22. Compania este obligată:

să prezinte în mod obiectiv și imparțial realitățile vieții social-politice, interne și internaționale; să asigure cetățenilor dreptul la informație; să promoveze valorile autentice ale culturii naționale, culturii minorităților naționale ce locuiesc pe teritoriul republicii, precum și ale culturii universale;

să asigure libera exprimare a ideilor și opiniilor, libera circulație a informațiilor;

să asigure jurnalistului drepturi în conformitate cu legislația Republicii Moldova și practica internațională; participarea la emisiuni a persoanelor cu diferite convingeri politice și opțiuni profesionale;

să difuzeze cu prioritate și în mod gratuit comunicările de interes public primite de la Parlament, Președintele Republicii Moldova și de la Guvern....

23. Subdiviziunile de creație ale Companiei asigură jurnalistului dreptul la opinie și la poziție proprie. Compania nu este în drept să impună jurnalistului promovarea unor idei ce contravin principiilor lui morale.

24. Emisiunile Companiei nu trebuie să propage războiul, agresiunea, ura națională, rasială, de clasă sau religioasă, acțiuni de violență antistatală, terorismul, nesupunerea civilă, separatismul teritorial, idei, opinii, manifestări ce contravin normelor moralei.

30. Președintele Companiei, directorul general al radiodifuziunii și directorul general al televiziunii sînt numiți în funcție de Parlament, la propunerea Consiliului Coordonator al Audiovizualului sau din propria inițiativă a Parlamentului, pe un termen de 5 ani; vicepreședintele este numit în funcție de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului, la propunerea președintelui Companiei, pe un termen de 5 ani.

31. Președintele Companiei:

asigură conducerea Companiei;...

angajează la lucru pe bază de acord și concediază lucrătorii Companiei;

asigură activitatea Consiliului de Administrație al Companiei;...

33. În cadrul Companiei se formează Consiliul de Administrație ca organ colegial și consultativ de administrare, compus din 13 membri, care activează în baza Regulamentului său.

34. În componența Consiliului de Administrație în mod obligatoriu intră președintele Companiei, reprezentanții Fondatorului și Consiliului Coordonator al Audiovizualului.”

Legea nr. 1320-XV din 26 iulie 2002 cu privire la instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”:

„**Articolul 1.** Se constituie instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”, denumită în continuare companie, care este o instituție cu statut de persoană juridică, autonomă funcțional și independentă editorial, ce asigură, în spiritul pluralismului de opinii, realizarea dreptului la comunicarea completă, veridică și operativă a informației și care difuzează pe întreg teritoriul Republicii Moldova. ...

Articolul 5. (2) Compania va asigura o largă diversitate de emisiuni care să răspundă intereselor diferitelor grupuri sociale, naționale, religioase, politice etc.

(3) În cadrul difuzării unor emisiuni informaționale, documentare și a unor reviste ale evenimentelor curente, compania va asigura respectarea principiilor imparțialității și obiectivității. ...

Articolul 13. (1) Consiliul de observatori al companiei este un organ autonom care are menirea să asigure, prin intermediul mijloacelor audiovizuale ale companiei, realizarea dreptului cetățenilor și al societății de a obține informații veridice, complete și operative, fiind abilitat, în acest scop, să monitorizeze respectarea de către companie a prevederilor legale și statutare.

(2) Consiliul de observatori este constituit din 15 membri din rîndul personalităților notorii din domeniul culturii, științei, învățămîntului, mijloacelor de informare în masă și din rîndul altor reprezentanți ai societății civile, numiți pe un termen de 5 ani de:

- a) Parlament - 2 membri (1 din partea opoziției)...
- b) Președintele Republicii Moldova - 2 membri;
- c) Guvern - 2 membri;
- d) Consiliul Superior al Magistraturii - 1 membru;
- e) colectivul de creație al companiei - 1 membru;
- f) asociațiile culturale ale minorităților naționale din Republica Moldova - 2 membri ...;
- g) Confederația Sindicatelor din Republica Moldova - 1 membru ...;

h) Confederația Sindicatelor Libere din Republica Moldova „Solidaritate” - 1 membru ...;

i) uniunile de creație din Republica Moldova (Uniunea Scriitorilor, Uniunea Artiștilor Plastici, Uniunea Cineaștilor, Uniunea Compozitorilor, Uniunea Teatrală) - 1 membru ...;

j) organizațiile mass-media din Republica Moldova (Uniunea Jurnaliștilor, Asociația Presei Independente, Asociația Presei Electronice „APEL”, Comitetul pentru Libertatea Presei, Centrul Independent de Jurnalism, Asociația Mass-Media) - 1 membru ...;

k) Organizația Republicană a Veteranilor - 1 membru

Articolul 14. Atribuțiile Consiliului de observatori

Consiliul de observatori are următoarele atribuții:

a) numește în funcție președintele companiei și, la propunerea acestuia, vicepreședintele-producătorul general, directorul executiv al Televiziunii și directorul executiv al Radiodifuziunii;

b) confirmă componența nominală a Consiliului de administrație; ...”

PRETENȚII

Reclamanții pretind, în temeiul articolului 10 al Convenției, că cenzura impusă la Televiziunea și Radioul Național constituie o ingerință nejustificată în dreptul lor la libertatea de exprimare și reprezintă o încălcare gravă a dreptului lor într-o societate democratică de a comunica informații publicului.

ÎN DREPT

1. Curtea notează că al zecelea reclamant este Comitetul de Grevă al angajaților Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, care este o entitate creată *ad-hoc* fără statut de persoană juridică. Prin urmare, ea a examinat dacă Comitetul de Grevă poate pretinde că este „victimă” a pretensei violări în sensul articolului 34 al Convenției, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretind victimă a unei încălcări, de către una din Înaltele Părți contractante, a drepturilor recunoscute în Convenție sau protocoalele sale. ...”

Curtea reamintește că, pentru a satisface condițiile din articolul 34, reclamanții trebuie să poată dovedi că ei înșiși au fost direct afectați de pretinsa violare a Convenției. În această cauză, măsurile deplânse nu afectează drepturile

recunoscute de Convenție ale Comitetului de Grevă. Faptul că Comitetul de Grevă se consideră garantul intereselor colective ale membrilor săi nu este suficient ca el să dobândească statutul de victimă în sensul articolului 34 al Convenției (a se vedea, spre exemplu, *Purcell v. Ireland* 15404/89 (dec.) 16 aprilie 1991, 70 D.R. 262).

Prin urmare, rezultă că, în ceea ce privește cererea depusă de Comitetul de Grevă, aceasta este incompatibilă *ratione personae* cu prevederile Convenției și urmează a fi respinsă în conformitate cu articolul 35 § 4.

2. Curtea notează că ceilalți nouă reclamanți, care sunt toți membri ai Comitetului de Grevă, au prezentat procuri separate solicitând să fie considerați reclamanți separați în caz dacă se consideră că Comitetul de Grevă nu are statut de persoană juridică.

Curtea consideră că ea nu poate, în baza dosarului, să determine admisibilitatea pretențiilor celor nouă reclamanți în temeiul articolului 10 și, prin urmare, este necesar, în conformitate cu articolul 54 § 2 (b) al Regulamentului Curții, să comunice cererea lor Guvernului pârât.

Din aceste motive, Curtea, cu majoritate de voturi,

Declară inadmisibile pretențiile invocate de Comitetul de Grevă al angajaților Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”; și

Decide să amâne examinarea pretențiilor invocate de ceilalți nouă reclamanți.

Michael O'BOYLE
Grefier

Nicolas BRATZA
Președinte